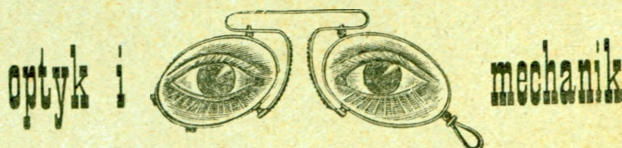

Rocznik 6.

Kalendarz
Aspekcyjno-Ekonomiczny

Rok 1897.

BENEDYKT KOPERNICKI

we Lwowie

plac Halicki l. 1.

(naprzeciw Banku hipotecznego)

poleca

w wielkim wyborze

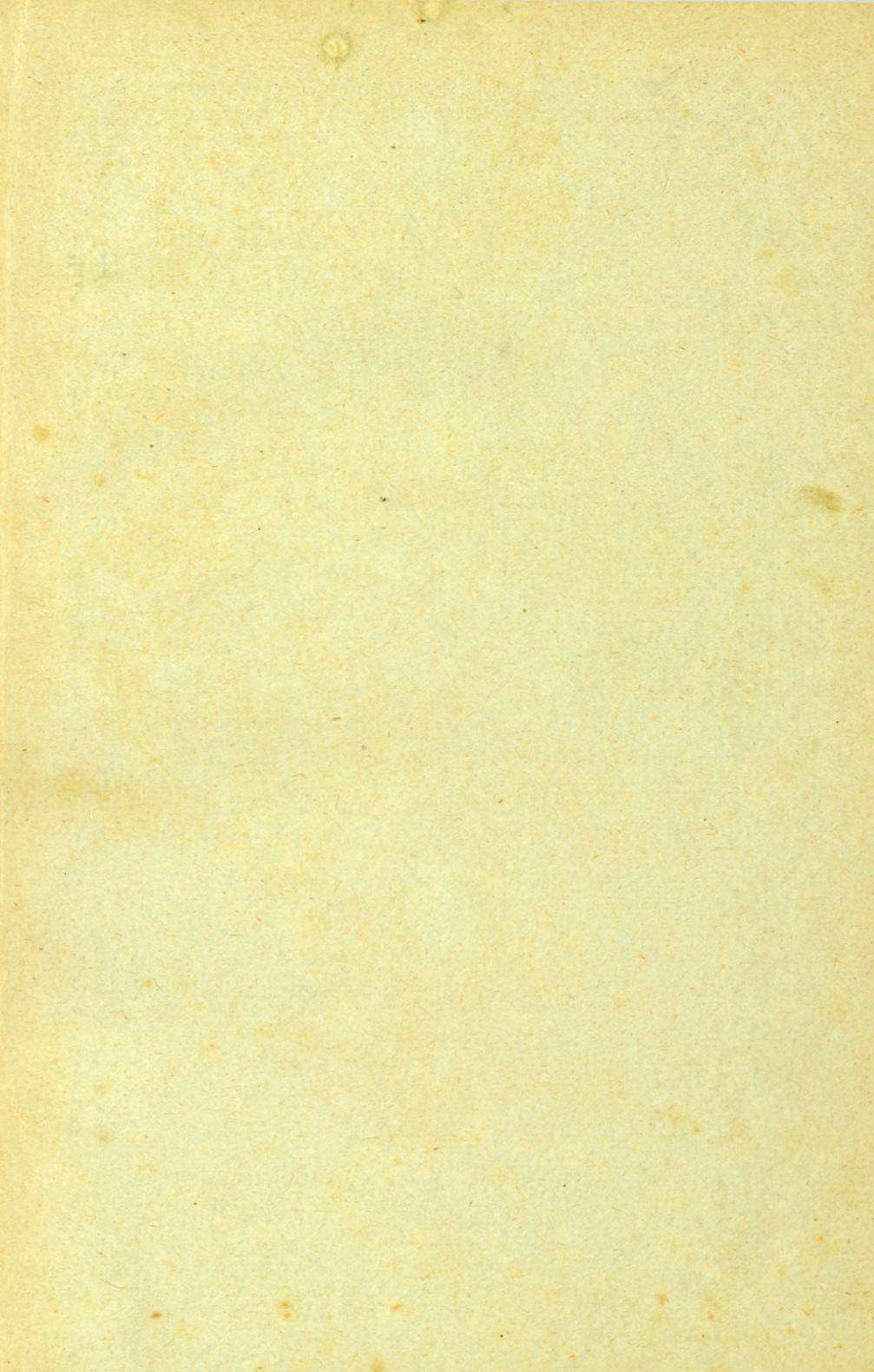
i po cenach najtańszych:

okulary, cwikiery, lornety, binokle, dalekovidze,
barometry, ciepłomierze, różne Aräometry, mi-
kroskopy, lupy, kompasy, **rajscajgi**, taśmy mier-
nicze, piony, libele, manometry itp.

Urządzenie dzwonków elektrycznych.

Wszelkie reperacye uskuteczniają się najrychlej i
najtaniej.

Zamówienia z prowincyi załatwia odwrotnie.

KALENDARZ ASEKURACYJNO-EKONOMICZNY

na rok

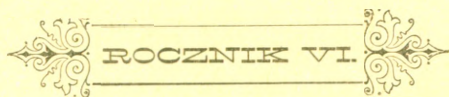
1897

który jest rokiem zwyczajnym mającym dni 365.

Za wydawnictwo

Kaźmierz Michalewski.

L W Ó W.

Główny skład w księgarni H. ALTENBERGA (Hotel europejski).

Czcionkami Drukarni Polskiej (Grand Hotel, ul. Sykstuska l. 6).

1897.

Q. 21520

Spis rzeczy.

ROCZNIK VI.

Część I.

Kalendarz astronomiczny.

„ świąteczny.

Notatki.

Wykaz ciągnień losów loteryjnych Państwa austriackiego z r. 1897

Skale stemplowe.

C. k. krajowa Rada zdrowia.

Służba zdrowia w Krakowie we Lwowie i w powiatach.

Spis doktorów medycyny, chirurgów i weterynarzy we Lwowie.

chirurgii, weterynarzy i dentystów w Krakowie.

Spis adwokatów we Lwowie.

„ „ w Krakowie.

„ „ w Galicyi i na Bukowinie.

„ notaryuszów.

Izba inżynierska dla Król, Galicyi i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem.

Najnowszy poradnik telegraficzny.

Przepisy pocztowe,

„ kolejowe. do strony 44

Część II.

zestawił Bolesław Lewicki.

A) Banki i Asekuracje krajowe.

Banki krajowe i Stowarzyszenia kredytowe od strony 45—66

Asekuracje: Towarzystwo Wzajemnych ubezpiecz. w Krakowie

i Towarzystwo Wzajemnego kredytu „ 67—79

Spis agentów i lekarzy Tow. wzaj. ubezpiecz. w Krakowie „ 80—94

Spis Sub-Agencyj „ 95—96

Zakład ubezpieczenia robotników od wypadków „ 97—98

Stowarzyszenie przemysłowców celem asekuracji od
wypadków nieszczęśliwych „ 98—100

Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń „Dniestr“ „ 100—101

B. Asekuracje pozakrajowe.

Towarzystwa ubezpieczeń: Phönix austr., Janus, Anker,
Dunaj, Sławia, Foncière, Adriatica di Sicurta,
Equitable, Mutual, The Gresham od strony 102—106

Część III.

zestawił Bolesław Lewicki.

Kasy oszczędności w Galicyi	strona 107—114
Stowarzyszenia kredytowe w Galicyi	„ 115
Galicyjskie Towarzystwo gospodarskie	„ 116
Towarzystwo Oficyalistów prywatnych	„ 116
Towarzystwo Kółek rolniczych	„ 118
Komisya przemysłowa	„ 119
Towarzystwo łowieckie	„ 120

Część IV.

(literacka)

Ekonomiczne znaczenie gospodarstwa nabiałowego w Galicyi	
Leonard Brokl	strona 1—26
Kwestya cukrownicza, A. Misiągiewicz	„ 26—30
Elektryczność na roli, prof. Roman br. Gostkowski	„ 31—48
Kilka słów o oszczędzaniu, Mieczysław Demetrykiewicz	„ 49—63
Maksymilian Łepkowski (życiorys), z portretem Bolesław Lewicki	„ 64—65
Ekonomiczna doniosłość ubezpieczenia od wypadków, dr. Aleksander Małaczyński	„ 66—69
Finanse Galicyi, dr. Witołd Lewicki	„ 70—118

Część V.

Anonse i ogłoszenia

Wykaz prac

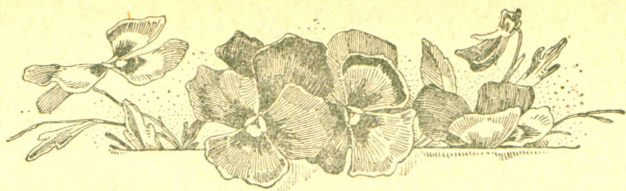
umieszczonych w rocznikach I — V

KALENDARZA ASEKURACYJNO-EKONOMICZNEGO.

Bieńkowski Adam dr.	Cel i znaczenie banków	rocznik	L.
Głabiński Stanisław dr.	Nowa waluta austriacka.	"	III.
"	Dochody publiczne w Galicyi.	"	IV.
"	Projekt ustawy o kredycie mel.	"	V.
Gostkowski Roman br. prof.	Nasz eksport i taryfa wywozowa.	"	IV.
"	Praca na roli	"	V.
Haniszewski L.	Życiorys ś. p. Mrazka Józefa	"	V.
Korosteński Zygmunt.	Szkoły przemysłowe w Galicyi	"	III.
"	Czeki w Austrii i projekt ustawy czekowej.	"	IV.
"	Stosunki handlowe w Galicyi, i Wielkopolsce	"	V.
Lewicki Bolesław.	Banki i Asekuracje	"	I, II, III, IV, V.
"	Stowarzyszenia zaliczkowe.	"	I, II.
"	Kasy oszczędności w Galicyi	"	I, V.
"	Galicya w budżecie państwa.	"	II.
"	Galicya w spisie ludności Austrii.	"	II.
"	Bibliografia asekuracyjna.	"	II.
"	Kasa chorych król. stoł. m. Lwowa.	"	V.
Lewicki Witołd dr.	Rozwój ustawodawstwa austr. w dziedzinie ubezpieczenia robotników od nieszczęśliwych wypadków.	"	III.
Łopuszański Tadeusz.	Kasy oszczędności w Galicyi.	"	III.
Łubieński hr. Józef.	Wystawa krajowa we Lwowie 1894. r.	"	III.
Merunowicz Teofil.	Słownko o Towarzystwie „Kółek rolnicz.”	"	III.
Michalewski Korczak K.	Towarzystwo Wz. kredytu w Krakowie jego cel i działalność.	"	I.
"	Ostatnie wiadomości z dziedziny klęsk gradowych.	"	I.
"	Z historii powstania i obecnego rozwoju gradowych Towarzystw asekuracyjnych.	"	IV.
"	Trzeciński Franciszek twórca asekuracji polskiej.	"	V.
"	Duch teściowej, nowela.	"	V.
Misiągiewicz Aleksander.	Cukrownictwo w Galicyi.	"	V.
Molicki Antoni dr.	Kasy oszczędności w Galicyi.	"	II.
Mrazek Józef.	Pogląd na zmiany statutu Tow. Wzaj. Ubezpieczeń w Krakowie (uchwalone na Zgromadzeniu ogólnem dnia 29. maja 1893).	"	I.

Mrazek Józef.	Stowarzyszenie przemysłowców celem ubez. od wypadków nieszczęśliwych.	rocznik	I.
"	Pogląd na kampanię gradową 1892. r.	"	II.
"	Pogląd na stan Ubezpieczeń bu- dynków mieszkalnych.	"	III.
Pawlikowski Jan dr.	O środkach ograniczenia ryzyka przy sprzęcie pólów rolnych.	"	III.
Piotrowski Edmund Ginwił.	Ubezpieczenie na życie, ich roz- wój i stan dzisiejszy.	"	II.
"	Studia z dziedziny ubezpieczeń.	"	V.
Rawita Fr. Gawroński.	Prawo bartne.	"	IV.
Rodoć M.	Wiersze (Będziesz miał sen spo- kojny).	"	I.
"	(Wiwat bankowe zakłady).	"	II.
"	(Rolnik. Rada).	"	III.
Schnür - Peptowski Stan.	„Dr. Piotr Gross“ życiorys	"	V.
"	Pożary we Lwowie.	"	V.
Starkel Juliusz.	„Jan Geisler“ życiorys.	"	V.
Stefczyk F. dr.	Spółkowe kasy Oszczędności i po- życzek.	"	III.
"	Zawodowe stowarzyszenia rolników.	"	IV.
Steczkowski Jan dr.	Towarzystwo Kółek rolniczych.	"	IV.
Ulmer Narcyz.	Stowarzyszenia zaliczkowe i kred.	"	III, IV, V.
Wilczyński Albert.	Nowela (Pan Marcin).	"	III.
"	Wskazówki dla chcących słę ubez- pieczyć.	"	I.
"	Wyciąg z taryfy premii na ubez. życiowc.	"	I, II.
"	Żydzi w Polsce i Rosyi.	"	II.
"	Potęga działalności stowarzyszeń.	"	II.
"	Środki bezpieczeństwa.	"	II.
"	Do wszystkich tych, . . .	"	II.
"	Zalesienie ziemi naszej.	"	II.
"	Testament ubogiego człowieka.	"	II.
"	Ze statystyki wypadków nieszczę- śliwych.	"	II.
"	Przepisy sanitarne w Anglii i ich rezultaty.	"	II.
"	Niemieckie Tow. wzaj. ubezpiecz. od gradu.	"	II.
"	Wpływ alkoholu na długość życia.	"	II.
"	Stan ubezpieczeń na życie.	"	II.
"	Przedwczesne wycofanie policy ży- ciowej.	"	II.
"	Nieszczęśliwe wypadki w r. 1892.	"	II.
"	Ubezpieczenia kredytu.	"	V.

Kalendarz astronomiczny.

Obraz ogólny na rok 1897.

Rok ten jest pod względem astronomicznym i fizycznym rokiem zwyczajnym, mającym dni 365 i zaczyna się w stosunkach kalendarzowych dnia 1-go Stycznia o północy.

Dzieli się na 4 pory astronomiczne, t. j. na wiosnę, lato, jesień i zimę, z których zaczyna się:

Wiosna dnia 20. Marca o godzinie 9-tej rano w chwili wstępu słońca w znak Barana, gdzie zarazem nastaje zrównanie trwałości światła na widnokręgu z trwałością przyćmienia, czyli wiosenne zrównanie dnia z nocą.

Lato dnia 21. Czerwca o godz. 5. rano w chwili wstępu słońca w znak Raka, gdzie zarazem nastaje ubytek trwałości światła na widnokręgu, czyli letnie przesilenie dnia z nocą.

Jesień dnia 22. Września o godzinie 8. wieczór w chwili wstępu słońca w znak Wagi, gdzie zarazem nastaje powtórne zrównanie trwałości światła na widnokręgu z trwałością przyćmienia, czyli jesienne zrównanie dnia z nocą.

Zima dnia 21. Grudnia o godzinie 2. wieczór w chwili wstępu słońca w znak Koziorożca, gdzie zarazem nastaje przybytek trwałości światła na widnokręgu czyli zimowe przesilenie dnia z nocą.

Panującym planetą w roku 1897 jest Mars.

Wedle długoletnich doświadczeń rok ten należy pod panowanie planety Marsa będzie w ogólności więcej suchy jak wilgotny. Prawdopodobnie więc wiosna będzie sucha i zimna, lato bardzo gorące, jesień wogóle więcej sucha jak mokra, zima zaś dosyć mroźna, przytem wcale niestateczna.

Wogóle są lata Marsa w urodzaju nienajlepsze.

Zaćmienia przypadające w roku 1897.

W roku 1897 przypadają dwa zaćmienia słońca, z których atoli żadne w naszych okolicach widzialne nie będzie.

I. Zaćmienie słońca dnia 1. Lutego zaczyna się o godzinie 6-tej minut 56 wieczór, a kończy się o godzinie 0 minut 41 rano.

II. Zaćmienie słońca dnia 29-go Lipca zaczyna się o godzinie 2. minut 35 popołudniu, a kończy się o godzinie 8. minut 25 wieczór.

D n i e n o r m o w e.

Kościelne:

Trzy ostatnie dni wielkiego tygodnia 15, 16, 17 Kwietnia.

Dzień Bożego Ciała dnia 17 Czerwca.

Wigilia Bożego Narodzenia dnia 24 Grudnia.

Dworskie:

3 Maja Wigilia rocznicy skonu cesarzowej Maryi Anny (Małżonka † cesarza Ferdynanda I.)

28 Czerwca Wigilia rocznicy skonu cesarza Ferdynanda I.

W Niedziele: Wielkanocną i Zielonych Świąt i w dzień Bożego Narodzenia 25 Grudnia, przedstawienia teatralne mogą być dawane tylko na cele dobroczynne i za zezwoleniem Zwierzchności. W dnie te bale publiczne są zabronione.

F e r y e s ą d o w e.

Wszystkie Niedziele i Święta uroczyste; od Bożego Narodzenia do Trzech Króli; od Niedzieli Kwietnej do Poniedziałku Wielkanocnego; Dnie Krzyżowe 10 ostatnich dni w Lipcu i 10 pierwszych w Październiku.

W sądach górniczych Niedziele i Święta, tudzież dnie suplikacyi publ.

Kalendarz świąteczny powszechny.

S u c h e d n i.

- a) w środę, piątek i sobotę po pierwszej niedzieli postu, to jest: 10, 12. i 13. marca;
- b) w środę, piątek i sobotę po Zielonych Świątkach, to jest: 9., 11. i 12. czerwca;
- c) w środę, piątek i sobotę po podwyższeniu św. krzyża, to jest: 15., 17. i 18. września;
- d) w środę, piątek i sobotę po święcie św. Łucyi, to jest: 15., 17. i 18. grudnia.

P o s t y n a k a z a n e.

Podług kalendarza nowego:

1. Wielki post, trwający od środy popielcowej do Wielkanocy.
2. Post adwentowy, w środę, piątek i sobotę po 1-szej niedzieli adwentowej do Bożego Narodzenia.

Podług kalendarza starego:

- Post wełyki, od Nedili syropostnoj do Woskresenija.
- Post pered śś. Petrom i Pawłem, od 1 Nedili po Soszestwi św. Ducha do 29. Junija, czerez 3 nedili.
- Post do Uspenija Bohorodycy Diwy, od 2. do 15. Awhusta.
- Post pered Rożdżestwom Chryst., od 15. Nowembrja aż do 25. Dekemwria.

W i g i l i e.

- a) do Zielonych Świątek;
- b) do śś. Apostołów Piotra i Pawła;
- c) do Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny;
- d) do Wszystkich Świętych;
- e) do Niepokalanego Poczęcia Najśw. Maryi Panny;
- f) do Bożego Narodzenia.

Wigilia przypadająca w niedzielę, bywa przenoszona na sobotę poprzedzającą; — jeśli zaś uroczystość Bożego Narodzenia przypada w piątek lub w sobotę, postu nie ma.

Dnie krzyżowe.

W poniedziałek, wtorek i środę przed Wniebowstąpieniem Pańskim, to jest 24., 25. i 26. maja.

Tablica świąt ruchomych na przyszłych lat 10.

Rok	Popielec:	Wielkanoc:	Ziel. Świątki:	Boże Ciało:	Adwent:
1898	23. lutego	10. Kwietnia	29. maja	9. czerwca	27. listopada
1899	15. "	2. "	21. "	1. "	3. grudnia
1900	28. "	15. "	3. czerwca	14. "	2. "
1901	20. "	7. "	26. maja	6. "	1. "
1902	12. "	30. marca	18. "	29. maja	30. listopada
1903	25. "	12. Kwietnia	31. "	11. czerwca	29. "
1904	17. "	3. "	22. "	2. "	27. "
1905	8. marca	23. "	11. czerwca	22. "	3. grudnia
1906	21. lutego	8. "	27. maja	14. "	2. "
1907	13. "	31. marca	19. "	30. maja	1. "

Styczeń – Januarij

ma dni 31.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko katolickie	Odmiany księżycy i domyślny stan powietrza
1 P 2 S	Nowy Rok Makarego opata	20 Ihnatyja 21 Juljanny m.	●
1.	Ew. u Mat. św. w R. 2. W czasie gdy Herod umarł.	Knyha Rožd. Chrysta. Mat. 1.	Nów d. 3 o g. 7 m. 37 rano. Burza z śnieżycą.
3 N 4 P 5 W 6 Ś 7 C 8 P 9 S	C. po N. R. Gen. ● Tytusa biskupa Telesfora Trzech Króli Walentego b. Seweryna opata Marcyanny panny	22 N. pred. Rožd. 23 10 mucz. w Kreti 24 Jewhenyi 25 Rožd. Chrysta 26 Sobor P. Boh. 27 Stefana mucz. 28 2000 mucz.	☽ Pierwsza kwadra d. 10 o g. 11 m. 19 wiecz. Mrožno.
2.	Ew. u Łuk. św. w R. 2. O Chryst. w 12 latach.	Isus uchodyt do Ehyptu. Mat. 2.	
10 N 11 P 12 W 13 Ś 14 C 15 P 16 S	C. I po 3 Kr. ☽ Higiniusza Honoraty panny Hilarego biskupa Feliksa z Noli Maura opata Marcelego I pap.	29 N. po Rožd. Hl. 8 30 Anysyi mucz. 31 Melanyi Rym. 1 Henwar O. H. 2 Sylwestra 3 Małechia pr. 4 Sobor 70 apost.	☼ Pełnia d. 18 o g. 9 m. 50 wiecz. Deszcz z śnieg.
3.	Ew. u Jana św. w R. 2. O godach w Kanie galilej.	Joan propowiadajet wopust. Mark. 1.	☾
17 N 18 P 19 W 20 Ś 21 C 22 P 23 S	C. 2 po 3 Kr. Im. Joz. Pryski panny ☼ Ferdynanda Fabiana i Sebast. Agnieszki Wincentego m. <i>Zasłużenie NPM.</i>	5 N. pr. Boh. Hl. I 6 Bohojawł. Hosp. 7 Sobor św. Joana 8 Hryhorya ep. 9 Polyjewkta 10 Hryhorya ep. 11 Teodozja pr.	Ostatnia kwadra d. 25 o g. 9 m. 42 wieczór. Śnieg.
4.	Ew. u Mat. św. w R. 8. O uzdrow. trędowatego.	Josyf opuszczajet Nazaret. Mat. 4.	W styczniu przy- bywa dnia o 1 g.
24 N 25 P 26 W 27 Ś 28 C 29 P 30 S	C. 3 po 3 Kr. Tym. Nawr. św. Pawła ☼ Polikarpa b. Jana Chryzostoma Karola Wielkiego Franciszka Salez. Martyny panny	12 N. I po Boh. Hl. 2 13 Ermyła i Str. 14 SS. Otec w Synai 15 Pawła Ft. 16 Petra Weryhy 17 Antonya wł. 18 Aftanazya	Długość dnia w przecięciu 9 g.
5.	Ew. u Mat. św. w R. 8. O łożce Chrystusa.	O śliporożdnym w Jerycho. Łuk. 18.	Księżyc przybliża się do ziemi dnia 25, a oddala się dnia 11.
31 N	C. 4 po 3 Kr. P. N.	19 N. 2 po Boh. 3	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

4-go stycznia — 1-go Szebat 5657.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Styczeń.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem ZYGmunTA RUCKERA we LWOWIE

poleca **Maść kaukaską na odmrożenie**. Środek ten sporządzony wedle recepty polecanej i używanej ze znakomitým skutkiem w północnej Rosyi i krajach syberyjskich leczy w najkrótszym czasie wszelkie odmrożenia. — **Cena słoika 40 ct.** — **Tabakę mentolową**, wypróbowany środek przeciw katarowi. Działający desynfekcyjnie i chłodząco, usuwa po bardzo krótkim przeciągu czasu zapalenie błon śluzowych nosa, uwalnia chorego bardzo rychło od tej dolegliwości. **Cena pudełka 25. ct.**

Styczeń.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

PLÓTNA KRAJOWE

wyrobu Korczyńskiego z najlepszej przędzy; koce na konie i wózki, kołdry na łóżka
z fabryki w Glinnie poleca po cenach najniższych MAGAZYN

F. KNAUER i SYN

We Lwowie przy placu Kapitulnym liczba 2.

Dla zakładów, szpitali znaczny opust.

Luty – Fewral

ma dni 28.

Dnie tygodn.	Rzymsko katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżycy i domyślny stan powietrza
1 P	Ignacego biskupa ☺	20 Ewfymija	☉
2 W	NPM. Gromnicznej	21 Maksyma ep.	Nów d. 1 o g.
3 Ś	Błażeja biskupa	22 Tymofteja ap.	9 m. 46 wieczór.
4 C	Weroniki panny	23 Kłymientia m.	Deszcz i śnieg.
5 P	Agaty panny m.	24 Xenyi prep.	☾
6 S	Doroty panny	25 Hryhorya	
9.	Ew. u Mat. św. w R. 13. O nasieniu dobrem.	O Zakkei Łuk. 19.	Pierwsza kwadra dnia 9 o g. 8 m. 58 wieczór. Deszcz ze śnieg.
7 N	C. 5 po 3 Kr. Rom.	26 N. 3 po Boh. Hł. 4	☺
8 P	Jana z Matty	27 Joana Chrys.	Pełnia d. 17 o g. 11 m. 44 rano.
9 W	Apolonii panny ☾	28 Jefroma	Mroźno i wietrzno
10 Ś	Scholastyki panny	29 Ihnaty mucz.	
11 C	Lucyusza biskupa	30 Trech Swiatyt.	
12 P	Eulalii p. m.	31 Kyra i Joan	
13 S	Katarzyny Ricci	1 Fewr. Tryfona	
8.	Ew. u Mat. św. w R. 20. O robotnikach w winnicy.	O Mytari i Farysei. Łuk. 18.	☾
14 N	C. Starozap. Walen.	2 N. o M. i F. S. H.	☾
15 P	Faustyna m.	3 Symeona i Anny	Ostatnia kwadra dnia 24 o g. 5 m. 17 rano.
16 W	Julianny panny	4 Izydora prep.	Zawierucha śnież.
17 S	Konstancyi panny ●	5 Ahaftyi mucz.	
18 C	Flawiana męż.	6 Wokuly ep.	W lutym przybywa dnia o 1 g. i 27 minut.
19 P	<i>Popielec</i> † Konrada	7 Parfienya	
20 S	Nicefora męż.	8 Fteodora m.	
6.	Ew. u Łuk. św. w R. 8. O nasieniu i wielor. roli.	O obłudnom syni. Łuk. 10.	
21 N	C. Mięsopest. Eleon.	9 N. o obłud. syni	
22 P	Piotra katedry	10 Charłampyja	Długość dnia w przecięciu 10 g. i 10 minut.
23 W	Romany panny	11 Własya mucz.	
24 S	Macieja apostoła ☾	12 Meletya arch.	
25 C	Anastazyi panny	13 Martyniana	Księżyc oddala się od ziemi dnia 8, a przybliża się dnia 20.
26 P	Wiktora z Ar.	14 Awksentya	
27 S	Aleksandra bisk.	15 Onysyma ep.	
7.	Ew. u Łuk. św. w R. 18. O uzdrowieniu ślepego.	O strasznom sudi. Mat. 25.	
28 N	C. Zapustna Leandra	16 N. Miasop. Hł. 7	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 Lutego 1 Adar.

28 Lutego 14 Adar. Purim czyli Haman.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Luty.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem

ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

poleca środki toaletowe krajowe i zagraniczne jako to:

Perfumy Pinauda, Pudry Fay'a, Simona, Lohsego, Leichnera i inne, Crème Simona i Sarga, Eau de Quinine, Eau de toilette, Eau athénienne, wody do ust Pierre'a, Pudry złoty, srebrny i brylant. itp.

Luty.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23			
24			

NAJ lepsza
świeższą
tańszą

Herbatę Zbiór majowy. Specjalny skład herbaty

Poleca

ADOLFA SINGERA we LWOWIE

ul. Sykstuska l. 17.

Wysyłki od 1 kg. franko. Cenniki na żądanie gratis.

Marzec – Mart.

ma dni 31.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżycy i domyslny stan powietrza
1 P	Albina biskupa	17 Fteodora m.	☉
2 W	Symplifyusza	18 Lwa pap. rym.	Nów d. 3 o g. 1
3 Ś	<i>Popielec.</i> Kuneg. ☿	19 Archyppa	min. 29 wieczór.
4 C	Kazimierza król.	20 Łeona ep.	Deszcz i śnieg.
5 P	Fryderyka opata	21 Tymofteja	
6 S	Kolety panny	22 SS. Mucz. w Ef.	☾
10.	Ew. u Mat. św. w R. 4. O czarcie kuszącym Jez.	O posti i miłostyni Mat. 6.	Pierwsza kwadra
7 N	C. 1 Wstęp. Tom. A.	23 N. Syrop. Hl. 8	dnia 11 o godz. 5
8 P	Jana Bożego	24 Obr. hoł. ś. Joana	min. 1 wieczór.
9 W	Franciszki p.	25 Tarasia arch.	
10 Ś	<i>Such.</i> 40 Męczen.	26 Porfyrja	☿
11 C	Anieli F. ☾	27 Prokopia	Ppełnia d. 18. o
12 P	Grzegorza Wielk.	28 Wasyla ep.	g. 11 m. 1 wiecz.
13 S	Rozyny i Ropr.	1 Marta. Ewdokii	Pogodnie.
11.	Ew. u Mat. ś. w R. 17. O przemien. Pańskim.	O Naftanały. Joan 1.	☾
14 N	C. 2 Sucha Matyldy	2 N. 1 Post Hl. 1	Ostatnia kwadra
15 P	Longina męcz.	3 Ewtropia	dn. 25 o g. 1 m.
16 W	Lubina męcz.	4 Harasya pr.	33 wieczór.
17 Ś	Gertrudy panny	5 Konona m.	Deszcz i śnieg.
18 C	Edwarda król. ☿	6 SS. 42 mucz. w.	
19 P	Józefa Obl. NPM.	7 Wasyla m.	
20 S	Joachima, Klaudyi	8 Fteofyłakta	
12.	Ew. u Łuk. św. w R. 11. O wyrzuceniu dyabłów.	O rozstąpiennom w Kafarnaum. Mark 2.	W marcu przyby-
21 N	C. 3 Głucha Bened.	9 N. 2 Post. Hl. 2	wa dnia o 1 go-
22 P	Oktawiana	10 Kodrada m.	dzinę 47 minut.
23 W	Wiktora męcz.	11 Sofronya pr.	
24 Ś	Gabryła archan.	12 Fteofana „	Długość dnia w
25 C	Zwiastow. NPM. ☾	13 Nykyfora	przecięciu 11 go-
26 P	Emanuela	14 Wenedykta	dzin.
27 S	Ruprechta	15 Ahapia mucz.	Księżyc oddała się
13.	Ew. u Jana św. w R. 6. O nakarm. 5000 ludzi.	O hradenyi po Chryst. Mark 8.	od ziemi dnia 8,
28 N	C. 4 Środop. Syksta	16 N. 3 Post Hl. 3	a przybliży się
29 P	Cyryła	17 Ałeksia pr.	dnia 20.
30 W	Kwiryna m.	18 Kyryla arch.	
31 Ś	Balbiny panny	19 Chryzanfta	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 Marca 1 Veadar.

17 „ 13 „ Post Estery

18 Marca 14 Veadar. Purim czyli Ham.

19 „ 15 „ Szuman Purim.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Marzec.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem
ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

Poleca Malagę z chiną i Malagę z chiną i żelazem. Ważne te przetwory znane z nieocenionych własności leczniczych, używa się we wszystkich osłabieniach, wycieńczeniu sił, rekonwalescencji i innych chorobach podkopujących siły fizyczne. **Cena butelki 3 korony.** — Malagę z żelazem. Przetwór jedynie racjonalny przeciw niedokrewności i blednicy. Smaku nader przyjemnego, przyswaja się łatwo organizmowi nie obciążając żołądka nawet po najdłuższem użyciu. — **Cena butelki 3 korony.**

Marzec.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

ANTONI GUDIENS

handel płócien

LWÓW, PLAC MARYACKI L. 4 HOTEL EUROPEJSKI

Poleca barchany białe i kolorowe, płócienska, pończochy i skarpetki, bieliznę wełnianą oryginalną systemu prof. dr. JAEGERA, na wyspy satyny i płótna w różnych kolorach, dreliszki na materace i sienniki, tudzież

KOMISOWY SKŁAD

Kokler i Materaców.

Kwiecień — Aprilij.

ma dni 30.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżycy i domyslny stan powietrza
1 C 2 P 3 S	Hugona biskupa Franc. z Pauli Ryszarda	20 Prep Otec 21 Jakowa 22 Wasyłyja	☉ Nów d. 2 o g. 5 minut 57 r. Śnieżycy
14.	Ew. u Jana św. w R. 8. O żydach ch. ukam. Jez.	O isciemii nimoho. Mark 9.	
4 N 5 P 6 W 7 Ś 8 C 9 P 10 S	C. 5 Czarna Izydora Wincentego Fer. Celestyna papieża Hermana wyz. Dyonizego bisk. 7 <i>boleści NMP.</i> Ezechiela pror.	23 N. 4 Post. Hl. 4 24 Zacharyi prep. 25 Śl. P. Bohor. 26 Sobor Hawryła 27 Matrony Sełun 28 Maryona pr. 29 Marka	☾ Pierwsza kwadra d. 10 o godz. 10 minut 0 r. Zimno i wietrzno.
15.	Ew. u Mat. św. w R. 21. O wjeździe Jez. do Jeroz.	O synach Zewedowych Mark 10.	
11 N 12 P 13 W 14 Ś 15 C 16 P 17 S	C. 6 Kwietnia Leona Juliusza papieża Justyny męcz. Waleryana m. <i>Wieczera Pańska</i> <i>Wielki Piątek</i> <i>Wielka Sobota</i>	30 N. 5 Post. Hl. 5 31 Ipatya ep. 1 Apryl. Maryi E. 2 Tyta prep. 3 Nykity prep. 4 Josyfa 5 Fteoduła m.	☽ Pełnia d. 17 o g. 7 m. 59 rano. Deszcz i wiatr.
16.	Ew. u Marka św. w R. 16. O zmartwychwstaniu Jezusa.	O hriadenii Isusa wo Jerusałem. Joan 12.	☾ Ostatnia kwadra dnia 23 o godz. 11 minut 24 wiecz. Pogodnie.
18 N 19 P 20 W 21 Ś 22 C 23 P 24 S	C. Wielkanoc Poniedziałek Wielk. Agnieszki Polic. Anzelma bisk. Sotera i Kaja Wojciecha bisk. Jerzego, Fidelisa	6 N. 6 Post. Hl. 6 7 Hrehorya węł. 8 Irydiona ap. 9 Jewpsycha 10 Czetwer welyki 11 Piatok welyki 12 Subota welyka	☾ W Kwietniu przy- bywa dnia o 1 g. 36 minut.
17.	Ew. u Jana św. w R. 20. O ukaz. się Jez. uczniom.	O bożestwi Izusa. Joan 1.	☾ Długość dnia w przecięciu 13 g.
25 N 26 P 27 W 28 Ś 29 C 30 P	C. I Biała Marka Kleta i Marcelina Peregryna wyz. Witalisa męcz. Piotra męczennika Katarzyny Sen.	13 Woskres. Hosp. 14 Poned. Woskr. 15 Wtorek Woskr. 16 Ahapii, Iryny 17 Symeona prep. 18 Joana prep.	☾ Księżyc oddala się od ziemi dn. 5, a przybliży się dnia 17.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 Kwietnia 1 Nisan.

17 " " Początek Wielkan.

18 " " Drugie święto "

23 Kwietnia 21 Nisan siódme św. Wielkan.

24 " 22 " Koniec "

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Kwiecień.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem

ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

Poleca Wino hiszpańskie z pejsyną. Jedynie i powszechnie wypróbowany środek przeciw niestrawności, dyspepsy i innym chorobom żołądkowym, jako to: upośledzonemu lub osłabionemu trawieniu, katłom żołądka itp. objawom. Odznacza się nader przyjemnym smakiem i chętnie spożywanem bywa nawet przez osoby najdelikatniejszego ustroju. Cena butelki 3 korony. — Małagę z Rhabarbarum. Znakomity środek używany z wielkiem powodzeniem w obstrukcyach i bólach żołądkowych, w chorobach wątroby i żółci, niestrawności, odbijaniu się itp. objawach. Cena butelki 3 korony.

Kwiecień.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

Pierwsza krajowa fabryka parowa mydeł toaletowych, gospodarczych i świec

E. i F. FRIEDRICHÓW WE LWOWIE

założona w roku 1842

poleca wyśmienite **Mydła toaletowe higieniczne i medyczne**, odszczególniające się nadzwyczajną łagodnością, działające odświeżająco i orzeźwiająco na skórę, oraz suche **mydła gospodarskie**, wszelkie gatunki świec, krochmal, farbki i sody po cenach najniższych. **Fabryka ul. Koralnicka l. 8. — Skład ul. Krakowska l. 13.**

Cenniki na żądanie franko.

Maj – Maj.

ma dni 31.

Dnie tygodn.	Rzymsko katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżycy i domyślny stan powietrza
1 S	Filipa i Jakóba ☉	19 Joana weł.	☉
18.	Ew. u Jana św. w R. 10. O Chryst. dobr. pasterzu.	O newirnym Tomi. Joan 20.	Nów dnia 1 o g 10 m. 19 wieczór. Pogodnie i ciepło.
2 N	C. 2 po Wielk. Zyg.	20 N. 1 po Woskr.	
3 P	Znalezienie świętego †	21 Januaria	
4 W	Floryana m	22 Fteodora Syk.	☾
5 Ś	Piusa V. papieża	23 Heorhya mucz.	
6 C	Jana w oleju	24 Sawwy mucz.	Pierwsza kwadra dnia 9 o godz. 11 m. 10 wieczór
7 P	Domiceli panny	25 Marka Jew.	Pogoda trwa dal.
8 S	Stanisława biskupa	26 Wasyltja	
19.	Ew. u Jana św. w R. 16. O odejściu Chryst. do Ojca	O Myronosnyciach Mark. 15.	
9 N	C. 3. po Wiel. ☾	27 N. 2 po Woskr.	☉
10 P	Izydora oracza	28 Jasona ap.	
11 W	Beatryksy panny	29 Dewiat. mucz.	Pełnia d. 16 o g. 3 m. 28 wiecz.
12 S	Pankracego	30 Jakowa ap.	Powietrze zmien
13 C	Serwacego b.	1 Maja. Jeremyi	
14 P	Bonifacego	2 Aftanazyja m.	
15 S	Zofii i 3 córek	3 Tymofteja	☾
20.	Ew. u Jana św. w R. 16. O przyczynie odejś. Chryst.	O Rozstąbłennom. Joan 5.	Ostatnia kwadra dnia 23 o godz. 11 m. 2 rano. Posęp. i dżdżys.
16 N	C. 4 po Wiel. ☉	4 N. 3 po Woskr.	
17 P	Paschalisa wyz.	5 Iryny m.	
18 W	Feliksa spow.	6 Jowa mnoh.	
19 Ś	Piotra Celestyna	7 Znam. cz. kresta	☉
20 C	Bernarda S.	8 Joana Boh.	
21 P	Heleny królowej	9 Isaji prep.	Nów dn. 31 o g. 1 m. 59 wieczór.
22 S	Julii panny	10 Symeona ap.	Dżdżysto.
21.	Ew. u Jana św. w R. 16, O skutku próby w Im. Jez.	O Samarytani. Joan 4.	
23 N	C. 5 po Wielk. ☾	11 N 4 po Woskr.	
24 P	Joanny w. } Dnie	12 Jepyfanya ep.	
25 W	Urbana I. } krzyżowe	13 Hłykeryi m.	
26 Ś	Filipa Ner. }	14 Izydora mucz.	
27 C	Wniebowstap. Pań.	15 Pachomyja	
28 P	Wilhelma	16 Fteodora ośw.	
29 S	Maksyma w. †	17 Andronika	
22.	Ew. u Jana św. w R. 15 i 16. O przyjściu pocieszyciela.	O śliporożdennom. Joan 9.	
30 N	C 6 po W. Feliksa	18 N. 5 po Woskr.	
31 P	Petroneli panny	19 Patrykia	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 Maja 1 Ijar. — 20 Maja 18 Ijar. Szkolne święto (Lag Beomer).

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

M a j.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem

ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

Poleca **Malagę z Kaskarą Sagrađą**, najnowszy środek przeczyszczający, bez zachowania specjalnej diety, nie drażniący i nie sprawiający bóleści nawet u osób najdelikatniejszego ustroju. Malaga z Kaskarą Sagrađą okazała się zawsze nader zbawienym środkiem dla osób cierpiących na obstopacye chroniczne i wynikające ztąd objawy chorobliwe, jak zaflegmienie, cierpienia wątroby, hemoroidy itp. Malaga z Kaskarą Sagrađą, działa łagodnie i prawie niespostrzeżenie, sprawiając skutek po upływie 10—15 godzin. — **Cena butelki 3 korony.**

M a j.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

A N T O N I G U D I E N S

handel płócien,

Lwów, plac Maryacki l. 4. Hotel Europejski

poleca płótna, bieliznę stołową białą i kolorową, chustki, ręczniki, bieliznę męską i dziecienną, kołnierze, manszety, krawatki, szifony białe na bieliznę i pościel oxford białą i kol. rową.

Czerwiec – Junij.

ma dni 30.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżycy i domyślny stan powietrza
1 W	Nikodema m.	20 Ftałaleja	 Pierwsza kwadra dnia 8 o godz. 8 m. 36 rano. Powietrze zmien.
2 Ś	Erazma biskupa	21 Konstantyna	
3 C	Klotyldy król.	22 Wozn. Hosp.	
4 P	Kwiryna	23 Mychaila prep.	
5 S	Bonifacego b.	24 Symeona prep.	
23.	Ew. u Jana św. w R. 14. O zesłaniu Ducha św.	O prośbawieny Jisusa. Joan 17.	 Pełnia d. 14. o godz. 10 m. 35 w. Pogodnie.
6 N	C. Zielone Świątki	25 6 po W. S. Ot.	
7 P	Pon. Ziel. Świąt.	26 Karpa ap.	
8 W	Medarda bisk. 	27 Fteraponta	
9 Ś	<i>Such. Pr. i F.</i>	28 Nykyty prep.	
10 C	Małgorzaty panny	29 Fteodozy m.	
11 P	Barnaby apost.	30 Izakyja	
12 S	Onufrego w.	31 Subota pom.	
24.	Ew. u Mat. św. w R. 28. O władzy Chrystusa.	O Duchu światom. Joan 7.	Ostatnia kwadra dnia 22 o godz. 0. minut 57 rano. Pogoda trwa dal. Nów d. 30 o g. 4 m. 28 rano. Deszcz.
13 N	C. I po Sw. ś. Trojcy	1 Junyi. So. ś. D.	
14 P	Bazylego b. 	2 Poned. Sosz.	
15 W	Wita i Modesta	3 Łukylyana m.	
16 Ś	Franciszka Reg.	4 Mytrofana	
17 C	Boże Ciało	5 Dorofeja	
18 P	Marka i Marcel.	6 Wasaryona	
19 S	Gerwazego i Prot.	7 Fteodota	
25.	Ew. u Łuk. ś. w R. 14. O wezw. na wieczere.	O yspowidaniu Isusa. Mat. 10.	W Czerwcu przybywa dnia do 20 o minut 19 a po 20 ubywa o m. 5. Długość dnia w przecięciu 16 g. Księżyc oddala się od ziemi dnia 25 a przybliża się dnia 13.
20 N	C. 2 po Świąt. Sylw.	8 N. I W. S. S.	
21 P	Alojzego Gonzagi	9 Kyryla arch.	
22 W	Paulina biskupa 	10 Tymofteja m.	
23 Ś	Zenona b.	11 Warftołomeja	
24 C	Jana Chrzeciela	12 Onufrya prep.	
25 P	<i>Urocz. Serca Jezus.</i>	13 Akiłyna mucz.	
26 S	Jana i Pawła	14 Eliseja prep.	
26.	Ew. u Łuk. św. w R. 15. O zgub. owcy i groszu.	Petr ide wo ślid Jisusa. Mat. 4.	
27 N	C. 3 po Sw. Wład.	15 N. 2 Tilo Chr. H. I	
28 P	Leona II. pap.	16 Tychona	
29 W	Piotra i Pawła	17 Manuila m.	
30 Ś	Wspom. ś. Pawła 	18 Łeontyna m.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 Czerwca 1 Siwan. 6 Czerwca 6 Siwan. Zielone Świąta. 7 Czerwca 7 Siwan.
Drugi dzień Zielonych Świąt.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Czerwiec.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem

ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

Poleca Creme Iris, specyfik na piegi! Połączenie nader szczęśliwe do wydelikacenia naskórka, wygubienia piegów, przeciw opaleniu słonecznemu, pryszczynom, trądzikom i t. p. nieczystości skóry. Użycie pojedyncze skutek niezawodny! Każdy słoik Crème Iris opatrzony jest marką ochronną apteki pod srebrnym orłem Z. Ruckera we Lwowie. Cena słoika 80 ct. — Lwowiankę, prawdziwie higieniczne mydélko toaletowe! Cena pudełka 35 ct., 3 mydélka w eleganckim kartonie 1 zł.

Czerwiec.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23			
24			

REJESTRA GOSPODARCZE

najpraktyczniejsze jakie dotychczas istniały wydaniem J. W. hr. Mie.
czysława Dunin Borkowskiego w Mielnicy, zawierają rachunki dla
folwarku, gorzelni i lasu. **Cena 2 zł.**

Do nabycia u nakładców **GERGOWICZ & BAUER**

HANDEL PAPIERU, Lwów ul. Halicka l. 16.

Lipiec — Julij

ma dni 31.

Dnie tygod.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżyca i domyslny stan powietrza
1 C 2 P 3 S	Teobalda opata <i>Nawiedzenie NMP.</i> Heliodora	19 Judy apost. 20 Meftodya 21 Juljana m.	☾
27.	Ewang. u Łuk. ś. w R. 5. O obfitym połowie ryb P.	Nykto ne może dwom hosp. służyty. Mat. 6.	Pierwsza kwadra dnia 7 o godz. 3 m. 5 wieczór. Powietrze zmien.
4 N 5 P 6 W 7 Ś 8 C 9 P 10 S	C. 4 po Sw. Józ. K. Filomeny panny Izajasza Proroka Pulcheryi Panny ☾ Elżbiety król. wdow. Cyrylla biskupa Amalii panny	22 N. 3 po So Hl. 2 23 Ahrypyny 24 Rożd. św. Joana 25 Fewronyi 26 Dawyda Ftes. 27 Samsona 28 Kyra i Joana †	☉
28.	Ew. u Mat. św. w R. 5. O sprawiedliwości	O sotnyci. Mat. 8.	☾
11 N 12 P 13 W 14 Ś 15 C 16 P 17 S	C. 5 po Sw. J. z D. Henryka Małgorzaty p. Bonawentury ☾ Rozesłanie Ap. <i>NPM. Szkaplerznej</i> Aleksego wyzn.	29 N. 4 po So. P. i P. 30 Sobor śś. 12 Ap. 1 Julij. Kosmy i D. 2 Poł. ryzy Boh. 3 Jakynfta m. 4 Andreja ap. 5 Aftanazyja	☉
29.	Ew. u Marka św. w R. 8. O nakarm. 4000 ludzi.	O dwóch bisnujuszczych Mat. 8.	Ostatnia kwadra dnia 21 o godzin. 4 min. 41 wiecz. Pogodnie i upały
18 N 19 P 20 W 21 Ś 22 C 23 P 24 S	C. 6 po Świąt. Szym. Wincentego z Pauli Czesława i Kasyana Praksedy panny ☾ Maryi Magdaleny Apolinarego Krystyna	6 N. 5 po So. Hl. 4 7 Tomy prep. 8 Prokopija ep. 9 Pankratya „ 10 S. S. 45 Mucz. 11 Jewtymyi m. 12 Prokla	●
30.	Ew. u Mat. św. w R. 7. O fałszywych prorokach.	O rośląbennom żyłamy. Mat. 9.	Nów dnia 29 o godz. 3 m. 31 w. Pogodnie.
25 N 26 P 27 W 28 Ś 29 C 30 P 31 S	C. 7 po Świąt. Jak. Anny Matki NPM. Natalii panny Inocentego papieża Marty panny ☾ Abdona i Senny Ignacego Lojoli	13 N. 6 po So. Hl. 5 14 Akyły ap. 15 Kyryka m. 16 Aftynohena 17 Martyny w. m. 18 Jemyłjana 19 Makryn prep.	●

Pierwsza kwadra
dnia 7 o godz.
3 m. 5 wieczór.
Powietrze zmien.

Pełnia dnia 14 o
g. 6 m. 25 r.
Deszcz i wiatr.

Ostatnia kwadra
dnia 21 o godzin.
4 min. 41 wiecz.
Pogodnie i upały

Nów dnia 29 o
godz. 3 m. 31 w.
Pogodnie.

W Lipcu ubywa
dzień o min. 57.

Długość dnia w
przecięciu 15 go-
dzin i min. 26.

Księżyc oddala
się od ziemi dnia
23, a przybliża
się dnia 11.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1. Lipca 1. Tamuz — 18. Lipca 18. Tamuz : Post. Zdob. świątyni. 30. Lipca 1 Ab.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Lipiec.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem **ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE**

poleca **Menthyne**, jedynie racjonalną płukanke do ust, wybornie i orzeźwiająco działający preparat dotąd niczem nie prześcigniony. Mała ilość dodana do świeżej wody wystarcza by osiągnąć skutek pożądaný. **Cena flakonu 40 ct.** — **Wodę anaterynową**, powszechnie znany środek do płukania ust. Jako nastój na ziołach antiseptycznych, znakomicie przyczynia się do higienicznego utrzymania jamy ustnej, dziąseł i zębów: **Cena flakonu 40 ct.** — **Kauczukowy plaster na nagniotki.** **Cena pudełka 30 ct.**

Lipiec.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

Drukarnia Polska

we Lwowie.

ul. Sykstuska, l. 6. (**GRAND-HOTEL**) Karola Ludwika, t3.

zaopatrzona w doborowe czcionki i maszyny, poruszane motorem gazowym, poleca się do wykonania druków, tak zwyczajnych, jak ozdobnych i kolorowanych, pospiesznie i po cenach najtańszych.

Sierpień – Awhust

ma dni 31.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżyca i domysłny stan powietrza
31.	Ew. u Łuk. św. w R. 16. O niespraw. szafarzu	O dwóch ślipcach Mat. 9.	
1 N	C. 8 po Sw. Piotra	20 N. 7 po So. Hl. 6.	☽
2 P	NPM. Anielskiej	21 Symeona	
3 W	Znal. ś. Szczepana	22 Maryi Mahdał.	Pierwsza kwadra
4 Ś	Dominika wyzn.	23 Trofyma	dnia 5 o g. 7
5 C	NPM. Śnieżnej ☉	24 Chrystyny	m. 58 wieczór.
6 P	Przemien. Pańskie	25 Uspenje ś. Anny	Deszcz i wiatr.
7 S	Kajetana wyzn.	26 Jermołaja	
32.	Ew. u Łuk. św. w R. 19 O zburzeniu Jeruzolimy	O piaty chlibach i dwoju rybu. Mat. 14.	☼
8 N	C. 9 po Sw Cyryaka	27 N. 8 po So. Hl. 7	
9 P	Romana i Sek.	28 Prohora i Nik.	Pełnia d. 12 o g.
10 W	Wawrzyńca m.	29 Kałynyka	3 m. 56 wiecz.
11 S	Zuzanny panny	30 Syly ap	Pow. zmienne.
12 C	Klary Panny ●	31 Jewdokima	
13 P	Hipolita m.	1 Awh. Prois. s. k.	☾
14 S	Euzebiusza m. †	2 Stefana mucz.	
33.	Ew. Łuk. św. w R. 18. O Faryzeuszu i celniku.	O małowirstwi Petrovom. Mat. 14.	
15 N	C. 10 Wnieb. NPM.	3 N. 9 po So. Hl. 8	Ostatnia kwadra
16 P	Rocha wyznawcy	4 7 Otok w Efez	d. 20 o g. 10
17 W	Liberata biskupa	5 Ewsyhnia	m. 2 rano.
18 Ś	Heleny cesarzowej	6 Preobr. Hosp.	Posęp. i dżdżysto.
19 C	Benigny panny	7 Dometya	
20 P	Stefana kr. ☾	8 Emyłyana	
21 S	Joanny Fremiot	9 Mafeja ap.	
34.	Ew. u Marka św. w R. 7. O uzdraw. głuchoniem.	O bisnujuszczymśia na nowom misiacy. Mat. 17.	
22 N	C. 11 po Świąt. Filip.	10 N. 10 po So. Hl. 1	
23 P	Filipa biskupa	11 Jewpła ar.	
24 W	Bartłomieja ap.	12 Fotya mucz.	
25 Ś	Ludwika króla	13 Maksyma p.	
26 C	Zefiryny panny	14 Mycheja pr.	
27 P	Przenieś. św. Kazim.	15 Uspen. Bohor.	
28 S	Augustyna bisk. ☼	16 Neruk. obr.	
35.	Ew. u Łuk. św. w R. 10. O miłosier. Samarytanie.	O dwóch dołżnykach. Mat. 18.	
29 N	C. 12 po Sw. Sc. ś. J.	17 N. 11 po So. Hl. 2	
30 P	Róży z Limy	18 Flora i Ławra	
31 W	Rajmunda w.	19 Andreja mucz.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Sierpnia 10 Ab. Post. Spalenie świątyni. — 29. Sierpnia 1. Elul.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Sierpień.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem

ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

Poleca Olejek z łup orzechowych jedynie nieszkodliwy i naturalnie działający barwik na siwiejące włosy wszystkich odcieni. Cena za flakon opłombowany 75 ct. Na piegi: Środki niezawodnie działające jakoto: „Crème Iris“ i mydełko „Lwowianka“ w 4 zapachach modnych. Cena kremu 80 ct. mydełka 35 ct.

Wszelkiego rodzaju środki dezinfekcyjne!

Sierpień.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

Sienniki gotowe,
 Przścieradła pod
 Kołdry i materace,
 Poszewki.
 kołdry szyte,
 Koce na łóżka,
 Materace,

poleca po znanych niskich cenach magazyn

F. KNAUER i SYN

Lwów plac Kapitulny 1. 2.

Wrzesień – Septembryj

ma dni 30.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżycy i domyslny stan powietrza
1 Ś	Idziego opata	20 Samuila prep.	Pierwsza kwadra d. 4 o g. 0 m. 46 rano. Pogodnie.
2 C	Justa biskupa	21 Ftadeja ap.	
3 P	Izabeli, Bronisławy	22 Ahaftonika	
4 S	Rozalii panny	23 Łuppa mucz.	
36.	Ew. u Łuk. św. w R. 17. O uzdraw. 10 trędowat.	O Junoszi bohatim Mat. 19.	Pełnia d. 11 o g. 3 m. 45 rano. Deszcz i chłodno.
5 N	C. 13 po św. An. Str.	24 N. 12 po So. Hl. 3	
6 P	Zacharyasza pr.	25 Warfołomeja	
7 W	Reginy panny	26 Adryana m.	
8 Ś	Narodzenie NPM.	27 Pymona prep.	Ostatnia kwadra d. 19 o g. 3 m. 24 rano. Dżdżysto.
9 C	Gorgoniusza m.	28 Mojseja	
10 P	Mikołaja z Tol.	29 Usikł. hl. Joana	
11 S	Jacka i Prota	30 Aleksandra	
37.	Ew. u Mat. św. w R. 6. O służeniu Bogu i mam.	O złych diabelach wo wynehradi. Mat. 21.	Now dnia 26 o g 3 m. 20 wiecz. Powietrze zmien. We wrześniu u- bywa dnia o 1 g. i minut 32. Długość dnia w przecięciu 12 g. i 32 minut.
12 N	C. 14 po św. Im. NPM.	31 N. 13 po So. Hl. 4	
13 P	Tobiasza	1 Sept. Symeona	
14 W	Podwyż. ś. †	2 Mamanta m.	
15 Ś	Such. Ni:odema	3 Aftyma mucz.	Księżyc przy- bliża się do ziemi d. 1 i 29, a odda ła się d. 17.
16 C	Ludmili panny †	4 Wawylu m.	
17 P	Lamberta b.	5 Zacharya prep.	
18 S	Tomasza z Wil. †	6 Wosp. cz. Mych.	
38.	Ew. u Łuk. św. w R. 7. O wskrzesz. syna w Naim.	O zwanych na braki. Mat. 22.	
19 N	C. 15 po Sw.	7 N. 14 po So. Hl. 5	
20 P	Eustachyusza b.	8 Rozd. Behor.	
21 W	Mateusza apost.	9 Joakima	
22 Ś	Maurycego b.	10 Mynodory m.	
23 C	Tekli panny	11 Fteodory m.	
24 P	Gerarda biskupa	12 Awtonoma	
25 S	Kleofasa męcz.	13 Kornyla Sot.	
39.	Ew. u Łuk. św. w R. 14. O uzdrowieniu opuchłego.	O myłosty Boha i Błyz- nych. Mat. 22.	
26 N	C. 16 po Sw. Cypr. ☿	14 N. 15 Wozn. cz. †	
27 P	Kosmy i Damiana	15 Nykity m.	
28 W	Wacława króla	16 Ewfemyi	
29 Ś	Michała Archan.	17 Sofii mucz.	
30 C	Hieronima w.	18 Ewmenya pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

27. Września 1. Tiszri Nowy Rok 5658. | 28. Września 2. Tiszri. Drugie św. N. R.
29. Września 3 Tiszri. Post Gedalja.

Wrzesień.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem ZYGmunTA RUCKERA wO LWOWIE

Poleca Hiszpańskie wino z Condurango najnowszy środek przeciw uporczywym słabościom żołądka, jakoto chronicznym katarom i kurczom żołądkowym, owrzodzeniu żołądka, dyspepsyi, w braku apetytu u piersiowo chorych. jakoteż innym objawom chorobliwym żołądka. **Cena butelki 3 kor.** — **Wino Kola** Nowy środek afrykański z orzechów Koli, wzmacniający i podniecający organizm i sprężystość muszkułów. Jedyny środek dyetetyczny w osłabieniach, po marszach i trudach wyczerp. siły fiz. **Cena but. 2 kor.**

Wrzesień.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

DRUKARNIA POLSKA

we Lwowie

ul. Sykstuska l. 6. (GRAND-HOTEL) Karola Ludwika 13.

zaopatrzona w doborowe czcionki i maszyny, poruszane motorem gazowym, poleca się do wykonania druków tak zwyczajnych, jak ozdobnych i kolorowanych, pospiesznie i po cenach najtańszych.

Październik – Oktowrij

ma dni 31.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżyca i domyślny stan powietrza.	
1 P 2 S	Remigiusza b. Leodegara	19 Trofyma 20 Eustafia m.	☾ Pierwsza kwadra dnia 3 o g. 7 m. 5. r. Deszcz i wiatr.	
40.	Ew. u Mat. św. w R. 22. O miłości Boga i bliżn.	O rozdiżeniu talentiw. Mat. 25.		
3 N 4 P 5 W 6 Ś 7 C 8 P 9 S	C. 17. NPM. Roż. ☾ Franciszka Seraf. Placyda męcz. Brunona wyz. Justyny panny Brygidy wdowy Wincentego Kadł.	21 N. 16 po S. Hł. 7 22 Foky mucz. 23 Zacz. św. Joana 24 Ftekły m. 25 Ewfrozyny 26 Joanna Boh. 27 Kałystrata		
41.	Ew. u Mat. św. w R. 9. O uzdrow. paralityka.	O żeni chananejской. Mat. 15.		
10 N 11 P 12 W 13 Ś 14 C 15 P 16 S	C. 18 po Sw. ● Placydy męcz. Maksymiliana Edwarda króla Kaliksta papieża Jadwigi i Teresy Gawła apost.	28 N. 17 po S. Hł. 8 29 Kyriaka 30 Hryhoria ep. 1 Okt. Pokr. P. B. 2 Kypryana 3 Dyonyisia 4 Jereofteja m.	☾ Ostatnia kwadra d. 18 o godz. 10 min. 42 r. Pogodnie.	
42.	Ew. u Mat. św. w R. 22. O wezwaniu na gody.	O łowytwi ryb. Łuk. 5.	● Nów dn. 26 o g. 1 min. 1 w. Zimno i mglisto.	
17 N 18 P 19 W 20 Ś 21 C 22 P 23 S	C. 19 po Sw. Pośw. Kośc. ☼ Łukasza ew. Piotra z Alkantary Felicyana biskupa Urszuli panny Korduli panny Jana Kapistrana	5 N. 18 po S. Hł. 1 6 Ftomy ap. 7 Serhya w. 8 Pełahii mucz. 9 Jakowa ap. 10 Jewłampia 11 Fyłypa apost.	☼ W Październiku ubywa dnia o 1 godzinę i m. 44.	
43.	Ew. u Jana św. w R. 4. O chorym synie królewskim.	O lubwy wrahow. Łuk. 6.		
24 N 25 P 26 W 27 Ś 28 C 29 P 30 S	C. 20 po Sw. Rafała Jana Kantego Ewarysta papieża ☼ Sabiny męcz. Szymona i Judy Narcyza bisk. Klaudyusza m.	12 N. 19 po S. Hł. 2 13 Karpa m. 14 Nazarya 15 Ewfymija 16 Lonhyna m. 17 Osyi pr. 18 Łuki apost.		
44.	Ew. u Mat. św. w R. 18. O dłużn. i złoś. studze.	O woskres. syaz wdowy w Naim. Łuk. 7.		
31 N	C. 21 po Sw. Woflg.	19 N. 20 po S. Hł. 3	☼ Długość dnia w przecięciu 10 go-dzin i 48 minut. Księżyc przy-bliża się do ziemi dnia 27, a oddala się dnia 14.	
K A L E N D A R Z Ż Y D O W S K I.				
6 Paźdz.	10 Tiszri	Święto pojednania.	18 Paźdz. 22 Tiszri	Zgromadz. cz. koniec Kuczek
11 " 15	"	Pierwsze święto Kuczek.	19 " 23	" Radość z prawa.
12 " 16	"	Drugie święto Kuczek.	27 " 1	Marcheswan.
17 " 21	"	Palmowe święto.		

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Październik.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem

ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

poleca Malagę z chiną i Malagę z chiną i żelazem. Ważne te przetwory znane z nieocenionych własności leczniczych, używa się we wszystkich osłabieniach, wycieńczeniu sił, rekonwalescencji i innych chorobach podkopujących siły fizyczne. **Cena butelki 3 kor.** — Malagę z żelazem. Przetwór jedynie racjonalny przeciw niedokrewności i blednicy. **Cena butelki 3 kor.** — Malagę z Kaskarą Sagrađą, najnowszy środek przeczyszczający, bez zachowania specjalnej diety. **Cena butelki 3 kor.**

Październik.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23			
24			

NAJWIĘKSZY DOBÓR

barchanów kolorowych metr od 25 ct., flanelk tkanych i drukowanych. Chustki Chi-malaya, prawdziwe angielskie chustki włóczkowe. Bieliznę dr. Jägera poleca najtaniej

F. KNAUER i SYN

We Lwowie przy placu Kapitulnym liczba 2.

Listopad – Nojemwrij

ma dni 30.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko katolickie	Odmiany księżycy i domyslny stan powietrza
1 P	Wsz. Św.	20 Artemija	☽
2 W	<i>Dzień zaduszny</i>	21 Ilaryona	Pierwsza kwadra
3 Ś	Huberta biskupa	22 Awerkyja ep.	dnia 1 o g. 4
4 C	Karola Borom.	23 Jakowa	m. 10 wiecz.
5 P	Elżbiety	24 Arefty	Pogodnie.
6 S	Leonarda w.	25 Makryana m.	
45.	Ew. u Mat. św. w R. 22. O oddaw. monety czynsz.	O rozsjianii simena Łuk. 8.	☺
7 N	C. 22. po Św. Herkul	26 N. 21. Demetrya	Pełnia d. 9 o g.
8 P	4 Koronatów	27 Nestora m.	11 m. 23 rano.
9 W	Teodora m.	28 Terenty m.	Mrožno i wietrzno
10 Ś	Andrzeja z Awel.	29 Anastazyi m.	☾
11 C	Marcina biskupa	30 Zenowija m.	
12 P	Marcina papieża	31 Stachya	Ostatnia kwadra
13 S	Eugeniusza	1 Noj. Kos. i dam.	dnia 17 o g. 3
46.	Ew. u Mat. św. w R. 9. O wskrzesz. córki księcia.	O bohatim i Łazari. Łuk. 16.	minut 35 wiecz.
14 N	C. 23. po Św. Op. M.	2 N. 22 po S. Hł. 5	Pow. łagodne.
15 P	Leopolda wyz.	3 Akepsynia m.	●
16 W	Otmara opata	4 Joannyka pr.	
17 Ś	Salomei panny	5 Hałaktyona	Nów d. 24 o g.
18 C	Ottona opata	6 Pawła arch.	10 minut 53 r.
19 P	Elżbiety król. węg.	7 Jerona	Mrožno.
20 S	Feliksa de Val.	8 Mychajła arch.	
47.	Ew. u Mat. św. w R. 24. O okropności spustosz.	Isus ishanjajet bisy. Łuk. 8.	W listopadzie
21 N	C. 24. po Ś. Ofiar. M.	9 N. 23. po S. Hł. 6	ubywa dn. o 1 g.
22 P	Cecylii panny	10 Erasta ap.	i minut 17.
23 W	Klemensa papieża	11 Myny m.	
24 Ś	Jana od krzyża	12 Joana mył.	Długość dnia
25 C	Katarzyny panny	13 Joanna Złot.	w przecięciu 9 g.
26 P	Konrada m.	14 Fyłypa ap.	17 minut.
27 S	Waler. i Wirg.	15 Hurya i Sam.	
48.	Ew. u Łuk. św. w R. 21. O znak. na niebie i ziemi.	O woskreseniju doczki Jaira. Łuk. 8.	Księżyc przybliża
28 N	C. I Adw. Kresc.	16 N. 24. po S. Hł. 7	się do ziemi d.
29 P	Saturnina m.	17 Hryborya Neok.	24, a oddala się
30 W	Andrzeja apost.	18 Platona	dnia 11.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

26go Listopada 1go Kislew.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Listopad.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

poleca Syrop ziołowo-słodowy Dr. Seeburgera. Znakomity i wypróbowany środek przeciw katarom piersiowym i krtani, kaszlowi, chrypce i innym słabościom przewodu oddechowego. Cena but. 50 ct. Ziołka Dr. Seeburgera. Powszechnie już znany i skuteczny środek przeciw kaszlowi, chrypce, katarom i t. p. objawom. Cena pudełka 20 ct. Ekstrakt szpilkowy. Płyn ten rozpylany w pokoju służy znakomicie do odświeżania powietrza. Cena fiaszki 40 ct. Rozpylacz do tego 30 ct.

Listopad.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

Drukarnia Polska

we Lwowie.

ul. Sykstuska, l. 6. (**GRAND-HOTEL**) Karola Ludwika, 18.

zaopatrzona w doborowe czcionki i maszyny, poruszane motorem gazowym, poleca się do wykonania druków, tak zwyczajnych, jak ozdobnych i kolorowanych, pospiesznie i po cenach najtańszych.

Dnie tygodn.	Rzymsko-katolickie	Grecko-katolickie	Odmiany księżycy i domyślny stan powietrza
1 Ś	Eligiusza biskupa	19 Awdyja	Pierwsza kwadra dnia 1 o g. 4 m. 48 rano. Zawierucha śnież.
2 C	Bibianny panny	20 Hryhorya O.	
3 P	Franciszka Ksaw.	21 Wowed. Bohor.	
4 S	Barbary	22 Fylymona ap.	
49.	Ew. u Mat. św. w R. 11. O poselstw. Jana do Chr.	O wpadłom meży roz- bijnyki. Łuk. 10.	Pełnia d. 9 o g. 6 m. 28 rano. Wietrzno i dżdż.
5 N	C. 2 Adw. Sabby	23 N. 25 po S. Hl. 8	
6 P	Mikołaja	24 Ekateryny	
7 W	Ambrożego	25 Kłymenta	
8 Ś	Niep. Pocz. NPM.	26 Ałyppa prep.	Ostatnia kwadra dnia 17 o g. 5 m. 55 wieczór. Śnieżyca.
9 C	Leokadyi męcz.	27 Jakowa m.	
10 P	NPM. Loretanśkiej	28 Ste'ana	
11 S	Damazego pap.	29 Paramona	
50.	Ew. u Jana św. w R. 1. O posel. żydów do Jana.	O bohatim kotor. nywa mnoh. zarod. Łuk. 12.	Nów dnia 23 o g. 9 m. 26 wieczór. Deszcz z śniegiem.
12 N	C. 3 Adw. Maks	30 N. 26 po S. Hl. 1	
13 P	Łucyi i Otylii p.	1 Dekem. Nauma	
14 W	Nikazego	2 Awakuma	
15 Ś	<i>Such.</i> Fortunata	3 Sofonia	Pierwsza kwadra d. 30 o goda. 9 m. 0 wieczór Posepno i śnieg. W grudniu ubywa dnia o 16 m. Długość dnia w przecięciu 8 g. i 30 minut. Księżyc przybliża się do ziemi dnia 23 a oddala się dnia 8.
16 C	Adelajdy	4 Warwary m.	
17 P	Łazarza	5 Sawwy ep	
18 S	Gracyana m.	6 Nykołaja ep	
51.	Ew. u Łuk. św. w R. 3. W 15 r. pan. ces. Tyber.	Jisus isciłajet w Sabat. Łuk. 13.	Pierwsza kwadra d. 30 o goda. 9 m. 0 wieczór Posepno i śnieg. W grudniu ubywa dnia o 16 m. Długość dnia w przecięciu 8 g. i 30 minut. Księżyc przybliża się do ziemi dnia 23 a oddala się dnia 8.
19 N	C. 4 Adw. Nemez.	7 N. 27 po S. Hl. 2	
20 P	Teofila męcz	8 Pałapia	
21 W	Tomasza apost.	9 Zaczat. Bohor.	
22 Ś	Zenona męcz.	10 Myny i Erm.	Pierwsza kwadra d. 30 o goda. 9 m. 0 wieczór Posepno i śnieg. W grudniu ubywa dnia o 16 m. Długość dnia w przecięciu 8 g. i 30 minut. Księżyc przybliża się do ziemi dnia 23 a oddala się dnia 8.
23 C	Wiktoryi panny	11 Danyła pr.	
24 P	<i>Wigilia</i> † Ad. i E.	12 Spirydiona	
25 S	Boże Narodzenie	13 Ewstratia	
52.	Ew. u Mat. św. w R. 2. W onym czasie dziwili.	O wełykoj weczeri. Łuk. 14.	Pierwsza kwadra d. 30 o goda. 9 m. 0 wieczór Posepno i śnieg. W grudniu ubywa dnia o 16 m. Długość dnia w przecięciu 8 g. i 30 minut. Księżyc przybliża się do ziemi dnia 23 a oddala się dnia 8.
26 N	C. Szczepana męcz.	14 N. 28 po S. Hl. 3	
27 P	Jana ewang.	15 Jełewterja	
28 W	Młodzianków męcz.	16 Ahhea	
29 Ś	Tomasza biskupa	17 Danyła świasz.	Pierwsza kwadra d. 30 o goda. 9 m. 0 wieczór Posepno i śnieg. W grudniu ubywa dnia o 16 m. Długość dnia w przecięciu 8 g. i 30 minut. Księżyc przybliża się do ziemi dnia 23 a oddala się dnia 8.
30 C	Dawida króla	18 Sewastyana	
31 P	Sylwestra pap.	19 Wonyfatya m.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

20 Grudnia 25 Kislew Poświęcenie świątyni. — 26 Grudnia 1 Tebet.

Należy odnowić ubezpieczenie, które się kończy:

[illegible]

Podano do ubezpieczenia w Agencji

[illegible]

Grudzień.

1		9	
2		10	
3		11	
4		12	
5		13	
6		14	
7		15	
8		16	

Apteka pod srebrnym orłem

ZYGMUNTA RUCKERA we LWOWIE

Poleca **Malagę** starą leczniczą i **koniak** kuracyjny w flaszkach od 1 złr 20 ct. wyżej
Prócz tego poleca swój stale i zawsze obficie zaopatrzony skład środków uniwersalnych krajowych i zagranicznych, jakoteż wszelkich opatrunków, przyborów chirurgicznych i środków dezinfekcyjnych po cenach najtańszych.

17		25	
18		26	
19		27	
20		28	
21		29	
22		30	
23		31	
24			

NAJ lepszą
świeższą
tańszą

Herbatę

Zbiór majowy. Poleca Specyalny skład herbaty

ADOLFA SINGERA we LWOWIE

ul. Sykstuska l. 17.

Wysyłki od 1 kg. franko. Cenniki na żądanie gratis.

NOTATKI.

This image shows a single sheet of cream-colored paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

NOTATKI.

This image shows a single sheet of cream-colored paper with horizontal ruling lines. The paper has a slightly textured appearance and is set against a dark background. There are 20 horizontal lines visible, evenly spaced across the page. The lines are a light brown or tan color, matching the paper's tone. The paper is oriented vertically and appears to be a standard size for a notebook or ledger.

NOTATKI.

Wykaz ciągnięć losów loteryjnych Państwa Austr. w r. 1897.

Dzień i miesiąc ciągnięcia	Nazwisko losu	Wartość nominalna Losu	Trafne	
			najwyż.	najniż.
2 Stycznia	Losy kredytowe	100	150.000	200
2 "	5% Losy uregulowania Dunaju	100	80.000	100
2 "	Losy miasta Krakowa	20	25.000	30
2 "	Losy Lublańskie	20	25.000	30
2 "	4% Losy państwa z r. 1854 Serye	262 ₅	000	—
2 "	4% Losy miasta Tryestu	50	10.000	50
2 "	Losy miasta Wiednia	100	200.000	140
2 "	Losy austr. czerw. Krzyża	10	50.000	50
4 "	Losy miasta Innsbrucka	20	25.000	30
5 "	Losy miasta Salzburga	20	25.000	31
15 "	Losy księcia Salm	42	42.000	63
1 Lutego	5% Losy państwa z r. 1860 Serye	500	—	—
1 "	Losy hr. St. Genois	42	52.000	63
15 "	Losy miasta Stanisławowa	20	9.000	25
1 Marca	Losy węgiers. Czerw. Krzyża	5	25.000	25
1 "	Losy państwa z r. 1860	100	150.000	200
1 "	Losy Bazylika Buda-Peszt	5	15.000	25
1 Kwietnia	Losy zakładowe Rudolfa	10	20.000	12
1 "	4% Losy Ciszkańskie	100	100.000	120
1 "	4% Losy państwa z r. 1854 Numera	262 ₅	105.000	315
1 "	Losy miasta Wiednia	100	200.000	140
16 Maja	Losy prem. węgierskie	100	120.000	152
2 "	Losy kredytowe	100	150.000	200
2 "	5% Losy państwa z r. 1860 Nra	500	300.000	600
2 "	Losy austr. Czerw. Krzyża	10	25.000	50
1 Czerwca	Losy państwa z r. 1864	100	150.000	200
1 "	4 1/2% Losy miasta Tryestu	100 ₅	21.000	105
15 "	Losy miasta Budy	40	21.000	63
1 Lipca	Losy żeglugi parowej na Dunaju	105	63.000	105
1 "	4% Losy państwa z r. 1854 Serye	262 ₅	—	—
1 "	Losy miasta Wiednia	100	2 0.000	140
1 "	Losy węgiersk. Czerw. Krzyża	5	15 000	25
15 "	Losy księcia Salm	42	21.000	63
12 "	Losy hr. Waldsteina	21	21.000	31
30 "	Losy księcia Clary	42	26.000	63
1 Sierpnia	5% Losy państwa z r. 1860 Serye	500	—	—
1 Września	Losy austr. Czerw. Krzyża	10	10.000	50
1 "	Losy Bazylika Buda-Peszt	5	10.000	25
15 "	Losy księcia Palfy	42	42.000	63
1 Paźdz.	4% Losy Ciszkańskie	100	100.000	120
1 "	Losy zakładowe Rudolfa	10	10.000	12
1 "	4% Losy państwa z r. 1854 Nra	262 ₅	31.000	315
1 "	Losy miasta Wiednia	100	200.000	140
2 Listop.	Losy węgiersk. Czerwonego Krzyża	5	10.000	25
2 "	5% Losy państwa z r. 1860 Nra	500	300.000	600
15 "	Losy prem. węgierskie	100	150.000	152
1 Grudnia	Losy państwa z r. 1864	100	150.000	200
1 "	Losy księcia Windischgrätza	21	21.000	37

Skale stemplowe w Austrii.

Skala I.

na weksle i asygnaty pieniężne.

	75 zfr.	Zfr. ct.
Do sumy	150	— 10
75 zfr. do	300	— 20
150 „	450	— 30
300 „	600	— 40
450 „	750	— 50
600 „	900	— 60
750 „	1000	— 70
900 „	1200	— 80
1050 „	1300	— 90
1200 „	1500	1 —
1350 „	3000	2 —
1500 „	4500	3 —
3000 „	6000	4 —
4500 „	7500	5 —
6000 „	9000	6 —
7500 „	10500	7 —
9000 „	12000	8 —
10500 „	13500	9 —
12000 „	15000	10 —
13500 „	16500	11 —
15000 „		

i tak dalej za każde 1500 zfr. o 1 zfr. więcej, przyczem resztę nie przenoszącą 1500 zfr. jako pełną przynąć należy.

Rachunki, konta, odpisy, kopie lub jakkolwiek nazwane wykazy należytości do 10 zfr. nie podlegają stemplowi; od zfr. 10 do 50 zfr. 1 ct., nad 50 zfr. od każdego arkusza 5 ct. — Rachunki nieostemplowane podlegają karze 50-krotnej.

Skala II.

na kwity i dokumenta.

	20 zfr.	Do	20 zfr.	Zfr. ct.
nad	40	„	40	— 13
„	60	„	60	— 19
„	100	„	100	— 32
„	200	„	200	— 63
„	300	„	300	— 94
„	400	„	400	1 25
„	800	„	800	2 50
„	1200	„	1200	3 75
„	1600	„	1600	5 —
„	2000	„	2000	6 25
„	2400	„	2400	7 50
„	3200	„	3200	10 —
„	4000	„	4000	12 50
„	4800	„	4800	15 —
„	5600	„	5600	17 50
„	6400	„	6400	20 —
„	7200	„	7200	22 50
„	8000	„	8000	25 —

Nad 800 zfr., od każdych 400 zfr. opłaca się nadwyżkę po 1 zfr. 25 ct. — ilość nie dochodząca 400 zfr. uważaną jest za całkowitą.

Skala III.

na kontrakty kupna lub zamiany.

	10 zfr.	Do	10 zfr.	Zfr. ct.
nad	20	„	20	— 13
„	30	„	30	— 19
„	50	„	50	— 32
„	100	„	100	— 63
„	150	„	150	— 94
„	200	„	200	1 25
„	400	„	400	2 50
„	600	„	600	3 75
„	800	„	800	5 —
„	1000	„	1000	6 25
„	1200	„	1200	7 50
„	1600	„	1600	10 —
„	2000	„	2000	12 50
„	2400	„	2400	15 —
„	2800	„	2800	17 50
„	3200	„	3200	20 —
„	3600	„	3600	22 50
„	4000	„	4000	25 —

Nad 400 zfr. od każdych 200 zfr. opłacana ma być należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po 1 zfr. 25 ct. przyczem sumy niżej 200 zfr. uważają się jako pełne.

C. k. krajowa Rada zdrowia.

Przewodniczący: Czyżewicz Adam, Dr. med. i mag. położ. c. k.
prof. położ. i prym. szp. p. we Lwowie.

Zastępca przewodniczącego: Opolski Wiktor Dr. med., prym. szp.
p. we Lwowie.

Członkowie:

a) ze strony Rządu:

Czyżewicz Adam Dr. j. w.

Merunowicz Józef Dr. c. k. Radca Namiestnictwa

Widman Oskar Dr. med., prym. szp. p. we Lwowie

Opolski Wiktor Dr. j. w.

Schram Hilary Dr. w. n. operator

Festenburg Gérard Edward Dr. med. i mag. położ.

Kadyi Henryk dr. prof. anatomii opisowej w Uniwersytecie we
Lwowie

b) ze strony Wydziału krajowego:

Merczyński Emil Dr. med. dyrektor szp. św. Zofii we Lwowie

Ziembicki Grzegorz Dr. med., operator szp. pow.

c) Delegaci izb lekarskich:

Dr. Dietzius Adolf z Jarosławia

Dr. Festenburg Edward j. w.

Zastępcy:

Dr. Jabłoński Stanisław z Rzeszowa

Dr. Bylicki Władysław lek. pr. we Lwowie

d) Sekretarz:

Dr. Lachowicz Zdzisław radca cesarski, c. k. kraj. Inspektor sa-
nitarny we Lwowie.

IZBY LEKARSKIE:

1. Izba lekarska w Krakowie.

Prezes: Prof. Dr. Józef Łazarski z Krakowa

Wiceprezes: Dr. Ponikło Stanisław z Krakowa.

Członkowie Wydziału:

Prof. Dr. Obaliński Alfred z Krakowa
Dr. Świątek Wincenty z Podgórze
Dr. Walczyński Józef z Tarnowa.

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Dr. Dietzius Adolf j. w.

Zastępca:

Jabłoński Stanisław j. w.

Członkowie Izby:

Dr. Jan Gawlik ze Suchy	Dr. Trzebiecky R. z Krakowa
" St. Jabłoński z Rzeszowa	" Jan Wein z Krosna
" Rijas Tad. z Now. Sącza	" J. Walczyński z Tarnowa.
" Dietzius A. z Jarosławia	

Zastępcy:

Dr. Malinowski K. z Dobczyc	Dr. Segel Edward z Rzeszowa
" Płochocki T. z Now. Sącza	" Fleszar Jan z Łańcuta
" Maks. Kohn z Krakowa	" L. Cwiklicer z Dobromila
Doc. Dr. A. Zarewicz "	" Szymon Bernadzikowski
Dr. Wład. Gedl z Wadowie	" z Brzeska
" Bossowski A. z Krakowa	" Raczyński Jan z Krakowa

II. Izba lekarska we Lwowie.

Prezes: Dr. Festenburg Edward ze Lwowa

Wiceprezes: Dr. Bylicki Władysław ze Lwowa.

Członkowie Wydziału:

Dr. Mukowicz Edward ze Lwowa
" Hilary Schram ze Lwowa
" Pisek Wilhelm " "

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Dr. Festenburg Edward j. w.

Zastępca:

Dr. Bylicki Władysław j. w.

Członkowie Izby:

Dr. Ziemiański L. z Przemyśla	Dr. Zukowski A. ze Stanisławowa
" Karol Muszkiet z Zólkwi	" Gabryel Sysak z Kołomyi
" Wysocki A. ze Złoczowa	" Lechowski W. z Drohobycza
" Eckhardt J. z Tarnopola	" Stockl Adolf z Czortkowa.

Zastępcy:

Dr. G. Ziembicki ze Lwowa
 " Świątkiewicz M. ze Lwowa
 " Trzcieniecki Kaźm. "
 " Uhma Czesław ze Lwowa
 " B. Kiebuziński z Przemyśla
 " M. Jajus ze Sokala

Dr. Kraetschmar z Drohowyża
 " M. Podłuski z Bolechowa
 " Stan. Sołtysik z Brodów
 " E. Körner z Monasterzysk
 " Biegelmajer A. ze Sambora
 " Piaskiewicz W. z Kołomyi.

Śłużba zdrowia w Krakowie, we Lwowie, w powiatach:

1. Powiat bialski.

Dr. Nycz Wincenty l. p.
 " Bogdanik J. Biała pr. szp.
 " Kapelusz E. " l. "
 " Kwieciński M. "
 " Długołęcki F. Kęty l. m.
 " Dworzański K. "
 " Hess Ernest Biała
 Dr. Steuer Alfred Biała
 Chirurg Spelda A. "
 Dr. Garbusiński S. Kęty
 " Łucki Sas Julian Oświęcim
 " Schlank M. Oświęcim l. m.
 " Słosarczyk A. "
 " Wechsler L. "
 " Keller Rajm. Wilamowice
 " Miodoński J. Buczkowice

2. Powiat bobrecki

Dr. Dorożyński J. Bóbrka l. p.
 Chir. Roth Wolf "
 Dr. Bober Jan Chodorów
 Chir. Sochacki F. " l. k.
 " Handt Izidor " l. m.
 Dr. Jasilkowski Strzeliska nowe
 Chir. Sternberg B.
 Dr. Gabryszewski T. Bóbrka

3. Pow. bocheński.

Dr. Dembowski, Bochnia l. p.
 " Fränkel Józef, "
 " Górski Czesław, " l. sal
 " Nodzyński B. " sek. szp.
 " Oświęcimski S. " prym. "
 " Roth Alojzy "
 " Gąsiorek Fran. " "

Dr. Piórko Ad. Niepołomice
 " Dr. Rutowski kl. Łakta
 Chir. Wieselmann M., Wiśnicz

4. Pow. bochorodzkański

Dr. Bory J., Bohorodeczany l. p.
 " Urich Teofil "
 " Beigel A., Słotwina
 " Jarensiewicz Bohorodeczany
 l. okr.

5. Pow. borszczowski.

Dr. Tarnawski A., Borszczów
 lek. pow.
 " Mosler Maks Borszczów a. s.
 " Jarosiewicz R. "
 " Feuerstein L., Korolówka
 " Altman Zyg., Jezierzany
 " Kraus Adam, Mielnica l. o.
 " Seidner Abrh., Skała
 Chir. Pöller Herm.
 Dr. Mintzeles L., Ujście biskupie

6. Pow. brodzki.

Dr. Sobolewski F., Brody l. p.
 " Aufrecht Ozyasz " "
 " Kalach Feliks " "
 " Borzemski A., Łukawiec
 " Leiblinger F., Brody l. m.
 " Schapira Al., Brody l. szp
 " Sołtysik Stan., " pr. szp.
 " Strumiński A. "
 " Madejski, Pieniaki l. k.
 " Cierski Teofil, Toporów
 Chir. Nussbaum Mel., Podka-
 mien l. m.

Chir. Rager Izydor. Założce
 „ Rosenbaum. Łopatyn l. m.
 „ Grünfeld Iz., Brody l. m.
 „ Metanomski D., Toporów.

7. Powiat brzeski.

Dr. Pietrzycki A., Brzesko l. p.
 „ Bernacki Fr., „
 „ Bernadzikowski „ l. m.
 „ Łowczowski W., Wojnicz
 „ Jarosz St., Szczurowa
 „ Michalik K. Radłów
 „ Kisielewski J., Zaklicz l. m.
 „ Kluczyński Z., „
 C. Czernek H., Wojnicz l. m.

8. Pow. brzeżański.

Dr. Skibicki A., Brzeżany l. p.
 „ Teitelbaum Mel., „
 „ Falk Bär „
 „ Uranowicz Tad „ l. m.
 „ Zauderer Albert „ pr. szp.
 „ Barban Chaim, Kozowa
 C. Schenker, Brzeżany s. szp.
 „ Łucyk Jakób, Kozłów

9. Pow. brzozowski.

Dr. Lic Henryk, Brzozów l. p.
 „ Niziołek Paw „
 „ Sawicki Antoni, Dynów
 „ Meth Szymon „

10. Pow. buczacki.

Dr. Hirschler M., Buczacz l. p.
 „ Kroó Józef „
 „ Krzyżanowski „ l. m.
 „ Nacht Fabiusz „
 „ Sokal Majer, Jazłowiec
 „ Pilecki Zygmunt Buczacz
 „ Körner F., Monasterzyska
 „ Neumann S., „
 „ Bobek Jan, Potok Złoty
 C. Mosler Mojż., Buczacz
 Feder J., Uście zielone l. m.
 Adler, Monasterzyska l. m.

11. Pow. chrzanowski.

Dr. Berggrünn Alf., Chrzanów
 l. p.
 „ Hochbaum A., „
 „ Klein Leon, l. m.
 „ Rieser Adolf „
 „ Damski W., Jaworzno l. g.
 „ Dura J., Krzeszowice l. sk.
 „ Schneck K., Szczakowa l. f.
 „ Steinkeller Henr., Trzebi-
 nia l. m.
 „ Medwey Al., Siersza
 „ Bednarski J., Alwernia l. o.

12. Pow. cieszanowski.

Dr. Peters J., Cieszanów l. p.
 C. Rotter A., „ l. m.
 Dr. Jüngst Wacł., Narol l. o.
 „ Rosenblüth Ef., Lubaczów
 l. m.
 „ Szymański H., „
 „ Müldner Józef, Oleszyce

13. Pow. czortkowski.

Dr. Wągrowski, Czortków l. p.
 „ Bubeniczek F., „
 „ Stoekl Adolf, „ l. m.
 C. Ostersetzer A., „
 Dr. Lutyński L., Jagielnica l. f.
 „ Rosenzweig L. „

14. Pow. dąbrowski.

Dr. Kramarzyński M., Dąbro-
 wa l. p.
 „ Millet Abr., Dąbrowa l. m.
 „ Rudnicki K., Szczucin l. m.
 „ Przybyszowski W. Zabno
 C. Kluczyński, Mendrychów

15. Pow. dobromilski.

Dr. Bińczewski, Dobromil l. p.
 „ Cwiklicer L., „ l. m.
 „ Puchalski Sz., „
 „ Marynowski J., Bircza
 C. Brauner Leon, Dobromil.

16. *Pow. doliniański.*

- Dr. Borysiewicz W., Dolina l. p.
 „ Kołowski St., Dolina l. m.
 „ Nowak J., Wygoda l. f.
 „ Podłuski, Bolechów l. m. i k.
 „ Tyszkowski L., Morszyn
 C. Kułowski, Bolechów l. sal.
 „ Baumöhl Naf., Dolina
 Dr. Krzysztalowiec W., l. o.

17. *Pow. drohobycki.*

- Dr. Janowski, Drohobycz l. p.
 „ Antoniewicz, „ l. m.
 „ Feuerstein H., „
 „ Tiegermann E., „
 „ Friedmann H., „
 „ Pelczar Zenon, „ l. sal.
 „ Wilder Izidor „
 „ Lechowski W., „ prym. szp.
 „ Berman Dawid, Borysław
 „ Löw B., Borysław l. gór.
 „ Tennar Ignacy, Schodnica
 C. Reich B., Drohobycz l. m.
 „ Rosenöhl Izr., „ l. kol.
 „ Köhlhofer, Borysław l. m.

18. *Pow. gorlicki.*

- Dr. Frydman Z., Gorlice l. p.
 „ Wronski B., „
 „ Bielewicz Fel., „ l. m.
 „ Frühling M., „
 „ Grzybezyk St., „
 „ Kretowicz W., „
 „ Neumann Eug., „
 „ Przesmycki Jan, „
 „ Katiński L., Biecz l. m.
 C. Koller Jerzy, Gorlice

19. *Pow. gródecki.*

- Dr. Balicki St., Gródek l. p.
 „ Gawronski A., l. m. i kol.
 „ Udziela M., Janów l. okr.
 „ Landau Ant, Gródek
 „ Schöps Ignacy, Janów

20. *Pow. grybowski.*

- Dr. Jendel Ign., Grybów l. p.
 „ Dehm Rachm., „

- Dr. Jakubowski A., Grybów l. m.
 „ Orzechowski. Ryglice l. m.
 „ Wąsowicz Z., Cieżkowice
 l. m.
 „ Mańkowski S., l. kol.

21. *Pow. horodeński.*

- Dr. Schmidt F., Horodenka l. p.
 „ Palester H., „ l. m.
 „ Kanafasz Os., „
 „ Roszko Ant., „ l. szp.
 „ Bujalski Maryan, Obertyn
 C. Burnatowicz, Obertyn l. m.
 Dr. Pertak M., Czernchia l. ok.

22. *Pow. husiatyński.*

- Dr. Pohorecki, Husiatyn l. p.
 „ Korolik Tom., „
 C. Margules E., „
 „ Pomeranz Fil., „
 „ Rares Izidor „
 Dr. Auerhahn W., Chorostków
 „ Sokal Józef, Kopyczyńce
 „ Wilson Rysz., „
 C. Siebner Nathan. „ l. m.
 „ Sobelsohn, Probużna l. m.

23. *Pow. jarosławski.*

- Dr. Marynowski, Jarosław l. p.
 „ Dietzius Adolf „ l. m. k.
 „ Feldman Marek, „
 „ Friedwald Abr., „
 „ Meisels Bygm, „
 „ Plech Aureli, „ em. l. p.
 „ Rossberger Sal., „
 „ Trzaskowski J., „
 „ Turzański G., „ l. m.
 „ Grossek Zenon, Moszczany
 „ Rodzoń Wład., Pruchnik
 „ Schmidler, Radymno l. k.
 „ Jastrzębski Wal, Sieniawa
 C. Ackerbauer S., Jarosław
 „ Becher Salomon, „
 „ Thalheim, Pruchnik l. m.
 „ Reiss A., Radymno l. m.
 „ Morecki P., Sieniawa l. w.

24. *Pow. jasielski.*

- Dr. Biesiadecki J., Jasło l. p.
 „ Cieglewicz St, „
 „ Hicner Aleks., „ l. m.
 „ Kadyj Józef, „ s. szp.
 „ Macudziński W., „ pr. sz.
 „ Natter Wiktor, Frysztak
 „ Brill Krystyn, Żmigród
 „ Pawlicki Teodor, Jasło
 C. Spiegel E., Frysztak l. m.

25. *Pow. jaworowski.*

- Dr. Hordyński, Jaworów l. p.
 „ Orski Jan, „
 „ Gracka Józef, Krakowice
 C. Bendel Zygmunt, Jaworów
 „ Gabel Rubin, „

26. *Pow. kałuski.*

- Dr. Wurst Adolf, Kałusz l. p.
 „ Kurowiec Jan „
 „ Jastrzębski J., Wojniaków
 l. okr.
 „ Singer Salomon „
 C. Kiczałes Her., „ l. kol.
 „ Finkelstein M., „ l. m.

27. *Pow. kamionecki.*

- Dr. Stupnicki W., Kamionka
 l. m.
 „ Czerkawski J., Dziedziłów
 „ Blauer Teodor, Busk
 „ Ciuk Aleks., Radziechów
 C. Raps Maks, Kamionka
 „ Siegelbaum Jakób, Busk
 „ Brand. Jul., Radziechów
 Dr. Gawlikowski St., Kamionka
 „ Zaorski Bronisław, Busk
 „ Pawluk Bazyli, Radziechów

28. *Pow. kolbuszowski.*

- Dr. Ciepeliowski, Kolbuszowa
 l. p.
 „ Billig Elias, „ l. m.
 „ Woś Michał, Sokołów l. m.
 „ Szótkiewicz S., Majdan l. m.

- Dr. Bukowski Piotr, Sokołów
 „ Dornfest Izidor „

29. *Pow. kołomyjski.*

- Dr. Rosner M., Kołomyja l. p.
 „ Silberstein Iz., „
 „ Głaczyński W., „ pr. sz.
 „ Hulles Jakób, „
 „ Jaworski Bol., „
 „ Kobryński W., „
 „ Piaskiewicz W., „ l. m. i k.
 „ Rosenheck S., „
 „ Sysak Gabriel, „
 „ Vinzenz Al., Peczeniżyn
 „ Kumer L., Jabłonowo
 „ Schorsz Józef, „
 „ Goldhaber I., Gwoździec
 „ Morawski Mateusz „
 C. Berger S., Kołomyja
 „ Reder Em., „
 „ Mazacz Jan, Peczeniżyn
 „ Ternier H., „
 „ Zaleski Antoni, „

30. *Pow. kossowski.*

- Dr. Coghen Antoni, Kosów l. p.
 „ Tarnawski A., „
 „ Bażant Wacław, „ l. sal.
 „ Frisch Józef, „
 „ Skomorowski, Kutry l. m.
 „ Soniewicki T., Żabie l. o.
 „ Goldhaber M., Kosów
 C. Rudich Leon, „
 „ Berger Adolf, Kutry

31. *Pow. krakowski.*

- Dr. Bielański G., Kraków l. p.
 „ Komorowski, Zwierzyniec
 „ Malinowski G., Czernichów
 „ Haim L., Kraków as. sz.

32. *Pow. krośnieński.*

- Dr. Słaczka A., Krosno l. p.
 „ Humiecki M., „
 „ Kocay Aleks., „
 „ Mazurkiewicz, „ l. m.

Dr. Wain Jan, Krosno
 „ Kropaczek Wilh., Dukla
 „ Reiss Karol, Dukla l. m.
 „ Przysławski, Korezyna l. g.
 C. Horak Karol, Dukla

33. *Pow. łańcucki.*

Dr. Witkowski E., Łańcut l. p.
 „ Fleszar Jan, „ l. m.
 „ Zurawski T., „
 „ Zasacki St., Kańczuga
 „ Nidecki Ap., Leżajsk l. m.
 „ Michalik J., „
 „ Zawilski Stan., „
 „ Iłowiecki Mat., Przeworsk
 „ Koncewicz Jan, „ l. m.
 „ Smyczyński J., „
 „ Heftler N., Żołynia
 C. Arzt Ignacy, Łańcut l. sk

34. *Pow. limanowski.*

Dr. Ściborowski Każ., Limanowa l. p.
 „ Kruk Kazim., Limanowa
 „ Herzig N., Mszana dolna
 „ Orzeł Józef, Ujanowice
 „ Ellinger St., Mszana dolna
 „ Wojtowicz Ed., Mordarka

35. *Pow. liski*

Dr. Jabłoński J., Lisko l. p.
 „ Edelmheit Zyg., „
 „ Robel W., Baligród l. ok.
 „ Jaremkiewicz, Ustrzyki
 „ Lenartowicz R., „
 „ Duleba W., Lutowisko l. o.
 C. Freisinger J., Lisko l. m.
 „ Propst J., Lutowiska l. m

36. *Pow. lwowski.*

Dr. Obtułowicz F., Lwów l. p.
 „ Rozłucki M., Dublany l. s. r.
 „ Kohlberger J., Kulparków
 prym szp
 „ Maliszewski H., Kulparków
 pr. szp.

„ Neusser Gustaw, Kulparków dyr. szp.
 „ Kruszyński Stanisł., Kulparków sek. szp.
 „ Acker Sal., Szczerzec
 „ Last Szymon, „ l. m.
 C. Raps Maurycy, Jaryczów

37. *Pow. mielecki.*

Dr. Warzycki Br., Mielec l. p.
 „ Kijas Błażej, „ em. l. p.
 „ Sternberg J., „
 „ Staniszewski, „
 „ Lorentski And., Radomyśl
 „ Jarocki Piotr, „
 C. Schabus E., Mielec l. m.

38. *Pow. mościski.*

Dr. Lebedowicz, Mościska l. p.
 „ Rokossowski M., Sądowa
 Wisznia l. okr.
 „ Jaciów M., Sąd. Wisznia
 „ Kosz K., Kozukieniec l. okr.
 C. Raab Henr., Sądowa Wisznia l. m
 „ Korner W., Mościska l. m.

39. *Pow. myślenicki.*

Dr. Knihynicki, Myślenice l. p.
 „ Łodziński W., „ l. o.
 „ Dereniowski Bol., Jordaków l. m.
 „ Uchacz Bł., Maków l. szp.
 „ Zduń Józef, Skawa
 „ Zduń Jan, Raba wyżnia
 „ Konaszewski J., Sułkowice.

40. *Pow. nadwórniański.*

Dr. Bednarski, Nadwórna l. p.
 „ Bibring Sz., „
 „ Bogdański Br., Delatyn l. m. i sal.
 „ Regiec J., Majdan średni l. okr.
 C. Feuerstein, Nadwórna l. m.

41. *Pow. niski.*

- Dr. Loewy Alojzy, Nisko l. p.
 „ Bresiewicz Stan., „ l. g.
 „ Hernich Fr., Rudnik l. m.
 „ Hand Jonatan, Ulanów l. g.
 C. Hand Saul „ l. m.
 Dr. Reik Jakób, „

42. *Pow. nowosądecki.*

- Dr. Filewicz J., N. Sącz l. p.
 „ Czapliński S., N. Sącz pr. sz.
 „ Kijas Tad., „ „
 „ Płochocki, „ „
 „ Lehmann, „ „
 „ Kołaczkowski „ „
 „ Kosterkiewicz „ „
 „ Kozubski „ „
 „ Ameisen M., „ „
 „ Zieliński E., „ „
 „ Mohr D., „ „
 „ Silberman L., „ „
 „ Richter J., „ „
 „ Dziembowski J., Muszyna
 „ Solec Jan, „ „
 „ Kmietowicz Fr., Krynica
 „ Ebers H., „ „
 „ Chilewski, Stary Sącz l. k.
 „ Gawełkiewicz „ „ „
 C. Zauderer „ „

43. *Pow. nowotarski.*

- Dr. Blumenfeld, N. Targ l. p.
 „ Langsam S., „ „
 „ Schein H., „ „ l. m.
 „ Hammerschlag, Krościenko
 „ Chramiec A., Zakopane
 „ Elias Stan., „ „
 „ Chwistek B., „ „
 „ Piasecki W., „ „
 „ Florkiewicz W., „ „
 „ Grodecki F., Czar. Dunajec

44. *Pow. pilzneński.*

- Dr. Januszkiewicz J., Pilzno l. p.
 „ Mydlarski W., „ „
 „ Januszkiewicz J., sen. Dul-
 czówka

- Dr. Czerwiński K., Brzostek
 „ Starachowicz Jan, Jodłowa
 „ Roth Józef, Zasów

45. *Pow. podhajecki.*

- Dr. Krzyżanowski K., Podha-
 jec l. p.
 „ Choróbski Stan., pr. szp.
 „ Landau Aron. „ „
 „ Lidechower M., „ „
 „ Zierhoffer K., Wiśniowczyk

46. *Pow. przemyski.*

- Dr. Dzikowski, Przemyśl l. p.
 „ Ciechański A., „ „
 „ Grabscheid M., „ „
 „ Keller Maurycy „ „
 „ Kiebuszski B., „ „
 „ Kutna Samuel „ „
 „ Lityński Leon „ l. k.
 „ Madejski Józef „ pr. szp.
 „ Mannheim M., „ l. k. ch.
 „ Mayzel Tad., „ „
 „ Michalik Fr., „ „
 „ Pordes M., „ l. kol.
 „ Schöffer Fr., „ „
 „ Szyszkowski M., „ „
 „ Smolarski Zyg., „ l. m.
 „ Trybulec Fr., „ l. m.
 „ Ziemiański L., „ „
 „ Salay, „ „
 „ Ruczka St., Niżankowice
 C. Chilf I., Przemyśl dentys.
 „ Schnitzer A., „ „
 „ Biber Maur., „ sek. szp.
 „ Salwer Irach, „ „

47. *Pow. przemysłański.*

- Dr. Teodorowicz T., Przemy-
 ślany l. p.
 „ Barbag H., Przemyślany
 „ Dolnicki Cyryl, Gliniany
 „ Moch Jan, Hanaczów

48. *Pow. rawski.*

- Dr. Lisiński Lud., Rawa l. p.
 „ Dadlec Julian, „

Dr. Ożarowski St., Uhnów
C. Elner M., Niemirów l. m.
„ Herold Izidor, Rawa
„ Hirsch Henryk, Lubycza
„ Kibitz Bernard, Uhnów
„ Kibitz Natan, Rawa

49. *Pow. rohatyński.*

Dr. Wasilewski, Rohatyn l. p.
„ Schaff S., „
„ Terlecki A., l. m.
„ Halarewicz, Bołszowce l. m.
„ Mossor K., Bursztyn
C. Goldscheider J., „

50. *Pow. ropczycki.*

Dr. Szczepański, Ropczyce l. p.
„ Białkowski, „
„ Roller Fr., „ l. m.
„ Bentkowski Z., Dębica
„ Sędzielowski F., Sędziszów
„ Kolasiński Alf., „
C. Benda A., Dębica l. m. i k.
„ Reiss Ell., „
„ Stolzenberg K., Sędziszów

51. *Pow. rudecki.*

Dr. Żelazowski W., Rudki l. p.
„ Maciulski J., Kołbajowice
„ Jakliński, Komarno, l. sk.
C. Bardasch M., „ l. m.
Dr. Snieżek Ludwik, Rudki

52. *Pow. rzeszowski.*

Dr. Danielski J., Rzeszów l. p.
„ Bujniewicz J., „
„ Elsner H., „
„ Fiałkowski W., „
„ Jabłoński St., „ pr. szp.
„ Kraus Herm., „
„ Niesiołowski W., „
„ Zagórski A., „ l. m.
„ Sieniewicz, Błazowa l. m.
„ Patryn J., Strzyżów l. m.
„ Szczepański, „
„ Herz Emanuel, Rzeszów

Dr. Segel Edward, Rzeszów
C. Bernfeld L. Tyczyn l. m.
„ Herzum J., Głogów l. m.
„ Reiner H., Rzeszów
„ Rotter Herman

53. *Pow. samborski.*

Dr. Skalski W., Sambor l. p.
„ Biegelmajer „ pr. sz.
„ Chrzaszczewski „
„ Klauber A. „
„ Markiewicz H. „
„ Omeis J. „
„ Waligórski C „
„ Dreifach Iz., Łąka
C. Luster H., Sambor

54. *Pow. sanocki.*

Dr. Czyżewicz W., Sanok l. p.
„ Drewiński M. „ l. sz.
„ Kozłowski E. „ l. m.
„ Zaleski K. „ l. w.
„ Lemer T. „
„ Krynicki Józef „
„ Smorągiewicz K. „
„ Herzig F. „
„ Bielecki Ign., Rymanów
„ Dukiet Józef „
„ Galant J., Zagórz l. k.
„ Jodłowski J., Zboiska
C. Stangenhauß, Sanok s. sz.
„ Atlas S., Bukowsko l. m.

55. *Pow. skałacki.*

Dr. Iwański, Skałat l. p.
„ Wojtkowski, Grzymałów
„ Sereth Iz. „
„ Dawid S., Podwołoczyska
„ Swiderski B. „
„ Gottfried St., Skałat
C. Bardach T., Grzymałów
„ Berger E., Podwołoczyska
„ Starwer M., Skałat
„ Metal Iz., Podwołoczyska

56. *Pow. śniatyński.*

Dr. Werner K., Sniatyn l. p.
„ Mehrer Iz. „ l. m.

Dr. Sennensieb M. „
 „ Lic Feliks. Zabłotów
 C. Pomeranz Iz., Sniatyn
 „ Berger A „

57. *Pow. sokalski.*

Dr. Głowiński N., Sokal l. p.
 „ Jajus Mir. „
 „ Łuszczkiewicz „ l. m.
 „ Urech M. „
 „ Wyspiański G. „ pr. sz.
 „ Kurasiewicz Józef, Beż
 „ Froslig H. „
 „ Feuerstein, Krystynop. l. m.
 C. Markl J., Waręż l. m.
 „ Pordes S., Krystynopol
 „ Blum Zygm., Beż.

58. *Pow. stanisławowski.*

Dr. Wolański Stanisławów l. p.
 „ Boral H. „
 „ Brenner K. „
 „ Czesnak J. „ l. kol.
 „ Drzewicki St. „
 „ Dawidowicz E. „
 „ Galusiński A. „ l. k. ch.
 „ Berghof F. „
 „ Rubinstein J. „
 „ Goldhaber J. „ l. k. ch.
 „ Konkolnia G. „ pr. sz.
 „ Pertak M. „ l. sz.
 „ Kopaczyński „ l. z. k.
 „ Lachawiec A. „
 „ Ochsenhorn M. „
 „ Stefanicki J. „ dent.
 „ Ostafiński M. „
 „ Sztencel B. „
 „ Wnękiewicz S. „
 „ Zukowski A. „
 „ Krzyształowicz, Halicz l. m.
 „ Mołczkowski D. „ l. k.
 „ Barb L., Maryampol l. o.
 „ Balaustein E., Stanisławów
 C. Grader M. „
 „ Hoffmann J. „ l. sz.
 „ Klaar Sz. „ l. k.
 „ Szczepkowski „ l. z. k.
 „ Löwner Abraham „

C. Rosenbaum K., Stanisławów
 „ Sternschuss H. „

59. *Pow. staromiejski.*

Dr. Stokłosiński. Stare M. l. p.
 „ Mężyk J., Chyrów l. z w.
 C. Obuszkiewicz, Stare M. l. m.
 „ Schubert M., Chyrów l. k.

60. *Pow. stryjski.*

Dr. Serkowski B., Stryj l. p.
 „ Kronenberg K. „ l. p.
 „ Jeż A. „ l. m.
 „ Stalberger T. „ pr. sz.
 „ Meisels J. „
 „ Czarnecki J. „
 „ Papieski A. „ l. kol.
 „ Michalski W., Skole
 „ Mironowicz K. „ l. m.
 C. König Iz., Stryj sek. sz.
 „ Rosenberg „
 „ Temple D. „ l. m.
 „ Kräuterblüth F., Skole
 Dr. Friedländer M. „
 „ Lippel Jakób, Stryj
 „ Penenik Leon „

61. *Pow. tarnobrzeki.*

Dr. Momidłowski, Tarnob. l. p.
 „ Machalski L. „ em. l. p.
 „ Orzechowski L. „
 „ Reifer Ad. „ l. m.
 „ Radziński K., Rozwadów
 „ Dumaire W. „
 „ Hochstim Ad. „
 „ Kuźmar W., Grębów l. o.
 C. Hellman T., Tarnobrzeg.

62. *Pow. tarnopolski.*

Dr. Gładyszowski, Tarnopol l. p.
 „ Eckhards J. „ pr. szp.
 „ Leiblinger Iz. „ l. m.
 „ Moszkowicz J. „
 „ Ochsenhorn H. „
 „ Münzer M. „
 „ Rosenfeld A. „

Dr. Swistun A., Tarnopol
 „ Szołajski M., „
 „ Weissberg, „
 „ Brudziński L., Mikulińce
 „ Koller B., „
 „ Bloch Fr., „
 C. Brauner Iz., Tarnopol s. sp.
 „ Planer J., „
 „ Stein Ad., „ dent.

63. *Pow. tarnowski.*

Dr. Stanko W., Tarnów l. p.
 „ Biesiadzki „ as. sz.
 „ Glaser L., „
 „ Glücksman L., „
 „ Ebersohn M., „
 „ Józefczyk T., „
 „ Kowalski H., „
 „ Trammer A., „
 „ Lerner W., „
 „ Metzger J., „ l. m.
 „ Pilzer H., „ s. sz.
 „ Pochron J., „ l. sk.
 „ Schützer L., „ l. s. z.
 „ Skowronski, „ pr. sz.
 „ Walczyński J., „ l. m.
 „ Wolfram A., „
 „ Zbigniewicz J., „
 „ Kalisch A., Tuchów l. m.
 „ Cymbler W., Radomyśl
 W. Ader Crutsches, Tarnów
 „ Benoni Ferd., „

64. *Pow. tłumacki.*

Dr. Litwinowicz, Tłumacz l. p.
 „ Howurka A., „ l. ł.
 „ Richter A., „ l. m.
 „ Laskiewicz J., Niżniów l. o
 C. Filip H., Ottynia l. k.
 Dr. Blumenblatt L., Tyśmienica

65. *Pow. trembowelski.*

Dr. Kuhn, Trembowla l. p.
 „ Olpiński J., „
 „ Mrazek K., Strusów l. okr.
 „ Glücksmann N., Budzanów
 „ Stoklassa J., „ l. m.

C. Fischer L., Trembowla
 „ Hradilk E., Strusów
 „ Neustein J., Trembowla l. m.
 „ Rosenstock I., Budzanów
 Dr. Deutsch Z., Trembowla
 „ Bryliński J., Janów l. o.

66. *Pow. turczański.*

Dr. Karpiński, Turka l. p.
 C. Kelhofer S., Turka
 Dr. Zadurówicz E., „ l. ok.

67. *Pow. wadowicki.*

Dr. Zawadziński, Wadow. l. p.
 „ Bukowski A., „
 „ Niklibore J., Zebrzydowi-
 ce l. sz.
 „ Gedl Wł., Wadowice
 „ Opydo Fr., „
 „ Zborowski J., Andrychów
 „ Zędzianowski S., „ l. m.
 „ Lewandowski J., Tłuczany
 „ Tarchalski J., Zator l. m.
 C. Erychleb J., Kalwarya
 „ Weczerka A., Wadowice
 Dr. Zatlókal R., Lanckorona

68. *Pow. wielicki.*

Dr. Kownacki, Wieliczka l. p.
 „ Spitzel J., „
 „ Kopler P., Podgórze
 „ Podobiński, Wieliczka l. m.
 „ Steiner S., „ l. sal.
 „ Malinowski K., Dobrezyce
 „ Morawiecki J., Gdów
 „ Aronsohn S., Podgórze
 „ Kepler Paweł „
 „ Goldberger I., „
 „ Panciewicz Iz., „
 „ Piek Ludwik, „ l. m.
 „ Świętek W., „ l. k.
 „ Nawrat S., Skawina
 „ Bednarski A., Podgórze

69. *Pow. zaleszczycki.*

Dr. Friedberg, Zaleszczyki l. p.
 „ Blutreich Iz., „
 „ Sołowski Jan, „ pr. sz.

Dr. Kretz B., Tłuste L. m.
 „ Gilnreiner M., Uścieszko
 C. Reischer, Zaleszczyki l. m.

70. Pow. zbarazki.

Dr. Nycz H., Zbaraż l. p.
 „ Berger M., „ l. m.
 „ Baczyński E., Nowe sioło
 C. Mantel M., Zbaraż l. sz.
 „ Reissner W., „

71. Pow. złoczowski.

Dr. Zaleski E., Złoczów l. p.
 „ Heyne B., „ l. m.
 „ Gold Józef „ as. sz.
 „ Bendel Zyg., „
 „ Piotrowski Tomasz, Olesko
 „ Sobieszczański, Pomorzany
 „ Stein El., Złoczów l. k.
 „ Wysocki Al., „ pr. szp.
 „ Skórski M., Zborów l. m.
 C. Aderschläger, Biały Kam.
 „ Hirschorn F., Jezierna l. m.
 „ Fuchs M., Olesko l. m.
 „ Raps M., Pomorzany l. m.
 „ Binenwald, Sasów l. m.
 „ Tischner D., Złoczów s. sp.
 „ Deutsch H., „ l. m.
 „ Eskreis M., „ s. sp.
 „ Petersil Józef, Złoczów

72. Pow. żółkiewski.

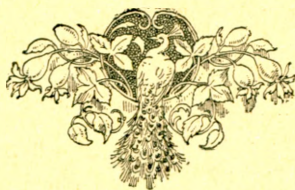
Dr. Opieński J., Żółkiew l. p.
 „ Muszkiet K., „ pr. sz.
 „ Drzymalik S., „
 C. Elne Salm., Żółkiew s. sz.
 Dr. Olejnik M., Mosty Wielkie
 „ Newestiuk J., „ „

73. Pow. żydaczowski.

Dr. Goldhaber, Żydaczów l. p.
 „ Ortyński W., „
 „ Kraetschmer, Drohowyż
 „ Mihowicz B., Rozdół l. s.
 „ Gozdecki J., Zurawno l. m.
 „ Sakler E., „
 „ Wehrn L., Mikołajów l. m.

74. Pow. żywiecki.

Dr. Szajna J., Żywiec l. p.
 „ Idziński W., „ l. szp.
 „ Seidler A., „ l. szp.
 „ Czopp Z., Miłówka l. m.
 „ Gawlik, Sucha l. sk. i kol.
 „ Gawlik jun., „
 „ Janota, Węgierska górką
 „ Blumenfeld l., Zabłocie
 C. Klein Ad., Rajeza l. sk.

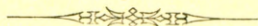

Spis doktorów medycyny we Lwowie.

- Budzynowski Tadeusz, Łyczakowska L2.
Bromowski Antoni pl. Akademicki 4.
Arnold Winc., szpitalik św. Zofii.
Aschkenazy Z., ul. Chorążczyzny 13.
Auerbach Em., Krakowska 14.
Bałaban T., Wałowa 7.
Barański A., Chorążczyzny 24.
Barański Bogdan L., Żółkiewska 65.
Barącz R., Teatralna 11.
Barzycki J., Bielowskiego 1.
Berezowski K., Łyczakowska 3.
Berthlef K., pl. św. Ducha 3.
Bett Maks., Kazimierzowska 22.
Bienkowski Bog., Kościuszki 8, (dentysta)
Bikeles Gedan, Kopernika 5.
Błotnicki T., plac Smolki 2, (akuszer).
Bogdański Wł., Blacharska 1.
Bylicki Wład., Kościuszki 7, (akuszer).
Chądzyński J., Sobieskiego 4.
Chomin A., Zimorowicza 3.
Ciszka Edm., Szp. pow.
Czarnik St. J., szpital św. Zofii.
Czyżewicz A. Cłowa 2, (akuszer).
Dekański St. S., Dworzec kol.
Dębicki Kl., Piekarska 8, (od maja do października bawi w Iwoniczu).
Dobiński Wł., Puławskiego 1.
Dubanowicz P., Ormiańska 33.
Durst Ad., Kazimierzowska 23.
Ehrlich D., Gródecka 58.
Elektorowicz Emil, Łyczakowska 6.
Fechter T., Zielona 3.
Feuerstein Nachman, Janow 9.
Festenburg E., Dominikańska 11, (akuszer).
Feuerstein I., Sykstuska 17.
Fiałkowski L., Sykstuska 13.
Fibich Stan. Rzeźbiarska 5.
Fraenkel H. Jagiellońska 4.
Frankowski L. M., Ormiańska 20.
Frankowski W., Krakowska 2.
Fuchs Fr., plac Maryacki 9, (dentysta)
Fuchs L., Kotlarska 3.
Gaik J., Gródecka 40.
Głuziński L. Wałowa 14, (w lecie w Szczawnicy).
Głowacki Bol., Batorego 24.
Głuchowski Fr. Miecz., Jagiellońska 10.
Gońska A., Kopernika 1, (dentysta).
Gostyński J., Kościuszki 2.
Gross K., Boimów 5.
Hawranek M. pl. Kapitulny 2.
Hellmann D., Jagiellońska 16.
Henzel S. S., Brajerowska 16.
Hoszard Fr., Kraszewskiego 17.
Jana Stan., Wałowa 27.
Janda Er. Pańska 21.
Jasiński Wł., Kurkowa 3.
Jekeles L., Sykstuska 62.
Kaczorowski Br., Sobieskiego 3, (dentysta).
Kadyj Henr., Zielona 15.
Kicki T., Kopernika 3, (ok.).
Kobyłański A., Strzelecka 2.
Kosiński Fr., Skarbkowska 37.
Kowalewski E., Halicka 21.
Kossak L., Wałowa 31.
Grabowski Mieczysław, Zyblikiewicza 6.
Gruder Leon, Dąbrowskiego 1.
Jaszczurowski Kazimierz, Podlewskiego 4.

- Korman J., Karola Ludw. 29.
 Kowalski E. Kapielną 6.
 Kowalski M. K., Podzamcze
 Kozierowski E., Koperniką 3.
 Krobicki T., Skarbkowska 2.
 Krokiewicz A., Kopernika 9.
 Krygowski Tadeusz, Trzeciego
 Maja 2.
 Kucharski P., pl. Akadem. 1.
 Kwiatkiewicz Stan., Pańska 6,
 (akuszer).
 Lachowicz Zdz. pl. Halicki 14.
 Landau F. Sal., Karola Lu-
 dwika 37.
 Langbank B., Marcina 5.
 Lateiner E., Kopernika 9, (den-
 tysta).
 Leńko Z. Szpital pow.
 Legeżyński W., Akadem. 22.
 Lickendorf I., pl. kapitulny 2.
 Lilien N., Trzeciego Maja 10
 Link I., Grand Hotel.
 Longchamps B. de Berier, So-
 bieskiego 4.
 Lukas Ad., Blacharska 8.
 Łopacki Lud., Chorażczyzny 13.
 Machek M., Wałowa 4, (oku-
 lista)
 Madeyski B., Akademicka 10.
 Mahl J., Jagiellońska 24.
 Majewski A., Dwernickiego 3.
 Margulies M., Sykstuska 27.
 Mehrer H., Kościuszki 6.
 Merczyński E., Kopernika 3.
 Merunowicz J., Zamojskiego 16.
 Mossing Kaz., Wałowa 13.
 Mukowitsch Em. Ed., Koper-
 nika 19.
 Niemczynowski T., Szpit. pow.
 Obtułowicz Ferd., Trzeciego
 Maja 21.
 Opolski W., Wałowa 13.
 Pajęczkowski Włodz., pl. Aka-
 demicki 2.
 Papée J., Rynek 10.
 Pawlikowski A., pl. W. Dą-
 browskiego 2.
 Piotrowski G., Akademicka 15.
 Markiewicz D., Fredry 7.
 Momidłowski S., Czarneckie-
 go 2.
 Padalewski Albin, Akademi-
 cka 3.
 Penzias Chaim, Sykstuska 14.
 Piotrowski Julian, Szp. pow.
 Pisek Wilh., Jagiellońska 12.
 Pivl. Ed., Szp. pow.
 Podlewski K. Poraj, Choraż-
 czyzny 16
 Porycki Br., Gródecka 69.
 Prebendowski St., Wałowa 3.
 Prus J., Kościuszki 7.
 Rapp L., Piekarska 11.
 Rappaport J., Gródecka 16.
 Reinhold J., Sykstuska 21.
 Reinhold Z., Sykstuska 21, (den-
 tysta).
 Reizes D., Skarbkowska 27.
 Roicki (Berger) A., Sokoła 1.
 Rosenzweig L., Trzeciego Ma-
 ja 7, (okulista).
 Rosner Ig., Sykstuska 36.
 Rosner J., Cłowa 2, (akuszer,
 od Maja do października w
 Francensbadzie).
 Różański J., Kraszewskiego 11.
 Rubinstein Norb., Słoneczna 17.
 Sawicki Eb., Garncarska 10.
 Schmelkes Maks., Kazimierzo-
 wska 43.
 Schmidt Edm., Akademicka 11.
 Schney Jak., Żółkiewska 42 b.
 Schram Hil., Sykstuska 22.
 Selzer J., Sykstuska 37.
 Serbeński W., Jagiellońska 12.
 Sielski F., Akademicka 8, (a-
 kuszer).
 Sieradzki Ant., Bielowskiego 4.
 Silberstein Sam. Sykstuska 34.
 Singer Man, Kotlarska 1.
 Skalkowski Bron., Kościuszki
 14, (akuszer).
 Smitowski M., Sobieskiego 7.
 Sochanik St., pl. Bernardyń-
 ski 15.
 Sochański J., Pańska 2.
 Stachiewicz T., pl. Maryacki 8.
 Stange nhaus Al., Batorego 20.

Serkowski R., Kurkowa 3.	Tyszecki Teofil, Batorego 9.
Stankiewicz F., Pańska 27.	Wachtel Ant., Wałowa 23
Starzewski Józ., Szp. pow.	Wagner Ar., Gródecka 24.
Stark Jul., Gródecka 14.	Walach H., Karola Ludw. 35.
Stauber Sal., Żółkiewska 1.	Wechsler E. J., Wałowa 23.
Steinhaus J., Kołłątaja 6.	Wehr W., Trzeciego Maja 10.
Stroynowski Ed., pl. Maryacki	Weigel J., Akademicka 22.
6 i 7. (akuszer).	Weiss Ad., Akademicka 3.
Świątkiewicz M. St., Grodzi-	(dentysta).
ckich 1.	Weiss Lud., Karola Ludw. 33.
Świątkowski J., Łazarza 12.	Węclewski Tad., Mochnackie-
Szpilmann J., Kochanowskie-	go 24.
go 33.	Wiczkowski J., Skarbkowska 4.
Sztembart C. G., Batorego 26.	Widman O., Grodzickich 2.
Szulisławski Ad., Kilińskiego 2'	Wiktor J., Akademicka 18.
(okulista).	Willer A., pl. Gołuchowsk. 3
Szuskiewicz P., pl. Kapitulny 3.	Wolisch Al., Kazim. 22.
Szydłowski Z. L., Sykstuska 22.	Zakreys Fr. Gródecka 50 B.
Taschmann A., Korniaktów 1.	Zawadil Bog. W., Chorażczy-
Tatarczuch Wł., Brajerowska 20	zny 12, (akuszer).
Terenkoczy L., św. Mikołaja 7.	Ziembicki G., Trzeciego Maja 5.
Trzcieniecki K., Kopernika 14.	Zion O., Kołłątaja 3, (okulista).
Uhma Cz., Lindego 7.	Zgórski Kaz., Leona Sapiehy 25.

Spis chirurgów we Lwowie.

Beschloss M. M., Żółkiewska 29.	Lisowski M., Akademicka 10.
Chilf Sam., Sobieskiego 13	Prof. Madeyski Ed., pl. Smolki 5
Gabel Hil., Sobieskiego 26.	Mark S., pl. Maryacki 8, (den-
Galasch J., Janowska 32.	tysta).
Grabsbheid Majer, r. Maks pl.	Rosenkranz M., Batorego 6.
Krakowski 10.	Urich S., Kościelna 1.
Kreiner Em., pl. Krakowski 7.	Weiss Ign., Akademicka 3,
Kurzer L., pl. Krakowski 12.	(dentysta).
Latainer J., Żółkiewska 65.	Zawirski K., Batorego 24.
Lateiner L., Karola Ludwika 31.	Zrogowski J., Batorego 6.
Letz Sam., pl. Gołuchowskich 15.	

Spis Doktorów Medycyny, Chirurgii i wszecch nauk lekarskich.

zamieszkałych w Krakowie, z podaniem mieszkania godzin ordynacyjnych i numerów telefonów.

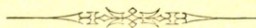
* oznacza doktorów nie zajmujących się praktyką lekarską.

- Ackermann A., Karmelicka 17.
Agatstein J., Zwierzyniecka 23.
Aronsohn J., Dietla 66.
Bandrowski Juliusz, Rynek gł.
7, (dentysta).
Baurowicz A., Floryańska 16.
Biełański G., c. k. lekarz pow.,
Dolnych Młynów 3 (8—9 i
2—4)
Blatteis J., Radziwiłłowska 15,
(2—4) w lecie w Krynicy.
Bobbiewicz H., Mały Rynek 3,
(3—4)
Bohosiewicz T., Klin. chir.
Borzęcki Eug., Floryańska 37.
(11—12 i 2—4)
Bossowski A., Floryańska 35.
(3—4)
Braun Stan., Dietla 95, (3—5).
Browicz T., Krupnicza 5, (3—4)
Brudzewski K., Klinika okul.
Budzynowski W., Szp. św. Ł.
Bujwid Odo, Studencka 11.
Buszek Jan, fizyk miasta, Ry-
nek głów., linia A—B 8—9
i 2—4), Telefon Nr. 168.
Buzdygan M., Bracka 8 (3—4)
Cercha M., Sławkowska 4 (3—4)
Cholewicz F., św. Jana 4 (3—4)
Ciechanowski S. Starowiślna 23
Cieszewski Wł., Smoleńsk 11.
Cybulski N., Szczepańska 11.
Czerny E., Karmelicka 23.
Domański St., Szczepańska 9
(3—4), Telefon Nr. 108.
Drobner Jakób, Stradomska 25
(1—3)
Drożdż B., św. Jana 11, (2—4)
Dwernicki S., Szpital św. Ła-
zarza.
Eichorn F., Dietla 46 Tel. 120
Eliasiewicz Z., Grzegorzeczka 14
Gałuszka J., Łobzowska 25.
Grażynski Edward Radziwiłło-
wska 17.
Filimowski Ant., Grodzka 39,
(2—4) Telefon Nr. 93
Filipkiewicz St., Kolejowa 18,
w lecie w Cieplicach Tren-
czyńskich.
Fraenkel Henryk, Grodzka 32.
Gabryszewski, Basztowa 4.
Gertler Nor., św. Gertrudy 18,
(2—4)
Gluziński Wł. Ant., Francisz-
kańska 1, (3—5) Telefon 123
Górski Fr. Ksaw., Kanonicza
11, (3—4)
Gwiazdomorski J., Łobzowska
32 Telefon 67. Dom zdrowia
Haim Leopold, Długa 15.
Halban Leon, Łobzowska 10.
Harajewicz Jan, Podwale 14.
Harajewicz Wład., Podwale 14
(2—4) w lecie we Francens-
badzie
Hirsch Dawid, Długa 10
Hirsch Herman, Jasna 4
Hojnacki Wł., Szewska 25
Höflich Jan, Batorego 21 (10—
12 i 2—4)
Janikiewicz St., Kl. ch. wew.
Jabłoński A., Batorego 10
Jakubowski M. L., Podwale 10
(3—4)
Jaros Władysł., Batorego 1
Jastrzębski A., Starowiślna 14
Jaworski Walery, róg ul. Ko-
lejowej i Kopernika 2 (3—4)
Jeż W., Klinika wewn. (2—4)

Jordan Hen., Wiślna 5 (3—4)
 Telefon 205
 Junger Jakób, Krakowska 13
 (2—4)
 Jurowicz Izidor, Stradom 17
 Kaczyński St., Starowiślna 11
 Kaden K., Kolejowa 1 (3—4)
 Kaufmann Michał, Grodzka 32
 Kaufmann Oskar, Dietla 73
 Kirschner Aron, Dietla 55
 Kniaziołucki J., Łaziebnia 3
 Kohn Maks., Piarska 9, (3—4)
 Telefon 171
 Kondratowicz A., Krupnicza 8
 Kopff L., Szczepańska 1 (3—4)
 w lecie w Krynicy
 Korczyński E., św. Krzyża 5
 (3—5)
 Korczyński L., Mikołajska 28
 Kosiński Leopold, Krzyża 7
 Kostanecki Kaz., Batorego 10
 Kościński Franc., Szpital św.
 Łazarza (3—4)
 Koy St., Floryańska 3, (8—9)
 i 3—4) Telefon 218
 Kozłowski Syks., Biskupia 14
 Kozłowski B., Klinika chirurg.
 Kramarzyński K., Pijarska 5
 (3—4)
 Krasowski St., Klinika chirurg.
 Królikowski J., Grzegórzecka
 Krongold Wilhelm, Dietla 49
 Kruszyński Kaz., św. Jana 11
 Kryński Leon, Klinika chirurg.
 Telefon Nr. 129
 Krzyształowicz F., Floryańska
 29
 Kurzyniec W., Szp. św. Łaz.
 Kwaśner Wł. Pedziechowska 10.
 Kwaśnicki August, Basztowa
 4 (3—4)
 Lang Otokar, Niecała 9
 Langie Adam, Sławkowska 20
 Lerner S., Stradomska 23 (2—4)
 Lustgarten Lud., Grodzka 60,
 (3—4)
 Lustig Samuel, Krakowska 35

Lux Wal., Kl. chir. wewn.
 Łazarski Józef, Starowiślna 8
 Łepkowski Winc., Straszew-
 skiego 27 (dentysta)
 Łopaciński M., Mikołajska 2
 Majewski Tad., Szp. św. Łaz.
 * Majer Józef, Krupnicza 9
 Marcisiewicz Feliks, Wiślna 10
 (3 5)
 Marowski Miecz., Szp. św. Łaz
 Mars Antoni, Szpitalna 19 (2—
 4) Telefon 35
 Maczka Tomasz, Floryańska 24
 Mendelsburg H., Wolska 17
 Mikucki Wład., Pańska 6
 Murdzieński Franc., Floryań-
 ska 53 (3—5) Telefon 102
 Münz Emil, Sebastjana 4
 Nowak Zygm., Starowiślna 19
 Nowak Jul., Jabłonowskich 12
 Obaliński Alfred, Kolejowa 7
 (3—4 w Szpitalu św. Łaza-
 rza od (8—12) przedpoł. Te-
 lefon 55
 Oettinger Józef, Rynek gł. 10
 Olszewski Bronisł. Szpitalna 20
 Pareński Stanisł. św. Jana 1,
 (3—5) Telefon 208
 Paszkowski Stan., św. Anny 7
 (2—4) Telefon 132
 Piątkowski Maryan, Szewska 15
 (2—4)
 Pieniążek Przem., Bracka 10
 (3—5) Telefon 164
 Piotrowski Edw., Kolejowa 15
 Ponikło Stanisław, Bracka 5
 Dyr. szpit. (3—4) Tel. 170
 Radecki Paweł, Mikołajska 8
 (1—4)
 Reiss Władysław, Szpital św.
 Łazarza
 Mikołajski Szczepan
 Małaczyński R., Szp. św. Łaz.
 Nowak Wład. " " "
 Piotrowski Jul., Batorego 4
 Przybylski W., Krupnicza 19

- Ruff S., Dietla 58
Rencki Roman, Starowiślna 27
Riedmüller Bolesław, Rynek
gł. 23 (3—4)
Rosenblatt Emanuel, Basztowa
25 (3—4)
Rosner Aleks., Klinika położ.
(3—4) Telefon 27
Rościszewski E., Basztowa 26
Różecki Józef, Floryańska 24
(3—4)
Rutkowski Maksymil., Szpital
św. Łazarza
Rydygier Ludwik, Wielopole
4 (3—4)
Satkowski Zygm., Słowiańska 2
Schaitter Ignacy, Grodzka 62
(8—9 i 2—3) Telefon 87
Schneider Ludwik, Basztowa
18 (3—4)
Schoengut Stefan, Wiślna 10
Schuman F. Szpital św. Ł.
Schwarz Albin, Sławkowska 8
(3—4)
Ściborowski Wład., Łazienna 3
(3—4) w lecie w Szczawnicy
Seifmann P.
Simon Fryd., Kolejowa 15
Siedlecki Jan, Rynek gł. 45
Sieradzki Włodz., Szp. św. Ł.
Skobel Stanisł., Rynek gł. 23
(3—5)
Skórczewski Bol., Batorego 24
w lecie w Krynicy
Skrzyński Stef., św. Marka 7
(3—4)
Śliwiński Michał, Mały Ry-
nek 4 (3—4)
Ślapa Wilhelm, Kolejowa 4
Śmolarski Wład., Szp. św. Ł.
Sokołowski Henryk, Szewska 11
(11—12 i 3—5 dla kobiet 12—1)
Sołtysik Mieczysław, Dietla 5
Spira Rafał, Dietla 52
Sroczyński Franc., Floryańska
9 (10—12 i 3—4)
Stahr Elias, Szp. św. Łaz.
Staniszewski Julian Blich 26
Steinberg Bern., Szp. św. Łaz
Stopczyński A., Kopernika 12
Surzycki Józef, Floryańska 13
(3—4) Telefon 156
Süsskind Albert, Stradom 18
(3—5)
Świtalski Ludwik, Sławkowska
27 (3—4)
Szewczyk J., Franciszkańska 1
Szymkiewicz Kaz., Rynek gł.
26 dentysta
Szymonowicz Władysław, Ło-
bzowska 10
Tislowitz Paw, Krakowska 39
w lecie w Swoszowicach
Tokarski St., Dietla 103
Torczyński Teofil, Szpital św.
Łazarza
Trzeciński Bogusł., Pijarska 2
Trzebicki Rudolf, Podwale 12
(3—4) Telefon 81
Tuszyński F., Sławkowska 20
Wachtel Zygmunt, Grodzka 23
Walentowicz A. Poselska 7
Wilkosz Aleks., Mały Rynek
4 (3—4) Telefon 217
Wiszniewski L., Krupnicza 3
(3—4) Telefon 211
Zanietowski Józef, Batorego 1
Zarewicz Aleks., Floryańska 40
(3—4)
Zeitner J., Mostowa 2 (2—5)
Zoll Józef, Kolejowa 7
Żuławski K., Długa 82 (2—4)
Telefon 159
Żydłowicz Wład., Pijarska 3

Dentyści.

Dłużyński Jan, lekarz-dentysta
Floryańska 12 (9—1 i 3—5)
Dr. Hrebenda Władysław, le-
karz dentysta, Szpitalna 17
(9—1 i 2—5)
Dr. Łepkowski Wincenty, le-
karz-dentysta, Straszewskie-
go 27 (2—4)
Drd. Łukasiewicz Kar., Sław-
kowska 16 I. p. w dniu po-

wszednie (9—12 i 2—6) w nie-
dziele i święta od (9—12)
H. Matuszewski, technik-denty-
sta, plac Dominikański 3
II. piętro
Dr. Szymkiewicz Kazimierz le-
karz-dentysta, Rynek gł. 26
I. p., róg ul. Wiślniej w dniu
powszednie od 9—1 zrana
i od 3—5 popoł

ADWOKACI*)

I. we Lwowie.

Dr. Ambes Maurycy, Jagielloń-
ska 15
„ Balko Wł., Sykstuska 46
„ Bieliński Stan., Trzeciego
Maja 2
„ Bliziński, Jagiellońska 17
„ Błażejowski B., Halicka 20
„ Bodek M., Łukasieńskiego 4
„ Bund S., Sobieskiego 10
„ Byk E., Jagiellońska 11
„ Byk M., Sykstuska 20
„ Brendl Adolf
„ Bruchman A., Kopernika
„ Buresch A., Kościuszki 20
„ Czajkowski Jan, 3. Maja 31
„ Czajkowski Robert, Leona
Sapiehy 5 A
„ Czarnik K., Sobieskiego 4
„ Czemeryński, Teatralna 5
„ Czeszer Józef, Teatralna 7
„ Dąbrowski P., Kościuszki 7
„ Dobiecki Stan., plac Ber-
nadyński 12 A

Dr. Dobrzański J., Chorążczy-
zna 4
„ Dornbach J., Kopernika 7
„ Dulęba W., pl. Maryacki 6
„ Dziędzielewicz A., Jagiel-
lońska 8
„ Dziubiński M. pl. Marya-
cki 10
„ Fedak St., Kościuszki
„ Feiles Edw., Sykstuska 6
„ Feiles Izidor, Sykstuska 6
„ Fläschner S., Kołłątaja 10
„ Godlewski W., Akad. 12
„ Gorecki W., Sykstuska 37
„ Gottlieb H., Kościuszki 13
„ Hahn Stanisław,
Holzer Wilhelm.
„ Horowitz J., Teatralna 16
„ Horwath A., Hetmańska 4
„ Jakubowski Henryk,
„ Jekeles M., Kościuszki 5
„ Jekeles L., Kopernika 8
„ Klarfeld L., Sykstuska 28

*) Za ewentualne zmiany nie odpowiadamy, gdyż Izby adwokackie nie
chcą udzielać informacji.

Dr. Kohn J., Sykstuska 20
" Kopecki H., Ossolińskich 2
" Kosiński A., Trzeciego Ma-
ja 17
" Kostrakiewicz M., Ormiań-
ska 35
" Krauss Maksymilian, Karo-
la Ludwika 7
" Kratter E., Mickiewicza 12
" Krosiński W., Kopernika 26
" Krygowski K., Trzeciego
Maja 10
" Kuczkiewicz J., pl. Berna-
dyński 11
" Kulikowski W., plac Ber-
nadyński 10
" Krzyżanowski St., Jagiel-
lońska 7
" Kwiatkowski F., Czarnie-
ckiego 1
" Lacek Józef, radca dworu
" Landesberger S., Kościu-
szki 22
" Lewicki K., Korniaaków 1
" Lilien E., Hetmańska 12
" Lisiewicz A., Kopernika 6
" Lisiewicz Zygmunt, Aka-
demicka 8
" Loewenstein, Teatralna 1
" Łoziński A., Pańska 2
" Łękawski M., Kalcza 14
" Majewski W., Wałowa 3
" Majewski L., Kopernika
" Małachowski G., Kościu-
szki 20
" Marjański A., pl. Maryacki
" Maks Hen., Sykstuska 52
" Marynowski Zygmunt, Ja-
giellońska 12
" Menkes A., Trzeciego Ma-
ja 8
" Michalewski B. Krasieckich 2
" Nurkowski F., plac Ber-
nadyński 12 A
" Obmiński, Akademicka 11
" Ostrożyński Wł., Słowa-
ckiego 5
" Pawecki L., Skarbkow-
ska 19

Dr. Pająk J., Kraszewskiego 13
" Paździera K., plac Kapi-
tulny 3
" Pohl Sam., Sykstuska 19
" Pomianowski A., Grodzi-
ckich 1
" Popiel J., w ratuszu
" Raabe J., Sykstuska 14
" Rares A., Skarbkowska 7
" Reiss Al., Sykstuska 6
" Reiss Jak., Kościuszki 24
" Rogalski Aleksan., Karola
Ludwika 1
" Roński Em., Teatralna 1
" Romanowski E., Jagielloń-
ska 22
" Schaff Szymon
" Schäffer Edward
" Starczewski St., Mickiewi-
cza 1
" Semilski T., plac Gołucho-
wskich 2
" Sietnicki M., Sykstuska 21
" Skałkowski T., Karola Lu-
dwika 1
" Skowroński Z., Rynek 3
" Smolka J., Kościuszki 5
" Sokal Rubin.
" Sokal M., Jagiellońska 11
" Sołowij T., Kopernika 15A
" Srokowski T., Teatralna 7
" Stand O., Jagiellońska 16
" Soroń Fr., Słowackiego 3
" Steczkowski J., Kościusz-
ki 2
" Sumper Edw., radca dworu
Piekarska 7
" Szafranski Włodzimierz,
" Święcicki W., Brajerowska 6
" Szwedzicki Bazyli, Kurko-
wa 13
" Szydłowski H., Sykstu-
ska 38
" Szydłowski Tad., Sykstu-
ska 38
" Tabaczyński St., Koperni-
ka 15 A
" Tenner Berl, Kościuszki 10
" Till Ernest, Pańska

Dr. Waldman S., 3. Maja 13
" Werfl Dawid,
" Weiss A., Krakowska 14
" Weisstein M., Sykstuska 20

Dr. Wróblewski Józef,
" Zbyszewski St., Hetmań-
ska 10
" Zion Leon, Sykstuska 17

WYKAZ ADWOKATÓW

należących do Krakowskiej Izby adwokackiej

z siedzibą w Krakowie.

Dr. Abłamowicz St., Mały Ry-
nek 1 I. p.
" Ader Leon,
" Berman H., Grodzka 62,
I. p (Stara poczta)
" Berson Sew., Grodzka 11
" Blatteis Zyg., Grodzka 51
" Bobilewicz A., Grodzka 25
" Bogusz Adam, Gołębia 5
" Boroński Leśł., św. Jana
(Nowa Reforma)
" Brummer H., Poselska 18
" Chmurski S., Poselska 20
" Czesznák Fel., plac WW.
Świątych 9
" Czerny Schwarzenberg B.,
Stolarska 13
" Dadlez Wilh., Gołębia 3
" Deiches Izydor, pl. WW.
Świątych 11
" Deiches Jakób, Stradom 9
" Dobija Antoni, Grodzka 48
" Doboszyński Ad., Rynek
gł. 39 (Linia A B)
" Eibenschütz Zyg., Rynek
główny 15
" Eichhorn St., Grodzka 32
" Federowicz T., św. Jana 4
" Fischler A., Grodzka 61
" Gleitzmann Józef

Dr. Gluziński Tadeusz, Rynek
" Goldmann Sam., Grodzka
" Gross Adolf, Grodzka 48
" Grudziński S., Szpitalna 19
" Guńkiewicz B., Grodzka 49
" Hajdukiewicz Jan, Sław-
kowska 10
" Horowitz L., Poselska 9
" Hubaczek E., Poselska 16
" Ichheiser M., Bracka 11
" Jakubowski Faus., Rynek
główny 13
" Jakubowski Jan, Rynek
główny 43
" Jakubowski Roman, Szpi-
talna 19
" Judkiewicz Hen., Grodzka
" Kastory W., Grodzka 59
" Kaufmann D., Senacka 6
" Kaufmann Józef, Floryań-
ska 26
" Kirchmayer Kazim., Flo-
ryańska 33
" Klein Z., pl. Dominikański 4
" Kopf Józef
" Koy Michał, św. Jana 1
" Kołodziejczyk Jan,
" Kuleżyński Franciszek,
" Br. Lewartowski Adam, św.
Gertrudy

Lr. Lewandowski Ludomir,	" Schönberg M., Grodzka 33
" Lisowski Wład., Rynek	" Schwarz Emil,
główny 29	" Smolarski K., Grodzka 15
" Ławrowski R., Grodzka 55	" Staniszewski Walen., Flo-
" Markiewicz W., Bracka 6	ryańska 24
" Mandelbaum Maurycy,	" Styczeń W., św. Krzyża 7
" Münz Michał, Grodzka 28	" Szaflarski Jan, Mały Ry-
" Olearski Bron., Bracka 5	nek 1
" Paszkowski Fr., Marka 9	" Szalay Lud., Grodzka 40
" Pieniążek K., Grodzka 13	" Tilles Samuel,
" Propper Jan Alb., Rynek	" Tomik S., Floryańska 35
główny 17	" Unger Sam., Rynek gł. 4
" Raczyński Tadeusz, Flo-	" Wechsler Maur., św. Ger-
ryańska 26	trudy 10
" Retinger Józef, Wiślna 3	" Wędrychowski Wł., Gołę-
" Rotwein Leon, plac Domi-	bia wyższa 6
nikański 5	" Weigel Ferd., Wielopole 21
" Rosenblatt Józ., Wiślna 7	(Nowa Poczta)
" Schoen Burzawa Henryk,	" Wilkosz F., Mikołajska 2
plac Dominikański 4	" Wilkosz Wł., Szpitalna 6
" Schornstein Henryk,	" Winkler Samuel.

III. W Galicyi i na Bukowinie.

Andrychów: Malec Jan.

Biała: Aronsohn M., Cieszyński J., Inheiser B., Peterek W., Reich S., Rosner J., Schmetterling J.

Bochnia: Maiss F., Michnik W., Serafiński A., Trybulec J., Weisło A., Zakrzowski F.

Brzesko: Parvi L., Górski P.

Bóbrka: Kahane M.

Bolechów: Rabinowicz J., Iwanowski S.

Borszczów: Komeriner N., Orłowski St.

Brody: Braun M., Dołżycki J., Gross B.

Brzeżany: Czajkowski A., Małdejski L., Schaetzel S., Schüssel A., Pohl Juda.

Brzozów: Festenburg Gerard E.

Buczacz: Ausschmit I., Didoszak B., Hubrich T., Reiss E.

Busk: Schorr A.

Bursztyn: Lehman A.

Chodorów: Kleczyński I.

Czerniowce: Allerhand J., Auslaender J., Beiner I., Bielg N., Chodorower J., Dornbaum J., Fechtner J., Fleischer J., Fraenkel M., Freundlich O., Funkenstein B., Goldenberg M., Grabscheid L., Horn A., Horowitz D., Klesler H., Kehlman S., Katz J., Klimkiewicz R., Kohn I., Pietey M., Newecerel R., Paszkes M., Reiss E., Rott J., Schaetz B., Selzer K., Solecki E., Straucher B., Strzelbicki A., Salter M.,

Tabora A., Ulrich M., West E., Wachtel J.
Czortków: Czaczkowski A., Diamant I., Lewandowski Lud., Horbaczewski A.
Chrzanów: Gaszyński A., Kepler Z., Kremer J.
Dobromil: Byk J., Bieniewicz A., Tygermann I.
Dąbrowa: Datka J., Psarski E.
Dębica: Friedberg S.
Delatyn: Mayer I.
Dolina: Dobrowolski J., Rosenbusch
Dorna: Hauslich J., Fein A.
Drohobycz: Apfel N., Fruchtman J., Gelehrter H., Popławski L., Rosenbusch H., Tiegermann I., Wollerner M., Wolski Wł., Taubenfeld J., Wollerner Marek.
Dukla: Agatstein I.
Gródek: Ozarkiewicz L.
Gurahumora: Jolles A., Köhler J.
Gorlice: Neumann K., Radomyski J., Dziubczyński Fr., Ślęczkowski C., Stern M.
Grybów: W. Junosza Sulerzeski.
Grzymałów: Piatkiewicz R.
Horodenka: Białkowski B., Markus N., Okuniewski T.
Husiatyn: Nathansohn H.
Jarostaw: Grabowski W., Jahl W., Segall M., Ruczka J., Blumenfeld E., Münz D., Myszkowski L., Nebenzahl S.
Jasło: Adamski R., Chwalibóg W., Gaszyński F., Steinhaus I., Wiediger F.
Jaworów: Hibl J.
Jordanów: Kutrzeba W.
Kałuż: Stanecki M., Wittlin B., Kos Andrzej.
Kamionka strum.: Króweżyński M., Kaflński W.
Kimpclung: Juster M., Sternberg M.

Kołomyja: Allerhand A., Daniłowicz S., Dudykiewicz W., Haczewski S., Kraśnicki T., Dębicki T., Freudenberg J., Goldfarb L., Herdliczka A., Ilnicki P., Kawecki W., Landau H. M., Maramorosz K., Milgrom E., Rittigstein J., Schustet E., Stauber W., Trautenberg M., Zipser Ł.
Kossów: Wilkowski E., Korpiński M.
Kopyczyńce: Braun J.
Kalwarya: Bresiewicz T., Silberfeld F.
Kety: Chrzanowski F.
Kolbuszowa: Bryk A.
Krosno: Czajkowski F., Jugendfein J., Lewakowski K., Caro L.
Krzeszowice: Bąkowski K.
Kuty: Daniłowicz.
Lisko: Strutyński J.
Lubaczów: Turzański A.
Leżajsk: Gaberle E.
Limanowa: Młodzik K.
Łańcut: Herbst J., Szpunar W.
Mielec: Brandt H., Brzeski M.
Milówka: Grabowski R.
Maków: Werner J.
Mościska: Borecki E., Nebenzahl S.
Myślenice: Adelman E., Klakurka M.
Nadwórna: Alter L., Bardach K.,
Nisko: Rotblum J., Dundaczek W.
Nowy Sącz: Barbacki W., Bersohn L., Chlebowski M., Gałkiewicz T., Kalman D., Schornstein H., Sterkowicz J., Wąsikiewicz H., Rożański W., Sulerzycki W., Wąsikiewicz H.
Nowy Targ: Geisler E., Kozłowski M.
Oświęcim: Gąsiorowski L., Nowak G.
Pilzno: Krudzielski T.

Podgórz: Chajes A., Feuerstein I., Peiper M., Fiderkiewicz T.

Podhajce: Pawlikowski Kaźm., Roth M.

Przemysł: Baumfeld J., Blumenfeld O., Berson S., Czajkowski W., Dawid M., Dołiński F., Freyberger H., Gans B., Glanz J., Hillel H., Kozłowski M., Łużecki J., Mendrochowicz L., Niemczyński J., Rozenbach W., Skórski W., Smutny F., Suleszycki W., Tarnawski L., Wajgart W., Kormosz T.

Przemysłany: Kohl I.

Przeworsk: Zborowski B.

Radowce: Brunstein L., Kübel E., Menkes M., Trompeter J.

Radziechów: Alter B.

Rawa ruska: Segal A., Bernfeld H.

Rohatyn: Lipiner M., Mańkowski W.

Ropczyce: Ujejski G., B. Prus Strowski.

Rozwadów: Reichmann W.

Rzeszów: Asl R., Binder Noe., Fischler H., Fechdegen J., Koppel O., Lecker H., Piliński W., Reich S., Reines M., Reiner I., Uiberall Jak., Zbyszewski W.

Sadagóra: Ebermann W., Hülles L.

Skalat: Ehrlich A.

Skawina: Dzikowski A.

Skole: Jacel I.

Suczawa: Frisch E., Finkler A., Isepepeskul S., Lupu M., Robinson Z.

Stary Sącz: Szayer E.

Sambor: Błoiński-Biberstein A., Bryliński J., Budzynowski I., Fiternik J., Irzyczek K., Kohn J., Nanke F., Pawliński K., Steuermann J., Witz L., Witz J.

Sanok: Affe A., Gawęł J., Iskrzycki A., Flakowicz J., Łobaczewski E., Słaczka W., Goldhammer A.

Szczerzec: Lityński J.

Seret: Hatszek J., Brillant A.

Sokal: Filipowski W., Fraenkel S., Wejda W., Pawłowski R.

Stanisławów: Buczyński M., Fischler E., Fischler M., Gelehrter S., Hauser F., Hauslich B., Katzenellenbogen L., Krobicki M., Kwiatkowski K., Majerowski J., Mandyczewski, J., Rosenberg J., Simonowicz, Szydlowski W., Wurzeli M., Zins Z.

Starożyńiec: Tittinger W., Weistein E.

Stryj: Aichmüller W., Altmann E., Baczyński H., Bylina F. J., Fink L., Fruchtman F., Oleśnicki E.

Śniatyn: Dawidowicz A., Rosenheck W., Schaefer E.

Tarnopol: Binder J., Blaustein C., Csillik B., Delinowski A., Gloger S., Gromnicki F., Horowitz J., Kwiatkowski A., Landau M., Landesberg J., Langer A., Leibliger Z., Łuczakowski Wł., Mantel J., Parnas M., Pohorecki S., Schmidt R., Schwarz H., Trzeniecki T., Zarzycki Wł., Żywicki K.

Tłumacz: Schweizer K.

Trembowla: Blaustein J., Frisch A.

Tarnobrzeg: Reben W., Surowiecki A., Winkler S.

Tarnów: Apfelbaum Ign., Buś W., Chodacki J., Foryst P., Gałęcki B., Glaser L., Goldhammer E., Holzer G., Kronhelm-Nordheim H., Malawski A., Mikuciński J., Pietrzycki L., Ringelheim A., Rost J., Salamon F., Stec J., Stoja,

łowski S., Szancer W., To-
karz S
Tyczyn: Madeyski L.
Tyśmienica: Słotwiński Z.
Uhnów: Jamiński D.
Wadowice: Daniel I., Iwański
J., Korn J., Łazarski Stan.,
Marek A.
Wieliczka: Borzewski F., Dzie-
woński J.
Wiśnicz: Sulerzyński J.
Wyżnica: Kostenband B., Perl
B., Tittinger J., Loria L
Zabłotów: Simonowicz P.

Zaleszczyki: Letz M., Stoklasa E.
Zator: Biegański K.
Zbaraż: Kosser J.
Zborów: Kiniower H.
Złoczów: Billet D., Heyne L.,
Kołaczkowski E., Luka A.,
Mijakowski A., Rożankowski
L., Wittlin B.
Żółkiew: Maciulski Włod., Ka-
rol M.
Żurawno: Rosenthal J.
Żywiec: Bogdani Wł., Rasch-
ke W.

NOTARYUSZE.

W Galicyi i na Bukowinie.

Andrychów. Gajczak Marcin.
Baligród. Lisowski Emil.
Bełz. Kuryś Jan dr.
Biała. Stiasny Edward dr.
Biecz. Orzakiewicz Gabryel.
Bircza. Postępski Jan.
Bóbrka. Adamski Robert.
Bochnia. Ramułt Konstanty.
Bohorodeczany. Kuryś Piotr.
Bolechów. Krupiński Jan K.
Borynia. Ilgner Karol.
Borszczów. Witosławski Teofil.
Brody. Gromnicki Jan.
" Janiszewski Władysław.
Brzesko. Kurlata Antoni
Brzeżany. Morwitz Karol.
" Marynowski Łucyan.
Brzostek. Furgalski A.
Brzozów. Witkiewicz Tomasz
Buczacz. Teliszewski Konstanty.
Budzanów. Widawski Konstanty.
Bukowsko. Żukowski Seweryn.
Bursztyn. Burzyński Franciszek.
Busk. Szumpeter Jan.

Cieszanów. Długoszowski Wie-
niawa Stanisław.
Cieżkowice Huze Michał.
Chodorów Suchewicz Edward.
Chrzanów. Romowicz. Leon
Czarny Dunajec. Weigel Artur
Dr.
Czerniowiec Morwitzer Juliusz Dr.
" Istseneskiel Piotr.
Czortków. Zawadzki Władysław.
Dąbrowa. Bartman Stanisław Dr.
Dóbieca. Wisłocki Aleksander.
Delatyn. Gruński Franciszek.
Dobczyce. Rogalski Bruno.
Dobromil. Rzewuski Seweryn.
Dolina. Vacat.
Dorna-Watra. Bayer Edward.
Drohobycz. Vacat.
Dubiecko. Witoszyński Włodzi-
mierz.
Dynów. Narajewski Józef.
Dukla. Minkusiewicz Floryan.
Frysztak. Stencel Franciszek d.
Gliniany. Koerber Rudolf.
Głogów. Wisłocki Stanisław.

Gorlice. Meus Stefan.
 Gródek. Henze Adolf.
 Grybów. Klemensiewicz Edmund.
 Grzymałów. Manaczyński Stefan.
 Gurahumora. Halip Waleryan.
 Gwoździec. Jareмовicz Porfiry.
 Halicz. Sawicki Michał.
 Horodenka. Bosakowski Jan.
 Husiatyn. Rudnicki Konstanty.
 Janów. Wiesenberg Abr. dr.
 Jarosław. Bartoszewski Karol.
 Jasło. Prochaska Karol.
 „ Jarema Kaźm.
 Jaworów. Hołub Mikołaj.
 Jaworzno. Wilusz Kazimierz
 Jordanów. Michałek Piotr.
 Kałusz. wakuje.
 Kalwarya. Jaworski Wiktor.
 Kamionka. Lenartowicz Karol dr.
 Kęty. Sporn Julian.
 Kimpolung. Drophomirecki Howo-
 ra Mik.
 Kolbuszowa. Lityński Józef.
 Kołomyja. Onyszkiewicz Józef
 Dr. Przesmycki Tytus.
 Komarno. Waniek Karol.
 Kopyczyńce. Polański Felicjan.
 Kossów. Łuszyński Włodzim.
 Kocmań. Niementowski T. dr.
 Kozowa. Lewicki Włodzimierz
 Krakowiec. Deller Ludwik.
 Kraków. Brzeski Wiktor.
 „ Niemczewski Franc.
 „ Rudolfi Karol.
 Krościenko. Gorączko Marcełi
 Krosno. Przyłęcki Apolinary.
 Krynica. Runge Aleksander.
 Krzeszowice. Lipowski Konst.
 Kulików. Rastawiecki Jan.
 Kutry. Zaremba Mieczysław.
 Łańcut. Hanusz Antoni.
 Łąka. Szołginia Emil
 Leżajsk. Nowiński Bronisław
 Limanowa. Wysocki Jan.
 Lisko. Jurkiewicz Jan.
 Liszki. Gutowski Roman.
 Łopatyn. Holzer Leon.
 Lubaczów. Kapko Józef.
 Lwów. Jasiński Aleksander.

Lwów. Kwaśnicki Samuel.
 „ Wurst Karol dr.
 „ Piszek Franciszek.
 „ Lenartowicz Michał.
 „ Kukawski Leopold
 „ Witosławski Antoni.
 Lutowska. Grossman Bernard.
 Maków. Paczoski Aleksander.
 Medenice. Madejski Artur.
 Mielec. Fibich Antoni
 Mielnica. Reiner Maxym.
 Miłówka. Drozdowski Karol.
 Mikołajów. Mokrzycki Norb.
 Mikulińce. Tyszecki Jan.
 Monasterzyska. Błonarowicz Jan
 Mościska. Krokowski Wiktor.
 Mosty wielkie. Tabiński Józef.
 Mszana dolna. Winter Eman.
 Myślenice. Klemensiewicz Gust.
 Muszyna. Arlet Jan.
 Nadwórna. Skwarczyński Jan.
 Niemirów. Jarosz Tadeusz.
 Niepołomice. Grodyński Józef.
 Niżankowice. Kriegseisen Ign.
 Nisko. Łapiński Roman.
 Nowe Sioło. Hordyński Michał.
 Nowy Sącz. Marynowski Jan.
 „ „ Lipiński Jan.
 Nowy Targ. Trybulec Jan.
 Obertyn. Ambros - Rechtenberg
 Eugeniusz.
 Oświęcim. Pawlikowski Józef.
 Olesko. Reis Leon dr.
 Peczeniżyn. Scheib Henryk.
 Pilzno. Bujnowski Tytus.
 Podgórze. Adamski Wacław.
 Podhajce. Vacat.
 Podbuż. Gorczyca Józef
 Pruchnik. Hołub Stanisław
 Przemyśl. Budzynowski Sabin.
 „ Rokicki Julian.
 Przemyślany. Zaleski Aleks.
 Przeworsk. Wodecki Jan.
 Putilla. Kluger Ludmił.
 Radłów. Maczyszyn Jan.
 Radomyśl. Krasiński Władysł.
 Radowce. Majer Phöbus.
 Radymno. Janicki Władysł.
 Radziechów. Więckowski Zd.

Rawa ruska. Kuryłowicz Eug.
 Rohatyn. Manasterski Wład.
 Ropeczyce. Strzelbicki Stanisł.
 Rozwadów. Miasik Ludwik.
 Rożniatów. Pawlisz Jan.
 Rudki. Dembowski Stanisław
 Rymanów. Orłowiec Michał.
 Rzeszów. Pogonowski Jan.
 " Midowiec Ludwik dr.
 Sadogóra. Kuźniarski Stanisł.
 Sądowa Wisznia. Stronczak Wł.
 Sambor. Schneider Alojzy.
 " Kasperek Wilhelm.
 Sanok. Puszczyński Antoni.
 " Kokurewicz Antoni.
 Seletyn. Stryjski Eugeniusz.
 Sereth. Zajac Antoni dr.
 Sieniawa. Zielonka Władysł.
 Skałat. Biliński Tadeusz dr.
 Skawina. Peszkowski Bronisł.
 Skole. Nartowski Bronisław.
 Ślemień. Krokowski Stanisław.
 Śniatyn. Stupnicki Konstanty.
 Sokal Vacat.
 Sokołów. Rampelt Karol.
 Solka. Tigran Pruncul.
 Sołotwina. Studziński Teof. A.
 Stanisławów. Zathay Hen. dr.
 " Zdrassil Ignacy.
 Stanowce. Soniewicki Adryan.
 Staremiasto. Władczyński M.
 Stary Sącz. Obmiński Floryan.
 Stara Sól. Karabiński Julian.
 Storożyniec. Kupareńko Tytus.
 Stryj. Opolski Edmund.
 Strzyżów. Holzer Zygmunt.
 Suczawa. Mikuli Stefan.
 " Garnowski Atanazy.
 Szczerzec. Matkowski Stanisł.
 Tarnobrzeg. Hinzinger Gustaw.
 Tarnopol. Wajdowski Teofil.

Tarnopol. Promiński Adolf.
 Tarnów. Brzeski Bron. dr.
 " Vayhinger Adolf.
 Tłumacz. Orski Alfred.
 Tłuste. Rubeżyński Władysł.
 Trembowla. Berchard Karol.
 Turka. Pedracki Artur.
 Tuchów. Gojski Kazimierz.
 Tyczyn. Vacat.
 Tyśmienica. Szelewski Franc.
 Uhnów. Celewicz Julian.
 Ulanów Kosiński Ignacy.
 Ustrzyki dolne. Blumenfeld
 Artur dr.
 Wadowice Nartowski Teofil.
 " Dr. Starzewski Tad.
 Wieliczka. Przychocki K. bar.
 Winniki. Groblewski Zygm.
 Wiśnicz. Runge Aleksander.
 Wiśniowczyk. Krasowski Józef.
 Wojnicz. Piela Piotr.
 Wojniłów. Czechowicz Winc.
 Wyżnica. Rutkowski Józef.
 Zabłotów. Szapira Adolf.
 Zaleszczyki. Gross Antoni.
 Załóżce. Mojseowicz Marcin.
 Zator. Madeyski Roman.
 Zastawna. Macieliński Karol.
 Zbaraż. Sobol Franciszek.
 Zborów. Zubeł Józef.
 Złoczów. Vacat.
 " Misky Feliks dr.
 Żłoty Potok. Krawec Klemens.
 Żmigród. Dębicki Ignacy.
 Żółkiew. Hejda Józef.
 Żurawno. Ludkiewicz Jan.
 Żydaczów. Sawczyński Hilary.
 Żywiec. Sądecki Bronisław.
 Żabno. Dr. Myciński Jan.
 Żabie. Haber Józef.

Izby notaryalne znajdują się: we Lwowie, Krakowie, Przemy-
 ślu, Tarnowie i Czerniowcach.

Izba inżynierska

cywilnych inżynierów, architektów i geometrów

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Prezydent:

Zygmunt Kędzierski

Sekretarz:

Marcin Maślanka

Członkowie zwyczajni Izby inżynierskiej.

Inżynierowie cywilni

dla wszystkich zawodów technicznych.

Bodaszewski Łuk., Lwów, Chorażczyzna 12 A.

Cieślikowski Jan, Wiedeń.

Długoszowski Bolesław, Lwów
Trzeciego Maja 8.

Hubl Ludwik, Kraków,

Jägermann Józef, Stanisławów.

Kędzierski Zygmunt, Lwów,
Ochronek 4.

Miszke Julian, Nowy Sącz.

Radwański Lud., Stanisławów.

Reiniger Juliusz, Przemyśl.

Uderski Edward, Kraków, ul.
Dolne Młyny 2.

Zajączkowski Mich., Przemyśl.

Zakrzewski Jan, Tarnopol.

Ziembicki M., Lwów, Krasi-
ckich 12.

Cywilni Inżynierowie budowy.

dla wszystkich zawodów technicznych
z wyjątkiem działu budowy maszyn i
architektury.

Angermann Klaudyusz. Jasło.

Dzieślewski Wal., Lwów.

Fleischl Antoni, Lwów, Kościu-
szki 3.

Grzegorzewski St., Borszczów.

Grzybiński J., Lwów, Trzecie-
go Maja 2.

Jasiński Z., Stanisławów.

Jägermann Józef, prof., Lwów,
Garncarska 24.

Kopystyński Piotr, Jarosław.

Lisiewicz Karol, Horodenka.

Łubieński Józef, hr., Lwów.

Maślanka Marcin, Lwów, Kra-
szewskiego 19.

Olszański Józ., Podwołoczyska.

Pfeiffer Eug., Lwów, Zimorowi-
cza 10.

Pragłowski Aleks., Komarowice
p. Dobromil.

Rypuszyński Janusz, Tarnów.

Stroński Kajetan, Nowy Sącz.

Świerzyński Stanisław, Kraków,
Smoleńsk 24.

Szczepański Ludwik, Lwów, Ba-
torego 36.

Szurek Gustaw, Sambor.

Widt Seweryn, Lwów, gmach
politechniki.

Cyw. Inżynierowie dla budowy maszyn.

dla działu mechanicznego, włącznie z bu-
dynkami stojącymi w bezpośrednim zwią-
zku z urządzeniem maszyn.

Niemeksza Wład, Lwów, So-
koła 1.

Tuszyński Józef, Przemyśl.

Zieleniewski Ed., Kraków,

Cywilni architekci.

dla wszystkich budynków prywatnych
i publicznych tak zwyczajnie, jak i ar-
tystycznie wykonać się mających.

Cybulski Julian, Lwów, Gołę-
bia 11.

Janowski Józef, Lwów, Rynek 3.

Cywilni Geometry

dla wszelkich robót mierniczych.

Andrószeński Winc., Lwów, Ko-
chanowskiego 6.

Barczewski Winc., Lwów

De Laveaux Henryk, Kraków,
Mikołajska 20.

Frantsek Jan, Kołomyja.

Hackbeil Franciszek, Tarnów.

Hauser Mieczysław, Lwów.

Hellebrandt Sante, Przemyśl.

Iranek Jan, Rzeszów.

Jakubowski Alojzy, Kraków,
pl. Dominikański 4.

Krzyżanowski Mik. Krzeszowice.

Lang Józef, Kraków, Niecała S.

Marven Julian, Bochnia.

Mierka Fryd., Przemyśl.

Pawlinkowski Ant., Stryj.

Sieber Maurycy, Kraków, Sła-
wkowska 30.

Sokoll Józef, Łańcut.

Styliński Wład., Wadowice.

Inżynierowie górniczy.

dla pomiarów i robót górniczych.

(Zamianowani na mocy rozp. minist. rolnictwa z d. 23. maja 1872 l. 5420).

Syroczyński L., Kopernika 23.

Przepisy i taryfa ruchu telegraficznego

w monarchii austriacko-węgierskiej.

Depesze dopuszczalne są do wszystkich miejscowości. Gdzie stacyi telegraficznej nie ma, tam może być depesza z ostatniej stacyi telegraficznej przesłana pocztą lub posłańcem.

Depesze winne być zwięzłe i jasno redagowane, oprócz tego należy zachować następujące przepisy:

1) Depeszę należy pisać o ile możności najczytelniej polskimi (łacińskimi) literami.

2) Na adresie depeszy wyrazić imię i nazwisko adresata, charakter, miejsce zamieszkania, ulicę i Nr. domu. (Jeśli adresat nie mieszka w stołecznem lub ważniejszym mieście, oznaczyć kraj).

3) Jeżeli nadawca płaci odpowiedź, kolacyonowanie, potwierdzenie doręczenia, rekomandowanie, lub dalsze przesłanie nadanej depeszy (jeśli adresata w miejscu już nie byłoby w chwili nadejścia depeszy) pocztą lub posłańcem, może wyrazić to całemi słowami, lub skróceniem przez 2 głoski, które się liczą za jedno słowo, i tak: Pilno *D.* Odpowiedź zapłacona *RP.* Depesza kolacyonowana *TC.* Potwierdzenie wręczenia *CR.* Dalsze przesłanie

depeszy *F.S.* Poczta zapłacona *PP.* Posłaniec zapłacony *XF.*
Otwarto przesłać *RO.*

Depeszę oblicza się na wyrazy, których ilość jest podstawą opłaty należności.

W depeszach europejskich 15, a pozaeuropejskich 10 liter czynią jedno słowo. — Wyrazy liczące więcej jak 15 lub 10 głosek, tudzież słowa złożone dzielnikiem lub apostrofem, liczą się za dwa słowa. — Grupa z pięciu cyfer czyni jedno słowo. Sama cyfra lub znak liczy się za jedno słowo.

Taryfa depesz nadawanych w obrębie monarchii:

1) Depesza między dwiema stacyami *):

Taksa za każde słowo po 3 ct., opłata oblicza się najmniej za 10 słów.

Za kolacyonowanie depeszy dolicza się czwartą część całej należności.

Pilną depeszę oblicza się za potrójną należnością słów (po 9 ct. za słowo).

2) *Za odpowiedzi telegraficzne* (jeżeli nie oznaczono ilości słów) płaci się z góry należność za depeszę z 10 słów.

Więcej niż 30 słów nie można z góry opłacić.

3) *Za oznajmienie odebrania* opłaca się należność jak za zwykłą depeszę z 10 słów.

4) *Za oznajmienie powrotne* o niemożności doręczenia depeszy, nadawca nie płaci.

5) *Wezwanie o ratunek* w nieszczęściu publicznem (np. wezwanie straży pożarnej), nadane przez kogokolwiek, skuteczniają urzędy telegraficzne bezpłatnie.

Uwagi. Należności za depesze płacić należy gotówką przy nadawaniu depeszy, lub nalepiając odpowiednie marki.

Recepis nadawczy wydają tylko na wyraźne żądanie, za opłatą 5 ct.

Mieszkańcy miejscowości, gdzie stacyj telegraficznych nie ma, mogą uiszczać należności za depesze zapomocą przyklejania na pierwopisie odpowiednich marków pocztowych. Takie telegramy należy wnosić do urzędów pocztowych jak zwykle frankowane listy, zkąd je do najbliższej stacyi telegraficznej ekspedują.

*) Oprócz urzędów telegraficznych z nieustającą służbą, t. j. całodzienną i całonocną, i całodzienną od 7 rano do 6 wieczór, są urzędy ze służbą od 9 do 12 rano i od 2 do 7 popołudniu; ważnem więc jest dla nadającego depeszę do wymienionej ostatniej kategorii urzędu, ażeby nadając popołudniu, wcześniej to uczynił, albowiem nadawszy przed samą 7-mą lub później, depesza pozostać musi do drugiego dnia do godziny 9 rano.

Należytości za depesze zagraniczne.

Do	Taksa zasadni- cza	Taksa słowna
	centów	
Anglii i Irlandyi via Niemcy	30	13
Belgii via Niemcy	30	11
Bośni z Hercegowiną	30	3
Bułgarii via Bukowina-Rumunia	30	9
Danii via Niemcy	30	11
Francyi	30	8
Hiszpanii via Włochy	30	14
Luxemburgu via Niemcy	30	11
Monaco via Niemcy	30	10
Montenegro	30	4
Niederlandów via Niemcy	30	11
Niemiec	30	3
Norwegii via Niemcy	30	16
Portugalii via Francya	30	17
Rumunii (z Galicyi i Bukowiny)	30	6
Rosyi europejskiej via Rumunia	30	12
Szwecyi via Niemcy	30	12
Szwajcaryi	30	4
Serbii via Węgry lub Bośnia	30	4
Tureyi via Bośnia	30	14

PRZEPISY POCZTOWE,

I. Poczta listowa.

1) Poczta listowa w obrębie monarchii:

Adres ma wskazywać nazwisko, imię i miejsce pobytu odbiorcy, a na posyłkach do miast większych, nazwę ulicy i numer domu; — do miejsc mniej znanych lub noszących nazwę z innymi wspólną, dopisać powiat lub prowincję.

Oprócz adresu odbiorcy, może na kopercie po stronie adresu umieszczony być adres nadawcy (firma), medale uzyskane na wystawach, tudzież adres fabryki i składów fabrycznych nadawcy. Natomiast nie można umieszczać na kopercie żadnych reklam in-seratowych.

Oplata (frankowanie) listów uskutecznia się nalepieniem marki na kopertę po stronie adresu w prawym rogu u góry, i wynosi w obrębie monarchii za listy zwykłe do 20 gramów 5 ct.; nad 20 do 250 gramów 10 ct. — Listy ważące powyżej 250 gramów, należy nadawać do przesłania za frachtem pocztą wozową.

Można także używać kopert rządowych z nadrukowaną marką po cenie $5\frac{1}{2}$ ct. za sztukę — *Marki pocztowych* dostać można na 2, 3, 5, 10, 20 i 50 ct.; *Karty korespondencyjne* na 2, 4, 5 i 10 ct.; *Opaski pocztowe* na 2 ct.; *Listów kartowych* na 3 i 5 ct.

Za niefrankowane listy do 20 gramów 10 ct., nad 20 do 250 gramów 15 ct.

Za listy miejscowe (Locobriefe) wynosi opłata do 20 gramów 3 ct.; — nad 20 do 250 gramów 6 ct. — Nieopłacony list płaci adresat o 3 ct. więcej.

Za listy urzędowe niefrankowane, płaci adresat porto zwyczajne. — Korespondencje urzędowe zarządów gmin wolne są od opłaty, muszą jednak nosić napis: „*rzecz urzędowa w własnym*“ — lub — „*w poruczonej dziedzinie*“.

Listy, tudzież wszystkie przesyłki nadawane do transportu pocztą listową, **można rekomendować** (polecać, — nadawać za recepisem). *Należność rekomendacyjną* za przesyłki miejscowe 5 ct. za każde inne 10 ct., uiszcza nadawca markami po stronie pieczęci.

Listy za umyślnym posłańcem (*Express-Briefe*) tylko zamiejscowe, oznaczyć u dołu lewego rogu: „Przez umyślnego posłańca“ (*durch Expressen zu bestellen*). Oznaczyć można godzinę, o której list ma być doręczony. Po stronie pieczęci podać *dokładny* adres nadawcy. Takse 15 ct., prócz portoryum, uiszcza nadawca gotówką lub markami pocztowymi na kopercie do stacji pocztowej, tudzież po 50 ct. za każde $7\frac{1}{2}$ kilometrów (1 milę austr.) odległości po za stacją pocztową.

Recepis zwrotny ¹⁾ opłaca nadawca: od przesyłek miejscowych 5 ct., od zamiejscowych 10 ct.

Karta korespondencyjna kosztuje do wszystkich miejsc austriacko-węgierskiej monarchii i do Niemiec 2 ct. — Do tych kart wolno w obrębie monarchii dołączać próbki towarów i robić dopiski jak przy przesyłkach próbek lub wzorów, a należność za 500 gramów wynosi 5 ct.

Listy kartowe miejscowe 3 ct., zamiejscowe 5 ct.

Druki (cyrkularze, książki, formularze) tylko do wagi 1000 gramów i próbki bez wartości ²⁾ tylko do wagi 250 gramów, wysyłane **pod opaską** ³⁾, lub w otwartej kopercie, tak, że treść wi

¹⁾ Zamiast recepisów nadawczych, można używać pocztowych książek nadawczych, jako dogodniejszych dla stron często wysyłających przesyłki lub pakiety. Egzemplarz książki nadawczej 4-to 10 ct., 8-vo 20 ct.

²⁾ Druki i próbki mogą być razem nadane, za opłatą 5 ct., jeżeli nie ważą więcej jak 150 gramów.

³⁾ 5 sztuk markowych opasek kosztują 11 ct. — Na przesyłkach powyżej 50 gramów dolepić należy potrzebne marki po stronie adresu. — Przesyłki druków i dokumentów można rekomendować, a także wysyłać „per Express“.

dzianą być może, musi *opłacić nadawca*, do: 50 gramów 2 ct., nad 50 do 150 gramów 3 ct., od 150 do 250 gramów 5 ct., nad 250 do 500 gramów 10 ct., nad 500 do 1000 (1 kilogram) 15 ct. — Prócz daty, adresu i podpisu, druki nie mogą zawierać żadnej korespondencji oprócz dołączonego rachunku — Do korekt drukarskich dołączyć można rękopism, a poprawki nawet na osobnych kartkach.

Próbki towarów w monarchii austr. i do Niemiec wysyłane w torebkach (w woreczkach papierowych lub innych) nie mogą przekraczać wagi 250 gramów i *muszą być nadane franco* 5 ct. Na torebkach należy umieścić dopisek: „*Wzory*“ lub „*próbki bez wartości*“. Korespondencji żadnej dołączać nie wolno.

Gazety wysyłane z redakcyj, opłaca się gazetową marką na 1 ct.; wysyłane od osób prywatnych pod opaską, opłaca się *jak druki*. Dodatki do gazet (listy otwarte, cenniki, prospekty i t. d.), jeśli wraz z gazetą nie przekraczają wagi 250 gramów, opłaca się po pół centa za egzemplarz.

Płaki, króliki, pszczoły, pijawki, drób itp. (żyjące zwierzęta). Przy przesyłkach w kraju, do Węgier i Niemiec, musi być na adresie przesyłkowym, jakoteż na samej posyłce uwidocznione, jakie ma nastąpić zarządzenie na wypadek gdyby przesyłka w należytym czasie nie została przez adresata podjęta:

- 1) jeżeli nie podjęte — *nатыкмиаст зворѣѣт,*
- 2) „ „ *спредаѣ,*
- 3) „ „ *телеграфичнѣ завиадомѣт на мѡѣ кошт.*

Pszczoły wysyła się w skrzynkach nie większych jak 14 ctm. długich, 2 ctm. szerokich, a 5 ctm. wysokich, opatrzonych siatką drucianą i nie przekraczających 250 gramów wagi, za opłatą 5 ct.

Przekazy [patrz osobny tytuł *Przekazy* (asygnaty itd.).

Reklamacya każdej posyłki za okazaniem recepty nadawczego, kosztuje 10 ct. — Reklamacyę zarządza poczta bezpłatnie wtedy, gdy nadawcy nie doręczono recepty zwrotnego. — *Termin reklamacyjny posyłek* gaśnie po upływie 6. miesięcy.

Za dostawienie do domu listów, kart korespondencyjnych, druków, próbek, przekazów, kwitów na powziętek, receptysów zwrotnych i reklamacyj, w miejscach, gdzie nie ma listonoszów, lub urzędu pocztowego, płaci się 1 ct. za sztukę; za numer gazety $\frac{1}{2}$ ct.; za przekaz pocztowy z doręczoną kwotą do 5 zł. 3 ct., wyżej 5 zł. 5 ct. — Posyłkę można przyjąć lub nie; jednak nieprzyjęcie należy na adresie uwidocznnić. — **Posyłki urzędowe** muszą być przyjęte.

Fachowe (należność za osobną przedziałkę) w e. k. urządach pocztowych, wynosi 1 złr. miesięcznie, i opłaca się za miesiąc z góry. — Za przechowanie korespondencyj dla osób z miejsc, do których nie dochodzą pocztowi posłańcy, również za przechowanie czasopism prenumerowanych, nie płaci się fachowego.

Listy „*Poste restante*“ nie odebrane w ciągu 2 miesięcy, będą zwrócone w miejsce nadania.

2) W komunikacji z Bośnią i Hercegowiną:

Listy frankowane do 15 gramów 5 ct., niefrankowane 10 ct. — Listy kartowe 5 ct. — Korespondencyjne karty 2 ct. z zwrotną kartą 4 ct. — Druki i próbki za 50 gramów 2 ct. Najwyższa dopuszczalna waga posyłek jak w obrębie monarchii. — Rekomendowanie i Recepis zwrotny po 10 ct., oprócz portoryum. — Posyłki ekspresowe tylko do stacyj pocztowych.

3) W komunikacji z Austrii do Niemiec:

Listy do 15 gramów 5 ct., do 250 gramów 10 ct.; niefrankowane o 5 ct. więcej. — Zresztą wszystkie warunki, jak w obrębie monarchii austriackiej. — Do Niemiec można niefrankowane listy rekomendować.

Przekazy (asygnaty) pocztowe.

1) W obrębie monarchii austriacko-węgierskiej można asygnaty pocztowe i telegraficzne tylko do kwoty 500 zł. we wszystkich urzędach pocztowych nadawać a względnie odbierać. Przekazy nadawać można także do adresatów zamieszkałych w miejscu nadania. Blankiet przekazowy kosztuje pół centa.

 *Należność za przesłanie kwot przekazem pocztowym wynosi od 1 lipca 1892 a to: do 10 zł. 5 ct.; od 10 zł. do 50 zł. 10 ct.; od 50 zł. do 150 zł. 20 ct.; od 150 zł. do 300 zł. 30 ct.; a od 300 zł. do 500 zł. 50 ct. — Należności uiszcza się nalepieniem odpowiednich marek pocztowych na przekazie. Kupon służy do doniesień pisemnych. — Na przekazane pieniądze do staje się kwit nadawczy. Przy nadaniu żądać można (za opłatą 10 ct.) recepisu zwrotnego lub potwierdzenia uskutecznionej wypłaty. Najdalej do 30 dni od dnia doręczenia przekazu, zgłosić się należy na pocztę po wypłatę; po upływie tego czasu przekazana kwota przepada i dopiero za osobnem podaniem na stemplu 50 ct. do dyrekcji poczt i telegrafów, wypłaconą być może. Pocztą wypłaca przekazaną sumę tylko za zwrótem przeka-za z u podpisaniem przez odbiorcę; we większych miastach uskutecznia zarząd pocztowy wypłatę prywatnych przekazów za pośrednictwem listonoszów w domu adresata — zaś większe i *poste restante* w c. k. urzędzie. Przekaz *poste restante* podjąć należy w ciągu dwóch miesięcy. — *Poprawki i skrobania na blankietach przekazowych są nieważne*; blankietów takich poczty nie przyjmują. — Posyłki ekspresowe opłaca się tak samo, jak listy.*

2) W komunikacji z Bośnią, Hercegowiną i Novi Bazar można przekazywać najwyżej 500 zł. — Za posyłkę do 20 zł. należność 10 ct., wzrastająca za każde dalsze 10 zł. o 5 ct.

3) W komunikacji z Niemcami, Helgolandem, Luxemburgiem, Turcją i Egiptem, za posyłkę do 20 zł. należytość 10 ct., a za każde dalsze 10 zł. o 5 ct. wyżej; zaś w komunikacji z resztą krajami zagranicy wynosi należytość przekazowa za każdą kwotę 10 zł. — 10 centów. — Za opłatę 10 centów żądać można potwierdzenia skuteczniejszej wypłaty „*Avis de payment*“. Przekazywać można najwyżej 200 zł., a do Turcji i Egiptu 500 zł.; przekazy z warunkiem doręczenia *expres* mogą być nadane tylko do Belgii, Chili, Niemiec, Włoch, Japonii, Luxemburga, Niderlandów i Szwajcaryi.

4) Przekazy pieniężne drogą telegraficzną — *najwyżej 500 zł.* w obrębie monarchii austr. i w krajach okupowanych (Bośnia i Hercegowina) nadawać należy w urzędach pocztowych na telegraficznych blankietach przekazowych i tylko w tym razie jeżeli miejsce nadania i miejsce przeznaczenia połączone są drutem telegraficznym rządowym. *Opłatę za przekaz telegraficzny* uiszcza nadawca nalepieniem odpowiednich marek pocztowych prócz tego należytość telegraficzną: takse za każde słowo 3 ct., dalej należytość za odniesienie do telegrafu 10 ct. jeżeli telegraf nie jest w tym samym budynku gdzie poczta, tudzież należytość posłańcza 15 ct. w miejscu siedziby urzędu pocztowego, albo przez umyślnego posłańca do miejsca przeznaczenia po 50 ct. za każde 7½ kilometra (1 mila austr.) Przy przekazach *poste restante* odpada 15 ct. za posłańca. Przekazy telegraficzne *wraz z przekazaną kwotą* doręcza się adresatowi, jeśli w miejscu jego zamieszkania znajduje się urząd pocztowy.

Przekazy pocztowe za granicę drogą telegraficzną mogą być do następujących krajów nadane, a to: do Belgii, Bułgarii, Danii, Egiptu, Francji, Helgolandu, Japonii, Luxemburga, Niemiec, Niderlandów, Norwegii, Rumunii, Szwajcaryi i Włoch.

II. Poczta wozowa

przyjmuje i ekspedjuje posyłki listów z pieniędzmi i papierów wartościowych, tudzież posyłki innego rodzaju, które jako pakiety, pudła, skrzynki, kosze lub inne nadawane bywają.

1) Listy pieniężne zawierające banknoty austriackie wyżej 500 zł., a ważące nie więcej jak 250 gramów, można nadawać otwarte (do przeliczenia na poczte) za opłatą 1½ taksy wartościowej, przyczem urząd pocztowy ręczy za całą sumę. Za listy wartościowe nadane zamknięte, ręczy urząd pocztowy tylko za nienaruszalność pieczęci i całość zewnętrzzną listu. Opłata stosuje się do wagi, wartości i odległości. — Do posyłek pieniężnych najlepiej używać urzędowych kopert po cenie ½ ct. za sztukę, pieczętowanych dwoma pieczęciami, podczas gdy inne, jęczyzkowe, wymagają 5 pieczęci.

2) Posyłki pocztowe, jakoto: pakiety, pudła, skrzynki, kosze i t. d., należy dobrze opakować i osznurować, a podając wartość

posyłki, opieczetować. — W razie zatracenia przesyłki, urząd pocztowy zwraca kwotę podaną na adresie i liście frachtowym jako wartość, zaś za zatraczone przesyłki bez podanej wartości, za każde $\frac{1}{2}$ kilograma wagi 1 zł. 50 ct. Odszkodowanie za uszkodzone przesyłki wypłaca urząd pocztowy tylko w takim razie jeśli uszkodzenie powstało pomimo należytego opakowania.

Do każdej przesyłki pocztowej, zwyż 50 gramów, tudzież do każdego listu pieniężnego zwyż 250 gramów dołączyć należy list frachtowy (adres przesyłkowy po 6 ct), a do przesyłek do Niemiec i za granicę oprócz tego 3 deklaracje cłowe. Adres i deklaracje za granicę pisać polskimi literami. *Za jednym listem frachtowym można nadawać 3 pakiety do jednego i tego samego adresata.* — Za frankowane pakiety bez podanej wartości, do 5 kilogramów wagi, opłaca się w obrębie monarchii i do Niemiec na odległość 10 mil (I strefa) 15., do wszystkich miejsc na dalszą odległość (II—VI strefy) 30 ct.

Opłata pakietów przekraczających wagę 5 kilogramów, wzrasta w miarę wagi i odległości. — Za niefrankowane listy pieniężne i pakiety do 5 kilogramów wagi, dolicza się dodatek 6 ct. a za pakiety z podaną wartością, jeszcze taksa od wartości (do 50 zł.: 3 ct., nad 50 zł.: 6 ct., i t. d.).

3) Przesyłki za granicę (oprócz Niemiec) (*Collis postaux, Post-pakete*) muszą być przy nadaniu opłacone, a wysyłka tych pakietów z podaną wartością jest do 3 kilogramów, zaś bez podanej wartości do 5 kilogramów ograniczoną. Do przesyłki dołączyć należy specjalny list frachtowy, po 6 ct. za sztukę, i wymaganą ilość deklaracji cłowych.

4) Przesyłki za pobraniem należytości w obrębie monarchii do 500 zł. z dołączeniem listu zaliczkowego z kwitem na powziętek (list na niebieskim papierze po 6 ct. za sztukę), przyjmują i wydają wszystkie urzędy pocztowe. — Oprócz opłaty przewozowej, uiszcza się jeszcze prowizję zaliczkową, a mianowicie: do sumy 10 zł. 6 ct., nad 10—50 zł. za każde 5 zł.: 3 ct. nad 50 zł. za każde 5 zł.: 2 ct.

W komunikacji z Bośnią, Hercegowiną i Novi-Bazar przesyłki za pobraniem należytości do 500 zł. polegają na tych samych warunkach jak w obrębie monarchii.

W komunikacji za granicą przesyłki dopuszczalne są do Niemiec, Holandii, Luxemburgu, Belgii, Francji, Anglii, Egiptu, Holandji, Norwegii, Włoch, Szwajcarii i Północnej Ameryki, do wysokości 200 zł. (400 marek lub 500 franków); do Danii i Szwecji do wysokości 75 zł. — Oprócz opłaty przewozowej uiszcza się jeszcze prowizję zaliczkową 6 ct. do 3 zł. zaliczki, zaś za zaliczki wyższe nad 3 zł., po 2 ct. prowizji za każdego guldena. Na przesyłkę za pobraniem, dostaje nadawca receptę nadawczą. *Awizowaną przesyłkę za pobraniem* (nawet „poste restante“) *należy do 7 dni wykupić*, a przesyłkę pijawek lub jakichkolwiek zwierząt żywych, do 24 godzin.

Przepisy kolejowe,

dotyczące przewozu osób i pakunków na zasadzie taryfy strefowej.

W Galicyi i na Bukowinie obowiązuje taryfa strefowa na wszystkich szlakach kolejowych z wyjątkiem kolei lokalnych: Lwów Bełzec, dalej lokalnych kołomyjskich i bukowińskich.

I. Przewóz osób.

Podróżny, będący w posiadaniu biletu jazdy (karty wolnej, zniżenia itp.), ma temsamem prawo bezpłatnego przewozu pakunku ręcznego.

A) Ceny zwykłe (jazdy jednorazowe).

Zasadą obliczenia dla przewozu osób jest, że pobiera się za kilometr jazdy III-cią klasą 1 centa, II-gą klasą 2 centy, I-szą klasą 3 centy.

Pierwsze 50 kilometrów dzielą się na 5 stref, po 10 kilometrów.

dalsze 20 kilometrów obejmuje 1 strefę..

dalsze 100 kilometrów dzielą się na 4 strefy po 25 kilometrów, każda dalsza strefa obejmuje 50 kilometrów odległości.

B) Bilety abonamentowe.

Ważne na cały rok bieżący.

Za bilet upoważniający do jazdy na wszystkich szlakach, na których taryfa strefowa obowiązuje, bez różnicy ile kilometrów pojedyncze jazdy obejmują, płaci się:

I. kl. zł. 300; II. kl. zł. 200; III. kl. zł. 100.

Ilość jazd odbytych za biletom abonamentowym nie jest ograniczoną.

Bilet abonamentowy ważny jest tylko dla osoby, na której nazwisko opiewa — do tego biletu musi być dołączona fotografia tejże osoby i podpis jej własnoręczny.

Bilety abonamentowe zamówić można w c. k. Dyrekcyach kolei państwowych, a otrzymać je można bądź to wprost pod wskazanym adresem, bądź to za pośrednictwem którejkolwiek stacyi kolei państwowych.

W dyrekcyach odebrać można zamówiony bilet w 48 godzinach po zamówieniu, na stacyi zaś dopiero w przeciągu 4 dni.

Zamawiając bilet, załączyć trzeba należytość (franco) i fotografię osoby, dla której bilet ma być wydany.

Za biletom abonamentowym jeździć można każdym pociągiem, przeznaczonym dla przewozu osób, z wykluczeniem pociągu Orient-Express.

C) Zniżenia ceny za bilet.

I. Bez opłaty jechać mogą dzieci niżej dwóch lat, jeżeli towarzyszy im osoba dorosła. W towarzystwie jednej osoby dorosłej, może tylko dwoje dzieci niżej dwóch lat jechać bezpłatnie. Za resztę opłacać trzeba połowę ceny jazdy od każdego dziecka.

II. Za opłatą połowy ceny jazdy jechać mogą:

a) Dzieci liczące od 2—10 lat.

b) Uczniowie i uczennice publicznych zakładów naukowych, celem uczęszczania do zakładu.

Legitymacye upoważniające do tego zniżenia, ważne są tylko na przeciąg jednego roku szkolnego. Formularz takiej legitymacyi nabyć można na każdej stacyi kolei państwowych. Legitymacya w rubrykach swych odpowiednio wypełniona, winna być sprawdzoną i potwierdzoną przez dotyczący zarząd zakładu naukowego i musi być podana do c. k. Dyrekeyi kolei państwowych, celem widowania. Osoba zaopatrzona w taką legitymacyę, winna ją okazać konduktorowi przy pociągu.

Legitymacya taka może być wydana tylko na odległość jazdy do 50 km.

Zniżenia *sub a) i b)* wymienione, mogą być żądane dla którejkolwiek klasy wagonu i dla dowolnego pociągu.

c) Robotnicy i robotnice (towarzysze, terminatorzy, robotnicy i robotnice fabryk i t. p.) przy wykazaniu się legitymacyą, wystawioną przez swego chlebodawcę i potwierdzoną przez urząd gminy miejsca zamieszkania — jeżeli jazda nie przekracza odległości 50 km.

d) Robotnicy i robotnice przy wykazaniu się jako osoby należące do stanu robotniczego, jechać mogą za opłatą połowy ceny jazdy na odległość nad 300 klm., jeżeli odbywa całą podróż przynajmniej 10 osób w jednym gronie. Jeżeli mniej niż 10 korzystać z tego zniżenia, natenczas opłacić muszą wspólnie cenę za 10 biletów zniżoną do połowy.

e) osoby odstawiane przymusowo do miejsca przynależności;

f) osoby ze zakładów poprawczych;

g) aresztowani, więźnie i konwoje tychże;

h) konwoje wracające.

Osoby *sub e—h* wyliczone, wykazać się muszą odpowiednią legitymacyą dotyczącej władzy.

Zniżenia ceny jazdy dla osób *c—h* oznaczonych, udziela się tylko dla jazdy III. klasą i dla pociągów osobowych lub mieszanych.

C. i k. wojskowi w mundurze i c. k. funkcyonaryusze, wykazujący się legitymacyą urzędową opłacają:

Za bilet I. klasy dla pociągu pospiesznego, 1 bilet II. i pół biletu III. klasy dla pociągu osobowego.

Za bilet I. klasy dla pociągu osobowego, bilet II. klasy dla pociągu osobowego.

Za bilet II. klasy przy pociągu pospieszno-osobowym, jeden bilet III. klasy dla pociągu pospieszno-osobowego.

Za bilet III. klasy przy pociągu pospiesznym, półtora biletu wojskowego III klasy

Za bilet III. klasy przy pociągu osobowym, jeden bilet wojskowy III. klasy.

Bilet wojskowy oblicza się po 0·8 centa od kilometra — a ilość kilometrów, liczy się na podstawie taryfy osobowej, nie zaokrąglając jej w ten sposób, jak przy taryfie strefowej.

D) Zamówienie osobnych pociągów dla przewozu osób.

Osobne pociągi osobowe zamówić można na każdej stacyi kolei państwowych

Zamówienie takie zgłosić trzeba w stacyach wyposażonych w ogrzewalnie maszyn co najmniej na 2 godz., a w mniejszych stacyach 24 godzin przed żądaniem odejścia pociągu. Zamówienie to, kolej tylko o tyle urzeczywistni, o ile na to kurs innych pociągów itp. okoliczności zezwalają.

Należitości za taki pociąg oblicza się według ilości kilometrów, a mianowicie:

Za parochód pobiera się 60 ct. od km.

Za każdą os. wozów przeznaczonych do przewozu osób, pobiera się 20 ct. od klm.

Za każdą os. wozu zamówionego oprócz wozów osobowych lub wstawionego do pociągu na zasadzie obowiązujących przepisów, pobiera się 10 ct. od klm.

Sumaryczna opłata od kilometra wynosić musi co najmniej 2 zł.w. a. względnie od pociągu 45. zł.

Jeżeli pociąg czekać musi z odjazdem z przyczyn od zamawiającego zawisłych, pobiera zarząd 40 zł. za każde 30 minut czekania.

Zamawiający nie może czasu odjazdu dowolnie lecz tylko w przybliżeniu oznaczyć; w tej mierze musi się z zarządem kolejowym porozumieć i temu przysługuje prawo decyzji.

Można sobie także z góry zamówić, aby pociąg czekał z odjazdem. W takim razie zaraz przy zamówieniu złożyć trzeba kwotę przypadającą za zamówiony czas czekania.

W razie gdyby zamawiający nie użył pociągu zamówionego musi zarządowi zwrócić kosztu spowodowane zamówieniem, ewentualnie zapłacić musi należność za czekanie, gdyby już był miął umówiony czas odjazdu.

E) Zamówienie osobnego przedziału (coupe).

Aby otrzymać przedział o dwu ławkach dla swego wyłącznego użytku, zapłacić trzeba za każdą osobę jadącą w tym przedziale, lecz pod tym warunkiem, że płaci się co najmniej:

za przedział I kasy za 2 miejsca tejże klasy.

"	II	"	3	"	"	"
"	III	"	4	"	"	"

Za dzieci niżej 2 lat, nie opłaca się żadnej należitości, dwoje dzieci od 2 do 10 lat, liczy się jako jedną dorosłą osobę.

Zarząd dostarcza przedziały do wyłącznego użytku, o ile stunki na to zezwalają.

F) Zamówienia całych wozów.

Zarząd oddaje całe wozy do wyłącznego użytku, jeżeli się takowe zamawia: w stacyi, w której pociąg kurs rozpoczyna co najmniej na dwie godziny przedtem. W innej stacyi conajmniej na 24 godzin przed nadejściem pociągu, do którego wozy zamówione dodać trzeba.

Za dostawę wozu salonowego, uiścić trzeba należitość taryfowa za każdą osobę, jadącą w tym wozie, a co najmniej zapłacić trzeba bilety I. klasy dla 9 osób. Bilety tych osób, oznaczone są stampilią *Coupé* i należy wszystkie razem pokazać organom kolejowym rewizyjnym.

Chorym dostawi zarząd, jeśli to wogóle jest możebnem, wóz kryty towarowy do wyłącznego użytku za opłatą 6 biletów I. kl. W tym wozie może się także mieścić osoba towarzysząca choremu. Łóżka i inne dla wygody potrzebne sprzęty i naczynia bez dalszej opłaty. Za kufry, kuferki i t. p., opłacać trzeba należitość według taryfy.

Wóz dla chorych musi się zamówić na 24 godzin przed nadejściem pociągu i złożyć trzeba kaucyę w kwocie zł. 4.80. Przed odjazdem trzeba się uiścić z należitości, a kaucya przepada, jeżeli zamówiony wóz nie został zużytkowany. Wozy z chorymi nie mogą być transportowane pociągami pośpiesznymi.

2. Zakaz dokupywania dwóch lub więcej biletów strefowych.

Nie wolno podczas podróży dokupywać biletów strefowych na dalsze strefy w tym celu, aby przez to ominąć opłatę wyższą, dla stref dalszych oznaczoną. Jeżeli n. p. jedzie podróżny wprost ze strefy pierwszej do strefy 24 pociągiem osobowym III. klasą, natenczas powinien zapłacić 8 zł; jeżeli zaś poczynając podróż kupi tylko bilet do 12 strefy za 2 zł. mimo tego, że jego cel podróży leży w 24 strefie — a przyjechawszy do strefy 12 do tego samego pociągu znowu kupuje za 2 zł. bilet do 12 strefy, licząc od tej stacyi, w której znowu bilet kupuje, natenczas ten podróżny zapłaci tylko 4 zł., a ujechał bez przerwy 24 stref, za co winien był zapłacić 8 zł.

Takie dokupywanie biletów jest wzbronione, a pasażera, któremu się to udowodni, uważa się, jako jadącego bez biletu i wdraża się przeciw niemu dla takich wypadków *sub 8)* wymienione postępowanie.

Pasażer powinien albo odrazu bilet kupić do tej strefy, do której bez przerwy jechać zamierza i faktycznie jedzie, lub

powinien podczas jazdy zgłosić u konduktora, że bez przerwy dalej jedzie niż bilet opiewa, a konduktor przeprowadzi dopłatę w ten sposób, że suma obu zapłat równa się kwocie, którą pasażer by zapłacił, gdyby odrazu wziął bilet do strefy, do której wprost dojeżdża.

3. Wsiadanie do wagonu bez biletu.

Podróżny wsiadający do wagonu bez biletu, powinien bezwzględnie konduktorowi oznajmić, iż biletu nie ma. Natenczas pobiera się od niego za bilet przynależną kwotę z dodatkiem 50 ct. bez względu na wysokość ceny biletu.

Nie pobiera się tej dopłaty 50 centów, jeżeli pasażer przyjechał innym pociągiem, który tak późno przybył, że między jego przyjazdem a odjazdem drugiego dalej idącego pociągu, nie ma dostatecznego czasu do zakupienia biletu przy kasie.

4. Zaniedbanie pociągu.

Podróżny, który się spóźni tak, że pociąg go odjechał, nie może żądać zwrotu pieniędzy za zapłacony już bilet, lub jakiegokolwiek odszkodowania ze strony zarządu. Przysługuje mu jednak prawo za tym biletem pojechać tego samego lub następnego dnia do tej stacyi, do której bilet opiewa i takim pociągiem, za jaka należytość zapłacił.

Również nie należy się żadnego zwrotu, chociażby podróżny pojechał pociągiem, za który przypada niższa należytość taryfowa, niżeli bilet opiewa.

Bilet trzeba wszakże okazać naczelnikowi stacyi, aby zanotował przedłużenie ważności biletu.

5. Przerwanie jazdy.

Podróżnemu przysługuje prawo jednorazowego przerwania jazdy na którejkolwiek stacyi, a bilet nie traci swej wartości na przeciąg 24 godzin i do pociągu, za który przypada taka sama lub niższa opłata.

Jeżeli podróżny jedzie pociągiem nie zatrzymującym się w stacyi, do której opiewa, natenczas w poprzedniej stacyi na której pociąg stanął, wysiąść należy.

Aby bilet ważności nie tracił, trzeba wysiadłszy celem przerwania jazdy, udać się do naczelnika stacyi, aby ważność tego biletu przedłużyć.

6. Przejście do przedziału wyższej, lub do pociągu pospiesznego.

Podróżnemu przysługuje prawo przejścia z przedziału niższego do wyższej klasy za opłatą różnicy i jeżeli w przedziale klasy wyższej są jeszcze wolne miejsca.

Również za odpowiednią dopłatą przesiąść się można do pociągu pospiesznego.

Posiadający bilet abonamentowy (roczną kartę), także może przejść z niższego do wyższego, a dopłaca się odpowiednio do tego pociągu, którym ten pasażer właśnie jedzie.

7. Dopłacanie za dalszą jazdę.

Podróżny może tym samym pociągiem dalej jechać niż bilet wskazuje, za dopłatą należnej kwoty. W takim razie pobiera się dodatkową różnicę za bilet między już pobraną należnością, a kwotą przypadającą za podróż do stacyi, w której podróżny wsiadł aż do tej, do której dalej jechać zamierza.

Zamiar przedłużenia jazdy należy oznajmić konduktorowi, nim się minie stację, do której bilet pierwotnie kupiony jest ważnym. W przeciwnym razie, podróżny podlega postępowaniu *sub* 8.

8. Postępowanie przeciw pasażerowi bez biletu, albo posiadającemu nieważny bilet.

Pasażer bez biletu, albo posiadający nieważny lub na inne nazwisko wystawiony bilet, zapłacić musi podwójną opłatę przypadającą za drogę już przebytą, a co najmniej 3 złr. wa.

Jeżeli nie da się skonstatować, ile drogi ten pasażer już przebył, natenczas zapłacić musi wspomnianą należność za całą drogę przez użyty pociąg ujechaną.

Pasażer jadący w przedziale wyższej klasy, niż mu się należy według okazanego biletu, zapłacić musi różnicę w należnościach za te klasy i za całą drogę przebytą w przedziale wyższej klasy. W razie gdyby długości tej drogi nie można skonstatować płaci pasażer rzeczoną różnicę w należnościach za całą drogę, na jaką opiewa pierwotny jego bilet, a co najmniej zapłaci 3 złr. w. a.

9. Zwrot opłaty za bilet.

Opłatę uiszczoną za bilet, zwraca się tylko w następujących wypadkach:

a) Jeżeli podróżnego dla braku miejsc wolnych przy pociągu nie można umieścić w klasie mu przynależnej.

b) Podróżnemu wykluczonemu od jazdy z powodu choroby lub z innej przyczyny.

c) Jeżeli pociąg, do którego bilet zakupiono, wcale nie kursuje, lub podczas drogi dalszego biegu zaniecha.

II. Przewóz pakunków.

Za pakunek ręczny nie pobiera się żadnej należności, ale zarząd wcale nie odpowiada, jeżeli zostanie uszkodzony lub zagubiony.

Pod nazwą „pakunek ręczny“ rozumieć trzeba: przedmioty małej objętości, które łatwo przenieść można, nie zawadzające towarzyszom podróży i które w siatkach dla pakunków przeznaczonych tylko tyle miejsca zajmują, ile stosunkowo do zakupionych miejsc w przedziale dla każdego pasażera przypada. Inne pakunki muszą być według taryfy opłacone.

I. Taryfa pakunkowa.

Za każde 10 kilo wagi i za każdy kilometr drogi, płaci się 0·2 centa; a co najmniej 10 ct.

Należytość zapłacić trzeba przy nadawaniu. Jako pakunek uważa się tylko przedmioty, które pasażerowie dla swoich potrzeb podczas podróży wiozą a mianowicie w kufrach, walizkach, pudełkach, tłumoczkach, skrzyneczkach i t. p., również kuferki z wzorami.

Nie przyjmuje się jako pakunek: rzeczy łatwo zapalnych, strzelb nabitych, płynów, przedmiotów mogących inne uszkodzić i t. p. Przedmiotów takich nie wolno brać ze sobą jako ręczny pakunek. Tylko strzelcom (myśliwym) i osobom, będącym w publicznej służbie, wolno trzymać przy sobie mały zapas amunicji.

Pakunki nadać trzeba co najmniej 15 minut przed odejściem pociągu.

Zarząd może wyjątkowo i później pakunek przyjąć, lecz w takim razie nie wydaje na razie żadnego potwierdzenia i uważa się ten pakunek, jakoby jeszcze nie był nadany, aż od tej chwili, kiedy zarząd potwierdzenie (recepis) wyda:

Po ukończeniu podróży, wydaje zarząd pakunek, odbierając w zamian dotyczące potwierdzenie.

Jeżeli zarząd potwierdzenie odebrał, ustaje wszelka gwarancja i zobowiązanie co do tego pakunku.

Można także nadać towary jako pakunek, chociażby nadając nie jechał tym pociągiem, lub wcale nie jechał.

2. Dopłata za deklarowanie wartości.

Za deklarowanie wartości dopłacić trzeba 2%, sumy deklarowanej za każde 150 kilometrów drogi, a co najmniej 10 ct.

Suma deklarowana musi być zapisaną na potwierdzeniu (recepis na pakunek), wydanem ze strony zarządu.

3. Dopłata za deklarowanie interesu w dotrzymaniu terminu dostawy

Dopłata za dotrzymanie terminu dostawy wynosi 2%, kwoty deklarowanej przez nadawcę — a co najmniej 50 ct.

Przez deklarowanie kwoty, zabezpiecza sobie nadawca odszkodowanie aż do wysokości tej kwoty, za straty poniesione,

gdyby pakunek w terminie przez przepisy określonym nie nadszedł.

Suma deklarowana musi być uwidocznioma na potwierdzeniu (recepis na pakunek), a nadać trzeba takie pakunki co najmniej pół godziny przed odejściem pociągu.

4. Składowe.

Pakunki odebrać należy w przeciągu 24 godzin po przybyciu pociągu; w przeciwnym razie pobiera zarząd po 6 ct. od każdej sztuki i za każdą dobę, chociażby tylko zaczęta.

5. Grzywny konwencyonalne.

Nadający przedmioty, które według przepisów wykluczone są od nadania jako pakunek, podlega karom policyjnym, lub przez prawo karne oznaczonym; odpowiada za wszelkie szkody przez nadanie tych przedmiotów powstałe i płaci w każdym razie 6 zł. w. a. od klgr. wagi nadanych przedmiotów.

Przesyłka psów.

Jako pakunek można także psy przesyłać i płaci się od psa i od kilometra po 0.7 centa, a co najmniej 10 centów. Należytość zapłacić trzeba zaraz przy przesyłce.

Psy muszą być zaopatrzone w kagańce i w sznurek do przywiązania; w porze zimowej kocyk lub t. p. dodać należy.

Wartości deklarować nie można.

BANKI KRAJOWE.

Bank krajowy

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Komisarz bankowy: Edward Jędrzejowicz, członek Wydziału krajowego; Zastępcy: Dr. Damian Sawczak, członek Wydziału krajowego, Dr. Józef Ekielski, radca Wydziału krajowego

Rada nadzorcza: Hipolit Bochdan (prezes), August Gorayski (wiceprezes), Adam Jędrzejowicz, Henryk Kieszkowski, Józef hr. Męciński, Dr. Gustaw Romer, Karol hr. Scipio, Dr. Władysław Kraiński, Karol Schayer. Zastępcy: Adolf br. Brunicki, Dr. Stanisław Krzyżanowski, Juliusz Mikolasch, Stanisław Niezabitowski.

Dyrekcya: Radca rządu Dr. Alfred Zgórski, Dr. Wacław Domaszewski. Jedna posada nie zajęta.

Prokurzyści: Bogusław de Berier Longchamps, Julian Horoszkiewicz, Dr. Aleksander Małaczyński, Józef Padewski, Michał Majewski, Dr. Jan hr. Drohojowski, Mieczysław Sędzimir, Władysław Silkiewicz.

Firme, w polskim, niemieckim i francuskim języku protokolowaną, podpisuje dwóch dyrektorów lub jeden dyrektor i prokurzysta.

Zastępstwa: Biecz, Bóbrka, Bochnia, Borszczów, Brody, Brzesko, Brzeżany, Chrzanów, Cieszanów, Czortków, Dąbrowa, Dembica, Dobromil, Drohobycz, Dukla, Gliniany, Husiatyn, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kałusz, Kamionka strumiłowa, Kołomyja, Krosno, Lwów (powiat), Łańcut, Limanowa, Lisko, Maków, Mielec, Mościska, Myślenice, Nowy Sącz, Nadwórna, Oświęcim, Podhajce, Przemyśl, Przemyślany, Radziechów, Rawa ruska, Rohatyn, Ropeczyce, Rzeszów, Rudki, Sambor, Sanok, Sniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnobrzeg, Tarnopol, Tarnów, Tłumacz, Trembowla, Turka, Wadowice, Wieliczka, Zaleszczyki, Zbaraż, Złoczów, Żółkiew. Dalsze Zastępstwa są w organizacyi tak, że

z czasem ustanowi Bank dla poszczególnych 74 powiatów swe pomocnicze i wykonawcze organa. Zastępstwo spełniają dobrze akredytowane instytucje miejscowe, jak powiatowe, zaliczkowe i kredytowe Towarzystwa, lub Kasy oszczędności i przy każdym urzęduje komisarz bankowy i jego zastępcą. Zastępstwa stoją pod nadzorem Reprezentacji powiatowej.

Bank krajowy składa się z czterech oddziałów: hipotecznego, komunalnego, kolejowego i bankowego.

A. Oddział hipoteczny uprawia interes pożyczkowy hipoteczny, wydaje listy zastawne w 5-ciu seryach (I. do V.) w sztukach po k. 100, 200, 1000, 5000, 10 000 w. a. opatrzonych dwoma półrocznymi, każdego roku dnia 30. czerwca i 31. grudnia, płatnymi kuponami przedstawiającymi 4% odsetki płatne w dwóch równych ratach z dołu. Z końcem r. 1893 zaprzestał Bank zupełnie wydawać pożyczki w 4½% listach zastawnych.

Za wypłatę odsetek i kapitału poręcza posiadaczom listów zastawnych w pierwszym rzędzie Bank swymi wierzytelnościami hipotecznymi i innym majątkiem, następnie galicyjski fundusz krajowy po myśli postanowienia Wysokiego Sejmu z 21 października 1881 (§. 25 statutów).

Kupony zadawniają się po upływie lat trzech, wylosowane listy zastawne po upływie lat trzydziestu (§. 22 statutów).

Listy zastawne Banku krajowego mogą być użyte jako kapitały zakładowe i fundacyjne instytucyj stojących pod nadzorem publicznym, niemniej jako kapitały pupilarne, fideikomisowe i depozytowe, wreszcie po kursie giełdowym jako kaucye służbowe i umowne (§. 35 statutów).

Kurs listów zastawnych z końcem r. 1895: 4½% 100½ — 100.85; 4% 97½ — 98. Miejsca płatności dla zapadłych kuponów i wylosowanych sztuk: we Lwowie kasa Banku krajowego, we Wiedniu c. k. uprz. austriacki Bank dla krajów koronnych, Union-Bank i Towarzystwa akcyjne „Merkur“ w Beneszewie, Bernie, Budziejowicach, Iglawie, Pardubitz, Pilźnie czeskim i w Pradze Zivnostenska Banka pro Cechy a Moravu, w Bielsku, Gablonz, Jaegerndorf, Ołomuńcu, Reichenbergu, Zatecu i Pradze „Böhmische Union-Bank“, w Tryeście filia Union-Banku, w Innsbrucku u firmy bankowej Payr & Sonvico; prócz tego u filii Banku w Krakowie i wszystkich zastępstw Banku w Galicyi.

Pożyczki na dobra ziemskie udziela się na przeciąg czasu najdłuższego 57 lat, zresztą na lat 44, 39, 34½, 29, 22, 18, 15 i 13; na domy na lat 39, 34½, 29, 22, 18, 15 i 13 zwrotne w półrocznych każdego roku dnia 30. czerwca i 31. grudnia z góry płatnych ratach. Pożyczki na grunta włościańskie udziela się na lat 24, 21, 17½, 14½ i 13 zwrotne w ratach półrocznych o różnych terminach, według wskazówek Wydziałów powiatowych.

Pożyczki te bywają bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem instytucyj miejscowych udzielane. Pożyczki udzielone na podstawie osobnego oszacowania, wymagają zezwolenia Rady nad-

zorezej; skoro takowe przy dobrach ziemskich kwotę 50.000 zł., zaś przy domach kwotę 25.000 przekraczają (§. 7 stat.).

W myśl ustawy z 21. czerwca 1882 (Dz. p. P. N. 8) jest Bank uprawnionym żądać egzekucyi politycznej, celem ściągnięcia zapadłych odsetek i rat półrocznych.

B. Oddział komunalny wydaje obligi komunalne na podstawie i do wysokości pożyczek udzielanych gminom i powiatom (§. 41 statutu), a II. emisja tych obligacyi obejmująca 5 milionów w 5 $\frac{1}{2}$ % sztukach po zł. 100, 500, 1000 i 5000 została unormowaną postanowieniami Wydziału krajowego z dnia 8 marca 1890.

Emisja I. 5 $\frac{1}{2}$ % komunalnych obligacyi została w roku 1889 zamkniętą, zaś emisja II. w ciągu roku 1890 w obieg puszczoną. Do ściągnięcia obligacyi komunalnych I. emisji ustanowiony jest termin 30. czerwca 1909 r. jako termin nieprzekraczalny. Emisja III. 4 $\frac{1}{2}$ % obligacyi komunalnych w drugiej połowie r. 1895 w obieg puszczoną została.

Obligacye komunalne są opatrzone półrocznymi na dniu 1. kwietnia i 1. października każdego roku płatnymi kuponami. Za wypłatę procentów i kapitału poręcza Bank posiadaczom obligacyi komunalnych, przedewszystkiem szczegółowo dla tych obligacyi utworzmy funduszem rezerwowym, następnie swoimi aktywami, a o ileby te fundusze na pokrycie zobowiązań płynących z tej emisji nie wystarczały, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju w myśl postanowień Sejmu z 21. października 1884 i 21. października 1889 (§. 3 B. al. 3 i §. 37 al. c. stat.).

Pożyczki komunalne mogą być udzielane tylko za uchwałą Rady nadzorezej, powziętą na wniosek Dyrekcyi a zatwierdzoną przez Wydział krajowy.

Kupony i obligacye komunalne zadawniają się podobnie jak kupony i listy zastawne krajowe w 3. względnie w 30 latach.

Kurs obligacyi komunalnych z końcem r. 1894: 5 $\frac{1}{2}$ % 102 — 102 $\frac{3}{4}$ %, 4 $\frac{1}{2}$ % 99.80 — 100 $\frac{1}{2}$ %.

C. Oddział kolejowy utworzony został w Banku na mocy uchwały Sejmu z dnia 17. maja 1893. Celem tego oddziału jest udzielanie pożyczek w obligacyach kolejowych państwu, krajowi, tudzież prywatnym przedsiębiorstwom na budowę kolei żelaznych w kraju.

Ustawa państwowa z dnia 31/12 1894. Dz. n. p. N. 10 z r. 1895 nadająca obligacyom kolejowym Banku charakter papierów o bezpieczeństwie pupilarnem dały Bankowi podstawę do emisji swoich obligacyi kolejowych. Uchwała zaś Sejmu z dnia 8/2 1895 o popieraniu przez kraj 8 nowych linii kolejowych dostarczy Bankowi materiału do tej emisji tak, że spodziewać się już można wprowadzenia w życie tego działu w ciągu r. 1896.

D. Oddział bankowy obejmuje następujące interesa:

a) nabywanie wierzytelności i ściąganie tychże na własny i obcy rachunek, umawianie się z dłużnikami i wierzycielami o ich spłatę w ratach;

b) kupno i sprzedaż własnych listów zastawnych, obligacyi komunalnych i obligacyi krajowych;

c) eskontowanie wylosowanych własnych listów zastawnych, obligacyi komunalnych, oraz kuponów od tych listów i obligacyi;

d) udzielanie zaliczek na własne listy zastawne, obligacye komunalne, urzędownie na giełdzie notowane listy zastawne innych w kraju istniejących zakładów hipotecznych, na obligacye krajowe i w ogóle na papiery wartościowe, w których kapitały pupilarne lokowane być mogą;

e) eskontowanie weksli, w szczególności weksli przedkładanych przez kasy oszczędności, powiatowe i gminne kasy pożyczkowe, stowarzyszenia zaliczkowe i inne oparte na ustawie z 9. kwietnia 1873 D. u. p. N. 70 jak również przez koła kredytowe, tudzież reeskontowanie weksli;

f) udzielanie pożyczek gminom i powiatom, kasom pożyczkowym gminnym i powiatowym stowarzyszeniom zaliczkowym (jak pod e) na skrypta dłużne;

g) udzielanie zaliczek na plody rolnicze, górnicze i przemysłowe na podstawie listów składowych (warrantów) wystawionych przez zarządy składów publicznych, oraz udzielanie pożyczek na zastawy;

h) przyjmowanie gotówki na wkładki oszczędności, asygnaty kasowe i na rachunek bieżący. Przy wkładkach oszczędności, najmniejsza wkładka może wynosić 5 zł. w. a. Wkładki z odsetkami do wysokości czterech milionów zł. w. a., posiadają gwarancję funduszu krajowego. Asygnaty nie mogą na mniejsze od 100 zł. kwoty opiewać, a suma wydanych asygnat nie może przekraczać kwoty 1,000 000 zł. w. a.

i) przyjmowanie depozytów;

k) prowadzenie towarowego interesu komisowego;

l) pośredniczenie w zakładaniu i prowadzeniu przedsiębiorstw rolniczych, przemysłowych i handlowych oraz udzielanie im pożyczek;

m) udzielanie pożyczek na przedsiębiorstwa melioracyjne ułatwianie na drodze kredytu tworzeniu się spółek melioracyjnych, a względnie wykonywanie robót melioracyjnych na rachunek osób trzecich.

Bank krajowy wyposażony z funduszów krajowych kapitałem zakładowym w kwocie jednego miliona podlega zwierzchnictwu Wydziału krajowego, któremu Dyrekcya Banku z końcem każdego roku przedstawia zamknięcia rachunkowe, bilans i inwentarz, opatrzone sprawozdaniem Rady nadzorczej dla udzielania absolutoryum — celem przedłożenia onychże na najbliższej sesyi sejmowej.

Nadwyżka dochodów obliczona w myśl postanowień prawa handlowego obracaną będzie zgodnie z §. 62 stat.: a) w $\frac{4}{10}$ na pomnożenie zakładowego majątku Banku, dopóki ten majątek nie osiągnie wysokości 2,200,000 zł. w. a.; b) w $\frac{3}{10}$ na utworzenie funduszu rezerwowego; c) w $\frac{2}{10}$ na utworzenie specjalnej rezer-

wy dla listów zastawnych; d) w $\frac{1}{10}$ na utworzenie specjalnej rezerwy dla obligacyi komunalnych II. i następnych emisyi.

Skoro kapitał zakładowy Banku dojdzie do wyżej wspomianej kwoty 2.200.000 zł. w. a. nadwyżka coroczna przychodów Banku krajowego, o ile nie będzie potrzebną na utrzymanie w powyższej wysokości kapitału zakładowego, oddaną będzie do dyspozycji Sejmowi krajowemu.

Rok obrotowy 1895. W ciągu r. 1895 umieścił Bank 3,035 450 swoich emisyi z zyskiem 30,438 55 $\frac{1}{2}$ zł. w. a., uczestniczył przy parcelacyi majątków Uhrynów, Manajów, Dołha, Krulin i Tyszkowce, przystąpił z udziałem 25.000 zł. w. a. do „Akcyjnej garbarni w Rzeszowie“ a z udziałem 50.000 zł. w. a. do „Pierwszego galicyjskiego Towarzystwa akcyjnego budowy wagonów i maszyn w Sanoku“ i otworzył samoistną filię w Krakowie.

W roku 1895 wpłynęło 2,052 podań o pożyczki hipoteczne na łączną kwotę 15,386.000 w. a., wydano promes 1.609 na kwotę 9,609.200 zł. w. a. Wyplacono 1308 pożyczek w kwocie 4,975.250 zł. w. a., co łącznie z pożyczkami w poprzednich latach wypłaconymi czyni 7.156 pożyczek w ogólnej sumie zł. 45,814.450.

W oddziale komunalnym udzielił Bank w r. 1895 31 pożyczek w obligacych komunalnych w ogólnej sumie 528.000 zł. w. a., co łącznie z pożyczkami w poprzednich latach wypłaconymi czyni 332 pożyczek w ogólnej sumie 5,112.300 zł. w. a.

Całkowity obrót z wszystkich operacyi Banku w roku 1895 wynosi sumę 442,373.710 zł. 34 ct. w. a. Obrót kasowy wynosił 137,291.598 zł. 83 ct. w. a. Eskontowano 26.192 weksli na sumę 19,067.206 zł. 27 ct. w. a. Czysty zysk w r. 1895 wynosił 111.862 złr. 37 ct. w. a. Obecny majątek Banku w kapitale zakładowym i rezerwach wynosi 2,353.760 zł. 31 $\frac{1}{2}$ ct. w. a. strącając zaś kwotę 24.339 zł. będącą własnością dłużników komunalnych, wynosi zwiększenie majątku Banku ponad pierwotną jednomilionową dotacyę krajową kwotę 1,329.421 zł. 31 $\frac{1}{2}$ ct. w. a. uzbieraną przez Bank w ciągu jedenastu lat jego istnienia

URZĘDNICY.

Prokurzyści j. w.

Thilsch Julian starszy referent szacunkowy.	Erlacher Walery likwidator
Kozakiewicz L. zast. buchaltera.	Pieńczykowski Stan. „
Matkowski Antoni korespondent.	Hamerski Maryan „
Stachiewicz Ludwik sekretarz oddz. bank.	Armółowicz Jan
Nartowski Antoni kasyer.	Kossak Stefan saldokontysta
Czauderna Karol „	Łoziński Roman ref. hipot.
Strzyżowski Józef rewident.	Krzyszkowski Ign. „
Kövess Aleksander „	Swieżawski Stef. „
Marszałkiewicz W. likwidator.	Woyciechowski J. mł. ref. szac.
Białaczewski Wład. „	Gawroński Lud. adjunkt I. kl.
	Hanke Artur „
	Rump Frydryk „

Rzepecki Dr. Jan adjunkt	I. kl.	Poźniak Zygm.	asystent
Królikowski Alojzy	"	Sadowski Leon	"
Narajewski Włod.	"	Płoszczański Włodz.	"
Krassowski Bronisł.	II. kl.	Rybowski Adam	"
Trzciniński Emil	"	Rużycki Dr. Julian	"
Dzikowski Maryan	"	Rakowski Tad.	"
Gajewski Marcin	"	Jankowski Ant.	"
Wilusz Tadeusz	"	Wójcikiewicz Kaźm.	"
Reiner Juliusz	"	Frajdenberg Władysł.	"
Grolle Józef	"	Łaszowski Jan	"
Krug Emil	"	Bastgen Bruno	"
Wolski Jan	"	Jaroszyński Stan.	"
Jaszek Józef	"	Jenik Władysław	"
Kocowski Teofil	"	Haniszewski J. ekspedjent.	"
Wisłocki Włod.	"	Ślaski Bronisław	praktykant.
Osberger Stan.	"	Wiewiórowski T.	"
Pizar Władysław	"	Kossacz Kajetan	"
Sobek Józef archiwista.	"	Studnicki Miecz.	"
Kowalski Miecz.	"	Gonet Franciszek	"
Górski Antoni asystent.	"	Rybiński Karol	"
Burczak Antoni	"	Kretschmer Józef	"
Borkowski Kaź.	"	Rieger Stefan	"
Kolarzowski Roman	"	Kiebusiewicz Kazim.	"
Brandys Józef	"		

BILANS BANKU z 31 GRUDNIA 1895.

Stan czynny

Stan bierny

	zł.	ct.		zł.	ct.
Kasa	305.714	78 ¹ / ₂	Kapitał zakład. z zyskiem za r. 1895	1,435.974	63
Efekta fund. rezer.	367.799	04	Rezerwy	917.785	68 ¹ / ₂
" " emeryt.	42.249	42	Fundusz emerytalny	42.249	42
" wł. esk i w kom.	2,970.481	63	Emisyje banku	36,566.200	—
Pożycz. w 4 ⁰ / ₀ i 4 ¹ / ₂ 0/0 list. zast.	34,382.639	90	Wylosowane efekta własnych emisyi	1,471.100	—
Pożycz. w oblig. kom. I. i II. emisyi	3,775.557	22	Kupony w obiegu	506.124	34
Weksle i warranty	5,336.928	63	Obce kapitały	8,824.376	13
Zalicz. na zast. efekt.	76.353	—	Lokacye zastępstw	87.135	51
Rachunek bież. pokryty efektami	722.957	13	Żyro-obligo	1,202.929	—
Zalicz. na towar w magaz. kolej.	45.537	20	Różne rachunki	271.269	28 ¹ / ₂
Dłużnicy w rach. bież.	2,299.153	89 ¹ / ₂	Procenta przenośne	211.462	43
Udziały w Tow. hand. przem. i innych.	220.500	—			
Ruchomości	10.744	58			
Różne rachunki	979.990	—			
	51,536.606	43		51,536.606	43

Depozyta obce: 9,980.321 zł. 92 ct.

Czysty zysk przydzielony do kapitału zakładowego i rezerwowego 111.862zł. 37ct.

C. k. uprzyw.

GALIC. AKCYJNY BANK HIPOTECZNY we LWOWIE.

C. k. uprz. galic. akcyjny Bank hipoteczny został otwarty dnia 15. lipca 1867 roku na mocy statutów przez Najjaśn. Pana dn. 12. stycznia 1867 roku zatwierdzonych.

Kapitał zakładowy wynosi 5,000.000 zł. w. a., podzielony jest na 25.000 akcyj po zł. 200 w. a. pełno wpłaconych.

Bilans sporządzony z dniem 31. grudnia 1895 roku wykazuje 690.448 zł. 81 ct. w. a. czystego zysku.

Zakład działa także przez filie, mianowicie utworzoną w roku 1868 filię w Krakowie i w roku 1869 filię w Czerniowcach i Tarnopolu.

Galicyski akcyjny Bank hipoteczny zajmuje się udzielaniem pożyczek hipotecznych w $4\frac{1}{2}\%$ listach hipotecznych i w 4% listach hipotecznych (dalsza emisja 5% listów hipotecznych i 5% listów hipotecznych premiovanych została zastanowioną), nabywaniem wierzytelności hipotekowanych, tudzież wszelkimi interesami bankowymi, wekslarskimi, zaliczkowymi, niemniej wydawaniem asygnacyj kasowych i udzielaniem zaliczek na produkta gospodarskie.

Działalność jego rozciąga się na cały obszar Galicji i Łodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, na Księstwo Śląskie i Bukowińskie. oraz Margrabstwo Morawskie. Ma prawo zakładać filie i ustanawiać agencye w innych miastach krajów, na które się rozciąga jego działalność, a oprócz tego agencję we Wiedniu.

Z Bankiem hipotecznym połączona jest kasa zaliczkowa, która za poręczeniem lub na zastawy udziela pożyczki od 5 do 1000 zł. w. a. za spłatą kapitału w ratach tygodniowych, miesięcznych i kwartalnych.

Każdy $4\frac{1}{2}\%$ list hipoteczny musi być wylosowany w przeciągu 50 lat, zaś każdy 4% list hipoteczny w ciągu 60 lat od daty wystawienia.

Kupony 4% i $4\frac{1}{2}\%$ listów hipotecznych płatne są dnia 1. maja i 1. listopada każdego roku.

Kupony listów hipotecznych wolne są od podatków.

Kupony listów hipotecznych w przeciągu 6 lat po terminie do wypłaty nieprezentowane, ulegają przedawnieniu.

Rada nadzorcza. Prezydent Siemieński - Lewicki Wilhelm, hr. Eksc.

Wiceprezydent: Czaykowski Jan, dr. pr.

Komisarz rządowy: Kleeberg Juliusz, dr. pr.

Zastępca komisarza rządowego: Klusik Tadeusz.

Członkowie Rady nadzorczej: Chamiec Jaksa Antoni, Horowitz Samuel, Niezabitowski Włodzimierz, wł. d, Roiński Emanuel, dr. pr., Eksc. Smolka Franciszek, dr. pr., Stadnicki Tomasz, hr., Tchorznicki Kazimierz, kaw. ord. żel. kor. III. kl. wł. d., Tosiewicz Emil, wł. d.

Dyrekcya: Lazarus Maurycy, Rybicki Alojzy, dr. pr.

Zastępcy dyrektorów: Bolesław Bielański, Dr. Jakób Fruchtman.

Sekretarz: Lewakowski Aleksander.

Prokurzyści: Winiarz Jan, nac. buchalt., Jędrzejowski Franciszek, nac. likwid. oddz. hipotecz., Miłaszewski Jan, główny kasyer, Sekler Wilhem, nac. oddz. wekslowego, Weissmann Maksymilian.

A. Oddział hipoteczny. a) Biuro hipoteczne. Urzędnicy: Dr. Jakób Fruchtman, nacelnik biura, zast. dyrektora, Rutkowski Wojciech, koncep.. Dr. Boziewicz Maryan, koncep., Rudyński Jan, koncep.. Morawiecki Kazimierz, Dr. Kolischer Karol, Moldauer Henryk, Frenkl Józef. Praktykant Zarzycki Jan.

b) Likwidatura hipoteczna: Jędrzejowski Franciszek, naczel. biura, prokurzysta, Lipiński Roman, Baczewski Arnold, kasyer., Mendrochowicz Wiktor, Teppa Michał, Karp Arnold Lefki Andrzej.

c) Protokół. Kostro Władysław.

B. Oddział handlowy. a) Kasa główna. Miłaszewski Jan, kasyer, prokurzysta.

b) Kantor wymiany: Bielański Bolesław, nacelnik, zastępca dyrektora, Dołżycki Karol, Mościsker Simel, Stroynowski Alfred, Wohlfeld Maurycy.

c) Kasa depozytów: Hoppen Herman, prokurzysta.

d) Likwidatura weksli i asygnat kasowych: Sekler Wilhelm, naczel. prokur., Czapelski Kazimierz, Bartmański Józef.

e) Korespondencya: Baslewy Marek, (z prawem podpisywania firmy filii „per procura“), Mokrzycki Wit., Glixeli Juliusz, Feiles Karol dr., Herman Feldstein. Praktykant Stanisław Rużycki, Bobelan Stanisław.

f) Rewizya: Mehrer Aron, Sendzimir Zdzisław, Kriss Benjamin.

g) Buchalterya: Winiarz Jan nacelnik prokur., Winiarz Wincenty, Simon Rudolf, Szydłowski Marcei, Borzęcki Antoni, Praun Paweł.

h) Likwidatura kuponów: Karlsbad Izydor, Dr. Hofmoki Zygmunt.

i) Kasa zaliczkowa: Mravinesics Czesław nacelnik, Orzechowski Feliks kasyer, Kolischer Herman, Nunberg Aleksander, Brandeis Otton prakt., Schrencel Fryderyk dyurn.

Filia w Krakowie. *Cenzorowie:* Grosse Juliusz, Kaufmann Józef dr. pr., Schütz Adolf, wł. d.

Dyrygent: Blumenfeld Adolf.

Współfirm.: Szancer Zygmunt.

Urzednicy: Theobald Teodor, br., buch. prokur., Stein Artur, kasjer prokur., Szumski Kazimierz, Kaufmann Bernard, Ryszard Stanisław, prakt., hr. Stadnicki Stanisław, Ripper Wilhelm.

Filia w Czerniowcach. *Cenzorowie:* Bohdanowicz Kazimierz, Roth Józef, dr. pr., adw. kraj, Fränkel Marcell, dr. pr., adw. kraj., Tittinger Dawid.

Biuro dyryg.: Mayer Ferdynand.

Współfirm.: Tittinger Wilhelm.

Urzednicy: Kindler Jakób, Braun Gabryel kasjer, prokurzyści, Góra Wilhelm, buchalter, Birnberg Filip, Gruder Jerzy, Bodenstein Gustaw, Neschel Herman, Barasch Edward, Mester Szymon, Mann Dawid, Grünberg Gustaw, Mittelman Salomon, Schleicher Ludwik, Schulmann Henryk, Schaff Robert, prakt., Góra Romuald, prakt., Beiner Leon.

Filia w Tarnopolu. *Cenzorowie:* Kwiatkowski Alfred, dr. pr., Łuczakowski Włodzimierz, dr. pr., Maniewski Maryan, wł. d.

Biuro dyryg.: Nikorowicz Antym.

Współfirm.: Frenkl Leon.

Urzednicy: Brandeis Henryk, buch, prokurzysta, Kahane Maurycy, Tapkowski Mieczysław, Hauswald Edmund, Patraszewski Wacław, kasjer, Rieger Kazimierz, Markheim Jakób, Mester Ignacy, Parnas Jakób, Bernstein Mojżesz, prakt. Severin Eugeniusz, prakt., Gedroyé Tadeusz, prakt., Baumann Stanisław, prakt.

GALICYJSKI BANK KREDYTOWY

założony w r. 1873.

Oprócz bieżących spraw i interesów bankowych, instytucja ta wspólnie z bankiem dla krajów koronnych w Wiedniu przeprowadziła konwersję $4\frac{1}{2}\%$ listów zast. Towarzystwa kredytowego ziemskiego na 4% listy w ogólnej kwocie 152.746.200 kor. Była to jedna z największych operacji finansowych, jaka kiedykolwiek w kraju naszym przeprowadzoną została.

Utworzony dla wysprzedaży objętych 4% listów zastawnych syndykat już po upływie miesiąca spełnił swoje zadanie, wskutek czego został rozwiązany z zupełnie pomyślnym dla swoich członków rezultatem.

Kopalnie wosku ziemnego w Borysławiu będące własnością banku pomyślnie wykazały rezultaty eksploatacji a inwestowany w tym interesie kapitał odpowiednio znalazł oprocentowanie.

Stan czynny.

Bilans z dniem

	<i>Zł. wal. austr.</i>		<i>Zł. wal. austr.</i>	
Kasa główna	207 490	57		
„ oddziału zast. i wkład.	3.818	10	211.308	67
Weksle			2,135.817	68
Efekta			506.459	67
Zaliczki na zastawy . . .	340.002	—		
narosłe odsetki .	15.081	25	355.083	25
Gmach bankowy			250.006	—
Realności			241.863	73
Inwentarz			7.000	—
Dłużnicy :				
w rachunkach bieżących	9,693 782	59		
hipotecznie zabezpieczeni	597.648	42		
udział w Spł. borysławskiej	500.000	—		
zaliczki na produkta . .	493.700	—	11,285.101	01
			15,052 634	01
Lwów, dnia 31. grudnia 1895.				

31. Grudnia 1895.

Stan bierny.

	<i>Zł. wal. austr.</i>		<i>Zł. wal. austr.</i>	
Kapitał akcyjny, 5.000 akcyj				
po 200 zł.			1,000.000	—
Fundusz rezerwowy			300.000	—
Rezerwa nadzwyczajna . .			170.000	—
Fundusz umorzenia gm. bank.			20.000	—
Weksle reeskontowane . .			1,174.731	85
Asygnaty kasowe	216.300	—		
Wkładki na książeczki . .	1,560.970	50	1,777.270	50
Nadwyżki licytacyjne . .			1.767	12
Akcyjne kupony			77	—
Odsetki przenośne			22.669	21
Wierzyciele			10,452.128	19
Nadwyżka — Zysk			133.990	14
			15,052 634	01

Za zgodność z księgami

Wydział rewizyjny:

Dr. Teobald Semilski.

Dymitr Koczynsky.

Prezes: Adam ks. Sapieha tajny radca.

Zastępca: Hr. Dunin Borkowski Mieczysław.

Członkowie Rady zawiadowczej: Brykczyński Stanisław, wł. dóbr, Jabłonowski Prus Józef, wł. dóbr, Onyszkiewicz Mieczysław, Marchwicki Zdzisław dr., Krzyżanowski Stanisław dr.

Dyrekcya: Marchwicki Zdzisław dr., Krzyżanowski Stanisław dr., Brykczyński Stanisław, zast. dyr., Marynowski Edward dr.

Prokurzyści: Goldmann Bernard dr., poseł na Sejm kraj. kasyer, Grzybowski Edward, naczelny buchalter.

Urzednicy oddziału bankowego: Jan Kaz. Zieliński, korespondent, Juliusz Zdanowski, Karol Pinder Franciszek Garczyński, Feliks Czermiński, Wiktor Terlecki, Henryk Sliwiński-Franciszek Bayer, Wiktor Kornecki.

Naczelnik oddziału zastawniczego i wkładkowego: Leszek Dąbcański

Urzednicy: Sękowski Włodzimierz, Petrykiewicz Antoni, Kinelski Franciszek, Kisslinger Henryk, Pieniążek Jarosław, Emmott Ryszard, Hrabak Franciszek.

Bank rolniczy we Lwowie.

Stowarzyszenie zarejestrowane o poręce ograniczonej

Rok założenia 1881.

Rada nadzorcza uzupełniona w dniu 30 kwietnia 1896.

Prezes. Emil hr. **Potocki**.

Wiceprezes. Bronisław Skibniewski.

Członkowie. Augustynowicz Bolesław, Augustynowicz Seweryn, Bank hipoteczny we Lwowie, Dr. Dąbrowski Paweł, Henzel Seweryn, Kellermann Józef, Mikołasz Juliusz, Niezabitowski Stanisław, Onyszkiewicz Mieczysław, Porcery Ksawery, Potocki hr. Roman, Smiałowski Bolesław, Tustanowski Władysław.

Dyrekcya. Juliusz **Mikolasch**.

Prokurzysta. Leopold Wilimowski.

Urzednicy. Maurycy Menkes, Józef Rynezański, Władysław Dobrowolski, Stanisław Czernik, Zacharyasz Stefanowicz, Józef Zawirski.

Firmę podpisują dwóch dyrektorów lub też jeden dyrektor i prokurzysta, ten ostatni z dodatkiem „per procura“ pod wydrukowaną firmą.

Celem stowarzyszenia jest:

a) pośredniczenie przy zakupnie i sprzedaży produktów rolnych i leśnych, jakoteż produktów przemysłu rolniczego i leśnego, niemniej zakupno i sprzedaż takichże produktów tak na obcy jak i na własny rachunek;

b) pośredniczenie w zakupnie sprzedaży dóbr nieruchomych, parcelacyj takowych, jakoteż przy zawieraniu umów dzierżawnych, konwersyi pożyczek hipotecznych i t. p.;

c) pośredniczenie w zakupnie maszyn, narzędzi gospodarskich i t. p.

d) pośredniczenie i współdziałanie przy wszelkich czynnościach i przy tworzeniu Spółek i Towarzystw dla podniesienia kultury (melioracyjnych) jak n. p. drenowanie i t. p.;

e) pośredniczenie w uzyskaniu kredytu dla podatków konsumcyjnych;

f) udzielanie zaliczek na produkta Towarzystwu do komisosowej sprzedaży oddane, jakoteż kredytów na podkład produktów, papierów wartościowych i zapisów hipotecznych, o ile stoją w związku z komisowym handlem produktów;

g) przyjmowanie pieniędzy za oprocentowaniem na rachunek bieżący.

Przychody i rozchody Kasy.

Przychód wynosił w ogóle w r. 1895	zł.	1,168.697	ct.	51
Rozchód " " " "	"	1,156.487	"	27
Ogólny obrót kasowy	zł.	2,325.184	ct.	78

GALICYJSKIE TOW. KREDYTOWE ZIEMSKIE

we Lwowie, (ul. Karola Ludwika 1. 1).

Rada nadzorcza: *Prezes:* hr. Łoś August.

Członkowie: Wybranowski Leoncyusz, Lekczyński Czesław.

Dyrekcya: *Prezes:* Dembowski Zygmunt.

Zastępca preza: Gniewosz Stanisław.

Dyrektorowie: Łepkowski Rafał, Rozwadowski Franciszek, Żaba Stanisław.

Syndyk: Dr. Skałkowski Tadeusz.

Zastępcy syndyka: Dr. Krzyżanowski Stanisław, Dr. Ostrożyński Władysław.

Sekretarz: Dr. Budzynowski Włodzimierz.

Buchalter:

Likwidator: Obertyński Juliusz.

Kasyer: Deryng Władysław.

Oficyantowie: Biliński Teodor, Lang Justyn, Biliński Edmund, Kluczenko Bolesław, Leszczyński Felix i Stoiński Stanisław.

Adjunkci: Dr. Wiktor Artur, Smutny Jan, Mrozowski Stanisław, Girtler Ernest, Mazanowski Aleksander, Borkowski Oktaw, Ramuż Stefan, Sadowski Stefan, Reindl Włodzimierz, Lewicki Julian i Podhorecki Piotr.

Asystenci I. klasy: Parylewicz Michał, Olszewski Leon, Jarosz Maryan i Hubel Jan.

Asystenci II. klasy: Hołyński Maryan, Chaberski Kazimierz i Klimke Józef.

Praktykanci: Suchodolski Aleksander, Niesiołowski Franciszek, Podoski Aleksander, Dimmel Maryan, Jełowicki Szczesny, Kruszewski Walenty, Rudnicki Zdzisław, Lachowski Stanisław,

Urzednicy manipulacyjni: Miśniakiewicz Włodzimierz, Wallek Alojzy, Kulezycki Edward, Wojtowicz Julian, Borkowski Teodor.

Galicyjskie Towarzystwo kredytowe ziemskie założone w roku 1841, trudni się udzielaniem pożyczek w listach zastawnych na większą własność zapisaną w urzędach hipotecznych przy sądach kolegialnych w Galicyi, Bukowinie i W. Księstwie Krakowskiem.

Przeprowadziwszy w r. 1890 ogólną konwersyę 5% listów zastawnych na 4½%, a w roku 1893 konwersyę wszystkich 4½% listów zastawnych na 4%, wydaje obecnie tylko te ostatnie opiewające na walutę koronną z okresem 56-letnim.

Pożyczki w tych listach zaciągane, mogą być umarzone w 41 lub 56 latach, a w pierwszym razie półroczna rata procentowa i amortyzacyjna wynosi razem 2½%, w drugim zaś razie 2¼%. Wszystkie w obiegu będące 4½% listy zastawne zostały wypowiedziane i w dniu 31. grudnia 1893 dalsze ich oprocentowanie ustało.

Należytości za wygotowanie listów zastawnych zł. 8.662 ct. 46. Prowizye zwłoki z powodu uchybienia rat zł. 115.108 ct. 88. Z obrotu majątkiem zł. 371.404 ct. 29. Ogółem zł. 495.175 ct. 63. Wydatki na zarząd zł. 234.641 ct. 79½. Czysta przeżyłka 260.533 ct. 83½.

Stan majątku z końcem r. 1895 zł. 2,270.807 ct. 06.

BANK ZALICZKOWY

we Lwowie, przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

ZARZĄD i urzędnicy BANKU zaliczkowego
we Lwowie
po Wyborach VI. Ogólnego Zgromadzenia

Ogólny obrót kasowy wynosi za r. 1895 14,560.356 zł. 25 ct.

Kapitał obrotowy wynosi 1,343.463 zł. 65 ct.

Czysty zysk wynosi 22.039 zł. 88 ct.

Prezes Rady nadzorczej. Dr. Skałkowski Tadeusz.

Zastępca prezesa. Wybranowski Leoncyusz.

Sekretarz. Dr. Głabiński Stanisław.

Zastępca sekretarza. Krzen Edmund.

Członkowie. Bauer Stanisław, Czapczyński Piotr, Dąbezański Leszek, Dr. Dziubiński Marcei, Dr. Ekielski Józef, Dr. Loewenstein Natan, Dr. Merunowicz Józef, Niemczynowski Stanisław, Dr. Romanowski Erazm, Ross Juliusz, Słotwiński Wiktor, Szkowron Albert, Solecki Albin, Dr. Sołowij Tadeusz, Starkel Juliusz, Dr. Widman Oskar, Dr. Zajaczkowski Władysław.

Komisja kontrolująca. Ross Juliusz, Słotwiński Wiktor, Dr. Zajaczkowski Władysław.

Komisja rewizyjna. Dr. Goldman Bernard, Dr. Lewakowski Maryan, Mrawincies Czesław.

Dyrekcya. Dr. Czyżewicz Adam, Terenkoczy Władysław, Kuczyński Franciszek.

Zastępcy dyrektorów. Dr. Dulęba Bronisław, Machayski Edmund, Dr. Lisiewicz Aleksander.

Urzednicy. Gilatowski Karol, Ruszczyński Gwidon, Grudziński Marcin, Gumowski Karol, Ławski Mieczysław, Zieleniewski Zenon.

Galic. zakł. kredyt. ziem. w likwidacyi.

Założony w r. 1872.

Likwidacyę od 1. lipca 1888 objął Bank Krajowy.

Zarząd Zakładu stanowią:

Komitet likwidacyjny: Każdoczesna Dyrekcyja Banku Krajowego

Kurator listów zastawnych: Dr. Stanisław Krzyżanowski.
Komitet rewizyjny: Adam Jędrzejowicz, Karol hr. Scipio
C. k. komisarz rządowy: Radaea dworu Franciszek Karasiński.

Urzędnicy:

Naczelnik biura: Karol Jaskłowski.
Syndyk: Dr. Teobald Semilski
Urzednicy w oddziale prawnym: Dr. Tadeusz Tarasiewicz.
Marcin Karasiński, Rieger Roman.
Likwidator: Kazimierz Lebenstein.
Buchalter: August Nowakowski.

Galicyjskie akcyjne Towarzystwo handlowe

Galizische Handels-Actien-Gesellschaft

Société anonyme galizienne de commerce

Lwów, Rok założenia 1891.

Rada zawiadowcza. Prezes: Franciszek Zima. Wiceprezisi: Andrzej ks. Lubomirski, Stanisław Matkowski. Członkowie: Dawid Abrahamowicz, Hipolit Bochdan, Jan Bertemilian Breuer, Dr. Wacław Domaszewski, August Gorayski, Stefan Kossuth, Dr. Stanisław Krzyżanowski, Dr. Zdzisław Marchwicki, Tadeusz Romanowicz, Stefan Sekowski, Dr. Alfred Zgórski.

Komitet wykonawczy: Jan Bertemilian Breuer, Dr. Zdzisław Marchwicki, Dr. Alfred Zgórski.

Komitet rewizyjny: Tadeusz hr. Dzieduszycki, Dr. Godzimir Małachowski, Władysław Terenkoczy. Zastępcy: Oktaw Sala, Ludwik Till.

Dyrektor: Zygmunt Majewski.

Sekretarz: Ludwik Hodoly.

Firma jest protokołowaną w polskim, niemieckim i francuskim języku; podpisuje ją dwóch członków Rady zawiadowczej lub też jeden członek Rady zawiadowczej i prokurator, ten ostatni z dodatkiem „per procura“ pod wydrukowaną lub wypisaną firmą.

Kapitał akcyjny ustanowiono na razie do wysokości 500.000 zł. w. a. Akcje opiewają na imię, każda po tysiąc zł. wal. a. Kapitał ten może być podwyższony w miarę potrzeby do wysokości 2.500.000 zł. w. a.

Celem Towarzystwa jest według §. 3. statutu w szczególności:

- 1) Kupno i sprzedaż surowców i towarów na rachunek własny;
- 2) Komisyjne kupno i sprzedaż surowców i towarów;
- 3) Zajmywanie się dostawami dla skarbu państwa, krajów,

powiatów i gmin, jak niemniej dla osób prywatnych i dla firm krajowych i zagranicznych, czy to na własny rachunek, czy też w spółce i na rachunek osób trzecich;

4) Organizowanie i prowadzenie spółek producentów celem korzystniejszego zbytu ich produktów i przetworów;

5) Zakładanie bazarów, agencji i biur komisowych dla zbytu w kraju i poza krajem wyrobów przemysłu krajowego, urządzanie domów akcyjnych, składów ozdobnych okazów, organizowanie wystaw krajowych, albo też branie udziału w tych czynnościach;¹⁾

6) Urządzanie zastępstw i biur informacyjnych, kupieckich, pośrednictwo i udzielanie wskazówek w sprawach handlowych, cłowych i taryfowych;

7) Udzielanie zaliczek na produkta i towary na podstawie zastawu lub na podstawie listów składowych (warrantów), wydawanych przez uprawnione do tego w myśl ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 l. 64 Dz. u. p. przedsiębiorstwa;

8) Zakładanie, urządzanie, prowadzenie, wynajmowanie i odnajmowanie domów składowych.

Galicyjskie akcyjne Towarzystwo handlowe zorganizowało i wprowadziło w życie:

1) Centralny Bazar wyrobów krajowych, wraz z nieustającą wystawą przemysłu krajowego. Według specjalnej instrukcji wydanej dla producentów, nadesłało w komisową sprzedaż do Bazaru przeszło 100 producentów, wyroby swoje — które nagromadzone w pięknym lokalu dają możność szerszej publiczności nabywania wyrobów krajowych, tanich a dobrych, a producentom ułatwiają zbyt i podnoszą tem samem produkcję krajową.

2) Dział nawozów sztucznych. Nawozy sztuczne sprowadza Towarzystwo od firm krajowych i zagranicznych, ręcząc za rzeczystwą zawartość składników chemicznych.

3) Kupno i sprzedarz spirytusu na rachunek własny i komisowy.

4) Kupno i sprzedaż maszyn rolniczych na rachunek własny i komisowy.

5) Kupno i sprzedaż przyborów i narzędzi pożarnych.

6) Kupno i sprzedaż ziemiopłodów, jak zboża, nasion i to na rachunek własny i komisowy.

7) Dział komisowy dla interesu chmielowego oraz sprzedaż wańtuchów, siatek i worków na chmiel, nawozy sztuczne, zboże i mąkę.

8) Biuro spedycyjne dla pośpiesznych transportów bydła opasowego na targi zagraniczne.

9) Dział węglowy, świeżo otworzony, nawiązał bezpośrednie stosunki z pierwszorzędnymi kopalniami górnoszlązkimi.

Rachunek

Stan czynny	Walutą austr.	
	zł.	ct.
I. Kasa	13.954	45
II. Walory i waluty	10.735	—
III. Koszta założenia (po odpisaniu 4. raty)	5.636	19
IV. Ruchomości (po odpisaniu 10%) Biuro: zł. 5 073 ct. 54; Spirytus zł. 12.038 ct. 59; Węgla zł. 236 ct. 88; Bazar we Lwowie zł. 2 447 ct. 85; Bazar w Krakowie zł. 3 301	23.097	86
V. Budowa wolnego składu spirytusu w Stanisławowie	23.850	96
VI. Bazar centralny we Lwowie: towary własne . . zł. 34.294 ct. 37 „ komisowe . . „ 60.329 „ 97	94.624	34
VII. Bazar w Krakowie: towary własne . . zł. 15 035 ct. 30 „ komisowe . . „ 37 022 „ 52	52.057	82
VIII. Spirytus, zapas	20.792	45
IX. Ziemiopłody	94.712	29
X. Magazyny Brody i Podwołoczyska	1.255	10
XI. Nawozy sztuczne, zapasy	2.171	57
XII. Maszyny własne . . zł. 10.555 ct. 74 „ komisowe . . „ 5.937 „ 71	16.493	45
XIII. Przybory pożarne i sikawki	25.298	56
XIV. Węgla, zapasy	1.751	45
XV. Interes spedycyi wołów, warunki nie- załatwione	11.755	11
XVI. Interes cegielniany, rachunki nieza- łatwione	3.017	56
XVII. Efekta kaucyjne	180.582	17
XVIII. Weksle z interesu towarowego	176.694	56
XIX. Dłużnicy: zaliczki na tow. w Bazarach zł. 25.117 ct. 78 „ „ kupno spirytusu „ 136.966 „ 57 „ „ „ zboża . . „ 38.049 „ 40		
reszty ceny kupna za sprze- dane przybory pożarne . . „ 9 649 „ 59 w rachunku bieżącym . . „ 80.630 „ 14	290.413	48
XX. Różne zapasy i rachunki	9.919	42
XXI. Należności przenośne	1.917	17
	1.060.730	96

Towarzystwo kredytowe ziemskie w Bukowinie.

(Bukoviner Boden-Credit-Anstalt) założone w r. 1882 w Czerniowiecach.

Prezes: Aleksander br. Petrino.

Zastępca: Wiktor br. Styrcea.

Dyrekcya: Langenham Frydryk, Bruck K.

Prokurzyści: Demand M., Gorczyński E.

Syndyk: Dr Paschkis M.

Kapitał akcyjny: 8,000.000.

Krajowy skład publiczny.

dla zboża i spirytusu połączony ze składem wolnym we Lwowie.

Krajowy Skład publiczny dla zboża, spirytusu i towarów kolonialnych, połączony ze składem wolnym.

Ksawery Porcery, dyrektor.

Kazimierz Mierzejewski likwidator.

Władysław Hordyński magazynier.

Witold Onyszkiewicz, asystent rachunkowy.

Krajowy Skład publiczny dla zboża i spirytusu w Krakowie.

Obrotu na rok 1895 i personaliów nie otrzymaliśmy.

Krajowe Towarzystwo tkackie

„PRZĄDKA“ w Krośnie.

Rok założenia 1887.

Głównejsze pozycye z bilansu za rok 1895

a) zapas płócien zł. 74,395.97

b) „ „ „ 11,263.73

c) wartość fabryki blichu i apretury 74,117.84

d) udziały 93,554.57.

ZARZĄD

krajowego Towarzystwa „Prządka“ w Krośnie 1896 r.

Członkowie zarządu. *Prezes*: Gorayski August.

Zastępca prezesa: Baldwin-Ramułt Ludwik.

Sekretarz: Kossuth Stefan.

Członkowie: Dr. Czajkowski Feliks, Grzybiński Jan, ks. Lubomirski Andrzej, Majewski Zygmunt, Dr. Starowiejski Stanisław, Stawiarski Waleryan, Szczepanowski Stanisław, Dr. Zgórski Alfred.

Wydział kontrolujący.

Brąglewicz Tytus, Dr. Caro Leopold, Gruszecki Henryk, Ostaszewski Stanisław, Palch Romuald.

Dyrekcja: Drzymuchowski Wiktor, Norański Jan.

Urzednicy: W. Drozdowicz, buchalter.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKOWE
TOWARZYSTWA WZAJEMNYCH UBEZPIECZEŃ
we Lwowie
✧ za rok 1895. ✧

w dziale ogniowym, gradowym i życiowym.

ognia. Rok XXXV.

Fundusz rezerwowy powiększył się o zł. 74 225 ct. 50 i wynosi zł. 2 633.409 ct. —. Pozostałość wynosi zł. 266 424 ct. 08 (— 442.442 91 jak w r. 1894).

ogniowy za rok 1895/96.

Rozchód

Premia kontrasekuracyjna	1,184.067	72
Szkody i koszta likwidacyi, netto	1,749.990	05
Fundusz na szkody nieuregulowane, netto	201.936	19
Zaliczka na dalsze lata po potrąceniu prowizyi agencyjnej i kontrasekuracyi	961.318	61
Koszta administracyi mniej prowizya kontrasek. Podatki rządowe	587 381 19.239	28 81
Restauracya domu i odpis wart. domów i inwent. Na cele hum. z fund. dyspoz. Rady nadzorczej	3.096 5.000	78 —
Odpis przypadłych zaległości	13 523	74
Fundusz na remuneracye	28.016	01
Czysta pozostałość	266.424	08
	5,019.994	27

dnem 31. marca 1896.

Stan bierny

Rezerwa zaliczki na dalsze lata po potrąceniu prow. ag. i premii kontrasekurac.	961.318	61
Rezerwa na szkody nieuregulowane, netto	201.936	19
Fundusz na zwroty lat poprzednich	156.417	74
„ kalek straży ogniowych	3.021	83
„ na należitości skarbowe	15.782	40
„ emerytalny	440.194	87
„ dla straży ogniowych	5.621	86
„ na różnicę kursu pap. wartościowych	77.248	89
„ na remuneracye	28.799	23
„ Pawła Przedpeńskiego	10.361	30
„ Białego Krzyża	12 551	57
„ na cele wystawy krajowej z r 1894	1.000	—
„ zapom. dla wdów po Urzęd. Towarz.	24.304	04
„ dyspozycyjny dla Rady Nadzorczej	800	—
„ rezerwowy	2,633.409	—
Saldo: 8% zwrotu dla członków zł. 238.235.55		
Przeniesienie na rok 36	24.092.62	
Do fund. zapomogowego dla wdów „ 4.095.91	266 424	08
	4,839.191	61

na życie. Rok XXVI.

Pozostałość w tym dziale wynosi zł. 56.207.06 z której przypada zł. 41.648.59 na dywidendę dla członków ubez. w pier-
wszych 22 latach, przydzielono zł. 11.241.40 do funduszu rezerwo-
wego zł. 789.29 do rezerwy zysków, zł. 2.527.78 rezerwy specjalnej.

sków i strat.

Rozchód

Premie kontrasekuracyjne	47.928	55
Szkody, renty, zwrot premii i fundusz na nie- regulowane szkody	532.722	38
Wykup polic	77.958	61
Rezerwy i przeniesienia premii od kap. i rent.	7,282.543	48
Koszta administracji	198.620	07
Należytości rządowe i koszta prawne	21.923	58
Wypłacona dywidenda i fundusz na dywidendę	60.378	58
Na fundusz emerytalny urzędników	2.611	12
Fundusz na różnicę kursu	211.919	21
Fundusz na amortyzacye nieruchomości	1.500	—
Saldo zysk	56.207	06
	8,494.312	64

jątku.

Stan bierny

Rezerwy i przeniesienia premii zabezpieczonych kapitałów i rent	7,593.248	70
Fundusz na nieregulowane szkody	40.500	—
Różni kredytorowie	556.946	17
Fundusz na dywidendę	9 245	69
Fundusz na różnicę kursu	178.500	—
Fundusz rezerwowy i inne fundusze	688 202	95
Saldo zysk	56.207	06
	9,122.850	57

Towarzystwo Wzajemnego Kredytu w Krakowie

założone w roku 1874.

Liczba członków z końcem 1895 r. 1.273.

Wkładki na książeczki wynosiły z końcem roku 1895.
zł 1,842.037 ct. 81.

Bilans za rok 1895.

Stan czynny.			Stan bierny.		
Weksle eskontowane	zł 3,847.997	ct. 14	Udziały członków	zł 1,113.180	ct. 09
Gotówka w kasie	" 132.268	" 24	Wkładki na książeczki	" 1,842.037	" 81
			Rachunek bieżący	" 327.971	" 98
			Weksle reeskontowane	" 562.730	" —
			Procent od weksli po-		
			brany na r. 1896.	" 27.391	" 19
			Fundusz rezerwowy	" 28.391	" 22
			Zysk za rok 1895	" 78.563	" 09
				<u>zł 3,980.265</u>	<u>ct. 38</u>
	<u>zł 3,980.265</u>	<u>ct. 38.</u>			

Ogólny obrót kasowy zł. 52,730.935 ct. 23. a. w.

Personalia Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie.

Rada nadzorcza.

Prezes: **Zygmunt Dembowski**, prezes Tow. kred. ziem., właściciel dóbr.

Wice-Prezes: **Józef hr. Męciński**, poseł na Sejm kraj., właśc. dóbr.

Członkowie Rady nadzorczej:

Balicki L., wł. dóbr.

Bohdanowicz G., wł. dóbr.

Dydyński M., wł. dóbr.

Hr. Dzieduszycki Klemens, poseł na Sejm kraj., wł. dóbr.

Garapich M., wł. dóbr.

Głazewski Ignacy, wł. dóbr.

Gniewosz F., wł. dóbr.

Gniewosz Wł., poseł do Rady p., wł. dóbr.

Homolacs St. wł. dóbr.

Jasiński Franciszek

Komornicki St., wł. dóbr.

Dr. Kraiński Wł., poseł do Rady państwa, wł. dóbr.

Marynowski Edward, wł. dóbr.

Obertyński Z., wł. dóbr.

Hr. Potocki A., wł. dóbr.

Prek St., wł. dóbr.

Dr. Romer Gustaw poseł na Sejm kraj., wł. dóbr.

Sławiński Przecław, wł. dóbr.

Dr. Straszewski M., poseł do Rady państwa, wł. dóbr.

Trzeciecki Jan, poseł na Sejm kraj., wł. dóbr.

Wierzchlejski Bolesław, właśc. dóbr.

Hr. Wodzicki A., właściciel dóbr, poseł do Rady państwa.

Żaba Stanisław, wł. dóbr.

Dyrekcya Towarzystwa:

Dyrektor I. **Słonecki Zenon**.

Dyrektor II. **Hr. Scipio del Campo Karol**.

Dyrektor-Referent **Kieszkowski Henryk**.

Zastępca Dyrektora I. **Dr. Paszkowski Franciszek**.

Zastępca Dyrektora II. **Dr. Lisowski Władysław**.

Reprezentant we Lwowie **Gnoiński Wincenty**.

Syndycy Towarzystwa.

Dr. Lisowski Władysław, w Krakowie, adwokat krajowy.
Dr. Bieliński Stanisław, we Lwowie, adwokat krajowy.

Lekarz przy Reprezentacji we Lwowie:

Dr. Śmitowski Mieczysław.

Urzednicy Towarzystwa:

przy Dyrekcji w Krakowie i przy reprezentacjach we Lwowie
i w Czerniowcach
w dziale ogniowym i gradowym.

Przełożeni i urzednicy do specjalnych czynności:

Sekretarz Dyrekcji: Wygrzywalski Jan.
Naczelnik rachunkowości: Adam Gustaw.
Naczelnik wydziału szkód w Krakowie: Hubaczek Adolf.
Naczelnik statystyki w Krakowie: Langie Kazimierz.
I. Sekretarz Reprezentacji we Lwowie: Krasucki Mikołaj.
I " " w Czerniowcach: Witkowski Karol.
Szef biura rachunkowego we Lwowie: Łonicki Wiktoryn.
Szef biura ubezp. ogniw. i grad. we Lwowie: Bielański W.
Zastępca szefa biura ubezp. ogn. w Krakowie: Krzyształowicz W.
" " rachunkowego w Krakowie: Gablenz Wiktor.
" " grad. w Krakowie: Dzikowski Leon.
Kierownik Sekcyi " A we Lwowie: Kieszkowski Zygmunt.
" " B " " Szwejkowski Jan.
" " B w Krakowie: Piotrowski Ginwiłł Edmund.
Zastępca szefa manip. gradowej we Lwowie: Gójski Roman.
Kasyer we Lwowie: Henzel Tadeusz.
Kasyer w Krakowie: Kozubowski Wincenty.
Inspektor we Lwowie: Pilecki Mateusz.
Inspektor w Krakowie: Wolański Dionizy.
Buchalter w Krakowie: Zarembski Teofil.
Saldokontysta w Krakowie: Filochoski Hipolit.
Saldokontysta we Lwowie: Smalawski Julian.
Korespondent w Krakowie: Stefański Edward.
Kierownik biura agenc. w Krakowie: Truskolaski Kazimierz.
Zastępca sekretarza w Czerniowcach: Szatkowski Henryk.
Adjunkt I. (sekr.) w Krakowie: Machniewicz Stanisław.

Likwidatorowie I. klasy:

Marcein Juliusz w Krakowie (z tyt. inspektora technicznego).
Sochacki Zygmunt we Lwowie.
Krause Bronisław w Krakowie.
Jordan Jan we Lwowie.
Marcein Tadeusz w Krakowie.
Dąbrowski Włodzimierz we Lwowie.

Adjunkci I. klasy.

Banaszkiewicz J. w Krakowie.	Cwiklicer Ignacy w Krakowie.
Korytko Walery we Lwowie	Ryszkowski K. w Krakowie.
Niżyński Franc. w Krakowie.	Spławiniński Maks. w Krakowie.
Dr. Molicki Ant.	Toth Dyonizy we Lwowie.
Mameczyński Józef w Krakowie.	Gebhard Ksaw. we Lwowie.

Likwidatorowie II. klasy.

Szczepański Piotr we Lwowie.
 Znamierski Włodzimierz w Krakowie.
 Nowak Adolf w Krakowie.
 Fedorski Władysław we Lwowie.

Adjunkci II. klasy.

Prebendowski L. we Lwowie.	Gałęński Aleks. w Krakowie.
Zełechowski W. w Krakowie.	Biłozor Jan we Lwowie.
Zarliński Antoni „ „	Kamiński Czesł. w Krakowie.
Gaydziez Teodor „ „	Piotrowski K. w Krakowie.
Malik Wincenty „ „	Romański Franc. we Lwowie.
Szukiewicz Bol. „ „	Małuszyński Julian „ „
Górniewicz An. „ „	Kodreński Julian „ „
Turski Stanisław „ „	Bocheński Ant. w Krakowie.
Łonicki Ludwik „ „	Gadulski Ludwik „
Wejda Stanisław we Lwowie.	

Asystenci I. klasy.

Kamiński Józef w Krakowie.	Kwieciński Józef w Krakowie.
Faliszewski Wład. we Lwowie.	Wysocki Szcęs. „ „
Mikucki Jul. w Czerniowcach.	Biskupski Ignacy we Lwowie.
Butrymowicz T. w Krakowie.	Demetrykiewicz M. w Krakowie.
Rybicki Miecz. we Lwowie.	Bereżyński L. w Krakowie.
Romaszkan Ant. w Krakowie.	Zaleski Kazim. „ „
Korytko Adam we Lwowie.	Wencek Julian we Lwowie.
Rydel Jan w Krakowie.	Leszczyński Tad. we Lwowie.
Sapalski Wład. „ „	Ullman Edmund „ „
Gulkowski Jan w Krakowie.	Rutkowski Stef. w Krakowie.
Biernacki Mikołaj we Lwowie.	Haniszewski Lud. we Lwowie.

Asystenci II. klasy.

Kuźmierz Jan we Lwowie.	Miński Stefan w Krakowie.
Wiewiórowski M. w Krakowie	Podwin Jan w Krakowie.
Plutyński Teofil we Lwowie.	Horodyski Roman we Lwowie.
Faszczewski T. w Czerniowcach.	Sroczyński Józef we Lwowie.
Ritterschild Zdz. w Krakowie.	Wajda Kazimierz we Lwowie.

Borecki Tadeusz w Krakowie.
Jedliński L. we Lwowie.
Dr. Podlewski Cel. we Lwowie.
Malczewski Wł. w Krakowie.
Dworski Kazim. we Lwowie.
Jarosz Bronisł. w Krakowie.
Dąbrowski Piotr w Krakowie.
Rogawski Jan w Krakowie.

Kuczyński S. w Czerniowcach.
Bieńkowski Wit. we Lwowie.
Biliński Roman " "
Juhre Stanisław " "
Gołkowski And. w Krakowie.
Truszkowski Konst. "
Olszewski Bol. we Lwowie.

Praktykanci egzaminowani.

Żurowski Maryan w Serajewie.
Łączyński Zdzisław we Lwowie.
Filipkiewicz Jan w Krakowie.
Majewski Tad. " "
Potkański Wł. " "
Podwyszyński G. we Lwowie.
Isakowicz Antoni " "
Sochocki Jan " "
Lazarewicz Tad. w Krakowie.
Pochwalski Józef " "
Broniewski Henr. " "
Żubieński Stan. " "
Haas Kazimierz " "
Dworski Maryan we Lwowie.
Kobierzycki Jan " "
Arciszewski Wł. " "
Śliwiński Bron. w Krakowie.
Dr. Praetorius-Richthofen B. br.
w Krakowie.
Swiderski Adam w Krakowie.
Ziółkowski Miecz. we Lwowie
Kobak Klemens w Krakowie.

Stolzmann Stefan w Krakowie.
Kempf Zygmunt " "
Birtus Jan " "
Miszkiewicz Wł. we Lwowie.
Moszyński Aleks. " "
Nowak Leon w Krakowie.
Sikorski Stan. we Lwowie.
Pieniążek Stan. w Krakowie.
Żaba Jan " "
Pańkowski Stan. we Lwowie.
Janiczek Leon we Lwowie.
Drapella Maryan w Krakowie.
Armatys Mieczysł. we Lwowie.
Kabarowski Stan. " "
Poschinger Jan " "
Kuczyński Bron. " "
Waśkowski Piotr w Krakowie.
Pniewski Stan. " "
Bizub Józef " "
Lubaszek Kazim. " "
Krokiewicz Stan. " "
Lesiów Józef w Czerniowcach.

Dział ubezpieczeń na życie.

Prokuratorysta i Naczelnik działu ubezp. na życie: Kieszkowski Czesław.

Naczelnik biura ubezp., matematyk: Jaugustyn Franciszek.

Zastępca naczelnika biura rach.: Homolacs Edward.

Saldokontysta: Cmikiewicz Jan.

Korespondent: Traczewski Gustaw.

Kierownik biura manipulacyjnego: Krasucki Antoni.

Inspektor agentów: Rozmarynowicz Teofil.

Adjunkt I. klasy: Gąsiorowski Władysław.

" " " Steibelt Adolf.

" " " Szancer Edward.

" II. " Szczerbiński Ludomir.

" " " Kostecki Władysław.

Adjunkt II. klasy : Skwirczyński Mieczysław.

„ „ Szyszkiewicz Andrzej.

Asystenci I. klasy : Bukowski Ignacy.

„ „ Rogowski Walery.

„ „ Bauman Bolesław.

„ „ Stasicki Tadeusz,

II. Bielecki Stanisław,

„ „ Żuliński Edward,

„ „ Morawetz Stanisław,

„ „ Korzeniowski Zygmunt,

„ „ Elterlein Zdziśław,

„ „ Ehrenberg Zygmunt.

Naczelnny lekarz Towarzystwa :

Dr. Zarewicz Aleksander, Kraków, docent Uniw. Jag.

Praktykanci egzaminowani :

Jurasiński Jozafat, Kalinowski Władysław, Skarbiński Eugeniusz.

Inspektorat Działu życiowego w Krakowie.

Inspektor naczelnny : Rozmarynowicz Teofil.

a) Delegowani na okręgi.

Małecki Ludwik, Kraków.

Witkowski Robert, zast. „

Sieczynski Włodz. Przemyśl.

Wolski Henryk, Lwów.

Kiełbiński Tad., Stanisławów.

b) Upoważnieni do akwirowania w poszczególnych miejscowościach.

Menczyński Meliton, Lwów.

Teleżyński Alojzy,

Brablec Feliks, Nowy Sącz.

Sygericz Emanuel, Podhajce.

Reiman Maurycy, Sucha.

Żmudziński Ignacy, Jarosław.

Towarzystwo Wzaj. kredytu w Krakowie.

Dyrekcya j. w.

Urzednicy etatowi) :*

Reprezentant we Lwowie : Gnoiński Wincenty.

Naczelnik Wydziału w Krakowie : Kroebl Franciszek.

Naczelnik biura we Lwowie : Słotwiński Wiktor.

Korespondent we Lwowie : Michalewski Kaźmierz.

„ „ w Krakowie : Ritterschild Włodzimierz.

Kasyer we Lwowie : Henzel Tadeusz.

„ „ w Krakowie : Kozubowski Wincenty.

Likwidator we Lwowie : Lewicki Bolesław.

„ „ w Krakowie : Broniowski Teofil

*) Nadto przydzieleni są urzednicy z działu ogniowego.

I.

AGENCYE

z przydzielonemi subagencyami

W OBRĘBIE DYREKCYI

przyjmujące ubezpieczenia od ognia, gradu i na życie

w W. Księstwie **Krakowskiem** i w **zachodniej Galicyi**.

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencie
1. Andrychów	Wadowice	Miśko Floryan	
2. Bakończyce p. Przemyśl	Przemyśl	Markiewicz Antoni	
3. Baranów	Tarnobrzeg	Bara Piotr	
		1. Wola Gołego p. Baranów,	Siekierski Jan
4. Biała	Biała	Dołkowski Jan	
		1. Bestwina	Kutryba Józef
		2. Kozy	Byrski Tomasz
5. Biecz	Gorlice	Ullmann Józef	
6. Bircza	Dobromil	Studnicki Tadeusz	
7. Błażowa	Rzeszów	Rylski Władysław	
8. Bochnia	Bochnia	Romanowski Romuald	
		1. Lipnica murów. Kusionowicz Woj.	
		2. Niepołomice po- Przepolski Walenty wiat Brzesko	
		3. Radłów powiat Brzesko	Womaczka Ernest
		4. Szczurowa	Masłowski Miecz.
		5. Borzęcin	Jaworska Kamila
9. Brzesko	Brzesko	Merak Michał	
		1. Czehów	Ogórek Piotr
		2. Jadowniki pod- górne p. Brzesko	Szymoniak Wład.
10. Brzostek	Pilzno	Zahler Wilhelm	
11. Brzozów	Brzozów	Korczyński Józef	
		1. Ułucz via Rze- szów	Borysiewicz Bolesł.
12. Chmielów p. Tarnobrzeg	Tarnobrzeg	Ostrichański Ludwik	
13. Chrzanów	Chrzanów	Janowski Józef	
		1. Jaworzno	Bytomski Feliks
14. Ciężkowice	Grybów	Schiroky K.	
15. Czermin	Mielec	Olechowski Francisz.	
16. Czudec	Rzeszów	Krzyś Tomasz	
17. Czarny Dunajec	Nowy Targ	Ryłko Ludwik	
18. Dąbrowa	Dąbrowa	Zakrzewski Ludwik	
		1. Gręboszów	Bojko Jakób
		p. Siedliszowice	
		2. Szczucin	Kupiec Józef
19. Dębica	Kopczyce	Zauderer Henryk	
20. Dobczyce	Wieliczka	Mikucki Ksawery	
21. Dobromil	Dobromil	Terponde Klemens	
22. Dubiecko	Przemyśl	Weiss Alfred	
23. Dukla	Krosno	hr. Łoś August	

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencie.
24. Dynów	Brzozów	Schaiter Juliusz	
25. Dzików	Tarnobrzeg	Kuryłło Ludwik	
p. Tarnobrzeg			
26. Fryszak	Jasło	Stapf Edward	
27. Gdów	Wieliczka	Ślósarczyk Józef	
		1. Kunice	Permus Wojciech
		(Wieliczka) pocz- ta Gdów	
		2. Łapanów	Siekierski Kazim.
		(Bochnia)	
		3. Szczyrzyce	X. Leśny Ludwik
		(Limanowa) po- czta Skrzydlina	
		4. Raciechowie	Hejda Karol
		(Wieliczka) pocz- ta Dobczyce	
		5. Wiśniowa	Kosecki Maryan
		(Wieliczka)	
		6. Zbydniów	Popiel Antoni
		(Bochnia) p. Ła- panów	
28. Głogów	Rzeszów	Chłodnicki Wincenty	
29. Gorlice	Gorlice	Rogaski Walery	
		1. Lipinki	
		2. Gładyszów	Wilusz Aleksander
30. Grębów	Tarnobrzeg	Rogoziński Karol	
31. Grybów	Grybów	Muszyński Alojzy	
		1. Bobowa	Bauernfreund Mojż.
		2. Lipnica wielka	Michalik Wawrzyn.
		p. Bobowa	
32. Haczów	Rzeszów	Stepek Piotr	
33. Jarosław	Jarosław	Leszczyński Konst.	
34. Jasło	Jasło	Dembiński Stanisław	
		1. Jedlicze (Krosno)	Dziedzina Jan
		2. Skołyszyn (Jasło)	Mintera Adolf
35. Jaśliska	Sanok	Ochędusko Władysł.	
36. Jordanów	Myślenice	Köhler Maryan	
		1. Łętownia	Pasternak Józef
		p. Jordanów	
		2. Osielec	Bielas Jan
37. Jurowce	Sanok	Butrymowicz Winc.	
38. Kalwarya	Wadowice	Fuchs Henryk	
39. Kańczuga	Łańcut	Zaklika Tadeusz	
		1. Pruchnik p. Jarosław	Pańkiewicz D.
40. Kęty	Biała	Woźniak Walenty	
41. Kolbuszowa	Kolbuszowa	Dr. Seeliger Ludwik	
42. " "	" "	Zduński Maksymilian	
43. Kołaczyce	Jasło	Bautro Benedykt	
44. Kraków	Kraków	Loria Szymon	
plac Dominikań- ski l. 4			
45. Kraków	"	Niewiarowski Wład.	
pl. Szczepański liczba 3			
46. Kraków	"	Biuro „Wydz. ubezp.“	
Basztowa l. 7			
		1. Kraków św. Anny Dr. Wł. Miłkowski	
		2. Komańcza	Czaykowski Faustyn
		(Sanok)	
		3. Mogilany	Anderle Stanisław

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencye
47. Krosno	Krosno	Zborzil Józef	
48. Krościenko nad Dunajcem	Nowy Targ	Dzianott Ludwin	
49. Krzeszowice	Chrzanów	Falkowski Roman	
50. Lanckorona	Wadowice	Farbowski Wacław	
51. Leżajsk	Łańcut	Jabłoński Leopold	
		1. Grodzisko	Tarkowski Maciej
		2. Kuryłówka	Pappowa Emila
		3. Wola zarzycka p. Leżajsk	Drzewicki Piotr
52. Limanowa	Limanowa	Zubrzycki Waleryan	
		1. Mszana dolna	Wac Katarzyna
53. Lisko	Lisko	Jordan Józef	
		1. Baligród	Pileh Antoni
54. Liszki	Kraków	Madej Jan	
55. Lutowiska	Lisko	Raszowski Wojciech	
56. Łańcut	Łańcut	Kahane Filip i Żardecki Bolesław	
		1. Żołynia	Piątkowski
56a. Majdan	Kolbuszowa	Wurm Władysław	
57. Maków	Myślenice	Kocyan Ludwik	
		1. Zawoja	Zemlik Marcin
58. Maniowy p. Czorsztyn	Nowy Targ	ks. Grzybezyk Ant.	
59. Mielec	Mielec	Hebda Wiktor	
		1. Borowa p. Czermin	Batko Jan
		2. Czajkowa koło Reichscheim p. Mielec	Hyjek Antoni
		3. Kawęczyn	Kolman Roman
		4. Padew	Borzędowski Zyg.
		5. Schönanger p. Czermin	Grölle Antoni
60. Miżyniec	Przemyśl	Rutowski Wojciech	
		1. Rzochów	Holender Zygmunt
61. Myślenice	Myślenice	Finikowa Henryka	
62. Niedzwiedź p. Mszana dolna	Limanowa	Domanus Jan	
63. Nisko	Nisko	Majer Maciej	
		1. Bojanów	Watzko Marya
64. Nowy Sącz	Nowy Sącz	Szyrajew Michał	
		1. Krynica	Konarski Józef
		2. Muszyna	Bujarski Jędrzej
		3. Stary Sącz	Chmura Józef
65. Nowy Targ	Nowy Targ	Goldfinger Jakób	
66. Oświęcim	Biała	Maykowski Jan	
		1. Osiek p. Oświęcim	Gross Wojciech
67. Pilzno	Pilzno	Wójcicki Maksymilian	
68. Podgórze	Wieliczka	Reczkowska Janina	
		1. Piaski wielkie p. Podgórze	Grzybezyk Józef
69. Przecław	Mielec	Bühn Franciszek	
70. Przegonia duchowna	Kraków	Ćmikiewicz & Musiał Jacek	
		1. Czernichów	Mika Izidor
		2. Kaszów p. Liszki	Słószarz Wojciech

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencye
71. Przemyśl	Przemyśl	Bogdański Władysław. 1. Hussaków 2. Niżankowice 3. Krakowiec	
72. Przeworsk	Łańcut	Kamiński Teofil	
73. Rabka	Myślenice	Jaglarz Eranciszek	
74. Radomyśl koło Dębicy	Mielec	Strojnowski Jan 1. Zassów (Pilzno)	Baltaziński Michał
75. Radomyśl nad Sanem	Tarnobrzeg	Sobolewski Stanisław	
76. Radymno	Jarosław	Kandler Bronisława	
77. Ropczyce	Ropczyce	Sałach Michał	
78. Rozwadów	Tarnobrzeg	Łapiński Józef 1. Wrzawy p. Nadbrzezie	Siemek Wincenty
79. Rudnik	Nisko	Krzyszkowski Michał	
80. Rymanów	Sanok	Leszczyński Stanisław	
81. Rzeszów	Rzeszów	Czermińska Marya	
82. Raniżów	Kolbuszowa	Ferencsak Mateusz	
83. Sanok	Sanok	Rylski August 1. Dydnia (Brzozów) p. Niewistka 2. Jaćmierz Sanok 3. Tyrawa wołoska	Kawałko Józef Haduch Stanisław Szapkowski Józef
84. Sędziszów	Ropczyce	Ślagórski Henryk 1. Trzciana	Miarkowski Piotr
85. Sieniawa	Jarosław	Gardziel Floryan	
86. Skawina	Wieliczka	Zamorski Zebald	
87. Sokołów koło Rzeszowa	Kolbuszowa	Chodziński Bolesław	
88. Strzyżów	Rzeszów	Schmue Andrzej 1. Lutcza p. Jasienica 2. Niebylec	Gutwein Romuald Stanisławczyk Wal
89. Sucha	Żywiec	Maszewski Walery	
90. Tarnobrzeg	Tarnobrzeg	Giżyński Stanisław 1. Gorzyce p. Zaleszany 2. Miechocin p. Tarnobrzeg 3. Mokrzyszów p. Tarnobrzeg 4. Trześć p. Nadbrzezie	Grzywacz Adam Stala Jan Jała Piotr Wryk Walenty
91. Tarnów	Tarnów	Struszkiewicz Ludom. 1. Rzuchowa p. Tarnów 2. Zabno 3. Poręba radlna	Frączkiewicz Jan Klein Józef Klocek Wojciech
92. Tuchów	Tarnów	Węgrzynowicz Józef 1. Ryglice	Bogdanowicz Teofil
93. Ulanów	Nisko	Wroński Jan	
94. Ustrzyki dolne	Lisko	Ćsadek Wiktor	
95. Uście-ruskie	Gorlice	Zabierzowski Antoni	

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencye
96. Wadowice	Wadowice	Szczepański Antoni	
97. Wieliczka	Wieliczka	Łempicki Seweryn	
		1. Bierzanów	Jamka Jakób
		2. Brzezine (Bochnia)	Włodarz Wojciech
		p. Niepołomice	
		3. Bugaj	Michalik Kazimierz
		p. Wieliczka	
		4. Zakluczyn	Baran Józef
		p. Droginia	
98. Wielopole skrzyńskie	Ropczyce	Stadnik Aleksander	
99. Wojnicz	Brzesko	Kuchciński Władysław	
		1. Olszyny	Biestek Stanisław
		p. Wojnicz	
		2. Dembno	Rudnicki Stanisław
		p. Biadolino	
100. Zakliczyn	Brzesko	Stoy Wincenty	
		1. Janowice (Tarnów)	Regiec Franciszek
		p. Zakliczyn	
		2. Paleśnica (Brzesko)	Terlecki Józef
		p. Zakliczyn	
101. Zakopane	Nowy Targ	Tabeau Ferdynand	
102. Zator	Wadowice	Remer Edward	
103. Żmigród	Jaśło	Peszkowski Aleks.	
		1. Żmigród	Zieniewicz Laurenty
104. Żywiec	Żywiec	Ringer Karol	

II.

AGENCYE

W OBRĘBIE DYREKCYI

przyjmujące ubezpieczenia od ognia, gradu i na życie

na SZŁĄSKU AUSTRYACKIM.

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko i imię Agenta	Subagencye
1. Biała i Bielsko	Bielsko	Dołkowski Jan	
2. Bogumin (Oderberg)	Frysztat	Januszewski Ignacy	
3. Bystrzyca (Bystritz)	Cieszyn	Wałach Andrzej	
4. Cierlicko górne p. Błędowice dolne (Nieder-Bludowitz)	Cieszyn	Jurczek Jan	
5. Cieszyn (Teschen)	Cieszyn	Macura Andrzej	
		1. Mosty	Wöllersdorfer R.
		p. Cieszyn	
6. Czechowice p. Dziedzice (Bahnhof-Dziedzic)	Bielsko	Kłapłocz Józef	
7. Cisownica p. Ustroń	Bielsko	Ożana Jan	
8. Frysztat (Freistadt)	Frysztat	Dyrna Ferdynand	

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko i imię Agenta	Subagencye
9. Goleszów (Golleschau)	Bielsko	Ochodek Paweł	
10. Jabłonków (Jablunkau)	Cieszyn	Buzek Jerzy	
11. Karwina	Frysztat	Janik Maurycy	
12. Kocobędz p. Cieszyn	Cieszyn	Pończa Paweł	
13. Kończyce małe p. Zebrzydowice (Seibersdorf)	Frysztat	Koczwarą Franciszek	
14. Kończyce wielkie p. Zebrzydowice (Seibersdorf)	"	Nobel Henryk	
15. Końska p. Trzynieć	Cieszyn	Macura Adam	
16. Kozakowice dolne p. Goleszów	Bielsko	Rymorz Paweł	
17. Ligotka kameralna (Cameral-Ellgoth)	Cieszyn	Cichy Adam 1. Dobra	Fojcik Jakób
18. Lutynia polska p. Lutynia niemiecka	Frysztat	Pawlik Karol	
19. Lutynia niemiecka (Deutschleuten)	"	Wicherek August	
20. Lhoty górne p. Prażma	Cieszyn	Russina Franciszek	
21. Łyżbice p. Trzynieć	"	Grycz Jerzy	
22. Mazańcowice p. Rudzica	Bielsko	Steffek Jan	
23. Międzyrzecze dolne p. Rudzica	"	Hess Andrzej	
24. Morawka p. Prażma	Cieszyn	Holesz Józef	
25. Oldrzychowice p. Trzynieć	"	Cymorek Jerzy	
26. Poręba p. Orłowa	Frysztat	Halfar Franciszek	
27. Puńców p. Cieszyn	Cieszyn	Szygut Jan	
28. Ropica p. Cieszyn	"	Skulina Karol	
29. Skoczów (Skotschau)	Bielsko	Motyczko Józef	
30. Strumień (Schwarzwasser)	"	Łomosik Karol	
31. Sucha górna (Ober-Schau)	Frysztat	Schmidt Gabryel	
32. Szobiszowice p. Błędowice dolne	Cieszyn	Halfar Karol	
33. Skalice p. Frydek	"	Kozet Jan	
Szumbark p. Błędowice	Cieszyn	Klimsza Jan	
34. Trzynieć	"	Płoszek Franciszek	
35. Ustroń	Bielsko	Broda Jędrzej	
36. Więclawice p. Szonów	Cieszyn	Cielecki Józef	
37. Wisła	Bielsko	Cienciała Andrzej	
38. Zabrzeg p. Dziedzice	"	Londzin Józef	
39. Zebrzydowice (Seibersdorf)	Frysztat	Damek Jan	

III.

AGENCYE

z przydzielonemi subagencyami

W OBRĘBIE REPREZENTACYI LWOWSKIEJ

przyjmujące ubezpieczenia od ognia, gradu i na życie

we wschodniej części Galicyi.

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencye
1. Bełż	Sokal	Miłkowski Aleks. 1. Ulhówek (Rawa)	Podhorodecki K.
2. Bóbrka	Bóbrka	Brzuchowski Teodor 1. Brzozdowce 2. Horodysławice 3. Horodyszcze 4. Staresioło 5. Strzeliska	Kordal Romuald Burbel Jan Korecki Józef Susłowski Józef Rzepecki Stefan
3. Bolechów	Dolina	Bielawski Józef	
4. Bołszowce	Rohatyn	Limanowski Romuald	
5. Bohorodczany	Bohorodczany	Polluk Michał	
6. Borszczów	Borszczów	Michniewski Józef 1. Bileze 2. Głęboczek 3. Juryampol 4. Kudryńce 5. Łanowce 6. Łosiacz 7. Mielnica 8. Oleksińce 9. Skała	Wołczuk Iwan Wesoły Józef Jaworski Łukasz Züss Marcin Rogowski Stanisł. Jawny Grzegorz Dziubiński Józef Pilecki Józef Łotocki Mikołaj
7. Brody	Brody	Wasilewski Antoni 1. Jasionów 2. Lesznięw 3. Pieniaki 4. Szczurowice 5. Toporów	Barbaszewski Teod. Kleparczuk Stefan Szaraniewicz Wikt. Bernaczek Paulina Świdnicki Adolf
8. Brzeżany	Brzeżany	Wiszniowscy Michał i Stanisław	
9. Buczacz	Buczacz	Czeżowski Jan. Wendorf Zygmunt (zarząd dóbr). 1. Barysz 2. Czarnokońce (Czortków) 3. Koropiec 4. Monasterzyska 5. Petlikowce 6. Potok złoty 7. Snowidów 8. Uście zielone	Schneygert Jan Ferentzy Antoni Helzerhuber Wiktor Chełpiński Szymon Drozda Izidor Dr. Robek Jan Feduń Jan Niedzielski Andrzej
10. Budzanów	Trembowla	Pastawski Emil	
11. Bursztyn	Rohatyn	Molik Adam	
12. Busk	Kamionka	Tokarzewski Józef	

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencie
13. Chodorów	Bóbrka	Laurych Władysław	
14. Chorostków	Husiatyn	Brzuszkiewicz Ant.	
15. Chyrów	Staremiasto	Strzelecki Polikarp	
16. Cieszanów	Cieszanów	Link Jan	
		1. Horyniec	Łacki Jan
		2. Narol	Reif Antoni
17. Czortków	Czortków	Czekoński Stanisław	
		1. Burakówka	Lewicki Michał
		2. Byczkowce	Proskurnicki Mich.
		3. Dawidkowce	Łopuszański Franc.
		4. Jagielnica	Janiszowski Zygm.
		5. Sosolówka	Zajac Michał
		6. Szulhanówka	Matkowski Jan
		7. Wygnanka	Różycki Antoni
		8. Zalesie	Kohlkopf Alojzy
18. Dolina	Dolina	Grabowski Eustachy	
		1. Krechowice	Jastrzębski Wład.
		2. Perechińsko	Romańczukiewicz L.
		3. Rożniatów	Jagielowicz Michał
		4. Wędzisz	Capowicz Jan
19. Drohobycz	Drohobycz	Barański Adolf	
		Balicki Ludwik	
		1. Medenice	ks. Grawiński Józ.
		2. Stebnik	Faryżo Hilary
		3. Truskawiec	Dobrzyński Aleks.
20. Gliniany	Przemyślany	Hełm Adolf	
		1. Unterwalden	Ruppenthal Fryd.
21. Gródek	Gródek	Bobowski Franciszek	
		1. Dobrostan	Mroczkowski H.
		2. Janów	Kurzweil Henryk
		3. Wiszenka	Róthköl Wiktor
22. Grzymałów	Skałat	Juhre Jan	
23. Gwoździec	Kołomyja	Godlewski Waleryan	
24. Horodenka	Horodenka	Neuburg Julian	
25. Hłuboczek wielki	Tarnopol	Przysiecki Żeliszaw	
26. Husiatyn	Husiatyn	Roskosz Aleksander	
27. Jaworów	Jaworów	Paar Ferdynand	
28. Jazłowiec	Buczacz	Lipski Mieczysław	
29. Jezierna	Złoczów	Ostaszewski Kajetan	
30. Kałusz	Kałusz	Załęski Stanisław	
		1. Wojniaków	Malski Jan
		2. Żurawno	Ilukiewicz Henryk
		(Zydaczów)	
31. Kamionka str.	Kamionka strum.	Szawłowski Jan	
		i Zarząd dóbr	
32. Knihinicze	Rohatyn	Zaremba Erazm	
33. Kołomyja	Kołomyja	Jasiński Albert	
34. Komarno	Rudki	Kowarzyk Kazim.	
		i Zarząd dóbr	
35. Kopyczyńce	Husiatyn	Karwowski Tadeusz	
		1. Kociubińczyki	Gillnreiner Zygm.
		2. Niżborg	Leszczyński Zach.
		3. Probużna	Rogalski Wład.
		4. Suchostaw	Muszyński Wład.
36. Kossów	Kossów	Bursa Stanisław	
37. Kozłów	Brzeżany	Błachowski Seweryn	
38. Kozowa	"	Newelicz Stanisław	
39. Krakowiec	Jaworów	Truskolański Stanisław	
40. Krowica	Cieszanów	Reizner Salomon	
41. Kulików	Żółkiew	Haszczyce Jan	

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencye
42. Kurowice	Przemysłański	Kalita Roman	
43. Kuty	Kossów	Moszoro Mikołaj	
44. Łopatyn	Brody	Grynfeld Stanisław	
45. Lubaczów	Cieszanów	Szydłowski Ignacy	
		1. Oleszyce	Fiutowski Bogusł.
		2. Wielkie Oczy (Jaworów)	Krause Karol
46. Lwów	Lwów	a) Kruszewski Józef i Strusiński Józef	
		b) Meńczyński Mel.	
		c) Jaworski Józef (Zarząd dóbr gmi- ny m. Lwowa)	
		d) Hilchen Feliks (Zarząd dóbr arc. rz. kat.)	
		e) Chojnacki Henryk Zarz. dóbr kon- wentu OO. Dom.	
		f) Uleniecki Józef	
		g) Pow. Tow. zal.	
		1. Lwów	Teleżyński Alojzy
		2. Żółtańce	Popowits Karol
47. Maryampol	Stanisławów	Spirydowicz Ignacy	
48. Mikołajów	Żydaczów	Ziembowicz Zygm.	
49. Mościska	Mościska	Masiuk Leopold	
50. Mosty wielkie	Żółkiew	Fedyński Wawrz.	
		1. Sielec (Sokal)	Pachmarski Jan
51. Nadwórna	Nadwórna	Wilusz Julian	
		1. Cuciłów	Iwanicki Antoni
		2. Łanczyn	Zajączkowski Stan.
		3. Mikuliczyn	Popelka Antoni
52. Niemirów	Rawa	Boziewicz Jan	
53. Obertyn	Horodenska	Jastrzębski Witołd	
54. Olesko	Żłoczów	Śmiszkiewicz Ignacy	
55. Ottynia	Tłumacz	Dobrowolski Alfred	
56. Podhajce	Podhajce	Zbyszewski Andrzej	
		1. Bieniawa	Sobków Andrzej
		2. Horożanka	Bobrowski Apol.
		3. Wiśniowczyk	Lang Jan
		4. Zawałów	Knopf Stanisław
		5. Złotniki	Ludkiewicz Karol
57. Podkamień (koło Brodów)	Brody	Hordyński Mikołaj	
58. Pomorzany	Żłoczów	Kliszcz Wilhelm	
59. Przemysłański	Przemysłański	Tęczarowski Henryk	
		1. Ciemierzynce	Świerzyński Emil
60. Radziechów	Kamionka	Mrozowski Franc.	
61. Rawa Ruska	Rawa Ruska	Górka Władysław	
		1. Bełzec	Obrebski Jan
		2. Kamionka	Buczna Hryć
		3. Magierów	Tuz Michał
62. Rohatyn	Rohatyn	Hirsch Franciszek	
63. Rozdół	Żydaczów	Chotyński Ludwik	
64. Rudki	Rudki	Nowosielecki Miecz.	
		1. Horożanka	Koszyk Wincenty
65. Sambor	Sambor	Olszański Władysł. (obecnie administr.)	
		1. Fulsztyn (Staremiasto)	Sabatowski Jan

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagenty
		2. Kranzberg	Schmidt Henryk
		3. Łąka	Skorykowa Natalia
		4. Rajtarowice	Kościółko Antoni
		5. Staremiasto	Rudnicki Marceli
66. Sądowa Wisznia Mościska		Szepletowski Józef	
67. Skałat	Skałat	Czarnecki Jan	
		1. Mikulińce (Tarnopol)	Lachmann Marya
		2. Podwoleczyska	Morawetz Oktaw
		3. Tarnoruda	Srokowski Leonard
		4. Touste	Miazga Władysł.
68. Skole	Stryj	ks. Marcinków Wł.	
69. Śniatyn	Śniatyn	Łukasiewicz Marian	
70. Sokal	Sokal	Strzelecki Albert	
		1. Tartaków	Smereczński Stan.
		2. Uhrymów	ks. Moszyński L.
		3. Waręż	Podlewska Helena
71. Sołotwina	Bohorodczany	Kobzej Jerzy	
72. Stanisławów	Stanisławów	a) Bronikowski St.	
		b) Kasa Oszczędn.	
		1. Halicz	Toth Teofil
73. Stryj	Stryj	Administracya na rachunek ś. p.	
		W. Puzyry	
		1. Brigidau	Kolb Jan
		2. Kerczyn	Turzański Antoni
		3. Machliniec	Köstler Jerzy
		4. Ruda (Żydaczów)	Kucharz Filip
		5. Strzałków	Rzepecki Bolesław
		6. Synowódzko n.	Illuk Grzegorz
		7. " " w.	Bobanycz Ignacy
74. Szczerzec	Lwów	Pełka Jan	
75. Tarnopol	Tarnopol	Wszelaczyński Stefan	
		1. Chodaczków	Feiner Karol
		2. Tarnopol	Kobuszowska Bron.
76. Tłumacz	Tłumacz	Jasiński Kazimierz	
		1. Niżniów	Montebetti Jan
		2. Petryłów	Simonowicz Stefan
		3. Roszniów	Malcharek Antoni
77. Tłuste	Zaleszczyki	Arbesbauer Henryk	
		1. Jezierzany (Borszczów)	Kraiński Antoni
		2. Świdowa (Czortków)	Wójtkowski Karol
78. Trembowla	Trembowla	Paszkowski Jarosł.	
79. Tucholka	Stryj	Pieprzak Karol	
80. Turka	Turka	Kleban Błażej	
81. Tyśmienica	Tłumacz	Moniak Jan	
82. Ulmów	Rawa	Janicki Michał	
83. Zabłotów	Śniatyn	Zarewicz Adam	
84. Zaleszczyki	Zaleszczyki	Bielanski Antoni	
85. Załośce	Brody	Malkowski Bronisł.	
86. Zbaraż	Zbaraż	Dzierzanowski Zyg.	
		1. Skoryki	Ormezowski Alojzy
87. Złoczów	Złoczów	Jakubowski Karol	
		1. Biały kamień	Czechowski Antoni
		2. Bortków	Noss Grzegorz
		3. Firlejówka	Gofryk Aleksander
		4. Krasne	Jeżowski Jan

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko Agenta	Subagencie
		5. Kutkorz	Bereza Piotr
		6. Olejów	Sikora Andrzej
		7. Ożydów	Zajac Filip
		8. Podhorce	Gulin Paweł
		9. Przewłoczna	Iwachów Grzegorz
		10. Sassów	Czerkawski Teodor
		11. Sokołówka	Szach Jan
		12. Toporów (Brody)	Świdnicki Adolf
		13. Zarudzie	Jaworski Antoni
88. Żółkiew	Żółkiew	Gorecki Włodz.	
		1. Butyny	Syroiszką Michał
89. Żydaczów	Żydaczow	Słotołowicz Jan	

IV.

AGENCYE

W OBRĘBIE REPREZENTACYI CZERNIOWIECKIEJ

przyjmujące ubezpieczenia od ognia, gradu i na życie

w KSIĘSTWIE BUKOWIŃSKIM.

Siedziba Agencji	Powiat	Nazwisko i imię Agenta
1. Bojany	Czerniowce	Landau Marcus
2. Bosancze	Suczawa	Szpot Dunin Walery
3. Czerepkowce	Seret	Nosiewicz Albin
4. Czudyn	Storożyniec	Schmid Jan
5. Dornawatra	Kimpolung	Fritsch Ferdynand
6. Gurahumora	Gurahumora	Bohaczek Wiktor
7. Illiszestie	"	Heiler Karol
8. Karlsberg	Radowce	Tüntz Gustaw
9. Kimpolung	Kimpolung	Turzański Paweł
10. Kocmań	Kocmań	Negrusz Seweryn
11. Mihoweny	Suczawa	Bodzyński Edward
12. Radowce	Radowce	Ustyanowicz Mikołaj
13. Stanowce	Storożyniec	Ross Jan
14. Seletyn	Radowce	Böhm Jan
15. Seret	Seret	Bromilski Aleksander
16. Solka	Gurahumora	Fülbier Henryk
17. Storożyniec	Storożyniec	Soniewicki Andrzej
18. Suczawa	Suczawa	Wołoszynowski Leonard
19. Wama	Kimpolung	Herzan Antoni
20. Waszkowce	Wyżnica	Baloscheskul Demeter
21. Ober Wikow	Radowce	Dr. Hart Dawid
22. Wyżnica	Wyżnica	br. Kapri Antoni
23. Zastawna	Kocmań	Kraft Józef.

V.

REPREZENTACYE i AGENCYE TOWARZYSTWA

w innych krajach monarchii austro-węg. i w krajach okuponowanych.

- Berno.** *Reprezentacya* z 781 agencjami i subagencjami.
Przyjmuje ubezpieczenia w dziale ogniowym, gadowym i życiowym. Sekretarz: Maurycey Schön
- Wiedeń.** *Generalna Agencya* ubezpieczeń na życie.
Kierownik: Rudolf v. Hofmannsthal. Lekarze: Br. Horoch Kajetan
Jaroszyński Witołd
Koritschoner Maurycey
Leuchter Hermann
Stockmar Karol
Staniek Henryk
Deutsch.
- Sarajevo.** *Reprezentacya* działu życiowego.
kierownik: Maryan Żurowski
zastępca: Bazyl Ł. Zyblikiewicz
urzędnik: Ludwik Seferowicz
do akwizycji Lekarze: Glück Leopold
Kobler Gesa
Saidenfeld
Wodyński Roman

WYKAZ LEKARZY

TOWARZYSTWA WZAJEMNYCH UBEZPIECZEŃ w KRAKOWIE

z dnia 1. Kwietnia 1896 roku

Miejscowość	Nazwisko lekarza	Miejscowość	Nazwisko lekarza
Andrychów	Żędzianowski Stan.	Borszczów	Mosler Maksymilian
Baligród	Zborowski Józef	Borynia	Friedman Filip
Bełz	Robel Wiktor	Brody	Strumieński Adam
Biała	Kurasiewicz Józef		Sołtysik Stanisław
	Bogdanik Józef		Sobolewski Franc.
Biecz	Nycz Wincenty	Brzesko	Bernadzikowski Sz.
Bircza	Katyński Ludwik		Bernacki Francisz.
	Bendel Samuel	Brzeżany	Zauderer Albert
Bóbrka	Marynowski Józef		Uranowicz Tad.
	Gabryszewski Tad.		Teitelbaum Melech.
Bochnia	Dorożyński Jakób	Brzostek	Łukasiewicz Jan
	Dembowski Miecz.	Brzozów	Lie Henryk
	Górski Czesław	Buczacz	Hirschler Mieczysław
	Roth Alojzy		Krzyżanowski Edw.
Bohorodczany	Bory Julian	Budzanów	Stoklassa Józef
	Ferensiewicz Mich.	Busk	Zaorski Bronisław
Bolechów	Podłuski Mikołaj	Chodorów	Bober Jan
Botszowce	Hałarewicz Bazyl	Chorostków	Auerhahn Wilhelm

Miejscowość	Nazwisko lekarza	Miejscowość	Nazwisko lekarza
Chrzanów	Klein Leon	Kęty	Garbusiński Sabin
Chyrów	Berggrün Alfred	Kimpolung	Dugołęski Ferd.
Cieszanów	Mężyk Jan	Kolbuszowa	Stefanowicz Leon
Cieszyn	Peters Józef	Kocmań	Ciepielowski Kazim.
Ciężkowice	Fizia Bernard	Kołomyja	Tittinger Hermann
Czerniowce	Mikołajski Szczepan		Piaskiewicz Wład.
	Kluczenko Bazyli		Jaworski Bolesł.
	Mitkiewicz Eug.	Kopyczyńce	Sysak Gabryel
	Röhmer August	Kossów	Wilson Ryszard
Czortków	Strzelecki Ludwik		Tarnawski Apolin.
	Wągrowski Karol	Korczyn	Chogen Antoni
Dąbrowa	Stöckel Adolf	Kraków	Przysławski Jakób
Dębica	Kramarzyński M.		Jordan Henryk
	Grabowski Maryan		Junger Jakób
Delatyn	Bętkowski Zygmunt		Kosiński Leopold
Dobczyce	Bogdański Bronisł.		Krzyształowicz Fr.
Dobromil	Malinowski Kasper		Pareński Stanisław
	Cwiklicer Ludwik		Wiszniewski Ludw.
	Bieńczykowski Aleks.	Krakowiec	Zarewicz Aleksander
Dolina	Koźłowski Stanisł.	Krosno	Gracka Józef
	Borysiewicz Wiktor		Ślaczka Franciszek
Drohobycz	Lechowski Wiktor		Mazurkiewicz Dyon.
	Antoniewi z Włodz.		Kocay Aleksander
	Pelczar Zenon	Krzeszowice	Dura Jan
Dubiecko	Niezabitowski Stan.	Kulików	Finkel
Dukla	Reiss Karol	Kuty	Skomorowski Jan
	Kropaczek Wilhelm	Łancut	Fleszar Jan
Dynów	Meth Szymon	Leżajsk	Nidecki Apolinary
Frysztak	Natter Wiktor	Limanowa	Kruk Kazimierz
Gdów	Morawiecki Józef	Lisko	Jabłoński Jacek
Gliniany	Dolnicki Cyryl	Lubaczów	Szymański Henryk
Gorlice	Grzybezyk Stanisł.	Łutowiska	Dulemba
	Przesmycki Jan	Lwów	Kowalski Michał
	Bielewicz Feliks		Dekański Stanisław
Gródek	Danielski Jan		Merunowicz Józef
Grybów	Jakubowski Adam		Krokiewicz Antoni
Grzymałów	Wojtkowski Jan		Obtułowicz Ferd.
Halicz	Krzyształowicz Aug.		Kowalski Michał
Horodenka	Schmidt Filip		Berezowski Kazim.
Husiatyn	Pohorecki Władysł.		Smitowski Mieczysł.
	Korolik Tomasz		Strojnowski Edw.
Jarosław	Marynowski Miecz.		Bieńkowski Bogdan
	Trzaskowski Julian		Zgórski Kazimierz
	Turzański Grzegorz		
Jagielnica	Lutyński Ludwik	Maków	Uchacz Błażej
Jaśło	Pawlicki Teodor	Medenice	Jessyp Aleksy
	Macudziński Wal.	Majdan	Szostkiewicz Stan.
	Kadyj Józef	Mielec	Wawrzycki Bronisł.
Jaworów	Hodyński Andrzej	Mikołajów	Kraetschmer Feliks
	Orski Jan	Mikulince	Brudziński Ludwik
	Altmann Zygmunt		Koller Bolesław
Jezierzany	Dereniowski Bolesł.	Monasterz.	Koerner Edward
Jordanów	Wurst Adolf	Mosty wielk.	Olechnik Michał
Kałuż	Kurowiec Jan		Newestink
	Gawlikowski Stan.	Muszyna	Solecki Jan
	Stupnicki Władysł.		Dziembowski Józef
Kamionka str.	Mach Sebastyan	Myślenice	Knichynicki Klem.
Kańczuga			

Miejscowość	Nazwisko lekarza	Miejscowość	Nazwisko lekarza
Myślenice	Łodziński Wiktor	Seret	Perl Józef
Nadworna	Bednarski Jan	Sieniawa	Jastrzębski Waleryan
Narol	Jüngst Wacław	Skałat	Lachowicz Eug.
Nisko	Bresiewicz Stanisł.		Gottfried Maurycy
Nowy Sącz	Filewicz Jan	Skawina	Nawrat Stanisław
	Kijas Tadeusz	Skole	Michalski Wiktor
	Kozubski Ludwik	Sniatyn	Werner Karol
Nowy Targ	Blumenfeld Henryk	Sokal	Żuszczykiewicz Józef
	Schein Herman		Głowiński Wincenty
Obertyn	Bujalski Marian	Sokołów	Lippel Jakób
Olesko	Piotrowski Tomasz		Woś Michał
Oleszyce	Mildner Józef	Sołotwina	Mogilnicki Włodz.
Oświęcim	Szłank Maurycy		Beigel Adolf
	Słosarczyk Antoni	Stanisławów	Wnękowicz Stan.
Peczeniżyn	Vinzenz Aleksander		Machnowski Wacław
Pilzno	Mydlarski Władysł.		Csesnak Julian
Podhajce	Choróbski Stanisław		Drzewicki Stefan
	Krzyżanowski Kalikst		Dawidowicz Emil
Podwoleczyska	Swiderski Jan	Skała	Szajnowski Marian
Pomorzany	Mazanek Ignacy	Stare miasto	Balicki Stanisław
Potok złoty	Bobek Jan	Stara sól	Ożarowski Stanisł.
Podkamień	Ustrzycki Julian		Cieszewski Wład.
Przemysł	Dzikowski Zygmunt	Starożyniec	Rudnik Maurycy
	Dudek Józef		Okuniewski Atanazy
	Kiebuziński Bazyli	Stary Sącz	Gawelkiewicz
	Smolarski Zygmunt	Stryj	Kronenberg Karol
Przemysłany	Barbag Herman		Serkowski Bolesław
Przeworsk	Końciewicz Jan		Jeż Andrzej
Radłów	Jaros	Strzyżów	Patryn Józef
Radomyśl	Lorenski Jędrzej	Sucha	Gawlik Jan
Radowce	Offner Karol	Suczawa	Brunstein Wolfgang
	Poras Herman	Szczerzec	Łast
Radymno	Schmeidler Leon		Acker S
Radziechów	Ciuk Aleksander	Szczucin	Rudnicki Karol
Rawa ruska	Dadlez Julian	Tarnobrzeg	Momidłowski Walery
	Lisiński Ludwik		Orzechowski Leonard
Rohatyn	Wasylewski Tytus	Tarnopol	Gładyszewski Emil
Ropczyce	Szczepański Włodz.		Celewicz Aleksander
Rozwadow	Hochstimm Adolf		Świstun Atanazy
	Dumaire Władysław		Kowenicki Waleryan
Rudki	Śnieżek L.	Tarnów	Pochroń Józef
Rabka	Kaden Kazimierz		Walczyński Józef
Rymanów	Krzyszkowski Erazm		Skowroński Włodz.
	Bielecki Ignacy		Józefczyk Tadeusz
Rzeszów	Barzycki Józef		Pilzer Herman
	Bujniewicz Jakób	Tłumacz	Litwinowicz Orest
	Zagórski Adam	Trembowla	Olpiński Julian
	Teodorowicz Tadeusz	Trzyniec	Hlavatsch Paweł
Ryglice	Mydlarski Władysław	Turka	Kuhn Adolf
Szczakowa	Schenk Karol		Zadurowicz Emil
Sadogóra	Geller	Tyczyn	Bieliński Mieczysław
Sąd. Wisznia	Rokossowski Wojc.	Tyśmienica	Ebersohn Maurycy
Sambor	Markiewicz Henryk		Blumenblatt Leon
	Chrzęszczewski Wojc.	Ustroń	Passek
Sanok	Lemer Tytus	Ustrzyki dolne	Lenartowicz Roman
	Zaleski Karol	Wadowice	Bukowski August
Sędziszów	Sędziewski Franc.		Gedl Władysław

Miejscowość	Nazwisko lekarza	Miejscowość	Nazwisko lekarza
Wadowice	Opydo Franciszek	Żmigród	Brill Chrystyan
Warszawa	Kosiewicz Antoni	Złoczów	Wysocki Aleksander
	Kosiński Aleksander		Zaleski Eustachy
	Kosiński Julian		Stein Elias
	Sliwicki Franciszek	Żółkiew	Opieński Jan
Węg. górką	Janota Rudolf		Drzymalik Sylwester
Wieliczka	Kownacki Józef		Muszkiet Karol
	Podobiński Antoni	Żurawno	Gozdecki Józef
Uścieczko	Gilnreiner Michał	Żydaczów	Goldhaber Adolf
Wyżnica	Götzlinger Leopold	Żywiec	Seidler Antoni
Żabie	Soniewicki Teodor	Wiedeń	Stockmar Karol
Załoście	Landesberg Maurycy		Horoch Kajetan
Zaleszczyki	Friedberg Józef		Staniek Henryk
Zator	Tarchalski Józef		Leuchter Hermann
Zbaraż	Nycz Henryk		Deutsch
Zborów	Skórski Maryan		Koritschoner Maur.
			Jaroszyński Witold

Spis miejscowości,

w których ustanowione są Subagencye Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, upoważnione do przyjmowania ubezpieczeń od ognia i gradu:

Baligród	Horożana wielka	Łętownia	Prachnik
Barysz	Harożanka	Łosiacz	Raciechowice
Bełzec	Horyniec	Machliniec	Radłów
Bestwina	Hussaków	Magierów	Rajtarowice
Białykamień	Jaćmierz	Medenice	Różniatów
Bieniawa	Jadowniki podgórne	Miechocin	Ruda
Bierzanów	Jagielnica	Mielnica	Ryglice
Bilcze	Janów	Mikuliczyn	Rzochów
Bobowa	Janowice	Mikulińce	Rzuchowa
Bojanów	Jasionów	Mogilany	Sassów
Borowa	Jaworzno	Mokrzyszów	Schoenanger
Bortków	Jedlicze	Monasterzyska	Skała
Borzęcin	Jezierzany	Mszana dolna	Skołyszyn
Brigidau	Juryampol	Muszyna	Skoryki
Brzozdowce	Kamionka	Narol	Snowidów
Bugaj	Kaszów	Niebylec	Sokołówka
Burakówka	Kawęczyn	Niepołomice	Sosołówka
Butyny	Kociubińczyki	Niżankowice	Stare miasto
Byczkowce	Komańcza	Niżborg nowy	Staresioło
Chodaczków wielki	Korczyn	Niżniów	Stary Sącz
Ciemierzyńce	Koropiec	Olejew	Stebnik
Cucyłów	Kozy	Oleksińce	Strzałków
Czajkowa	Kraków	Oleszyce	Strzeliska
Czarnokońce małe	Krakowiec	Olzyny	Suchostaw
Czchów	Kranzberg	Osiek k. O.	Swidowa
Czernichów	Krasne	Osiek k. Żm.	Synowódzko wyżne
Dąbrowica	Krechowice	Osielec	niżne
Dawidkowce	Krynica	Ożydów	Szczucin
Dembno	Kudryńce	Padew	Szczurowa
Dobrostany	Kutkosz	Paleśnica	Szczurowice
Dydnia	Kunice	Perehińsko	Szulhanówka
Firlejówka	Kuryłówka	Petlikowce stare	Szczyrzyce
Fujsztyn	Leśniów	Petryłów	Tarnopol
Gładyszów	Lipinki	Piaski wielkie	Tarnoruda
Głęboczek	Lipnica murowana	Pieniaki	Tarnów
Gorzyce	Lipnica wielka	Podhorce	Tartaków
Głęboszów	Luteza	Podwołoczyska	Toporów
Grodzisko	Łanczyn	Poręba radlna	Touste
Halicz	Łanowce	Potok złoty	Truska wiec
Horodysławice	Łapanów	Probużna	Trzciana
Horodyszcze	Łąka	Przewłoczna	Trześń

Tyrawa wołoska
Ulhówek
Uhrynów
Ułucz
Unterwalden
Uście zielone
Wareż

Wełdzierz
Wielkie Oczy
Wiśniowa
Wiśniowczyk
Wiszenka
Wojniłów
Wola gołego

Wola zarzycka
Wrzawy
Wyganka
Zakluczyn
Zalesie
Zarudzie
Zawałów

Zawoja
Zbydniów
Złotniki
Żabno
Zółtańce
Zołynia
Żurawno

Zakład ubezpieczenia robotników

od wypadków dla Galicyi i Bukowiny
we Lwowie.

Zakład ten, powołany do życia ustawą państwową z dnia 28. grudnia 1887. l. l. dz. p. p. z r. 1888. ma na celu ubezpieczenie robotników i urzędników, pracujących w pewnych przedsiębiorstwach przeciw następstwom wypadków, zdarzających się w tych przedsiębiorstwach.

Ubezpieczenie robotników od wypadków jest przymusowem, a przedsiębiorca niezgłaszający w Zakładzie ubezpieczenia przedsiębiorstwa podlegającego temu ubezpieczeniu, albo nie opłacający premii asekuracyjnej w terminie, ulega karom, których nakładanie należy do władz politycznych.

Ubezpieczenie robotników od wypadków jest zbiorowem nie zaś indywidualnem, to znaczy, że wszyscy robotnicy zatrudnieni w przedsiębiorstwie podlegającem obowiązкови ubezpieczenia ipsa lege są ubezpieczeni od wypadków w ten sposób, iż robotnik chociażby tylko chwilowo n. p. dzień jeden w takim przedsiębiorstwie pracował i uległ wypadkowi, ma prawo do wynagrodzenia szkody (renty). Dlatego też do ubezpieczenia od wypadków nie zgłasza się robotników imiennie, jak się to dzieje np. w kasach dla chorych, lecz zgłasza się przedsiębiorstwo jako takie np. młyn parowy firmy N. N., podając tylko przeciętne daty co do personalu robotniczego, a premię asekuracyjną oblicza się, jak to wyżej wykazaliśmy, *ex post*, na podstawie dat konkurentnych z ksiąg fabrycznych, a względnie z zapisków przedsiębiorcy z łaskawością zebrać się dających.

Z A R Z A D.

Przewodniczący: Dr. Wacław Domaszewski, dyrektor Banku krajowego.

Zastępca przewodniczącego: Mikołaj Krasucki, sekretarz krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń.

Członkowie:

1. mianowani przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych.

Dr. Wacław Domaszewski, Mikołaj Krasucki, Dr. Juliusz Kleeberg, Henryk Seiche, Ignacy Schnirch, Dr. Tadeusz Skałkowski.

2. Wybrani z grona przedsiębiorców.

Franciszek Rozwadowski, Dr. Mikołaj Fedorowicz, Alojzy Liopold, F. Zajączek.

3. Wybrani z grona ubezpieczonych.

Józef Rymiec, Tadeusz Zima, Antoni Gruszczyński, Karol Rödler, Antoni Mańkowski.

Wydział administracyjny.

Dr. Wacław Domaszewski, Mikołaj Krasucki, Antoni Mańkowski, Franciszek Rozwadowski, Dr. Tadeusz Skałkowski, Dr. Juliusz Kleeberg.

Urzędnicy.

Dyrektor: Henryk Lam.

Szef biura matematycznego: Jakób Szczyrbała.

Szef biura rachunkowego: Ludwik Pogórski.

Urzędnik buchalteryczny: Karol Witkowski.

Delegaci: Gustaw Horodeński, Dr. Stanisław Dunikowski.

Referent: Jan Prokopowicz.

Inspektor związku kas dla chorych: Ludwik Pogórski.

Adjunkt conceptowy: Stanisław Ehrlich,

Adjunkt I. klasy: Józef Białoskórski.

„ „ Szymon Chanderus

„ „ Władysław Żelechowski.

Adjunkt II. klasy: Zygmunt Kępiński, Maryan Górski, Izidor Kunciewicz.

Asystenci: Bazyli Chojnacki, Robert Aigner, Władysław Okniński.

Kancelista: Józef Ludwicki.

Stowarzyszenie Przemysłowców

celem ubezpieczenia od wypadków nieszczęśliwych.

(założone w roku 1880).

*Główne zastępstwo dla Galicji i Bukowiny w gmachu Towarzystwa
wzajem. ubezp. w Krakowie.*

Do przyjmowania wniosków na ubezpieczenie upoważnieni są wszyscy Agenci
Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie.

Stowarzyszenie przemysłowców oparte jest na wzajemności, wskutek czego połowa corocznych zysków zwraca się zabezpieczonym Członkom. Na dopełnienie przyjętych zobowiązań służy w pierwszym rzędzie premia zebrana, w drugim rzędzie fundusz rezerwowy, a w trzecim rzędzie fundusz gwarancyjny.

Fundusze: rezerwowy i gwarancyjny, które służą na pokrycie nadzwyczajnych strat, wynoszą 106 $\frac{1}{2}$ % rocznej premii..

Prospekt ubezpieczenia pojedynczych osób od wypadków powodujących kalectwo, śmierć, lub przemijającą niemożność zarobkowania.

Pojedyncze osoby ubezpieczać mogą kapitał odpowiedni na tę ewentualność, gdyby przez jakikolwiek nieszczęśliwy wypadek zostali uszkodzeni na ciele i zdrowiu naprzykład:

Wskutek uderzenia piorunu, powodzi, pożaru, eksplozji i wybuchów, zderzenia się pociągów i wszelkich wypadków na kolei, przejechania przez konie, zawalenia się budynków, uszkodzenia cielesnego przez spadające z góry odłamy cegieł, gzymsów i t. p. ciężkich przedmiotów, przez broń palną; uszkodzeń cielesnych spowodowanych przez gołoledź lub na ślizgawce, spadnięcie z budynku, ze schodów, z konia, upadnięcie do wody, do dołu; przy podejmowaniu wycieczek na szczyty górskie, przy ćwiczeniach fizycznych, gimnastyce, przy służbie wojskowej w czasie pokoju, w czasie służby i przy ćwiczeniach straży ogniowych ochotniczych przy zwykłym polowaniu z amatorską, przy jeździe łódką, w czasie podróży morskich na morzu Śródziemnym i Czarnym parowcami osobowymi na liniach regularnych jakoteż z jednego do drugiego portu Europejskiego, podczas przejażdżek wycieczkowych itd. nadto lekarze ubezpieczeni są na wypadek zakażenia krwi przy sekcjach, następnie objęte są ubezpieczeniem wypadki, spowodowane uprawnioną obroną własną, jako też ratowaniem cudzego życia lub mienia.

Ubezpieczenie może być zawarte stosownie do woli wnioskodawcy:

a) Tylko na wypadek kalectwa,

- b) Łącznie „ „ i śmierci,
 c) Przy obydwu tych kombinacjach można nadto ubezpieczyć odszkodowanie na wypadek przejściowej niemożności zarobkowania wskutek nieszczęśliwego wypadku.

Nie można się atoli ubezpieczyć *wyłącznie* tylko na wypadek śmierci, albo *wyłącznie* tylko na przejściową niezdolność zarobkowania (t. j. kosztu kuracyi podczas przejściowej niemożności zarobkowania).

Uwaga: Kto zamierza zawrzeć ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków, raczy się zgłosić do najbliższego *Agentu Tow. wzaj. ubezpieczeń w Krakowie*, którzy to PP. agenci mają upoważnienie do przyjmowania ubezpieczeń tego rodzaju. PP. agenci udziela wszelkich wymaganych objaśnień, dostarczają warunków ubezpieczenia i druków na deklaracje, a na żądanie sporządzają sami deklaracje.

Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń „Dniestr“ we Lwowie

założone na mocy koncesyi wys. c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 8. grudnia 1891. l. 22.751., ukonstytuowało się na walnem zgromadzeniu dnia 29. czerwca 1892. i rozpoczęło swe czynności z dniem 15. września 1892.

Cel: Ubezpieczenie nieruchomości i ruchomości przeciw szkodom ogniowym.

Kapitał zakładowy: 50.000 złr. rozdzielony na 500 udziałów po 100 złr.. złożony został w gotówce.

W trzecim roku administracyjnym, t. j. od 1. stycznia do 31. grudnia 1895., wydało Towarzystwo 31.889 ważnych polic na sumę w ogólnej wartości 18.418.258 złr. Powyższą liczbą polic objęte były ryzyka z 2410 miejscowości w 58 powiatach Galicyi i 7 powiatach Bukowiny, a według szczegółowych kategorii wydano:

26.488 polic na ubezpieczenie budynków włościańskich i mieszczan- skich na	11.211.913 złr.
---	-----------------

2.876 polic na ubezpieczenie cerkwi, probostw, szkół i budynków gminnych na	5,706.574 „
--	-------------

2.525 polic na ubezpieczenie i inne na	1,499.771 „
--	-------------

Zaliczki na premie wynosiły kwotę 153.444 zł. 20 ct.

z której oddano za reasekurację	58.434 „	07 „	(t. j. 38.5%)
---------------------------------	----------	------	---------------

pozostało zatem na własny rachunek	95.010 „	13 „	(t. j. 61.5%)
------------------------------------	----------	------	---------------

Szkody były na 440 policach w 193 miejscowościach przy 246 pożarach, które dotknęły 431 właścicieli z 913 budynkami

i 32 właścicieli z ruchomościami i zbożem. Suma odszkodowań za wszystkie te szkody razem z kosztami likwidacyjnymi wynosi 110.301 złr. 47 ct., z której przypada część w kwocie 43.982 złr. 59 ct., t. j. 39.9%, do zwrotu od Towarzystw reasekuracyjnych, pozostaje na własny rachunek reszta w sumie 66.318 złr. 88 ct. Od czasu swego założenia wypłaciło Towarzystwo za szkody w 742 wypadkach 192.521 złr. 67 ct.

Fundusze Towarzystwa:

Kapitał zakładowy	50.000 złr. — ct.
Fundusz rezerwowy	38.262 " 51 "
Rezerwa premij	31.670 " 05 "

Nadwyżka dochodu wynosiła w r. 1895. 2.515 złr. 68 ct. która została rozdzieloną po myśli statutu.

Z dniem 1. lipca 1895. weszło w życie przy Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń „Dniestr“, Towarzystwo wzajemnego kredytu „Dniestr“, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką, które przyjmuje od swych członków i osób trzecich kapitały, poczynawszy od jednej korony, oprocentowując takowe po 5 od sta. Pożyczek udziela tylko swym członkom i to szczególnie w celach rolniczych. Udział członka 50 koron i 2 korony wpisowe.

Zarząd Towarzystwa.

Rada nadzorcza:

Prezydent honorowy: Jego Eminencya dr. S. Sembratowicz, kardynał-metropolita. Prezydent: Bazyli Nahirny. Zastępca Prezydenta: ks. A. Toroński. Członkowie: Dr. S. Fedak, ks. Jan Grobelski, J. Huryk, dr. T. Kormosz, dr. M. Korol, dr. K. Lewicki, dr. E. Oleśnicki, J. Onyszkiewicz, ks. M. Podoliński, L. Rużankowski, dr. E. Sawicki, dr. D. Sawczak, dr. Sz. Sielski, T. Stachiewicz, Wł. Szuchiewicz, ks. L. Turkiewicz.

Dyrekcya:

Z łona członków Rady nadzorczej: dr. T. Fedak, dr. D. Sawczak, Dyr. referent Dr. J. Kułaczkowski.

Urzednicy:

B. Rychwicki, Jan Baczyński, Michał Nestorowicz, E. Jaremkiwicz, D. Kijak, S. Pańkowski, 11 Praktykantów i 5 dyetaryuszy.

Asekuracye poza krajowe.

Ces. król. uprzyw. Towarzystwo Ubezpieczeń „Austriacki Feniks“ we Wiedniu.

Reprezentacya we Lwowie:

D y r e k c y a :

Dyrektor : D. Sienkiewicz.

Zastępca Dyrektora : Henryk Maneles.

Reprezentacya Generalna we Lwowie.

1. Sekretarz : Goldberg Izidor. 2. Sekretarz : Hrabia Poniński Alfred. 1. Zastępca sekretarza : Marek Franciszek. 2. Zastępca sekretarza : Woliński Józef. Likwidator : Arbesbauer Ksawery. 18 urzędników przy Reprezentacyi.

Towarzystwo ubezp. na życie i rentę „Anker“ (Kotwica).

zał. w r. 1858 we Wiedniu z kapitałem 1,000.000 zł., w 500 akcyach po 2 000 zł.

Reprezentacya we Lwowie:

Szef : August Schellenberg. Sekretarz : Karol Hanke.

„J A N U S“.

Zakład wzajemnych ubezpieczeń na życie we Wiedniu.

Filia dla Galicyi i Bukowiny we Lwowie.

Zakład istnieje od r. 1839. Cel : ubezpieczenie na życie ludzkie. Majątek czynny z końcem r. 1895, 12,236.790. zlr. — Stan z końcem r. 1895, 36.603 polie na ubezpieczone sumy około 52,000.000. zlr. —

Szczególne korzyści które „Janus“ swoim członkom podaje są :

1. Police nie mogą być unieważnione.
2. Police nie przepadają.
3. Bezpłatne obowiązkowe ubezpieczenie na wypadek wojny do wysokości 5000 zlr. wszystkich do służby wojskowej i do politego ruszenia prawnie obowiązanych obywateli Państwa Austriackiego i Niemieckiego.

4. Redukcya policy po trzyletniem trwaniu.
5. Zaliczki na police po trzyletniem trwaniu ubezpieczenia.
6. Rehabilitacya policy, która wskutek zaprzestania opłaty premiowej zgasła.

7. Natychmiastowa wypłata ubezpieczonej sumy, bez żadnej zwłoki i bez żadnych potrąceń.

8. Mierna należytość za policy.

Naczelnik filii: Mehr Adolf*).

Zastępca naczelnika: Więckowski Demeter.

C. k. uprz. austr. Towarzystwo ubezpieczeń »Dunaj«.

zał. we Wiedniu w r. 1867 z kapitałem akcyjnym 1,000.000
w 5.000 akcyach.

Reprezentacya we Lwowie:

Szef: Lilien E., zastępca Ernest Hoppe.

Reprezentacya w Krakowie:

Szef: L. Epstein.

Reprezentacya w Czerniowcach:

Szef: J. Jakowetz.

Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń »Slavia«

zał. w r. 1869 w Pradze.

Cel: Ubezpieczenie na życie ludzkie — od ognia i grabieżnictwa.

Reprezentacya we Lwowie:

Sekretarz: Czapiek Antoni. Likwidator: Swoboda Fryderyk.

C. k. uprz. Towarzystwo asekuracyjne Riunone Adriatica di
Sicurta w Tryeście.

Ze sprawozdania za 57 rok istnienia Towarzystwa (1895),
które na walnem zgromadzeniu odbytem 30-go maja b. r. prze-
łożono, wyjmujemy następujące daty:

*) Włoska akademia „La Stella d'Italia“ zamianowała p. Adolfa Mehra, naczelnika lwowskiej filii asekuracji „Janus“ członkiem honorowym, nadawszy mu równocześnie odznakę honorową „Gwiazdę włoską“ na zielonej wstążce.

P. Adolf Mehr, otrzymał od Związku artystyczno-literackiego „Unione operaia“ w Neapolu krzyż honorowy w emalii z koroną włoską na kolorowej wstążce.

W dziale ubezpieczenia życiowego zawarto w r. 1895 umów ubezpieczenia na kapitał złr. 12,490.729, a na renty roczne w kwocie złr. 33.317. Z końcem roku wynosił stan ubezpieczeń pełnych 80 milionów kapitału i 215.428 złr. rocznych rent. Jako premie pobrano zł. 3,323.880 — wypłaty za wypadki śmierci i dożycia wyniosły zł. 1.621.276 i nadto rezerwowano na zapadłe a jeszcze nie płynne szkody zł. 249.800. Rezerwa premiowa wynosi złr. 19,116.992 a po strąceniu reasekuracji netto złr. 17,737.264.

W dziale ubezpieczenia szkód elementarnych (ogień i przewóz) wynosi dochód premiowy zł. 7,259.822, na reasekuracją zapłacono 3,376 720 zł. Wypłaty szkód wymagały po strąceniu udziału reasekuracji złr. 2,342.871 — rezerwa szkód wynosi netto złr. 350.240.

Do odpisania wartości księgowej nieruchomości zużyto złr. 100.000, specjalnej rezerwy działu ubezpieczenia życiowego przekazano złr. 100.000, a jako dywidendę przeznaczono po 70 złr. na akcję.

Rezerwy wynoszą zł. 22,864 729, z czego zł. 19,728.746 — rezerwy premiowej (netto, po ściągnięciu udziałów reasekuracji); zł. 2.622 102 — rezerwy zysku; złr. 513.881 rezerwy kursu.

Dyrekcya Towarzystwa.

Dyrektorowie: Dr August baron Alber de Glanstätten, † Marco baron Morpurgo, Commandeur Henryk Neumaun, Jeneralny Dyrektor; Paweł baron Ralli, Karol baron Reinelt, Heinrich Salem.

Jeneralny sekretarz: Adolf de Frigyessi.

Rewizorowie: Georg Afenduli, Emil hrabia Alberti de Poja, Jeseř Parisi.

Reprezentacya we Lwowie:

Szef: Kohn Jakób Inspektor: Heller Ernest Prokurzyści: Braun Józef, Diamand Maurycy.

Towarzystwo asekuracyjne »Equitable«

zał. w Nowym Yorku w roku 1859.

Cel: Ubezpieczanie kapitałów i rent na życie ludzkie.

Jeneralna Ajencya dla Galicyi i Bukowiny we Lwowie ul. Czarnieckiego 4, pod kierownictwem *Jakóba Piepesa*.

Towarzystwo asekuracyjne w Nowym Yorku »Mutual«

zał. w r. 1843.

Cel: Ubezpieczanie kapitałów i rent na życie ludzkie.

Reprezentacya we Lwowie: ul. Sykstuska 16.

The Gresham Life Assurance Society Limited London

zał. w r. 1848.

Fundusz dnia 31. grudnia 1894 kr. 138,416.475·63.

Filia dla Austrii: Wiedeń, I. Giselastrasse 1.

part 5 i 6. " Węgier: Budapeszt, V. Ferencz Jozsef rak-

Jeneralna Ajencya dla Galicyi i Bukowiny: Lwów, Koper-
nika 15 a.

Reprezentant: Juliusz Fondor.

Korespondent i kasyer: Karol Stand.

Foncière, Peszteński zakład ubezpieczeń

z siedzibą w Budapeszcie, Sas-utcza 10 założony w roku 1864.
Kapitał akcyjny: koron 4,000.000, ogólny fundusz gwarancyjny :
koron 23,000.000.

Dyrekcya:

Prezydent: Koloman Radó de Szentmarton.

Dyrektorzy: M. Bérczi, Maksymilian Engel de Cserkut, G. Guttentag biskup, M. Szasz, J. Haas, Samuel Hoffmann, Hugo Kilényi, Wilhelm Schön, Baron Dyonizy Vay.

Członkowie rady nadzorczej: Robert Auer, Juliusz Dr. Karol Popper, Ludwik Reich.

Generalny Dyrektor: Wilhelm Schön.

Dyrektorzy: Maurycy Reich i Leon P. Schön.

Prokurzyści: Jeneralny sekretarz: Hugo Tauszig, szef od-
działu: Emeryk Temesvary.

Generalna Agencya we Lwowie.

ul. Kościuszki l. 5.

Istnieje we Lwowie od roku 1868. dla Galicyi i Bukowiny.

Cel: Ubezpieczenie od ognia, na życie ludzkie we wszystkich kombinacjach, od szkód wynikłych z transportu towarów i walorów, od nieszcześliwych wypadków, od strat czystego dochodu skutkiem ubytku czynszów w zgorzałych domach czynszowych i od szkód skutkiem stłuczeniu szyb lustrowych.

Skład personalu:

Sekretarz i naczelnik biura: Tenner Juliusz.

Zastępcę naczelnika: Wender Maksymilian.

Referent działu ogniowego: Geist Maurycy.

Buchhalter: Barszak Jakób.

Kasyer: Braun Szymon.

Nadinspektor działu życiowego: * Atlass Gustaw.

Urzędnik: * Stand Jakób.

” ** Feldmann Leon.

8 kancelistów

1 woźny.

Za rok 1895. wypłacono dywidendę w kwocie złr. 7 w. a.

Bilans za rok 1895 wykazuje zysk w kwocie zł. 176.107 i 58 ct., przyczem zebrano w dziale ogniowym zł. 3,875.832 i 34 ct. premii, w dziale życiowym zł. 24,882 659 kapitału i zł. 7.407 renty, w dziale od nieszczęśliwych wypadków zł. 140.450 i 78 ct. w dziale transportowym zł. 275.634 i 85 ct.

Ogólna rezerwa premijna wynosi zł. 5,862.091 i 87 ct. aktywa zł. 8,916.023 i 63 ct. wraz z realnościami we Wiedniu i Budapeszcie w wartości zł. 1,681 858 i 98 ct.

*) Eksponowany w Czerniowcach.

**) „ w Krakowie.

Kasy Oszczędności w Galicyi.

z końcem roku 1895.

(Zestawił Bolesław Lewicki).

W dniu 1. stycznia 1844 rozpoczyna w Galicyi czynności pierwsza Kasa oszczędności na podstawie subskrypcyi 104 osób a 5185 zł. m. k. i 3 dukatów w złocie pod nazwą: „galicyjska Kasa oszczędności“ i bez naśladownictwa sama istnieje do r. 1861.

Powoli zaszczepia się w Kraju poczucie tworzenia Kas oszczędności. Od 1861 – 1870 powstaje 10 Kas oszczędności. W roku 1873 dwie, w 1875 jedna, w 1877 jedna, w dwa lata później dwie. W ośmdziesiątym drugim i trzecim, znowu przybywa pięć, w 1885 przybywa dwie i razem w Galicyi jest 23 Kas obecnie zaś liczy Galicya 26 kas oszczędności z tych 15 miejskich a 11 powiatowych. Jak bardzo pożądane jest dalsze powstawanie Kas oszczędności dowodem, że n. p. gdy w Przedlitawii w r 1891 wzrósł kapitał o 933.327 mil. czyli o 330% to w Galicyi o 47.887 milionów, czyli 608%!

Nie możemy i w tym roku przedstawić pełnego obrazu działalności galicyjskich Kas oszczędności, ponieważ brak bilansów. Mimo opóźnionej już pory, bo we wrześniu nie otrzymaliśmy wszystkich sprawozdań z Kas oszczędności a bez nich, nie możemy przedstawić całości. Brak nam ogólnej kwoty złożonych pieniędzy, fluktuacyi kapitałów i bilansów. Przedstawiając więc tylko ogólnikowe wyniki bilansów pojedynczych Kas oszczędności w dwóch grupach (Kasy miejskie i powiatowe) wedle starszeństwa ich działalności wyrażamy nadzieję, że wkrótce otrzymamy w r. 1897 sprawozdania za rok 1896.

Kasy oszczędności	ROK ZAŁOŻENIA	Stan kapitału wkładowego		Stan funduszu rezerwowego	
		z końcem roku 1895			
		zł.	ct.	zł.	ct.
A) Miejskie					
1. Lwów	1844	28,081.738	61	2,853.395	39
2. Tarnów	1861	3,504.357	84	254.339	36
3. Rzeszów	1862				
4. Sambor	1866	1,931.927	31	137.503	54
5. Kraków	1867	12,309.399	91	1,187.969	86
6. Stryj	"	310.857	08	2 563	75
7. Przemyśl	1868	2,647.416	31	215.684	40
8. Stanisławów	"	2,201.042	00	227.186	00
9. Jasło	1869	420.615	64	75.313	92
10. Tarnopol	1871	16,778.204	06	246.274	07
11. Nowy Sącz	"	1,547.455	14	113 098	39
12. Bochnia	1873	924.381	05	71.680	94
13. Kołomyja	1875				
14. Drohobycz	1879	382 941	63	50.325	83
15. Biała	1883	2,049 998	68	219.234	69
16. Żywiec	1893	398.765	62	9 770	92
B) Powiatowe					
1. Wadowice	1876				
2. Wieliczka	1879	1,025.030	27	43.148	89
3. Kraków	1882	3,472.376	61	123.154	58
4. Myślenice	"	333.196	18	12.291	87
5. Ropczyce	1883	350.830	75	12.479	61
6. Trembowla	"	1,043.333	86	14.448	72
7. Kałusz	1884	163.608	47	5.446	65
8. Bochnia	1885	658.174	89	20.652	92
9. Dolina	1890	294.450	54	12.233	73
10. Sambor	"	180.223	30	7 499	72
11. Brody	1892	91.193	16	3 228	45

Kasa Oszczędności miasta Biały.

Rok założenia 1883.

Prezes Wydziału: Dr. Jan Rosner.

Dyrekcya: Kühn H., Pfister E., Dr Rosner J., Schädel C. W., Wolf A. i Vogt Z.

Urzednicy: Scherch R., Kolarzik W., Zagórski J., Jałowczarz W., Kettner H.

Kasa Oszczędności miasta Bochni.

Rok założenia 1873.

Prezes Wydziału Dr. A. Serafiński.

Dyrekcya: Góra Fr., Dr. Zakrzewski F., Dr. Michnik Wł. Karpiński Wład., Gutowski M., Dr. Górski C., Han R., Turek K,

Urzednicy: Borkowski J., Christ A., Kaczmarczyk J., Weiss J., Marzec F.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Bochni.

Rok założenia 1885.

Prezes Wydziału: Z. Włodek.

Dyrekcya: Chrzanowski W., Dr. Serafiński i Łopacki A.

Urzednicy: Strumiło L., Ossoliński A., Padlewski Wł. Nemetz L.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Brodach.

Rok założenia 1891.

Prezes Wydziału: Sala O.

Dyrekcya: Kolischer F., West F., Garwoliński H. i Haładewicz Franc.

Urzednicy: Romański M., Jaeschke A., Czarnecki.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Dolinie.

Rok założenia 1890.

Prezes Wydziału: Witosławski W., Zastępca ks. Łopatyński J.

Dyrekcya: Witosławski W., ks. Łopatyński J., ks. Kolanowski Ch., Krysiński J. K., Dr. Borysiewicz W.

Urzednicy: Kossakiewicz Wł., Budziński Fr., Engel.

Kasa Oszczędności miasta Drohobycza.

Rok założenia 1879.

Prezes Wydziału: Ochrymowicz K., Zastępca Fruchtman J.

Dyrekcya: Jabłoński P., Dąbrowski K., Lindenbaum M., Schrejer J.

Urzednicy: Wierzbiński Ig., Łopuszański L., Kuliczko M.

Kasa Oszczędności miasta Jasta.

Prezes Wydziału: Metzger Alojzy.

Dyrekcya: Przyłęcki A.

Urzednicy: Drzymuchowski M., Rząca F., Mika F., Basiński C., Benesz St.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Kaluszu.

Rok założenia 1883.

Prezes Wydziału: Komornicki S., Zastępca przew Sobota K.

Dyrekcya: Dr. Stanecki M., Kornicki Wł., Mierzeński H., Kunaszowski I., Serafiński A., Korytowski J.

Urzednicy: Hellebrand S., Załęski St., Osłowski St.

Kasa Oszczędności miasta Krakowa.

Rok założenia 1866.

Prezes Wydziału: Friedlein J., Zastępca Dr. K. Pieniążek.

Dyrekcya: Kowalski Z. i Słęk F., Zastępca Wentzl K., Schwarz H.

Urzednicy: Opieński J., Walter R., Kadlewicz K., Onyszkiewicz T., Krzykowski J., Studziński A., Brzeski J., Popielecki M., Krzyżanowski K., Szymański J., Hoffman H., Markowicz M., Uzarski K., Srokowski Wł., Chęciński J. i Kowalski S.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Krakowie.

Rok założenia 1882.

Prezes Wydziału: Milieski A., Zastępca Dr. F. Paszkowski.

Dyrekcya: Gawroński S., Fischer W., Lebensztejn J., Bereźnicki J.

Urzednicy: Hordyński S., Gadomski A., Geppert J., Mikucki J.

Praktykanci: Paszkowski T., Brzewski K., Sędzimir M., Ciechanowski S., Walewski S.

Galicyska Kasa Oszczędności we Lwowie

Rok założenia 1844.

Z A R Z A D:

A. Towarzystwo.

Prezes Towarzystwa: *Dr. Antoni Małecki*, poseł na Sejm kr. Cz. I. p.

Zastępca Prezesa Towarzystwa: *Jan Czajkowski*, dr. pr. i adw.

B. Wydział.

Augustynowicz B.
Borkowski hr. J.
Bykowski Jaxa J.
Gubrynowicz W.

Janowski Józef K.
Kajetanowicz K.
Markiewicz S.
Mochnacki E.

Opolski W.
Polanowski S.
Radziszewski B.
Różański J.
Schayer K.

Skałkowski T.
Szczepanowski S.
Uhle K.
Winter K.
Książd Zabłocki F.

C. Dyrekcya

Naczelný Dyrektor: *Aleksander Jasiński.*
Zastępcą Naczelnego Dyrektora: *Władysław Zajaczkowski.*

Członkowie.

Zachariewicz J.
Mikolasch J.
Breuer J.
Romanowski E.
Franke J.

Mochnecki O.
Romanowicz T.
Wasilewski A.
Bratkowski L.

Syndyk: *Małachowski Godzimir.*
Komisarz rządowy: *Piwocki Jerzy*, rada c. k. Nám.

Urzednicy.

1-szy Dyr. urzęd. Zima F.
2-gi " " Smolka K.
Buchalter: Wędrychowski E.
Likwidator: Gašiorowski F.
Kasyer: Pełczyński A.
Rewidenci: Grużewski E.
Czerwieński W.
Protokolista: Pazirski J.
Adj. I. klasy Stanuchowski K.
" " " Górski J.
" " " Menda W.
" " " Ziółcecki W.

Adj. II. klasy Kaszyński W.
" " " Bartkowski A.
" " " Szulakiewicz Z.
" " " Osiadacz W.
" " " Żmudziński F.
Asyst. I. kl. Gołębiowski M.
" " " Zieniewski W.
" " " Struszkiewicz.
" II. " Czabański J.
" III. " Grabiński H.
" " " Żebrowski Z.
" " " Tustanowski.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Myślenicach.

Rok założenia 1882.

Prezes Wydziału: Dr. E. Adelman.
Dyrekcya: Dr. Klakurka M., Ks. Solak W., Szünke E.
Urzednicy: Szally G., Bysłak B.

Kasa Oszczędności miasta Nowego Sącza.

Rok założenia 1870.

Prezes Wydziału: Lipiński L.
Dyrekcya: Gutkowski K., Nalepa K., Nebenzahl A., Jakubowski B., Ligaszewski A.

Urzednicy: Kusz J., Dobrowolski L., Kumor J., Łachecki W., Wiatrowicz W.

Kasa Oszczędności miasta Przemyśla.

Rok założenia 1868.

Prezes Wydziału: Dr. A. Dworski, Zast. Dr. J. Baumfeld.
Dyrekcya: Dr. Rosenbach W., Monne K., Dr. Skórski W.
Dr. Doliński F., Dr., Mendrochowiec L., Dr. Ziemański L.

Urzednicy: Amort A., Błocki K., Goebel J., Markowski K.,
Filarski W., Strzyżowski K., Łuczyński S.

Kasa Oszczędności miasta Ropczyc.

Prezes Wydziału: Michałowski Józef.
Dyrekcya: Ks. dr. Jan Krzysiak, Dr. Gustaw Ujejski, Ka-
zimierz Jankowski.

Urzednicy: Józef Roller, Pieczonka W.

Kasa Oszczędności miasta Rzeszowa.

Rok założenia 1862.

Prezes Wydziału: Dr. W. Zbyszewski.
Dyrekcya: Holzer I., Eckstein M., Dr. Jabłoński S., Pogo-
nowski J. Schaitter L., Dr. Fechtdegen J., Niemetz A.,

Urzednicy: Dreziński A., Staszczak J., Maurer J., Jabłoński S.,

Kasa Oszczędności miasta Sambora.

Rok założenia 1866.

Prezes Wydziału: Dr. J. Budzynowski.
Dyrekcya: Słotwiński L., ks. Dorwald J., Łaszkiewicz M.,
Ranunkel N., Witz J.

Urzednicy: Jedliński P., Skulicz W.

Kasa Oszczędności powiatu samborskiego w Samborze.

Rok założenia 1890.

Prezes Wydziału: Serwatowski M. Z.
Dyrekcya: Baliński L., Baraniecki J., Iwanczyszak J., Ste-
fanowski S.

Urzednicy: Głogowski A., Lambor M.

Kasa Oszczędności miasta Stanisławowa.

Rok założenia 1868.

Prezes Wydziału: Ks. Eiselt J., Zastępca Rembacz M.,
Dyrekcya: Halpern H., Dr. Fischler E., Kiesler K., Jäger-
mann J., Regenstreif Z. i Dr. J. Konkolniak.

Urzednicy: Lachowicz S., naczelnik biura, Milerowicz F.,
Nemetz F., Suchanek A., Biliński A., Sponar S., Łucki E.

Kasa Oszczędności miasta Stryja.

Rok założenia 1867.

Prezes Wydziału: Göttinger L.

Dyrekcya: Stojałowski A., Dr. Fruchtman F., Fink L.

Dr. Jei A., Halagarda J.

Urzednicy: Kraft N., Zaleski Wł.

Kasa Oszczędności miasta Tarnopola.

Rok założenia 1870.

Prezes Wydziału: Dr. Glogier S.

Dyrekcya: Puntschert L., Dr. W. Łuczakowski, Schütz B.,
Dr. Trzcieniecki T.

Urzednicy: Ingwer J., Strzembosz S., Raczyński W., Samolewicz S., Skowroński A., Domaradzki A., Radziszewski S., Sommer L.

Kasa Oszczędności miasta Tarnowa.

Rok założenia 1861.

Prezes Wydziału: Ks. Walczyński S., Zast. Rudolf K.

Dyrekcya: Dr. Malawski A., ks. Leśniak F., Kaczkowski M., Kowalski L., Stojałowski St.

Urzednicy: Opatowicz S., Bigo M., Podolecki S., Martusiewicz J., Szafarz A., Kozubowski S., Gogela G., Mikuciński W.

Pdwiatowa Kasa Oszczędności w Trembowli.

Rok założenia 1893.

Prezes Wydziału: Hr. Borkowski J. Zastępcą ks. Jan Załucki.

Dyrekcya: Dr. Olpiński J., Paszkowski J., ks. Biliński J., Gromnicki J.

Urzednicy: Tomaszewski T., Serafiński S.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Wadowicach.

Rok założenia 1876.

Prezes Wydziału: Haller W.

Dyrekcya: Dr. J. Iwański, P. Dobrodziecki, I. Sławiński.

Urzednicy: Sołtys K., Grabowski M., Jaworski S.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Wieliczce.

Rok założenia 1879.

Prezes Wydziału: Dr. S. L. Niedzielski.

Dyrekcya: Czecz K., Koch W., Nowacki F.,

Urzednicy: Kompit W., Zieliński J., Gralewski A., Szyn-
glarski W.

Kasa Oszczędności miasta Żywca.

Rok założenia 1893.

Prezes Wydziału: Dr. Bogdani W.

Dyrekcya: Sądecki B., Böhm L., Łazarski J., Pawluszkiewicz A., Waniek A.

Urzednicy: Hałaciński L., kasyer, Polończyk L., buchalter

Stowarzyszenia kredytowe (zaliczkowe).

Stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze składają się: a) z zaliczkowych a właściwie kredytowych, w liczbie 330, b) wytwórczych i handlowych 71.

Liczba stowarzyszeń tych, opartych na ustawie z 9. kwietnia 1873, zwrasta z każdym rokiem, jak dowodzi statystyka, wydawana staraniem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych stale od roku 1874.

Towarzystwa zaliczkowe położyły bardzo poważne zasługi w walce z lichwą, nadto przyzwyczajają one ludność szczególnie wiejską i małomiejską do oszczędzania zapracowanego grosza, otwierając sposobność składania tego grosza, bądź to w miejscu zamieszkania, bądź w najbliższym miasteczku. Oszczędności te, których suma w udziałach dochodzi do 8, a we wkładkach oszczędnościowych do 20 milionów, stanowią rdzeń kapitału obrotowego służącego do udzielania potrzebującym zdrowego kredytu. Wymieniamy tu te tylko stowarzyszenia, które posiadając charakter ogólnie obywatelski, bez względu na różnice stanów, wyznań, lub narodowości, skupiają wokoło siebie pożyteczne, ekonomicznie zdrowe, kraj miłujące jednostki w pracy około podniesienia dobrobytu swoich członków.

Poważną organizację tych towarzystw stanowi:

Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych założony 28. września 1874., z siedzibą we Lwowie, którego działalność na mocy statutów, zatwierdzonych przez Ministerstwo spraw wewnętrznych, rozciąga się na Galicyę, W. ks. Krakowskie, Szląsk i Bukowinę. — Celem Związku jest popieranie wspólnych interesów i rozwoju tych stowarzyszeń, przez praktyczne stosowanie zdobytych doświadczeń, ścisłe kontrolowanie czynności i czuwanie nad niemi, przez odpowiednie organa, ułatwianie kredytu i obiegu kapitałów pomiędzy stowarzyszeniami, zbieranie i ogłaszanie dat statystycznych i wydawanie czasopisma i potrzebnych publikacji.

Do Związku należy obecnie 135 stowarzyszeń tj. 124 kredytowych, a 21 wytwórczych i handlowych.

Sprawami Związku zawiaduje Wydział, złożony z Prezesa i 12 członków, w następującym składzie:

Prezes: Stanisław Szczepanowski.

Zastępcy prezesa: Wojciech Biechoński i Teofil Merunowicz,

Członkowie: Dr. Boroński Lesław (z Krakowa), Filasiewicz Hilary (z Cieszyńska na Śląsku), Dr. Jabłoński Jacek (z Liska), Dr. Lechowski Wiktor (z Drohobycza), Rayski Albin (z Rudek), Ks. Reszetyłowicz Filemon (z Glinian), Romanowicz Tadeusz, Terenkoczy Władysław, Zima Franciszek, Żardecki Bolesław (z Łańcuta), Redaktor czasopisma „Związek” Teofil Merunowicz.

Biuro Związku składają:

Sekretarz: Narcyz Ulmer.

Lustrator: Karol Bielański.

Adjunkt: Ryszard Mazowiecki.

Praktykant: Bruno Ornatowski.

C. k. Galicyjskie Towarzystwo Gospodarskie.

Założone w r. 1845 we Lwowie. (Oddziałów 23), 1596 Członków.

Protektor: (vacat).

Prezydium: Exc. Sapieha Adam, książę prezes, Stadnicki Stanisław hr., I. wiceprezes. Dr. Pilat Tadeusz, II. wiceprezes. Brykczyński Stanisław, III. wiceprezes.

Członkowie Komitetu: Pp. Abrahamowicz Dawid, Breuer Jan, Cielecki Zaremba Artur, Dzieduszycki Klemens, Gizowski Józef, Gniewosz Włodzimierz, Dr. Kozłowski Włodzimierz, Lubomirski Adam książę, Dr. Lubomirski Andrzej książę, Dr. Skałkowski Tadeusz, Tyniecki Władysław, Wiesiołowski Adolf.

Towarzystwo wzajemnej pomocy Oficyalistów prywatnych.

(we Lwowie, plac W. Dąbrowskiego, ul. Cicha l. 1).

Towarzystwo oficyalistów prywatnych, jakkolwiek założone dopiero w r. 1867, ma jednak dłuższą i dawniejszą historię swojego powstania.

Już od początku bieżącego stulecia zaczęli oficyaliści więcej coraz bardziej odczuwać zmiany ekonomicznych stosunków w kraju. Tradycyjnej gracy na starość brakło coraz częściej a oficyaliści musieli sami myśleć o swej doli na starość — i oto powstała myśl i potrzeba założenia Towarzystwa pensyjnego, jako najdawniejszego środka do osiągnięcia celu.

W ubiegłym roku podaliśmy historję tego bardzo pożytecznego Towarzystwa. Dziś więc ograniczamy się do następujących szczegółów:

W pierwszych 26 latach swego istnienia wypłaciło Towarzystwo na emerytury kwotę zł. 480.247.30, a na zapomogi do-
rażne zł. 61.676.09.

W tymże czasie wynosił cały dochód Towarzystwa zhr. 1.149.799.76, cały wydatek zł. 650.034.40 $\frac{1}{2}$, zaś czysty majątek Towarzystwa we wszystkich funduszach wynosił z końcem r. 1893 zł. 588.615.84.

W roku 1893 miało Towarzystwo 233 emerytów, 355 wdów i 35 sierót bez ojca i matki i wypłaciło na emerytury zł. 45.265.67 jakoteż 47 ryczałtów pogrzebowych po 50 zł. w kwocie zł. 2350.

Towarzystwo liczy obecnie 2342 członków rzeczywistych którzy opłacają rocznie 10.292 udziałów czyli zł. 67.181.60.

Oprócz majątku, przeznaczonego na emerytury, posiada Towarzystwo jeszcze 4 fundacje stypendyjne, z których udziela drogą konkursów stypendya ubogim sierotom po członkach Towarzystwa, uczęszczających do szkół publicznych.

Dobroczynnemu celowi Towarzystwa odpowiada w zupełności jego administracya i organizacya, oparta na samorządzie, prosta i jawna dla każdego — jakoteż obowiązki członków, tak skromne i łatwe do wypełnienia, że umożliwiają najbiedniejszym nawet przystąpienie do Towarzystwa. Co się tyczy wkładek członków, nadmienić wypada, że nie są to roczne premie za z góry oznaczoną emeryturę, wypłacalną na wypadek niezdolności do pracy albowiem podobne obliczenie nie da się ściśle matematycznie przeprowadzić z braku statystyki niezdolności do pracy, a to tem mniej, że za jedną opłatę Towarzystwo udziela emeryturę członkom, wdowom i sierotom. Natomiast opłacają członkowie rocznie pewną ilość udziałów (1—20) po 6 zł. (4 zł. na udział, 2 zł. na fundusz rezerwowy), zaś na wypadek niezdolności do pracy oblicza się emerytura stosownie do ilości wpłaconych udziałów i należenia do Towarzystwa według tablic, podlegających od czasu do czasu dokładnej rewizyi. Obecnie wynosi wysokość emerytury 45% do 60% rocznie od wpłaconego udziałami kapitału. Opłacać wolno najmniej 1 a najwięcej 20 udziałów rocznie. Oprócz udziałów winien każdy członek płać 1 zł. rocznie na fundusz pogrzebowy, z którego po śmierci członka wypłaca Towarzystwo pozostałej wdowie lub najbliższej rodzinie kwotę 50 zł. na koszt pogrzebu, i po 30 ct. od udziału na fundusz zapomogi doraźnej, z którego otrzymać może członek bezwrotną zapomogę w razie choroby, nieszczęścia w rodzinie, utraty posady i t. p.

Organami Towarzystwa są: 1) *Walne Zgromadzenia powiatowe*, na które zbierają się przynajmniej raz do roku zamieszkali w jednym powiecie politycznym członkowie Towarzystwa celem doko-

nania wyborów, przyjęcia do wiadomości sprawozdania oddziału powiatowego itd. 2) *Wydziały powiatowe*, wybierane przez członków w każdym powiecie politycznym i działające imieniem Towarzystwa jako oddziały powiatowe. 3) *Wydział centralny* wraz z biurem administracyjnem, złożonem z 4 stałych urzędników i sił pomocniczych, z siedzibą we Lwowie, prowadzący cały zarząd Towarzystwa. 4) *Rada nadzorcza* złożona z delegatów wybieranych przez członków na Walnych zgromadzeniach powiatowych w powiatach liczących co najmniej 30 członków rzeczywistych. Rada nadzorcza jest najwyższą magistraturą Towarzystwa i zbiera się corocznie w miesiącu marcu na zwyczajne zgromadzenia celem załatwienia spraw dotyczących całego Towarzystwa.

Towarzystwo nie używa agentów akwizycyjnych, lecz wszyscy członkowie przystępują dobrowolnie, uznając korzyści ztąd dla nich płynące. Ta okoliczność, jakoteż mało u nas jeszcze rozwinięta dbałość o przyszłość swoją i rodziny i bardzo słaby zmysł oszczędności są powodem, że Towarzystwo nie liczy tylu członków, ilu ich liczyć powinno wobec bardzo okazałej liczby urzędników prywatnych w Galicyi.

Wydział centralny :

Prezes: Stefan hr. Zamoyski.

I. Wiceprezes: Dr. Karol Mikuliński.

II. Wiceprezes: Franciszek Ksawery Szczerbicki.

Członkowie Wydziału: Jerzy hr. Dunin-Borkowski, Stanisław Gostyński, Krzysztof Koeppl, Piotr Solecki, Adolf Stroner, Józef Trojan, Jan Welichowski, Ludwik Wieleżyński.

Urzędnicy:

Dyrektor: Romuald Makarewicz.

Sekretarz: Stanisław Bal.

Rachmistrz: Teodor Gizowski.

Kancelista: Platon Kołodkiewicz.

Towarzystwo Kółek rolniczych.

Zarząd główny :

(z wyboru Walnego Zgromadzenia)

Bolesław Augustynowicz, poseł dr. Tadeusz Skałkowski
prof. dr. Głębiński, Dr. Bronisław Dulęba, Dr. Roman Kul-

czycki, Prezes ks. dr. Lenkiewicz Zygmunt, ks. kan. Biliński Emil, dr. Miczyński, dr. Bronisław Łoziński, prof. dr. Pawlik, Zdzisław Onyszkiewicz, Dr. Jan K. Steczkowski i Albert Wilczyński.

Delegaci Władz i Instytucyj krajowych :

Wydziału krajowego, Towarzystwa rolniczego w Krakowie. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, Towarzystwa Wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie. Konsystorza Metropol. obrz. łac., Konsystorza Metropol. obrz. gr. kat., Konsystorza Metropol. obrz. ormiańskiego. Konsystorza Bisk. obrz. gr. w Stanisławowie, Konsystorza Bisk. obrz. łac. w Przemyślu, Konsystorza Bisk. obrz. gr. w Przemyślu, Konsystorza Bisk. w Tarnowie, Konsystorza ksiązęco-biskupiego w Krakowie.

Kancelarya:

Kierownik biura: Zielonka Ludwik.

Koneypieni: Dudrewicz Zygmunt i Podbielski Tadeusz.

Lustrator gospodarstwa: Gawarecki Zygmunt.

" " Mielecki Karol.

" " Korol Bazyli,

" " Neustein Feliks.

Redakcyę „Przewodnika Kółek rolniczych“ objął z dniem 1. stycznia 1894 adwokat dr. Jan Kanty Steczkowski. „Przewodnik Kółek rolniczych“, wychodzi od 1. stycznia 1894 zamiast raz na miesiąc — co drugi tydzień.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych we Lwowie.

weszła w życie 4-go marca 1888. na podstawie statutu wydanego przez Wydział krajowy 21-go lutego 1888 do l. 3.481 w myśl uchwały Sejmu z d. 19. stycznia 1888.

Skład komisyi:

Przewodniczący: Książę Sanguszko Eustachy, marszałek krajowy, zastępca przewodniczącego: książę Czartoryski Jerzy, Romanowicz Tadeusz.

Członkowie: Baranowski Bolesław, Chrzanowski Leon, Fedorowicz Władysław, Franke Jan, Laskowski Kazimierz, Mi-

chalski Michał, Mochnacki Edmund, Nawratil Arnulf, Rotter Karol, Szczepanowski Stanisław, Weigel Ferdynand, Dr. Weresz-
czyński Józef, Wierzbicki Ludwik, Zachariewicz Julian, Zgórski
Alfred, Zima Franciszek, Zieleniewski Leon, Sekretarz: Starkel
Juliusz.

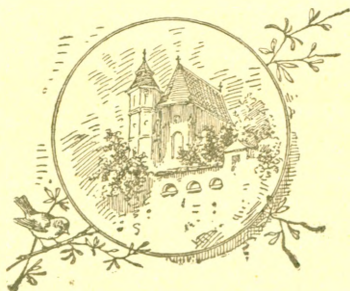

Galicyskie Towarzystwo łowieckie we Lwowie.

Prezes: Roman hr. Potocki.

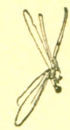
Zastępca prezesa: Stefan hr. Szembek.

Członkowie Wydziału: Hipolit Bohdan, Tadeusz Gole-
jewski-Czarkowski, Zygmunt Dembowski, Józef Glanz, Andrzej
ks. Lubomirski, Stanisław Matkowski, Edward Oczosalski, Ju-
liusz Starkel, Franciszek Szczerbicki, Stefan hr. Zamoyski,
Edward Ziegelbauer i Władysław Zontag, sekretarz Towa-
rzystwa.

CZEŚĆ LITERACKA.

EKONOMICZNE ZNACZENIE

gospodarstwa nabiałowego w Galicji.

Dożyliśmy czasów, o których powiedzieć możemy, że ni komu nie mogą się podobać zwłaszcza, że kryzys wywołany trwałem obniżeniem cen zboża trwa już od lat kilku, i końca jemu przewidzieć niepodobna, że obdłużenie ziemi rośnie z każdym rokiem, że w obec niskich cen zboża, nakazana jest możliwa oszczędność, a zatem wykluczenie prawie wszelkich nakładów będących w związku bezpośrednim z produkcją zboża, której koszt w obec obniżenia plenności ziemi, bezwarunkowo się podnoszą obniżając zatem niestosunkowo wątpliwą dochodność.

Ze wszystkich stron daje się słyszeć pytanie, co siał? jakie nowe dochodne kultury wprowadzać. To pytanie stawiane i ogadywane ze wszelkich stron, znajduje się w sferze błędnego koła, tego circulus vitiosus, z którego jakby się zdawało prawie wyjścia niema. — A jednak czy zadaliśmy w ogóle sobie pytanie, czy rolnictwo krajowe idzie naturalnym torem t. j. wyzyskuje li ono dokładnie wszelkie warunki naturalne ziemi, klimatu, wielkiej ilości taniego robotnika, zbytu? — Na to odpowiedź krótka, że nie i że nam jeszcze daleko do tego. Jeżeli więc niewyzyskane wszelkie warunki produkcji, to w rozwiązaniu zadania tego znajdziemy odpowiedź na pytanie: co siał?

Z ciekawych i wielce pouczających statystycznych prac Dra T. Rutowskiego) widzimy stosunkowo znaczne podniesienie uprawy zbóż między r. 1876 a 1892 a mianowicie:

uprawa pszenicy	podniosła się o	121.830 ha.
„ żyta	„ „ „	14.818 „
„ jęczmienia	spadła „ „	95 601 „
„ owsa	wzniosła się „ „	10.457 „
„ strączkowych	„ „ „	67.380 „
„ kukurudzy	„ „ „	52.812 „
„ hreczki, prosa	zmniej. się o	36.076 „

Ogółem uprawa zbóż wykazuje zwiększenie o 131.461 ha, w czem widzimy, znaczne powiększenie pszenicy bo o 38%, żyto nieznaczne, a względnie do ilości roli, której przybyło

nawet ubytek. O dodatnim kierunku w uprawie zboża, świadczy znaczne powiększenie uprawy kukurudzy której uprawa się podwoiła i jeszcze znaczniejszy może i winna zająć obszar; równocześnie o upadku kultury i o fałszywym kierunku takowej świadczy, upadek kultury jęczmienia bo przeszło o 20%, a zarazem ogólne obniżenie plenności zbóż, wynoszące

przy uprawie żyta	3.5 %
„ „ pszenicy	6.3 „
„ „ kukurudzy	15.0 „

pomimo prawdopodobnego powiększenia siły nawozowej, wynikającego z absolutnego powiększenia ilości bydła użytkowego w całym kraju i znacznego w ostatnim dziesięcioleciu powiększenia użycia nawozów sztucznych.

Zresztą zestawienie Profesora Gostkowskiego w zeszłorocznym Roczniku niniejszego wydawnictwa wypłodności czterech głównych gatunków zboża z innymi krajami koronnymi to unaocznia, a jeszcze jaskrawiej wystąpi, jeżeli porównamy produkcję galicyjską z produkcją w innych krajach, czego dowodem następujące zestawienie:

Plon przeciętny w hektolitrach z hektara :

	Pszenicy :	Żyta :	Jęczmienia :	Owsa :
w Anglii	26	—	30	37.8
„ Niemczech	18	15.47	22.20	25.45
„ Francyi	17.9	16.28	19.73	25.15
„ Belgii	21.50	20.03	28.16	35.86
„ Austrii(gór.)	14.12	12.43	18.96	18.90
„ Rosyi	8.10	8.9	8.07	9.41
„ Kr. Polskiem	9.80	8.7	8.07	9.41
„ Galicyi po 1885	11.31	9.96	12.05	14.25
„ „ do (1876-85)	12.15	10.66	12.34	14.76

Zwiększenie przestrzeni kultury zbożowej nastąpiło na rachunek roślin przemysłowych, których uprawa znacznej uległa obniżce, tak, że ogólna uprawa roślin dochodnych t.j. zboża, oleistych i włóknistych, podniosła się tylko o nieznaczny procent. Stosunki kultur roślin przemysłowych przedstawiają się w następującym zestawieniu :

	1876	1892
Rzepaku hectarów	29.074	12.512
Lnu	36.039	26.640
Konopi	27.680	34.021
Tytoniu	2.798	1.918
Razem	95.590	75.091

czyli zmniejszenie nastąpiło o 22% a zatem blisko czwartą część.

Uprawa roślin okopowych powiększyła się stosunkowo dosyć znacznie.

	1876	1892
Ziemniaki	324.685	395.345
Buraki cukrowe	3.615	5.415

Buraki pastewne	20.792	32.155
Kapusta	41.041	38.317
Ogółem	390.133	471.232

czyli o 22%.

Wyrób spirytusu podniósł się znacznie w przeciągu tych 16 lat bo blisko trzy razy, a od 85 roku dwa razy, a co na siłę nawozową gruntu powinno było znaczny wpływ wywrzeć i co się uwidacznia pewnem podniesieniem plonu kartofli, w ostatnim dziesięcioleciu, bo blisko na 6.2%, a coby raczej może polepszeniem mechanicznej uprawy i większemu użyciu nawozów sztucznych tłómaczyć należało.

Rozmiar uprawy roślin pastewnych stanowi kryterium kierunku rolnictwa danego kraju i tem tłómaczy się korzystna lub ujemna zmiana, jaka w pewnym okresie zajęść mogła.

Zestawienie następujące okazuje, że uprawa roślin pastewnych między rokiem 1875 a 1884 znacznie zmniejszyła się, powiększając się nieznacznie w ostatnich latach ośmiu. A mianowicie uprawy te w hektarach tak się przedstawiały:

	1875	1884	1892
Mięszanki	46.409	73.770	79.304
Koniczyny	109.435	161.932	255.611
Łąki	1025.359	876.458	876.209
Ogółem	1181.204	1112.160	1211.124

zwiększenie z porównaniem 1875 2.5%.

Pomimo znacznego powiększenia uprawy koniczyny nie można przypuszczać znacznego powiększenia się środków pokarmowych z powodu bezprzykładnego rozmnożenia się kaniarki; a że ilość bydła zwiększyła się bez równoczesnego zwiększenia się środków pokarmowych (bo w porównaniu z rokiem 1875 o jakie 15%), przeto prosty wniosek, że z równoczesnem zaniknięciem ugorów zmniejszyła się siła nawozowa, a gdy w tym samym czasie nastąpiło znaczne zwiększenie uprawy roślin wyczerpujących o blisko 200.000 ha, musiało nastąpić obniżenie urodzajności roli.

Koszta produkcji zboża powiększyć się musiały, co przy równoczesnem obniżeniu ceny przyczyniło się także do znacznego zmniejszenia renty.

Zresztą to podniesienie się ilości bydła na które z pewną wskazuje się dumą, jest względnem, gdyż w porównaniu z przybytkiem zaludnienia zakonstatować nam przychodzi raczej ubytek, albowiem na każde 1000 mieszkańców

	było w roku	1880	1890
Koni		123	116 — 7
Bydła rogatego		376	370 — 6
Owiec i kóz		104	98 — 6
Świń		113	118 + 5.

Ogólne zwiększenie przedstawia się 8% w stosunku do zaludnienia zaś ubytkiem o 5%.

Nieznaczný przybytek krów mlecznych (0.4%) w obec silnego zapotrzebowania tychże do Czech i Niżnej Austrii (dokąd Zachodnia Galicya, a szczególnie Rzeszowskie znaczne ilości wysła) nie stoi również w prostym stosunku ze zwiększeniem zaludnienia i ze wzrostem konsumpcyi.

Stosunki hodowlane w monarchii Austro-Węgierskiej pogorszyły się w ostatniem dziesięcioleciu znacznie, bo pomimo zwiększenia konsumpcyi ogólny stan bydła zmniejszył się, albowiem gdy

w połowie Austriackiej przybyło . . .	265.004 sztuk
„ „ Węgierskiej ubyło . . .	467.796 „

A zatem ogólny ubytek szacuje się . . . 202.762 sztuk.

Potrzeby galicyjskiego gospodarstwa gorzelniczego wzrastają z każdym rokiem, opas wołów staje się kosztowniejszym, bo upadek ceny intensywnego karmu nie wyrównywuie znacznego podrożenia chudych wołów w jesieni, do tego stopnia, że dzisiaj opas wołów stał się wprost niemożliwym. I jeżeli zamknięcie granicy od wschodu wywarło swego czasu skutek dodatni, to wobec dzisiejszego położenia przynosi chyba więcej szkody niż pożytku, i co zresztą zostało uznanem przez rolników wschodnio północnych Niemiec, gdzie również opas stał się interesem stratę przynoszącym.

I tak warunki rozwoju hodowli była we wszelkich kierunkach przedstawiają się ujemnie, to też zrozumiałem jest poniekąd, jeżeli dają się słyszeć skargi, że nakłady w tym kierunku, albo wcale nie, albo mało się opłacają.

Oto jest wcale nie wesoły rezultat prac ostatnich lat trzydziestu, w których rolnictwo galicyjskie doszło do zmniejszenia urodzajności ziemi, i do rzekomego pogorszenia warunków rozwoju hodowli. Pokazuje się z tego że dotychczasowy system rolnictwa w obec grozy położenia nie wytrzymał krytyki, a pomimo nielicznych stosunkowo wyjątków nawet świeżych, w obec nadmiernego zadłużenia, rolnictwo galicyjskie o zbankrutowanym kierunku stanęło na rozdrożu.

Gdzież jest więc droga i czy nie ma wyjścia z tego położenia, które zdaje się być »bez wyjścia«?

Odpowiedź nie jest tak trudną, ale w załatwieniu takowej musimy się dotknąć kwestyi, nad którymi gdzie indziej rolnictwo przeszło już do porządku dziennego i uważa za załatwione, u nas jeszcze one dopiero wchodzą — okazując się przeważnie jeszcze w dziedzinie teorii i polemiki bezowocnej.

W memoryale moim przedstawionym w kwietniu 1876 r. Wysokiemu Wydziałowi Krajowemu o organizacyi i programie Biura rolniczego przy Wydziale Krajowym wyraziłem się między innemi, że rolnictwo w Galicyi, postępuje drogą niewłaściwą, nie wyzyskało bowiem należycie ani warunków ekonomicznych ani naturalnych sił przyrody.

Co do wyzyskania warunków ekonomicznych, to widzimy ustawiczny wzrost kierunku zbożowego i to nie tylko w latach

wysokich cen, ale uprawa zbóż bowiem wzrasta stale z równoległym upadkiem cen. Tego nienormalnego objawu nie można sobie inaczej wytłómaczyć jak wrostem i tak już gęstej ludności włościańskiej, która była zmuszoną chleb dla siebie wyprodukować, innej przyczyny bowiem trudno tutaj dopatrzeć. Korzystna ewolucya, jaka zaszła w kierunku hodowli prawie w całej środkowej i zachodniej Europie nie oddziaływała prawie zupełnie na zmianę systemu rolniczego w Galicyi. W przeciągu tego czasu rozwinęło się wszędzie n. p. i cukrownictwo a z niem uprawa buraków, albowiem Europa produkowała cukru

w roku 1876/7 1 155.400 tonu.

„ „ 1894/5 4.806.500 „

Galicya pozostała zupełnie obcą temu ruchowi i jeszcze mogą długie czasy upłynąć, niczem się ocknie z letargu.

Obok tego wszędzie wzrosła hodowla, gdyż na Zachodzie powstał konsument, który potrzebuje stałego dowozu w mięsie, i nabiale na miliony guldenów rocznie. Europa w ogóle (przeważnie Anglia i Niemcy, poniekąd i Francya) potrzebują dowozu produktów hodowli na półmiliarda guldenów rocznie i kosumpcyja krajów tych stale wzrasta.

W Galicyi około 1 500.000 hektarów ziemi przydatnych do produkcji buraka cukrowego i to najwyższej jakości; ziemi przeważnej części Galicyi Zachodniej i znacznej części wschodniej, całe podgórze Karpackie, o ziemiach glinkowatych, podmokłych, ze znacznemi opadami atmosferycznymi, bo dochodzącemi i przechodzącemi 600 m. m. podczas okresu wegetacyjnego sprzyjają niezwykle rozrostowi traw. W tych ziemiach i w tym klimacie przy częstych deszczach, gradach i wylewach, kultura zbóż jest trudną, kosztowną, a częste kłęski elementarne przyczyniają się do obniżenia i tak stosunkowo niskiego plonu zbóż. W tych warunkach kierunek pastewny mający w ziemi i klimacie naturalne podstawy rozwoju, w ukształtowaniu warunków ekonomicznych znajduje ostateczne usprawiedliwienie i powinien stać się panującym.

Z jednej strony uprawa buraka cukrowego z drugiej kierunku hodowlany, bezwarunkowo muszą wpłynąć na podniesienie produkcji zbożowej z jednoczesnem obniżeniem kosztów produkcji, a co z tem idzie z równoczesnem podniesieniem dochodności gospodarstwa. Kultura buraka i roślin pastewnych zmienia radykalnie kierunek gospodarstwa i nadadzą krajowi inną fizyonomię. Radykalna ta zmiana jest konieczną, nakazaną stosunkami i musi nastąpić bezwarunkowo i prędko, inaczej kto inny zajmie niezajętą nami pozycję.

O roli cukrownictwa już p. A. Misiągiewicz*) wyrzekł dosadne słowo, tutaj tylko dodać należy, że już w r. b. 1896 uprawę znacznie powiększono wszędzie. Powstanie kubańskie zrobi-

*) patrz Kalendarz Asekuracyjno ekonomiczny Rocznik 1896 Str. 221: Cukrownictwo w Galicyi przez p. Aleksandra Misiągiewicza.

ło znaczną szczerbę w produkcji, Kuba bowiem produkuje około $\frac{1}{6}$ produkcji całego świata i upłynie lat jakie z pięć lub więcej niczem Kuba na tyle zostanie uspokojona, żeby mogła pracować nad odnowieniem zupełnie zniszczonych plantacji. Mamy więc jakie dziesięć lat przed sobą, ale mamy równocześnie Niemców, którzy dokładają wszelkie usiłowania, żeby stać się panami na rynku cukrowym. Jeżeli Galicya nieskorzysta w tym czasie, aby powetować to co zaspiała, to jej miejsce zajmą Niemcy a poniekąd Rossya i Stany Zjednoczone, a Galicya znowu musi stracić jakie 10—15 lat. Niemogę pominąć jeszcze kwestyi tej, że za wiele czasu traci się na próby, czy w Galicyi tu lub tam mogą się udać buraki; kwestya ta już roztrzygnięta i chyba nad nią długo nie ma co się zastanawiać i czas na darmo tracić na próby dzisiaj prawie bezcelowe.

Pozostaje nam omówić i przedstawić warunki rozwoju hodowli, oraz znaczenie jakie ono mieć dla Galicyi.

Wprawdzie powiedziećby można, że kwestya to jest oklepana, do tego stopnia, że już o niej wróble na dachu śpiewają. Możebyć i tak jest, że na zachodzie Europy o niej wróble na dachu śpiewają, myśmy jeszcze tak daleko nie zaszli, a dowodem tego słaby rozwój gospodarstwa nabiałowego, które u nas zaledwie pierwsze niedołężne kroczki stawia.

Ilość zwierząt domowych, a szczególnie bydła rogatego wzrosła w przeciągu ostatnich dwóch dziesięcioleci blisko o 12%. Stan bydła wynosił:

	1869	1880	1890
Koni	695.610	735.262	765.570
Muły i osły	1.891	1.011	1.203
Wołów	345.305	312.786	337.459
Krów	1.083.202	1.152.978	1.305.049
Różnego bydła . .	642.064	711.157	805.498
Owiec	966.733	609.253	630.994
Kóz	35.824	13.225	21.095
Świń	734.572	674.302	784.500

Eksport Galicyi w płodach hodowli o ile wnioskować z nadzwyczaj niedostatecznych danych statystycznych zmniejszył się, bo n. p. w r. 1883 (według liczb przez Szczepanowskiego¹⁾ podanych) wynosił wywóz masła, sera i łoju 11.000 cetn. metrycznych, w roku 1892 (według cyfr zaczerpniętych ze statystyki Ruchu kolejowego) wynosił netto eksport tych produktów 2240 q. Cyfrowych danych w eksporcie bydła i mięsa nie można przytoczyć, w każdym razie przypuścić należy, że w obec niekorzystnych fluktuacyi rynku wiedeńskiego, w obec ustawicznych szykan Niemiec i Szwajcaryi przeciwko importowi austriackiemu, eksport żywego i bitego mięsa ma do walczenia z poważnemi trudnościami i dobrze rozwijać się nie jest w stanie.

¹⁾ Patrz „Nędza w Galicyi w cyfrach str. 39.

Koniec końców, pomimo niekorzystnych warunków ekonomicznych, a raczej pomimo niedoleżnego wyzyskania takowych, albowiem przecież »więcej jest świata, jak widać przez okno«, hodowla dzięki usiłowaniom i znacznym nakładom a nawet forsie rozwijała się nie tylko ilościowo, ale jak ostatnia Wystawa dowiodła i jakościowo. Nakłady na podniesienie hodowli były dosyć znaczne, bo w Galicyi rozchodowało z funduszów publicznych jedno tylko Galicyjskie Towarzystwo gospodarcze na podniesienie hodowli :

	Bydła rogatego	Owiec	Świń	Mleczarstwa	Razem
r. 1868 . .	5.100	—	—	—	5.100
„ 1869 . .	7.200	—	—	—	7.200
„ 1870 . .	7.700	1000	—	300	9.000
„ 1871 . .	7.200	2100	500	—	9.800
„ 1872 . .	7.200	1500	1000	600	10.300
„ 1873 . .	7.200	1500	1000	—	9.700
„ 1874 . .	7.200	1000	1500	—	9.700
„ 1875 . .	3.000	600	600	—	4.200
„ 1876 . .	6.000	400	200	—	6.600
„ 1877 . .	5.000	—	—	—	5.000
„ 1878 . .	4.000	400	—	—	4.400
„ 1879 . .	4.550	—	—	—	4.550
„ 1880 . .	4.550	—	—	—	4.550
„ 1881 . .	50.000	400	300	—	50.700
„ 1882 . .	50.000	400	400	—	50.800
„ 1883 . .	35.000	200	500	—	35.700
„ 1884 . .	15.000	200	300	—	15.500
„ 1885 . .	15.000	165	335	—	15.500
„ 1886 . .	15.000	150	350	—	15.500
„ 1887 . .	15.000	100	400	—	15.500
„ 1888 . .	15.000	300	200	—	15.500
„ 1889 . .	16.250	300	200	—	16.750
„ 1890 . .	19.000	300	200	—	19.500
„ 1891 . .	16.000	—	600	—	16.600
„ 1892 . .	26.000	150	700	—	26.850
„ 1893 . .	37.000	450	1400	—	38.850

W obec tych, nawet można powiedzieć, znacznych nakładów, nie widzimy, rezultatów rachunkowych, bo nie widzimy wzmożonego eksportu, któryby gotówkę wprowadził do kraju.

Nie tylko Galicya, ale w ogóle Austria wywozi z każdym rokiem, jak się zdaje mniej, a wywóz austriacki w maśle, i w ogóle w nabiale jest stosunkowo bardzo nieznacznym.

Monarchia austro-węgierska wywozła

w r. 1892 4.959 100 kg. masła
 „ „ 1893 5.278.400 „ „
 a eksport ten jest tak małego znaczenia, że w angielskich wykazach statystycznych figuruje stale pod rubryką »innych

krajów» (other countries) podczas gdy maleńka Dania zajmuje pierwszorzędne miejsce.

Ruch międzynarodowy masłem dochodzi bardzo poważnych cyfr. Następujące zestawienie ¹⁾ jest niezwykle pouczającym i wskazuje pracę poważną na tem polu. I tak wynosił (cyfry r. 1892 i 1893) w kilogramach :

	Import	Eksport
Anglii	119.104.200	4.123.300
Danii	11.116.000	46.062.400
Niemiec	7.312 100	8.556 200
Belgii	5.932 800	2 502.300
Francyi	5 652.700	36.257 000
Hollandyi	1.933.900	8.247.700
Szwajcaryi	1 264.100	440.600
Szwecyi	828.000	20.206.900
Rosyi	1.287.000	6 172.500
Włoch	219 800	5.086 000
Austro-Węgier	50.900	5 278.400
Finlandyi	—	9.278.480
Norwegii	—	660.000
Stanów Zjednoczonych	—	31.726.000

Największym konsumentem stałym jest Anglia. W pierwszych 10. miesiącach roku 1893, 1894, 1895 import nabiału do Anglii był następującym : ²⁾

	1895	1894	1893
Masła naturalnego	2.347.312	2.576.073	2.327.474
„ sztucz. i margaryny	763 490	1.109.313	1.299 970
Sera	1.740.718	2.263 287	2.677.462
Mleka skondensow.	448.495	529.560	501.005

Centnarów angielskich (112 funtów = 50 kg.).

Najważniejszymi artykułami importu angielskiego jest masło i ser

Masła dowieziono do Anglii w kwintalach (à 100 kg.) w latach : ³⁾

	1889	1890	1891	1892	1893
Ogółem	980.000	1.030.600	1.085.400	1.109.400	1.182.400
a mianowicie :					
Z Danii	344.000	435.650	445.180	438.750	458.770
„ Francyi	287.640	266.800	271.900	275 440	237.830
„ Szwecyi	107.730	113 570	119.420	112.820	135.700
„ Nederland.	76.750	79.280	74.090	71.630	72 600

¹⁾ Patrz Goniec Ministra finansów w Petersburgu „Wiernik ministerstwa finansow, promyslnennosti i torgowli, Nr. 38 r. 1893.

²⁾ The Journal of the Board of Agriculture Volum I. Nr. 3. Str. 370; Vol II. Nr. 3. Dezember 1895. London by Eyre aud Spottiswode.

³⁾ Goniec Ministerstwa Finansów, przemysłu i handlu w Petersburgu Nr. 20. r. 1896.

z Niemiec .	56.400	52.850	58.440	63.000	83.800
„ Belgii .	22.880	18.800	22.360	20.000	—
„ Stan. Zjedn.	55.900	44.000	32.500	24.000	—
„ kol. angieli.	20 300	28.470	51.830	75.200	—
„ różn. stron	9.400	380	9.180	24.560	193.700

Dla uzupełnienia tych cyfr za lata następne, przytaczam zestawienie według podań oficjalnych Ministra Rolnictwa w Washingtonie ¹⁾ za pierwsze 8 miesięcy lat:

	1893	1894	1895
ze Szwecyi	185.090	176.158	203.785
„ Danii	649.779	762.774	791.007
„ Niemiec	132.149	111.257	92.537
„ Hollandyi	94.838	104.556	128.687
„ Francyi	319.575	267.442	296.940
„ Australii	101 095	203.760	245.940
„ Kanady	13.232	2.908	8.353
„ Stan. Zjednoczonych	19.793	26.936	19.371
„ różnych stron . .	77.216	90.281	129 318
Ogółem .	1.592.776	1.775.072	1.905 968
centnarów angielskich.			
wartości dolarów . . .	41.765.675	44.545.741	46.643.572

Międzynarodowy handel serem nie jest rozgałęzionym tak jak handel masłem. Anglja produkując zaledwie szóstą część swej potrzeby, potrzebuje dowozu znacznego około 2,000 000 centnarów wynoszącego, na której głównie składają się Stany Zjednoczone, kolonje angielskie i Hollandya.

Według sprawozdania washingtonskiego Ministra rolnictwa dowóz do Anglii w pierwszych 8. miesiącach był następujący: (w centn. ang.)

	1893	1894	1895
ze Stan. Zjednoczonych	522.461	538.741	421.946
„ Kanady	480.642	531.188	533.612
„ Hollandyi	174.009	185 904	200.581
„ Australii	36.180	50.256	92.160
„ Francyi	38.355	33.812	37 532
„ różnych stron . .	12.638	3.269	14.074
Ogółem . .	1.264.285	1.372.670	1.299.905
wartości dolarów . . .	15.442 538	16.150.550	14.130.481

Dowóz angielski roczny w serze i maśle szacuje się około 150.500 000 zł. i wzrasta rocznie na 10 milionów zł. austr.

Wobec tych kolosalnych cyfr cóż znaczy eksport austriacki (w szacunku około 5 milionów fl.), a tem bardziej galicyjski, o którym powiedzieć nawet możemy, że jakby nie istniał. Gaicy eksportuje mało i to nietylko na pozaaustriackie rynki, ale i na austriackie. Galicyjskie masło ma reputację złą,

¹⁾ Report of the Secretary of Agriculture Washington 1885. Str 25.

a w handlu »galizische Butter« służy do oznaczenia masła najniższego gatunku. Zestawienie notowań cen hamburskich to udowadnia. Tam notowano za 100 kilogramów w markach:

Masło holztyńskie dworskie I.	212	do 220
„ „ „ II.	190	„ 200
„ duńskie solone (nieświeże)	170	„ 180
„ holztyńskie włościańskie	140	„ 160
„ inflanckie	174	„ 220
„ czeskie i galicyjskie	150	„ 170
„ finlandzkie letnie	160	„ 192
„ amerykańskie	80	„ 140
„ wadliwe i zepsute	60	„ 100

Z relacji ustnych przeze mnie w Hamburgu i Berlinie zebranych, przekonałem się że powyższe notowania galicyjskiego masła należą do wyjątkowych, a zwykle zaliczone bywa do ostatniej kategorii, jako »Schmierbutter«. Wogóle przybywa ono na niemieckie główne targi, przeważnie do Hamburga w partjach drobnych, nie jednolitych, nieumiejętnie, niedbale i źle upakowane, często fałszowane, a zwykle nieumiejętnie przygotowane. Nawet najlepsze gatunki nie osiągają wyższych cen z powodu niezdatności do konserwacji, jest bowiem bardzo nie trwałe i prędko jęlczeje.

To dowodzi nieumiejętności przygotowania towaru, nieznamomości warunków tego handlu i odbiorców; a przyczyna tego, że handel ten, jak zresztą wszystkie gałęzie handlu naszego, znajduje się w rękach niesumieńczych, ale co może ważniejsze nieumiejętnych, nie będących w stanie zastosować się do wymagań odbiorców i nieumiejących producentowi wskazać drogi i sposobu do ulepszenia produkcji i nie rozumiejących zresztą potrzeby ulepszeń.

Konsument zachodnio-europejski a przedewszystkiem angielski jest wybrednym i cieniuje bardzo szczegółowo jakość masła i według tego stawia ceny. Fakt ten ilustrują już dobrze ceny hamburskie a jeszcze lepiej notowania londyńskie, które poniżej przytaczam ¹⁾ w cenach przeciętnych za pierwszy kwartał r. 1896. Notowano w shilingach i pensach za angielski centweight.

shil. pensy shil. pensy.

Masło irlandzkie Cork 1.	117.3	do —
„ „ „ 2.	106.1	„ —
„ „ „ 3.	95.8	„ —
„ „ „ 4.	78.5	„ —
„ fryzyjskie	96.8	„ 100.4
„ normandzkie	108.3	„ 117.3

¹⁾ Według oficjalnych notowań podanych w publikacji królewskiej Rady Rolniczej »The Journal of the Board of Agriculture«. Czerwiec 1896.

Masło normand. Crocks and Firkins	96.7	do	103.10
„ „ 2. i 3.	87.0	„	93.2
„ duńskie i szwedzkie	110.1	„	114.9
„ finlandzkie	93.10	„	107.6
„ australskie	89,2	„	105.8
„ nowozelandzkie	84.8	„	105.6
„ argentyńskie	92 0	„	108.10
„ kanadyjskie i ze Stanów	59.0	„	95.11

Sery:

Cheddar	41.0	„	68.10
Sommerset	40.0	„	60.0
Cheshire	30 0	„	79.0
Double Gloucester	39.8	„	57.8
Derby	30.4	„	55.10

Masło galicyjskie nie ma wprost odpowiedniego zbytu, z powodu niskiej jakości i konsumpcya wewnętrzna stanowi ceny dosyć zresztą niskie, co nie może wpłynąć na podniesienie hodowli bydła rogatego. Tak jak obecnie rzeczy stoja o rozwoju gospodarstwa nabiałowego i marzyć niepodobna. Radykalna reforma jest tu niezbędną, a nawet bez wielkich trudności możliwą.

Przedewszystkiem należy sprostować fałszywe wyobrażenia, które się zakorzeniły w sferach nawet kompetentnych i miarodajnych. Spotykam się od lat wielu ze zdaniem »że dopóty nie będzie można wyrobić zbytu na masło galicyjskie, dopóki nie będzie wyrobioną marka galicyjskiego masła znana i na rynkach ceniona«. Tymczasem jak nie było owej »cenionej« marki, tak i nie ma i prawdopodobnie przy dotychczasowym sposobie postępowania nie wyrobi się i za lat sto. A dopóki nie będzie tej marki mającej na rynkach zagranicznych »einen guten Klang«, to nie ma co i myśleć o szybkim rozwoju i postępie w hodowli bydła.

Usiłowania jednostek mogą być uwieńczone pomyślnym rezultatem, jak to się zresztą i dzisiaj już dzieje, masło to może przy eksporcie nawet osiągnąć wysokie, nawet najwyższe ceny, ale z powodu nieznacznej stosunkowo ilości nie wywrze w kraju najmniejszego wpływu na ogólne podniesienie poziomu cen, a tem samem pozostanie bez najmniejszego wpływu na podniesienie hodowli. Droga ta jest tak powolną, że w rachuby wchodzić nie może. Podobne wypadki pojedyncze mogą tylko przygotować pole do zmian radykalnych mogą być przykładem, że racjonalnie postawione gospodarstwo nabiałowe, może być dochodnem.

Radykalna zmiana jest niezbędną nie tylko w celach podniesienia a raczej stworzenia eksportu, ona jest również niezbędną a nawet daleko donioślejsze i szybsze wywrze skutki za pomocą uregulowania i uporządkowania zbytu wewnętrznego, na podniesienie się cen nabiału bez obciążenia konsumenta

natychmiastowy wpływ wyrzeć musi. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że zaprowadzenie w nabiał naszych miast i miasteczek stoi niżej wszeikiej krytyki ¹⁾.

Owi sławetni pachciarze starego zakonu, ten rak niedozwalający się rozwinąć naszej hodowli, panują wszechwładnie nad rynkiem mlecznym, to też przynajmniej $\frac{1}{3}$ ludności Galicyi skazaną jest na zadowolenie się często Bóg wie czem. Sprawa nabiatowa nie tylko u nas, ale mało gdzie jest uporządkowaną, najlepiej stoi tam, gdzie spółki mleczarskie wzięły handel nabiałem w swoje ręce. Do liczby nie wielkich wyjątków, tj. do liczby większych miast, w których handel nabiałem jest wzorowo urządzonym należy Berlin i Kopenhaga. Berlin może pod tym względem służyć za wzór. Firma C. Bolle (Altmoabitstrasse 99—105), którego zakład zwiedzałem w r. 1890 i w r. 1895, zaczawszy przed 12. laty rozwójkę mleka trzema końmi pracuje obecnie w 500 koni, 900 robotników i o sile maszynowej w 210 parowych koni. W Zakładzie tym kieruje robotami dwóch chemików z akademickim wykształceniem i trzech inspektorów-weterynarzy śledzących ustawicznie za stanem zdrowia krów i za sposobem ich karmienia. Obecnie Bolle posiada monopol handlu mlekiem w Berlinie, i stawia sobie za zasługę, czego zresztą publiczność mu nie przeczy, że zdrowym i niefałszowanym pokarmem, przyczynił się znacznie do obniżenia śmiertelności dzieci w mieście. Zachwycony sprawozdawca angielskiego czasopisma *Ninethent Century*, kończy swoje sprawozdanie o zakładzie Bollego temi słowy: »Dla czego Londyn i każde cokolwiek większe miasto angielskie nie posiada swego Bollego, jakiego ma jedynie tylko Berlin«.

Galicya straciła wiele czasu, podczas gdy na zachodzie Europy oraz za oceanem nie stano z założeniami rękoma. Sprawa uregulowania gospodarstwa nabiatoowego jest jedną z najpilniejszych. O korzyściach tej gałęzi produkcji, zwłaszcza w przyjaznych warunkach naturalnych, dzisiaj chyba już sporu być nie może. O ile racjonalna hodowla wpłynąć może na podniesienie produktywności i dochodności majątku, chyba dzisiaj nikt nie wątpi; niezawadzi jednak na poparcie tego przytoczyć przykładu ze stosunków niemieckich wziętego, a który dr. Fleischman przytoczył (w r. 1894.) w *Magdeburger Zeitung*²⁾. Podaje on tam gospodarstwo wschodnio-pruskie o przestrzeni 1700 magdeburskich morgów roli w $\frac{2}{3}$ żytniej a w $\frac{1}{3}$ pszennej i 200 magd. morgów łąk średniej jakości. W majątku zastał nowy właściciel wyłączną hodowlę owiec cienkowłnistych i zrozumiawszy położenie natychmiast zmienił kierunek. Po dwu-

¹⁾ W r. 1895 P. Zygmunt Jaworski badał w Krakowie mleko na targ dostawione i okazało się, że większa połowa była złą i sfałszowaną.

²⁾ przytoczyłem już raz w moim referacie odczytanym na 3-cim kijowskim zjeździe rolników, a drukowanym w pracach tegoż wiecu. Stronnica 118.

dziestu latach w majątku tym znachodziło się już 150 160 sztuk krów dojnych z odpowiednim stanem jałownika, oraz 200 angielskich owiec matek, których jagnięta sprzedawano po 14 miesiącach w stanie tucznym. Mleko przerabiano na masło, a mleko zebrane oraz maślanek obracano na karm i tuczenie świń. Urodzaje w przeciągu lat 25 były następujące:

1	pięciolecie	dawało	z morga	ziarna	6.87	cent.	średnio
2	"	"	"	"	6.61	"	"
3	"	"	"	"	9.40	"	"
4	"	"	"	"	8.83	"	"
5	"	"	"	"	11.21	"	"

Dochód z ziarnowego gospodarstwa wzrósł o 5.67 marek na morgu magdeburskim, (bez uwzględnienia fluktuacji cen); a razem z hodowlą ogólne podniesienie dochodu (renty) wynosiło 9 marek z morga. Facta docunt.

Dotychczas u nas pracowano nad podniesieniem jakości ras i rezultaty są już niezgorszymi. Posiadamy materyał, którym już jako tako pracować można; powiedzieć można, że znaczne nakłady czynione z publicznych funduszy, oraz z prywatnej kieszeni nie poszły na marne. Nieraz jednak i to nawet w ostatnich czasach przychodziło mi się spotkać ze zdaniem, że nakłady na hodowlę nie opłacają się. Przyczyna tego w niskich cenach produktu, a także może w nieumiejętności obliczenia się. Niskie ceny są rezultatem nieuregulowanych dróg zbytu i nieznajomości istnienia kolosalnych targów. Nad ulepszeniem jakości materyału i nad polepszeniem dróg zbytu, pracowano zbyt mało, do tego stopnia, że zaniedbanie tej strony może zniweczyć wszelkie dotychczas poczynione nakłady. Ta część zadania jest pierwszorzędnej doniosłości do tego stopnia, że należyce rozwiązana może uczynić zupełnie zbytecznem szafowanie groszem publicznym na cele podniesienia jakości bydła, a nawet śmiało możemy twierdzić, że mniejsza część sum dotychczas na ten cel wydatkowanych, obrócona na stworzenie gospodarstwa nabiałowego, na ulepszenie fabrykacji masła i sera, na stworzenie związków kooperacyjnych postawiłaby kraj na stopniu odpowiednim dzisiejszych wymagań, zrobiłaby zupełny przewrót w rolnictwie, i kryzys rolny jaki dzisiaj rolnictwo całego świata a zatem i w Galicyi przechodzi, byłby mniej ostrym, z drugiej strony polepszenie zaś bydła, oparte na zdrowych i pewnych podstawach ekonomicznych, bezwarunkowo przybrałoby szersze rozmiary.

W obec z przerażającą szybkością rozwijających się ewolucyi stosunków ekonomicznych świata całego, należy postępować szybko, inaczej miejsce nasze zajmie kto inny. Droga postępowania już wytknięta i utarta, należy tylko skorzystać z doświadczeń gdzie indziej zrobionych i postępować tak jak postąpiły kraje i rządy, które gospodarstwo nabiałowe rozwinęły u siebie wysoko.

I tak widzimy przerażający rozwój gospodarstwa nabiiałowego w Stanach Zjednoczonych północnej Ameryki, Kanadzie i kolonjach australskich. W obec ciągłego upadku cen zboża, Stany wschodnio amerykańskie już dawno weszły na drogę rozwoju hodowli bydła, a obecnie nawet Stany środkowe, na zachód rzeki Missisipi leżące gwałtownie hodowlę i gospodarstwo nabiiałowe rozwijają. A jakkolwiek energia i znana przedsiębiorczość północnych amerykan umiała sobie tak w tym jak i we wszelkich innych kierunkach dać radę, pomimo tego Centralny Rząd stworzył w łonie swego Ministerium Rolnictwa osobny Urząd nabiiałowy tak zwany »Division of Dairy«, stanowiący specjalny urząd »Bureau of animal Industry«, który dla rozwoju hodowli i eksportu produktów hodowli niespożyte dla amerykańskiego rolnictwa położyło zasługi. Ciekawem jest zestawienie publikowane przez to biuro¹⁾ postępu hodowli oraz nabiiałowego w Stanach Zjednoczonych (*patrz str. 17*).

Stany Zjednoczone niezwykle opiekują się rozwojem hodowli u siebie; ramki niniejszej pracy nienadają się go określenia tych zdumiewających rezultatów, jakie osiągnięto w krótkim stosunkowo czasie. Jaką drogą postępowali Amerykanie, to ciekawy czytelnik znajdzie w dziełach specjalnych poświęconych opisom amerykańskiego rolnictwa jak Semmler, Professorowie Wilkens i Sering dalej Fr. Oetken, sprawozdania Barona Schellendorfa, Prof. Wernera i innych. Nie można jednak pominąć, żeby nie zwrócić uwagi na to, że rozwój gospodarstwa nabiiałowego osiągnął dopiero wysoki stopień, gdy wszedł na drogę pracy kooperacyjnej; równocześnie rządy Stanów pojedynczych starały się zakładaniem stacyi doświadczalnych, licznych szkół mleczarskich²⁾, ustawodawczowemi urządzeniami³⁾ wspierać rozwój, który osiągnął rezultatów, o jakich w Europie i marzyć nie można było.

¹⁾ Statistics of the Dairy, compiled from the United States Census for 1890 and from other reliable sources with explanatory notes by Henry E. Alvord (chief of the Dairy Division) under the direction of Dr. D. E. Salmon (Chief of the Bureau of animal Industry. Washington 1895. Str. 23a. i 33a).

²⁾ Niedawno, bo przed czterema laty urządzono w Stanie Iowa w Ames szkołę mleczarską, w której koszt budynku wynosi 17.000 dolarów, gdzie 100 praktykantów może bezpłatnie pobierać naukę mleczarską, patrz Fr. Oetken. Die Landwirtschaft in den Vereinigten Staaten von Nordamerika. Str. 368.

³⁾ Pod tym względem urządzono nadzór ścisły, w wielu miejscach, (jeszcze nie wszędzie) ustanowiono inspektorów nabiiałowych i wydano surowe przepisy dla ochrony konsumentów. W Chicago n. p. ustanowiono surowe przepisy, i ustanowiono za przekroczenia surowe kary, które wykonują się ściśle po drakońsku, bo gdzie jest zagrożony interes ogółu, tam amerykanie żartu nie znają. Ciekawemi są szczegóły i tak n. p. zabrania się sprzedawać nabiiał od krów, które są nietylko podejrzanego stanu zdrowia, ale nawet gdzie utrzymanie nie odznacza się wzorową czystością (cows kept in an unclean, filthy or unhealthy condition) albo są karmione brudną z gorzelnii i w ogóle karmem niezdrowem. Mleko takie podlega konfiskacie.

Stosunki gospodarstwa hodowlanego i nabiałowego

w Stanach Zjednoczonych Północnej Ameryki.

	1890	1880	1870	1860	1850
Krów mlecznych na fermach	16,511.950	12,448.120	8,934.332	8,585.735	6.385.094
Bydła rogatego w ogóle	34,851.622	23,482.120	14,885.276	17,034.284	11,390.813
Krów na 1000 ludności	264	248	238	273	275
Ogólna produkcya mleka funtów	5.209,125.567	1.530,129.755	235,500.600	—	—
Produk. masła na fermach funt.	1 024,223.468	777,250.287	514,092.683	459,681.000	313,345.000
Produkcya sera na fermach funt.	18,726.818	27,272.480	53,492.153	103,663.927	105,535.000
Związkowych zakładów nabiał.	4.712	3.932	1.313	5	8
w tych produkcya masła funtów	181,284.916	29,421.784	—	—	—
w tych produkcya sera funtów	238,035.065	215,885.361	109,435.229	—	—
w tych produkcya mleka skondensowanego funtów.	37.926	13,033.267	—	—	—

Wzrasta nietylko ilość krów, ale równocześnie wzrasta i poprawia się rasa, za czem śledzą i co natychmiast skrzętnie się rejestruje. Według zestawień Ministra rolnictwa ¹⁾ było uszlache-

Rasy	w r. 1885	w r. 1895
Ayrshire	12.867	18.750
„ Devon	10.187	17 007
„ Guerusey	4.947	12.547
„ Hollenderskiej	21.138	90.325
„ Iersey	51.000	153.927

¹⁾ Ibidem str. 47.

Taki rozwój silny hodowli zawdzięcza się nietylko znacznemu krajowemu spożyciu¹⁾ ale znakomitej przedsiębiorczości oraz organizacyi handlowej, która eksport produkcji zwierzęcej postawiła na wysokim stopniu i z każdym rokiem rozwija, starając się opanować angielskie rynki, na które obecnie już rzuca około 70% ogólnego importu angielskiego.

Eksport masła Stanów Zjednoczonych z powodu znacznej domowej konsumpcyi oraz niewysokiego gatunku, nie mogącego jeszcze konkurować z masłem duńskim i innemi, nie jest zbyt doniosłym i upada, natomiast eksport sera nadającego się do dłuższego przechowania i wytrzymującego lepiej dłuższy transport i magazynowanie rozwija się silnie. Konkurencya amerykańska w nabiale nie może być zbyt groźną, pomimo wszelkich usiłowań, ma ona naturalnego hamulca nietylko w silnie wzrastającej konsumpcyi krajowej, ale także w czemś jeszcze nieokreślonym, co sprawia, że pomimo najtroskliwszego przygotowania produkty amerykańskie nie mają tego smaku, tej woni i delikatności co produkty europejskie i zawsze też niższą osiągają cenę.

Kanada rzuca na rynek co raz to większe ilości nabiałowych produktów. Rząd produkcję tę otoczył nadzwyczajną troskliwością i zużył na podniesienie jej wiele kosztów i energii, mając do czynienia z narodem nieinteligentnym, nieruchliwym upartym i nieprzedsiębiorczym mianowicie z kolonistami pochodzenia francuzkiego przytrzymujących się uparcie dawnych tradycyi i przyjmujących z nieufnością i niechętnie wszystko, co od heretyckich anglików pochodzi. Ustanowiono instruktorów, inspektorów i komisarzy, którzy nawet nabywali na ryzyko Rządu nabiał od fermerów.

Eksport zaczął się rozwijać, szczególnie bydła i sera, i obecnie Kanada zajmuje poważne stanowisko na rynkach angielskich. Eksport masła obniżył się znacznie z powodu trudności fabrykacyi, za to wyrób sera wzrósł w 1880 roku pięciokrotnie.

W koloniach angielskich w Australii i Nowej Zelandyi gospodarstwo nabiałowe rozwijało się bardzo powolnie, masło kolonii cenilo się nisko. Rządy kolonii postąpiły sobie jeszcze energiczniej niżli Rząd kanadyjski. Przedewszystkiem nazna-
czył wysoką premje eksportową (bonuse) w wysokości około 11.70 fl. a. w. od 100 kg. To miało skutek natychmiastowy,

¹⁾ Roczna konsumpcya masła na głowę wynosi:

w Stanach Zjednoczonych	17 funtów
„ Anglii	13 „
„ Niemczech	9 „
„ Hollandyi	6 „
„ Francyi	4 „
„ Austrii, Rosyi, Włoszech etc.	1 „

a już w roku 1880 zaznacza Semmler, że roczny obrót giełdy nabiałowej w Nowym Jorku dochodził do 100 milionów dolarów.

bo od razu rzucono na londyński targ przeszło 50.000 kg. masła. Masło to w gatunku lichym, zepsute podczas długiego transportu na okrętach nie przygotowanych specjalnie do transportu znacznych ilości produktu łatwemu ulegającemu zepsuciu wywarło w Londynie niezwykle ujemny wpływ na ceny masła, marek nawet wysokich. Cel okazał się chybionym. Przyczynami były niedbałość i nieumiejętność wyrobu oraz brak urządzeń transportowych. Rząd wprowadził radykalne zmiany a mianowicie: wybudował w portach rządowe składy z zimnem pomieszczeniem (refrigeratorów), zabronił wywozu złego masła, zobowiązał transportowe kompanie do urządzenia na okrętach specjalnych refrigeratorów dla masła i sprowadził z Danii kilkadziesiąt kompetentnych fabrykantów obojej płci na instruktorów. Równocześnie polecił swemu komisarzowi w Anglii, żeby zwiedził główne miejsca targowe na masło i zawiadomił angielskich engrossistów o środkach, jakie w kolonjach przedsięwzięto celem sanacyi i ulepszenia tego przemysłu. To tak poskutkowało, że już w przeciągu pierwszych czterech miesięcy 1894 roku import kolonialnego masła do Anglii wzrósł do 85.000 kwintali masła w dobrym gatunku. Premja wywozowa okazała się następnie zbyt dużą i została zniesiona. O szybkości wzrostu wywozu masła z Australii i Nowo Zelandyi daje nam pojęcie następujące zestawienie.

Wywieziono z kolonii:

w latach	centnarów	wartości funt. szterlingów
1887	6.201	22.001
1888	25 525	100.275
1889	16.315	75.479
1890	40.498	168.738
1891	54.418	270.880
1892	87.520	474.329
1893	169.649	861.209
1894/5	311.385	?

Masło australskie, nie odznacza się wysokim gatunkiem, niema delikatnego smaku, i jest nietrwałem. Groźnym konkurentem być nie może, chociaż zaprzeczyć się nieda, że szybki wzrost produkcyi i eksportu może wpłynąć na obniżenie cen europejskiego masła nawet w lepszych gatunkach.

Eksport rosyjski znajduje się w dosyć niekorzystnych warunkach, pomimo to rośnie z każdym rokiem dosyć szybko

W ostatnich latach wywieziono (w pudach, 1 pud = 16.34 kilogr.)

w roku	z Rosyi i Polski	z Finlandyi
1884	228.000	137.000
1888	426.000	267.000
1892	341.500	433.000
1893	365.000	585.000

Wywóz Królestwa jest nieznacznym.

Rosyjskie masło topione do zaopatrywania flot i do Turcji jest poszukiwanym artykułem i eksport jego wzrasta stale, i z otwarciem drogi syberyjskiej wzrośnie jeszcze więcej.

W Królestwie Polskiem pomimo dosyć wysokiego stopnia na jakim się hodowla znajduje eksport nie może się rozwinąć raz z powodu znacznej konsumpcji wewnętrznej, opartej na szeroko rozwiniętym przemyśle, a więcej skutkiem zamknięcia granicy dla wywozu bydła, co nie pozwala rozwinąć się hodowli, ograniczonej do rozwoju na podstawie wewnętrznego zbytu. Pomimo to eksport nadbałtyckich prowincyi wzrasta z każdym rokiem.

Masło z Infant, Estonii osiąga na rynkach hamburskim i londyńskim bardzo wysokie ceny. Ulepszenie fabrykacyi w tych krajach zawdzięcza się głównie ruchliwości Towarzystw rolniczych oraz inicjatywie eksportowych firm w Libawie i Rydze, które celem ulepszenia fabrykatu sprowadzili z Danii i Szwecyi instruktorów (Tomasz Robinson w Rydze oraz Marriott i Seligman w Libawie¹⁾). W samej Rosyi już Piotr W. zwrócił uwagę na ważność hodowli bydła, sprowadzał bydło z Hollandyi i na dalekiej północy powstała ceniona bardzo Chołmogorska rasa, następnie już za Katarzyny Wielkiej sprowadzano serkarzy z Hollandyi i Szwajcaryi, i fabrykacya sera rozwija się dosyć nie źle. W Rosyi fabrykują około 30 odmian sera, a niektóre z nich n. p. rosyjski cheddar otrzymuje w Anglii najwyższe ceny. Gospodarstwo nabiałowe rozwijało się bardzo powoli. Dopiero z inicjatywy prywatnego człowieka p. Wereszczagina obywatela Smoleńskiej Gub. nastąpił wzrost. Wereszczagin rozwinął ogromną energię i czynność, potrafił zainteresować najwyższe sfery, założył szkołę nabiałową z własnych funduszy, wyrabiał naczynia ulepszone, a Ministerium Domen wyznaczyło mu sybsydium, które w ostatnich czasach doszło wysokości 300.000 rubli. Za jego staraniem założono kilka (obecnie 8) szkół mleczarskich, a nowy minister rolnictwa p. Jermołow sprowadził kilkunastu instruktorów z Danii i Szwecyi dla guberni północnych, gdzie wyrobem masła i włościanie na szeroką zajmują się skalę.

Rosyjski eksport nie może się jednak skutecznie rozwijać, naród jest za mało inteligentny, niechlujny i ciemny, obywatelstwo niedbałe, i brak zupełny wykwalifikowanych oficjalistów prywatnych, zresztą zamknięcie granicy, wewnętrzne urządzenia społeczne agrarne i administracyjne stawiają wszelkiemu rozwojowi na tem trudnem polu poważną tamę.

W Niemczech rozumieją dobrze znaczenie rozwoju hodowli i rząd wszelkiemi możliwemi sposobami wygładza rol-

¹⁾ Czy też naszym galicyjskim handełesom i pachciarzom wpadło do głowy, że coś podobnego i oni mogliby zrobić? Droga ta szczególnie na Zachodzie a szczególnie w Stanach bardzo praktykowana, wymaga jednak oświeczonego stanu kupieckiego niż jest w Galicyi.

nictwu drogi. Eksport masła wysokich gatunków wzrasta, a liczne szkoły nabiałowe pracują ustawicznie nad ulepszeniem techniki. Obecnie prawie cały Szlezwig, Holsztyn, Prusy pokryte gęstą siecią spółek nabiałowych, które z każdym dniem coraz więcej się rozwijają i handel nabiałem tak wewnętrzny jak eksportowy wyszedł z rąk spekulacyi i przeszedł w ich ręce.

Na szczególniejszą uwagę zasługuje rozwój gospodarstwa nabiałowego w Danii. Kraik ten małeńki o ziemi ubogiej, klimacie surowym, wszytkiego 38.000 kilom. kwadr. powierzchni o 2.200.000 ludności oparł całą swoją egzystencję na rozwoju hodowli. Owa małeńka kraina posiada krów blisko tyle co w Galicyi bo przeszło 1.100.000 o przeciętnym udoju więcej jak dwa razy wyższym. Prócz kolosalnych ilości masła, Dania pokrywa około 22% importu angielskiego wieprzowiny, wynoszącego obecnie około 7 milionów centnarów. Obok tego Dania wywozi do 17.000 koni wysokiej ceny ¹⁾; około 90.000 sztuk bydła rogatego i 170.000 owiec. Ogółem wywóz duński w produktach hodowli szacuje się około 150 milionów zł. w. a. i wzrasta jeszcze z każdym rokiem. Taka kolosalna produkcya takiego małego kraiku została umożebnioną za pomocą hodowli bydła, której rozwój mógł stanąć na tej wysokości dzięki doskonałej organizacyi handlu, opartej jedynie na bezwzględnie przeprowadzonej zasadzie korporacyjnych związków, którą umiała tak produkcję jak i handel ująć w rękę i nagiąć do zupełnego zadowolenia wybrednej konsumpcyi.

Duńskie wyroby przed rokiem 1880 w Anglii wcale mało cenione, dzisiaj osiągają maksymalne ceny. Wyroby duńskie zyskały na targach angielskich takie zaufanie, że obchodzą się na placach angielskich prawie bez agentów, pracując z engrosistami wprost zredukowały liczbę pośredników do minimum, skutkiem czego cały zysk wpada do kieszeni rolnika, co mu dozwala osiągnąć z ziemi możliwie najwyższy dochód.

Francya szczególniej północna (Normandya, Bretania) słynie jakością wyrabianego masła. Masło tak zwane paryskie tak w kraju jak w Anglii osiąga wyższe ceny niż wszelkich innych proveniencji nawet z Danii; do czego może przyczynia się i jakość paszy. W każdym razie niezwykła troskliwość przy wyrobie, czystość, zastosowanie zasady kroperacyjnej w całym znaczeniu tego słowa postawiło wyrób ten na najwyższym szczeblu doskonałości.

I w sąsiednich z Galicyą koronnych krajach jak w Czechach i na Morawach pracują nad rozwojem tej gałęzi produkcji. Związki nabiałowe wszędzie rozszerzają się i ujmują tak produkcję jak i handel w karby; na Węgrzech również już dwunasty rok mija, jak założono pierwszą mleczarnię przez Syndykat nabiałowy w Budapeszcie, zaczyna się rozwijać gospo-

¹⁾ W r. 1893 Austria wywiozła około 9000 sztuk koni, a Węgry 18.954.

darstwo nabiałowe. W r. 1893 powstało towarzystwo dla eksportu masła »Hungaria« i ma wcale nieźle prosperować, chociaż zasada sama, t. j. skup masła różnego pochodzenia nie jest zupełnie racjonalną, co już zresztą w Niemczech spraktykowano.

Galicyska spółka nabiałowa w Rzeszowie rozwija się bardzo tępo, i kierunek ten pomimo namotywowania nie może się jakoś usadowić. A dopóki stosunki fabrykacyi i handlu nie będą uregulowane, o rozwoju hodowli i marzyć nie można, a nawet i te zdobycze i ten postęp, jaki powstał skutkiem tak znacznych nakładów cofnąć się musi.

Jakkolwiek konkurencya istnieje, i to konkurencya energiczna, inteligentna, świadoma celów, jednak są wszelkie podstawy dla szerokiego rozwoju gospodarstwa nabiałowego, które może wtenczas dać dopiero należyte zyski, jeżeli z jednej strony niska produktywność dzisiejszego bydła podniesioną zostanie z drugiej strony, jeżeli na gruncie szeroko rozwiniętej hodowli i gospodarstwa nabiałowego hodowla trzody chlewnej szerokie przybierze rozmiary. Obecny stan hodowli nie odpowiada wcale ekonomicznym warunkom. Wywóz świń oparty jest przeważnie na wywozie żywego towaru i ciągłym ze strony Niemiec podlega szykanom. Dla galicyjskiej świni nietylko Niemcy mogą być wyborynym punktem zbytu ale i Anglia, która potrzebuje kolonialnego dowozu.

Na rynku wiedeńskim trudna konkurencya z trzodą węgierską, Niemcy przedstawiają rynek znakomity, sprowadziły one¹⁾

	świń	wartości
w roku 1892 . . .	856.000	97.940.000 marek
„ „ 1893 . . .	796.680	94.578.000 „
W szynkach i słoninie import Niemiec wynosił:		
w roku 1892		47.000.000 „
„ „ 1893		69.000.000 „

Import trzody i produktów w dwóch tych latach wynosił 308.518.000 marek.

Targ angielski jest ważniejszym a import angielski²⁾ w wieprzowinie oraz szynkach i słoninie (smalec) wynosił:

lat	świeżego	peklowina	słonina	szynki	sadło
1875 . .	35.610	231.043	2.414.205	224.670	540.240
1880 . .	25.056	384.211	4.387.082	947.566	927.512
1885 . .	70.508	313.128	3.177.274	881.180	871.210
1886 . .	81.005	290.691	3.274.795	946.034	895.463
1887 . .	151.364	273.619	3.005.160	922.422	907.634

¹⁾ Podług Prof. Dr. Wernera w Deutsche Landwirthschaftliche Presse 25. Jahre des deutschen Landwirthschaft die Schweinezucht.

²⁾ Dr. A. Paasche. Die Entwicklung der britischer Landwirthschaft w Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik 1892 Heft I.

1888 . . .	243.842	245 511	2.886.804	730.408	885.036
1889 . . .	107.468	269.232	3.503.264	950.844	1.192.654
1890 . . .	300.106		5.000.016		

centnarów (Centweight) angielskich.

Największymi konkurentami są Stany Zjednoczone, które wraz z innemi konkurują i w następującym stosunku import angielski pokrywają w procentach:

Stany Zjednoczone .	76.0	74 5	68.1	73.4
Kanada	4.3	6.1	6.6	3.0
Dania	16.5	17.3	22.3	21.5
Inne kraje	3.2	2.1	3.0	2.1

Wszystko więc zatem przemawia, żeby systemowi hodowlanemu dać w rolnictwie krajowem większą niż dotychczas przewagę. Chcąc wejść na tę drogę, należy zmienić kierunek postępowania dzisiejszego, które okazało się niepraktycznem i w obec dzisiejszych wymagań handlu i konsumpcyi przestarałem. Reforma gruntowna jest nieodzowna i nakazana a jeżeli ma być radykalną i skuteczną, należy postąpić tak jak postąpiono gdzie indziej. Wydział krajowy ustanowił instruktora mleczarstwa, a nawet w czerwcu b. r. rozpisano konkurs celem obsadzenia tej posady. Droga ta jest mniej niż połowiczną, bo przede wszystkim w Polsce a tembardziej w Galicyi nie wyrobili się odpowiedni specjaliści, a zatem nie znajdzie się odpowiedniej osobistości, a chociażby nawet i tak było, to taki instruktor z siedzibą we Lwowie, któremu na objazdy przeznaczony mały ryczałt (500 fl.) mający wolny czas poświęcać pracom biurowym, cóż on może zdziałać? Należy więc postąpić radykalnie, sprowadzić z Danii, Szwecyi z Normandyi kilkunastu instruktorów obojej płci, rozmieścić takowych po kraju po większych majątkach i ustanowić inspektora nabiiałowego kierującego całą sprawą mleczarstwa w Galicyi, a ten może mieć siedzibę we Lwowie.

Polepszenie jakości wyrobu nastąpić może za pomocą masowego wyrobu w związkowych mleczarniach, i te jedynie wprowadzić są w stanie pożądaną zmianę w dotychczasowych zwyczajach hodowli i gospodarstwa nabiiałowego, prowadzonego po większej części antiquo more sposobem od dziadów i pradziadów przyjętym. Związkowe mleczarnie mogą z łatwością śledzić za rynkami i ich wymaganiami, przystosować się łatwo do takowych, a rozporządzając większą ilością jednolitego towaru stają od razu na wysokości zadania i wytwarzają markę, a wytworzywszy mogą ją utrzymać.

Kooperacya będzie wielkiej doniosłości w uregulowaniu zbytu wewnętrznego, usuwając radykalnie tradycyjne pachciarstwo oraz przy wyrobie sera. Na Podgórzu krakowskiem fabrykacya sera jest już od dosyć dawna rozwinięta za przykładem dóbr żywieckich; sery żywieckie (Gruyer) posiadały pewną sławę. Powstało wiele serkarni folwarcznych i przy-

watnych przedsiębiorstw na własną rękę; postępu wielkiego jednak tam niema, o czym się na ostatnich wystawach, Przemysłu 1882, Wieliczce 1893, w Krakowie i Lwowie zresztą przekonać można było. Wyrób sera wyższych gatunków, może być korzystnym przy wielkich ilościach mleka, które tylko za pomocą związków skoncentrować można. Na zachodzie, w Stanach Zjednoczonych fabrykacja sera przechodzi z rąk fermerów do zakładów związkowych. Te większe instytucje są w stanie fabrykować i taniej i lepiej, pozwalają zatem osiągać za nabiał wyższe ceny, które miejscami podniosły się do 75% korzyści dla producenta mleka. Zresztą wielkie te instytucje są w stanie zapłacić dobrych majstrów oraz zastosować wszelkie odkrycia naukowe, jakie w ostatnich czasach w fabrykacji sera poczyniły zdobycze naukowe Pasteura i jego ucznia prof. Duclos.

Zasada kooperacji, która wszędzie takie szerokie znalazła zastosowanie i która na zachodzie stanowi „einen überwundenen Standpunkt“ — w Galicyi jakoś nie może się rozwinąć. Są tutaj przeszkody, z którymi liczyć się trzeba, a między niemi brak karności w społeczeństwie i wielka ciemnota znacznej masy włościan. Są to poważne trudności, ale licząc się z niemi można takowe przezwyciężyć. Przedewszystkiem jednak należy mieć na uwadze główną zasadę, że interes podobny, żeby mógł liczyć na dobry skutek powinien odpowiadać swemu założeniu i mieć naturalną podstawę handlową. Wogóle wymagania te dadzą się streścić w następujących czterech punktach, trafnie przez praktycznego dr. H. B. Wallace w Chicagoskiej „Breeders Gazette“ nakreślonych:

Związkowa mleczarnia (Cooperative Creamery) powinna znajdować się wszędzie tam, gdzie potemu posiada naturalne warunki rozwoju a mianowicie:

a) Stowarzyszeni powinni posiadać dostateczną ilość krów karmionych obficie i podług pewnego przepisu. Krowy powinny być dobre. Stowarzyszeni winni prowadzić przedsiębiorstwo to z całą energią.

b). Mleczarnia powinna rozporządzać od początku swej egzystencji dostateczną ilością mleka; jeżeli nie ma tego zapewnienia, lepiej interesu niepewnego nie rozpoczynać.

c). Budynki powinny być dostateczne, a urządzenie wewnętrzne i maszynerye wzorowe. Kapitał zakładowy dostateczny, niezbyt mały ani zbyt wysoki.

d). Prowadzący szwajcar (maślarz) powinien znać swoje zadanie gruntownie i być dobrze obznajomionym z odbiorem mleka, próbowaniem jego na jakość, tłuszcz, a nareszcie prowadzenie rejestratury i korespondencji nie powinno mu być obcem.

A nareszcie prowadzenie interesu powinno się opierać na zasadach ściśle handlowych (Business must be conducted on business principles).

P. Wallace główną uwagę kładzie na odpowiedniego specjalistę, który powinien być dokładnie obznajomionym z fabrykacją sera i masła; którego robota jest wysoko płatną. W Ameryce taki szwajcar pobiera 75 do 100 dolarów miesięcznie a Rosyja płaci sprowadzonym z Danii instruktorom do 3000 rubli rocznie¹⁾.

Dopóki mleczarnie związkowe nie rozwiną się dostatecznie, urządzenie związku handlowego handlu masłem i serem na sposób istniejących już tak zwanych „Absatzgenossenschaften“ na wzór takiej węgierskiej „Hungaria“, może tymczasem w braku czegoś odpowiedniejszego, wyświadczyć dobre usługi. Będzie to zawsze tylko półśrodkiem, miarą przejściową, która może wpłynąć skutecznie na rozwój związkowych stowarzyszeń.

Na zakończenie tego wyczerpującego cierpliwość łaskawego czytelnika artykułu, muszę jeszcze powtórzyć, że Galicya posiada wszelkie warunki naturalne i ekonomiczne dla rozwoju gospodarstwa hodowlanego i w tym celu nawet użycie heroicznych środków nie będzie zbyt ciężkim. Środkami temi są: sprowadzenie kosztem kraju kilkudziesięciu instruktorów z krajów, gdzie nabiąłowe gospodarstwo wysoko jest rozwiniętem i urządzenie kursów nabiąłowych, oraz stałych szkół mleczarskich. Obok tego nie obejdzie się bez wkroczenia władz, oraz ustawodawstwa, jeżeli radykalna zmiana ma być osiągnięta i w tym celu nawet drakońskie postępowanie w wykonywaniu ostrych ustaw nie będzie za mało. To też należy ustanowić ogólny komissaryat nabiąłowy i szczegółowe inspekcye należące do kompetencji naczelnego komissaryatu; dalej zabronienie rozmyślnego eksportu złego towaru, naznaczenie na lat kilka premii wywozowej na masło, surowe karanie konfiskatą, wysokimi grzywnami, a nawet więzieniem za rozmyślne fałszowanie produktu, niedbałe (brudne przedewszystkiem) dostawienie na wewnętrzne rynki towaru, usunie natychmiast zgraję pośredników opierających swe zyski na fałszowaniu produktu i zrobi w krótkim czasie bez żadnych sztucznych środków zupełny przewrót w tej gałęzi produkcyi, w końcu otwarciem kredytu dla założenia spółek związkowych może w krótkim czasie przyczynić się do silnego rozwoju tychże; o brak kapitału potrzebnego na inwestycye i t. p., może się u nas wszystko rozbić.

W obec tego zakres działalności i kompetencya Towarzystw rolniczych już są niewystarczającemi a rolę organizacyi całego tego skomplikowanego organizmu może podjąć się tylko Władza krajowa, jużto rządowa jużto autonomiczna za pomocą Rad powiatowych i Departamentu dla spraw rolniczych.

A zadanie to poważne, bo dosyć powiedzieć, że jeżeli Galicya, która posiada obecnie około 1.300.000 krów i 700.000 świń

¹⁾ Polecam także jako cenny podręcznik przy zakładaniu związkowych spółek dziełko: Georg Mahlstedt. Die landwirtschaftlichen Genossenschaften und deren Vereinigung zu den Verbänden II. wydanie. Oldenburg, także i C. M. Stöckel. Errichtung, Organisation und Betrieb der Molkereigenossenschaften 1880.

pójdzie drogą tą wytkniętą n. p. przez Danią, to według skali duńskiego rozwoju hodowli powinnyby doprowadzić stan bydła rogatego do 5 milionów a świń do półtrzecia miliona, co wobec ciągle rosnących potrzeb rynków zagranicznych, wobec taniości gruntu i tańszego jeszcze robotnika, tak taniego jak nigdzie, chyba nie przyjdzie z trudnością.

A więc droga wyjścia jest, a tą drogą: cukier czyli uprawa buraków, masło, ser i mięso czyli uprawa roślin pastewnych i rozwój kierunku hodowlanego, a jedne i drugie z powiększeniem plenności roli bez powiększenia użycia kosztownych nawozów sztucznych*) i ze zmniejszeniem kosztów produkcji i co z tego wynika ze znacznem podniesieniem dochodu z matki ziemi. Innej drogi niema i być nie może**).

Leonard Brokl.

*) Zwłaszcza, że o użyciu korzystnem takowych nie mamy miejscowych danych, których mają nam dopiero dostarczyć świeżo utworzone stacye doświadczalne w Krakowie i Dublinach.

**) Już po oddaniu artykułu tego do druku wypadło mi być w sierpniu w Kutnowskim powiecie, Gub. Warszawskiej. Zwiedziłem tam parę majątków o rozwiniętej uprawie buraków i hodowli bydła. Utyskiwano i tam na ciężkie czasy, jednak pomimo tych „ciężkich czasów“ kultura buraków i masło pozwoliły im wygospodarować od 15 do 20 rubli z morga czystego dochodu tak w roku zeszłym jak i bieżącym. Ziemia tam bardzo dobra, ale daleko jej jeszcze do takiej ziemi, jaka jest w Galicyi na Podolu. Exempla trahunt. Przyp. autora.

Kwestya cukrownicza.

Ciężkie czasy rolnicze, co raz dotkliwiej uczuwać się dają europejskiemu producentowi zboża, wobec czego cukrownictwo w Galicyi traktowane dotychczas pobieżnie z niedowierzaniem potrzeby tego przemysłu dla kraju i z lekceważeniem właściwego swego znaczenia dla rolnictwa, staje się obecnie już nie tylko punktem programu polityki ekonomicznej, który można pominąć lub odroczyć do czasu pewnego, ale wzrasta do kwestyi palącej.

Europa wcześniej zrozumiała tę prawdę, spostrzegłszy że nasze intensywne gospodarstwa w produkcji pszenicy, nie mogą rywalizować z dziewiczą glebą Dakoty, Argentyny itp., naodwrot kraje zaoceanowe nie mając rąk roboczych do uprawy plantacyi buraczanych, nie sprostają europejskiej produkcji cukru buraczanego. Staje wprawdzie do rywalizacyi trzcina cukrowa, ale nie jest ona groźną rywalką, bo ograniczoną być musi do pewnych miejscowości wyjątkowo nadającej się do tej kultury, zatem posiadającej oprócz właściwego klimatu jeszcze i glebę specjalną sztucznie lub naturalnie irygowaną. O ile więc cukier buraczany, co raz szersze znajduje zastosowanie i zdolnym jest nadażyć za szalenie zwiększającym się spożyciem, o tyle cukier trzcinowy zawsze tylko w pewnych jednakowych rozmiarach wchodzi na rynki handlowe. Jeśliby nie cukier buraczany, który stał się obecnie niezbędnym artykułem żywnościowym, to cukier trzcinowy starczyłby zaledwie na potrzeby aptek, jak ongi za Napoleona I., który przed stu laty jeszcze rozumiał właściwe znaczenie tego artykułu dla gospodarstwa narodowego w Europie, i pierwszy przyłożył ręki do rozszerzania u nas tej produkcji.

Ten naturalny zwrot w produkcji rolnej, rozumiały wszystkie państwa i narody rolnicze kontynentalne, stąd tak ogromny wzrost cukrowni, zmieniających zupełnie dotychczasowy system eksploatacyi ziemi i wywierający stanowczy wpływ na ukształtowanie się stosunków ekonomicznych. W zrozumieniu potrzeby ingerencyi państwa spieszą z pomocą nowej organizacyi przemysłowo-rolnej. Rosya osobnym ukazem dla uregulowania cen i unomorwania produkcji w miarę spożycia, naznacza kontyngent

sprzedaży wewnętrznej i zwraca w całości zapłaconą akcyzę za cukier wywieziony na rynki zagraniczne. Niemcy zwiększają premię eksportową i w modyfikacji przyjmują projekt Dr. Pasche w celu polepszenia egzystencji cukrowni. Belgia i Francya również w drodze prawodawczej przyczyniają się do rozrostu produkcji cukrowniczej, a nawet ostatnią melasę importowaną tam z Niemiec i Austrii, okładają znacznym cłem wchodowym, aby rolnikom uprzystępnąć cenę buraków i powstrzymać zmniejszenie plantacji.

Austryo-Węgry również nie pozostały w tyle za sąsiadami. Premię eksportową podniesiono z 5 na 9 milionów guldenów rocznie, co na razie zabezpieczy przemysł od gwałtownych przełomów.

Prywatna inicjatywa także nie pozostaje nieczynną, czego dowodem są syndykaty, kartele, tworzące się w różnych okręgach cukrowniczych, celem ochrony przemysłu, będącego już dzisiaj integralną podstawą zachodniego gospodarstwa rolniczego.

Wobec tak powszechnego, rzec można paneuropejskiego uznania potrzeby ugruntowania przemysłu cukrowniczego, my w Galicyi po staremu, całą nadzieję zysku pokładamy w produkcji zboża, śmiało stajemy do zaoceanowej konkurencji, albo raczej bez wytycznej myśli trzymamy się rutyny, licząc trochę na polepszenie się cen ziarna, na dobry urodzaj, na szczęśliwy zwrot stosunków, które nas z biedy wyciągną. Tymczasem stan rzeczy jest zły. Nie można wprawdzie twierdzić, że na zachodzie stosunki rolnicze są świetne; stanowczo tak nie jest, i tam rolnik nie jest w stanie podołać ciężarom wobec niskich cen produktów ale musimy wziąć na uwagę wartość ziemi i intensywność tamecznych gospodarstw w porównaniu z naszymi. Mając mniejszy kapitał w ziemi do oprocentowania jesteśmy w lepszej pozycji tembardziej, że naturalne zasoby naszych gleb, taniósć a mnogość rąk roboczych pozwala nam koszta produkcji obniżyć.

Nie możemy się atoli obejść bez koniecznych melioracji, bez taniego kredytu, mamy długi hipoteczne, ciężary państwowe i krajowe, a sumując to wszystko, dojdziemy do kosztów produkcji ziarna, których ceny obecne nie pokrywają. Dowodów na to nie braknie, gdy rozejrzemy się pomiędzy rolnikami prowadzącymi swoje rachunki dokładniej i gdy weźmiemy pod uwagę ostatnie trzy lata gospodarze, które bez wątpienia pomimo indeminizacji propinacyjnej, o kilkadziesiąt milionów guldenów powiększyły stan obdłużenia kraju.

Oprócz takiego praktycznego poglądu na stan rzeczy, każdy fachowy rolnik przyznać musi, że plantacja buraków daje korzyści znacznie większe w płynnej gotówce, za produkt z góry zakupiony i zmianie ceny prawie zupełnie nie podlegający. Weźmy za przykład 500 morgowy folwark, który tylko 50 morgów buraków plantuje i przy dobrej kulturze ziemi i średnim zbiorze 150 centnarów buraków zbiera. Owych 6 do 8 tysięcy zł., które rolnik brutto za buraki otrzymuje a połowę z tej sumy jako czysty zysk z ziemi na pewne osiągnąć może, byłoby prawie zupeł-

nie stracone w braku możności plantowania buraków. Uprawa buraka nie wyklucza z płodozmianu kartofli, tem mniej pszenicy lub rzepaku, a jeśli wymaga lepszej kultury i nawozów sztucznych niekiedy, to za to stanowczy i wysoce korzystny wpływ wywiera na poplony i podnosi wartość majątku.

Gdybyśmy mogli zapewnić sobie stale zbyt na inny rodzaj płodów okopowych w znacznej ilości produkowanych to pewno zgodzić by się można nawet na cykoryę i santoninę lub marzanę barwierską, ale wypowiadając wojnę burakom cukrowym dla kartofli, jesteśmy w grubym błędzie.

Kartofle o ile być mogą przerobione na spirytus lub skrobię zapewniają rolnikowi skromną cenę i powiększenie ilości obornika, ale przy obecnym stanie przemysłu gorzelnianego i krochmalowego w Galicyi, czy można sądzić aby produkcya całego kraju dziesięciokrotnie nie przewyższała potrzeb gorzelnictwa jeśli w każdym gospodarstwie okopowe zajmą tyle miejsca ile zajmować powinny. Nolens volens zmniejszamy przestrzeń kartoflaną, bo nie znajdujemy na ten produkt odbytu, i stąd pochodzi ogromna luka w naszych bilansach, której nieчем załatać nie można. Rok przesyłał nam mały przykład kartoflanego krachu, cokolwiek bowiem powiększona przestrzeń plantacyi obniżyła ceny do niemożliwej granicy. Konsumcya podołać nie mogła nadprodukcji, więc uciekano się do wypasów bydła, co znów cenę wołów pogorszyło do tego stopnia, że za skarmione kartofle bardzo mało otrzymano w gotówce, albo też nie, prócz nawozu.

Dziesięć cukrowni w kraju, potrzebujących 30—40 tysięcy morgów pod plantacyę buraków i produkujących cukier tylko na konsumcję kraju, zmieniliby postać rzeczy radykalnie. Dalszy rozwój cukrownictwa w Galicyi także nie jest wykluczonym. Dlaczego nie mamy wyrabiać cukru na eksport, mamy o między Rumunię, możemy iść do Lewantu, wschód cały przed nami otworem. Jeśli rolnicy dadzą dostateczną ilość buraków, znajdzie się i kapitał potrzebny w kraju, bo chyba każdy kapitalista chcący coś więcej nad 4% kupon za pieniądz swój otrzymać zrozumie, że przy istniejącym obecnie kartelu rafinerów w Austrii i cenie 36 zł. za centnar cukru konsumcyjnego znaczny zysk z fabrykacyi jest zapewniony.

Niedowierzanie w rentowność przemysłu cukrowego w Galicyi tak ze strony rolników jak i kapitalistów ma za przyczynę historyę niezbyt fortunnych pierwszych przedsiębiorstw w Galicyi, lecz te przedsiębiorstwa nie są ani znane dokładniej w szerszych kołach inteligencyi, ani też służyć mogą za przykład i wzór dla innych. Węgierskie przedsiębiorstwo cukrownicze w Serencz, kilkakrotnie utraciwszy kapitał zakładowy doszło obecnie do 9 milionów nakładu ale daje świetną dywidendę. Takich przykładów znaleźć można mnóstwo i dowodzą one o rentowności przemysłu cukrowniczego tam, gdzie zwalczyć potrafią przeszkody, gdzie nie brakło wytrwałości i pieniędzy dla dojścia do zamierzonego celu. Nasze przedsiębiorstwa cukrownicze w kraju Tłumacz i Prze-

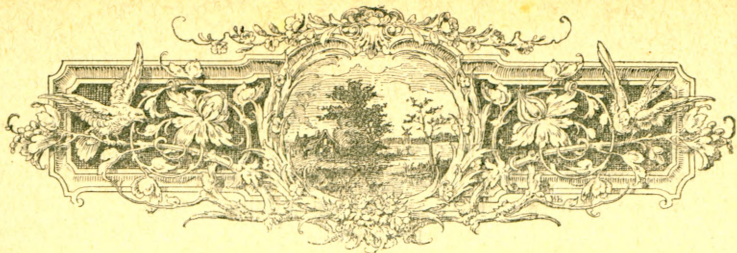
worsk mają siły żywotne i podstawę egzystencji i jeśli tylko nie braknie wytrwałości i racjonalnego kierownictwa utrzymać się i prosperować mogą.

Punkt ciężkości w rozwiązaniu tej palącej kwestyi cukrowniczej leży w ręku samych rolników. Dla nich i przez nich przemysł ten powinien być wskrzeszony. Jeśli Amerykanie zasypują nas pszenicą, my zasypimy ich cukrem, którego oni wytworzyć nie potrafią, nie mając rąk roboczych bez których plantacye pomimo rozwoju techniki mechanicznej, absolutnie istnieć nie mogą. W dalekiej przyszłości może i Ameryka przeludni się, ale dzisiaj gdy roczny parobek kosztuje tam 500 zł., o plantacyach buraczanych myśleć nie mogą.

Przy ogromnem powiększaniu się konsumeyi cukru i wzrost ludności rolnej u naszych antypodów nie może być zastraszającym, nareszcie organizacya ekonomiczna danego kraju nie trwa wieki, wszystko ulega ewolucyi, a więc i wytwórczość.

A. Misiagiewicz.

ELEKTRYCZNOŚĆ NA ROLI.

I.

Wpływ elektryczności atmosferycznej na roślinność.

„Tyranom wydarł berło, niebiosom pioruny“ — któż nie wie o kim mówię?

Otóż gdy Benjamin Franklin, ów bohater walczący za niepodległość Ameryki północnej, wykazał, że pioruny nie są eksplozją gazów zapalnych, znajdujących się w powietrzu, jak dotąd mniemano, lecz są zjawiskiem elektrycznym — przypominano sobie, że lata odznaczające się wielką ilością burz bywają urodzajniejsze, że drzewa wystawione na pioruny rosną lepiej i t. d. Wnioskowano stąd, że elektryczność oddziaływać musi na roślinność dodatnio i celem stwierdzenia tego mniemania poczęto eksperymentować.

Najdawniejsze doświadczenia w zakres tej dziedziny wchodzące znajdujemy u Szkotów. Ma imbray w Edynburgu wystawiając bowiem już w r. 1746, dwa krzaki mirtów na działanie elektryczności atmosfery, spostrzegł, że roślinki te rozwijają się lepiej od siostrzyczek, pozostających w zwykłym stanie. Dodatni ten rezultat pobudził do dalszego badania i stał się przyczyną długiego szeregu eksperymentów, które ówczesny świat uczonych żywo zainteresowały. Nollet w Paryżu, Jallabert w Genewie, Menon w Angers, Nüneberg w Stutgarcie, — oto pionierzy nowej nauki, która umysły ówczesne uwięziła do tego stopnia, że wszyscy badacze dodatnią działalność elektryczności atmosfery na rozwój roślinności widzieć mniemali. Uчени już się widzieli u kołyski odkryć, mających doniosłe znaczenie nie tylko dla fizjologii roślin, ale nadto także dla praktycznej agronomii.

Celem gruntownego zbadania rzeczy podzielili się uczeni na dwie grupy, Priestley, Duhamel, Beccaria, Mann i Koe-stlin rozpatrują rzecz spekulacyjnie, Berthelon i Gardini zaś praktycznie, budując przyrządy, za pomocą których elektryczność atmosfery udzielać można było roślinom. Formalna gorą-

czka ogarnęła świat uczonych, gorączka trwająca lat 40! Albowiem dopiero w roku 1785 wystąpił Ingenhouss słynny fizyolog amerykański z twierdzeniem, że wpływu elektryczności na roślinność, żadną miarą dopatrzeć się nie może.

Ingenhouss elektryzował za pomocą maszyny tarczowej nasiona rozmaitych roślin i porównywał ich kiełkowanie z kiełkowaniem roślin tego samego rodzaju, które wcale nie były elektryzowane. Pomimo wielokrotnego powtarzania doświadczeń, nie mógł się nigdy dopatrzeć różnicy w spiesznosci kiełkowania. Później począł badać wpływ elektryczności atmosfery, obmyślając na ten cel szereg doświadczeń.

Eksperymenta jego przeprowadzane w latach 1786 i 1787 zasługują na szczególną uwagę nie tylko dlatego, że uskuteczniiane były z wielką starannością, ale także i dlatego, że poddano badaniu wielką ilość najrozmaitszych roślin.

W celu sprowadzania elektryczności atmosfery rozpinał Ingenhouss ponad szczytami drzew miedziane druty, należycie od ziemi izolowane i badał grusze, śliwy, kasztany, lipy i inne drzewa co do ich wegetacyi, porównując je z drzewami, ponad którymi drutów nie było.

Różnicy się nie dopatrzył. — Szczególniej rosły kasztan będący w parku, w którym Ingenhouss eksperymentował, pobudził go do uwagi, że, gdyby ten kasztan znajdował się przypadkiem w szeregu tych drzew, nad którymi druty pociągniono, powiedzianoby z pewnością, że to elektryczność atmosfery tak dodatnio na rozwój drzewa oddziaływa. Twierdząc tak popełniono by ten sam błąd, w jaki wpaść musi badacz, poddający pod obserwację poszczególne indywidua, zamiast ich grupy.

Wynik ten nie zaspakajał jednak badacza takiej miary, jak Ingenhouss. Pragnął on bowiem przekonać się czy rośliny usunięte z pod wpływu elektryczności atmosfery rozwijać się będą tak samo jak wtedy, gdy są pozostawione same sobie.

W tym celu, rozpiął w pewnej wysokości ponad ziemią siatkę z drutu metalowego łączając ją metalicznie z ziemią; wiedział bowiem, że w takich warunkach elektryczności atmosfery żadną miarą do roślin rosnących pod siatką przedostać się nie może, gdyż mając dobry przewodnik spływać musi wszystka ku ziemi.

Doświadczenie pouczyło, że rośliny rosnące wolno, rozwijają się tak samo jak te które są pod siatką, że więc elektryczność atmosfery żadnego wpływu na roślinność nie wywiera.

Rozumie się samo przez się, że doświadczenia Ingenhouss'a sprawiły ogromne wrażenie — obalały one naukę o wpływie elektryczności atmosfery na świat roślinny — zaprzeczały temu, w co wierzone niemal pół wieku!

Wnet też podzielili się badacze przyrody na dwa obozy. Jedni, do których należeli: Caromy, d'Ormy, Berthelon, Bekensteiner, Vassili, Rozierès, Spechnew, i Bilsborow, pozostawali na podstawie nowych doświadczeń przy dawnej nauce, uważając wpływ elektryczności atmosfery na roślinność, za rzecz

nieulegającą żadnej wątpliwości. Drudzy znów jak: Rouland, Humboldt, Sennebier, Forster i Solly starali się dowieść, że atmosferyczna elektryczność — na roślinność żadnego wpływu nie wywiera.

Sprawa nie została więc rozstrzygniętą, spory ucichły i rzecz poszła w zapomnienie, a sen był twardy — bo trwał wiek cały prawie!

Dopiero w r. 1877 wskrzesił do życia zapomnianą sprawę uczony francuski Grandeau, rozpoczynając nowy szereg badań, na podstawie nowszych zapatrywań na istotę elektryczności.

Grandeau podjął badania tam, gdzie Ingenhouss je pozostawił. Wybrał on z każdego gatunku roślin, których wegetację chciał studyować, dwie w tych samych warunkach żyjące, a więc rosnące w jednakowej ziemi i jednakowem oświetleniu. Jedną z nich przykrył 1½ metra wysoką klatką ze sztab żelaznych, porozstawionych od siebie na 10 cm. celem niedopuszczenia do rośliny elektryczności powietrznej, drugą roślinę zaś, pozostawił w zwykłych warunkach otoczenia.

Za przedmiot badania obrał tytoń i kukurydzę, prowadząc doświadczenia przez lat kilka. Nie mogąc opisywać długiego szeregu jego badań, przytoczę tu tylko wynik jednego z wielu jego eksperymentów.

P r e d m i o t	Tytoń		Kukurydza	
	pod klatką	wolny	pod klatką	wolna
Wysokość rośliny m.	1.42	1.87	1.65	1.85
Cieężar liści gr.	300	480	132	217
Waga zbioru gr.	860	1150	545	789
„ substancyi suchej gr.	107	129	65	95
„ części zawieraj. azot . . gr.	26	34	8	15
„ „ wolnych od azotu . . gr.	57	69	50	73
„ popiołu gr.	24	26	6.7	7.5

Doświadczenia te pouczają, że rośliny rosnące pod klatką rozwijają się mniej, od roślin pozostających wolno, co znaczy, że elektryczność atmosfery dodatni wpływ na roślinność wywiera.

Leclerc, Celi i Aloï potwierdzili wynik prac pana Grandeau, podczas gdy Bruttini operując na wielką skalę, z wielką ilością roślin przez lat trzy, stanowczo mu zaprzeczył.

Sprawa wpływu elektryczności na roślinność, stanęła więc znów na tym samym punkcie, na którym stała w przeszłym stuleciu.

Dr. Wolny profesor uniwersytetu w Monachium, chcąc kwestyę sporną wyjaśnić, przeprowadził w latach 1888, 1889 i 1891 cały szereg nowych, na wielką skalę założonych eksperymentów, biorąc za przedmiot swych obserwacyi kartofle, żyto, groch, bób, rzepak, len i buraki.

Nie chcę przytaczać liczebnych zestawień tych wielce ciekawych, z niezwykłą starannością przeprowadzonych, nader pouczających eksperymentów, zadowolę się tylko skonstatowaniem faktu, że nie wykazały one żadnego wpływu elektryczności atmosfery na rozwój i plony roślinności.

Wynik ten potwierdzający eksperymentu pana Grandeau nie zgadza się jednak z najnowszemi doświadczeniami francuskiego abé pana Paulin, przeprowadzonemi w r. 1891 za pomocą przyrządu nazwanego przez niego geomagnetyferem, które to doświadczenia wykazywać mają, że elektryczność atmosfery dodatnio na siłę produkcyjną roślinności wpływa.

Raport delegatów Towarzystwa rolniczego w Montbrison, wysłanych w celu zbadania wynalazku księdza Paulin opiewa bowiem tak następuje:

„Na polu obsadzonem kartoflami, należącym do pana Bouchet ustawiony geomagnetyfer, o wysokości 8.5 m. wpłynął bardzo korzystnie na stan roślinności. Działanie jego uwidoczniło się na przestrzeni 650 m². W tej części pola, nać kartoflana, nadzwyczaj bujna, zachowała swą zieloność aż do września, stanowiąc zadziwiający kontrast z wyglądem reszty pola“.

Delegacya stwierdziła zarazem, że hektar

pola elektryzowanego wydał	28
„ nieelektryzowanego	18
tonn kartofli.	

Gdy się o tem dowiedziano, poczęło wielu agronomów francuskich próby powtarzać, przyczem zauważano, że geomagnetyfer daleko skuteczniej działa na gruntach wilgotnych niż na suchych. Suche lato r. 1893 było niekorzystnem dla pomyślności wyników prób tego rodzaju, lecz „zalety tej metody“ — mówi Gazeta rolnicza z r. 1895 — „znane są ogółowi światłych agronomów francuskich i niezadługo już chyba wyjdą z fazy prób pod tym względem“. Czekajmy jednak potwierdzenia!

II.

Wpływ elektryczności wyrabianej sztucznie na rozwój roślinności.

W poprzednim ustępie starałem się skreślić historię badań, dotyczących się wpływu elektryczności atmosfery na rozwój roślinności, obecnie zamierzam wspomnieć o wpływie elektryczności wyrabianej sztucznie.

Starsi agronomowie przypominają sobie niezawodnie, jak wielkiego rozgłosu nabrały wieści, przybyłe w r. 1844 z poza oceanu o wpływie prądu galwanicznego na roślinność.

W tym to roku twierdził bowiem agronom Ross w klubie farmerów nowojorskich, że kartofle rosnące pod wpływem prądów galwanicznych wydają 5 razy większy plon od kartofli pozostałych w zwykłych warunkach, a co ciekawsze, że koszt utrzymania prądu, mającego tak wielki wpływ równają się zeru, gdyż jedynie tylko jednorazowe koszty założenia aparatu w rachubę wchodzić mogą.

Podług wykładu pana Rossa miała się rzecz następująco:

W odstępnie 30 $\frac{1}{2}$ metrów zanurzył on pionowo, dwie płyty z których jedna była z miedzi, druga z cynku, a każda z nich miała powierzchnię wynoszącą $\frac{1}{3}$ m². Płyty te będąc ponad ziemią połączone ze sobą miedzianym drutem, tworzyły wraz z pryzmatem roli, który ich rozdzielał niejako wielki stos Volty, w którym prąd galwaniczny tak długo krążył, dopóki płyta cynkowa nie została zezarta.

Tym sposobem wytworzony prąd sprawiał, — tak mówi Ross — że bulwy kartofli rosnących między tymi płytamiwały pięć razy więcej od bulw zwykłych. Tęmi wieściami wywołany entuzjazm nie trwał jednak długo, albowiem już w rok później wykazali Anglicy, na których czele stanęli agronomowie Sheppard i Helmer — poddając badaniu żyto, jęczmień, groch koniec, buraki i sałatę, że prądy opisanym sposobem wywołane, wyraźnego wpływu na roślinność nie wywierają.

Eksperymenta austriackiego agronoma pana Fichtner w Atzgersdorf pod Wiedniem, w których i ja brałem udział, przeprowadzane w r. 1861 pouczyły zaś, że prąd galwaniczny wywołany wstawieniem płyt miedzianych i cynkowych w ziemię, bardzo znaczny wpływ wywiera na plon pszenicy, jęczmienia i grochu. Wynik tych doświadczeń uwidocznia następująca tabelka:

Uprawiane rośliny	Uprawa pola	
	zwykła	galwaniczna
	z morga pola otrzymano ziarna kilo:	
pszenica	744	1159
jęczmień	1058	1434
groch	1262	1543

Lubo francuski fizyolog Grandeau eksperymentując w inny sposób przyszedł w r. 1879 do podobnego wyniku, to przecież nie wypada uważać sprawy za rozstrzygniętą, gdyż badacze Naudin, Schlössing i Müntz przyszedli w r. 1883 do innego rezultatu.

Nie mogę tu pominąć eksperymentów agronoma Holdefleiss przeprowadzonych w r. 1884 na gruntach posiadłości Wangern w pobliżu Magdeburga, które pocięły, że prąd galwaniczny wywołany wstawieniem płyt miedzianych i cynkowych w ziemię, tylko w początku krażenia oddziaływa dodatnio na buraki i kartofle, gdyż już w dziesiątym dniu po ich zasadzeniu wpływu dopatrzeć się nie było można. Plon był jednak większym pod wpływem prądu, jak bez niego, albowiem zebrano buraków o 15%, kartofli zaś o 24% więcej jak się zbiera nie posługując się elektrycznością.

W rok później (1885) powtórzono doświadczenia i zebrano z hektara buraków galwanizowanych 46
zwykle uprawianych 42
tonn. Różnica plonu wynosząca na hektar tylko 4 tonny, nie była więc znaczną a przeto i niedecydującą.

W chęci wyjaśnienia sprawy co do wpływu prądów galwanicznych na roślinność, podjął profesor Wolny kwestyę tę na nowo, przeprowadzając w latach 1886 i 1887 szereg doświadczeń z prądami, które powstają przez wstawienie płyt miedzianych i cynkowych w ziemię, dalej z prądami, jakie wydaje bateria złożona ze stosów galwanicznych systemu Meidinger, a na koniec z prądami wzbudzonymi (prądami wywołanymi przez indukcję).

Wszystkich doświadczeń słynnego profesora na tem miejscu przytaczać niepodobna, zadowolę się tylko przytoczeniem wyników jego eksperymentów z r. 1887.

Przedmiot uprawy	K u l t u r a			
	zwykła	g a l w a n i c z n a		
		płyty miedziane i cynkowe	4 stosy Meidingera	prądy wzbudzone
waga zebranego owocu w gramach.				
żyto . . .	948	838	879	933
rzepak . .	773	762	755	775
groch . . .	592	571	588	548
bób	584	465	607	696
kukurydza .	1914	2073	1924	1963
kartofle . .	8410	8920	8190	8350
buraki . . .	18900	16320	17650	19640
kalarepa . .	18460	19660	18270	17850

Liczby zawarte w tej tabelce przyczyniają się do ustalenia mniemania jakoby prądy galwaniczne tylko nieznacznie lub wcale nie na roślinność nie oddziaływały.

Dr. Wolny przekonawszy się eksperymentalnie, że prąd galwaniczny przechodząc przez ziemię nie przyczynia się do rozkładu różnych w niej zawartych soli, służących roślinom za pokarm, kończy swą żmudną, lecz wielce pożyteczną i pouczającą pracę twierdzeniem, że prądy galwaniczne agrikulturze żadnych praktycznych korzyści nie przynoszą. Wpływ ich na roślinność jest bowiem, jeżeli wogóle istnieje przy małym natężeniu, więcej ujemnym niż dodatnim, przy wielkim zaś wcale ujemnym.

III.

Wpływ światła elektrycznego na roślinność.

Mówiłem o wpływie prądów galwanicznych na roślinność, teraz chciałbym kilka słów powiedzieć o wpływie światła elektrycznego.

Wiadomo, że dla rozwoju roślin potrzebną jest pewna ilość światła. Odpoczynek nocny spowodowany brakiem światła nie jest jednak koniecznym. Uczą bowiem doświadczenia Siemens'a w Berlinie, że światło elektryczne powiększa assymilację i przyspiesza dojrzewanie.

Bennier rzucając w roku 1892 na rośliny światło elektryczne przez siedm miesięcy dzień i noc bez przerwy, spostrzegł że promienie pozafoletowe, a więc promienie nie oddziaływujące na siatkówkę oka, wywierają na rośliny wpływ szkodliwy nawet i wtedy gdy padają z oddalenia 3. metrów. Za przedmiot obserwacyi służyły mu kartofle, kapusta, zboże, len, pelargonie i hyacenty.

Wynikałoby stąd, że tylko promienie świetlne światła elektrycznego wywierają na rośliny wpływ dodatni, że więc chcąc taki wpływ osiągnąć, trzeba lampę łukową (bo tylko ta wydaje dużo promieni pozafoletowych) otoczyć szklannym kloszem, bo wiadomo, że szkło pochłania promienie ultrafioletowe.

Ze względu na okoliczność, że zbyt mało mamy badań wchodzących w zakres eksperymentów dotyczących się wpływu światła elektrycznego na florę, a te, które mamy nie są wszystkie bez zarzutu, zadawałam się tą pobieżną wzmianką, zwłaszcza, że dotychczasowe wyniki prac w tej gałęzi elektrokultury nie zdają się mieć praktycznej doniosłości.

IV.

Praca elektryczna na roli.

Gdyby konie pracujące na roli umiały mówić, z pewnością by westchnęły: „ach jakże ciężką jest praca nasza!“ Agronomowie zaś wzdychają: „ach jakże drogą jest praca naszych koni!“

Jedni i drudzy mają rację, bo w samej rzeczy, praca na roli jest dla zwierząt ciężką, dla ludzi drogą. Widzimy wszakże, jak prędko zwierzęta robocze marnieją — i jak szybko rolnicy się rujnują.

W obec tego, nasuwa się mimowoli pytanie, czy taki stan jest naturalnym przebiegiem rzeczy, to jest czy trzeba zwierzęta

koniecznie przeciążać i mimo to mieć pracę drogą? Sądzę że nie. Wiadomo przecież, że dawniej rolnik miał się dobrze, pomimo, że zwierzęta pracowały tak, jak dzisiaj. Już słyszę odpowiedź: „Dawniej stała pszenica po 12, dzisiaj po 6'5 trudno ją pozbyć, rzecz więc jasna, że niska cena ziarna dochodząc niemal do właściwych kosztów produkcyi, jest przyczyną tak smutnego obecnie stanu rolnika.“

Zdaje mi się, że rzecz ma się nieco inaczej. Agronomia Kopp'a miała w latach przedpańszczyźnianych wielki rozgłos, a autor tej książki uważanym był słusznie za powagę w dziedzinie gospodarstwa rolnego. W tej w r. 1827 wydanej książce czytamy, że rolnik lubo, że brał za 100 kilo żyta tylko 5'40 zł. uważał gospodarstwo rolne za interes dobry, dzisiaj bierze 6'5 zł. a pomimo to nie wychodzi.

Nie niska cena zboża jest więc jedyną przyczyną przykrych doli rolnika, lecz składają się na nią inne jeszcze czynniki.

Kopp pisze, że w r. 1827 kosztował dzień roboczy 4. końmi — talara, 21 groszy i 6 pfenigów, co przeliczywszy na nasze pieniądze wynosi 78 ct. na dzień i konia. Dzisiaj płacą w Niemczech za dzień roboczy jednym koniem 3'5 zł. a więc okragło 4'5 razy więcej!

Że zaś praca zwierząt podrożała zrozumieć nie trudno. Do utrzymania konia potrzeba pewnego kawałka ziemi. Wielkość tego kawałka jest wprawdzie dzisiaj taką samą jak była dawniej, ziemia jednak stała się pokupniejszą, bo przybyło ludzi, którzy jej potrzebują. Kawał roli potrzebny do utrzymania konia stał się więc droższym, przez co i cena pracy konia podnieść się musiała.

Chodzi więc o to, czy i w jaki sposób sprawić można aby praca zwierzęca była tańszą. Nad tą więc kwestyą zastanowić się wypada.

Wiadomo, że praca konia powstaje ze strawy, którą on pożera, podobnie jak praca maszyny parowej powstaje z węgla spalonego pod jej kotłem. Z ciepła, które węgiel spalając się wydaje, przeobraża maszyna parowa okragło 13% w pracę użyteczną.

Koń nie jest w tej mierze lepszym, bo zamienia w pracę również tylko 13% ciepła, wytworzonego przez utlenianie się strawy, którą spożywa. Różnica jaka zachodzi między koniem a maszyną parową pracującą z siłą konia, jest ta, że koń używa jakąś część strawy na odnowę swego ciała, podczas gdy maszyna parowa ciepła na ten cel wcale nie obraca. Za to potrzebuje koń drogiego owsa i siana, podczas gdy maszyna parowa tanim węglem się zadawała.

Reperacya maszyny parowej kosztuje jednak dużo, podczas gdy kuracya konia małych tylko kosztów wymaga. Maszyna parowa jest drogą, koń zaś tanim. Natomiast konia muszą karmić czy pracuje czy nie, podczas gdy maszyna parowa wtedy tylko węgiel pożera gdy pracuje, jakoteż, że pracować może dzień i noc, podczas gdy koń potrzebuje wypoczynku.

Bilansując wady i zalety, dochodzimy do wyniku, że ruch maszyny parowej kosztuje dziennie co najwięcej 60 ct., podczas gdy konia za tę cenę nie wszędzie utrzymać można.

Są to wszystko znane rzeczy! A przecież maszyna parowa mała tylko w gospodarstwach wiejskich jest używaną, muszą więc istnieć powody, które rolnika wstrzymują od zastąpienia pracy zwierzęcej chociażby w części pracą maszyny parowej.

Z powodami tymi zapoznać się wypada.

Rozwój przemysłu i komunikacji sprawił, że rzeczy, które dawniej tylko ludziom zamożnym były dostępne, dzisiaj są dostępne ogółowi. Okoliczność ta stała się przyczyną, że potrzeby człowieka cywilizowanego się zwiększyły. Właściciel dóbr ziemskich chcąc zaspokoić większe swe potrzeby, stara się wyciągnąć z roli więcej, a ponieważ zazwyczaj tyle wydobyć nie może ile potrzebuje, bo przyrost jego potrzeb nie stoi w proporcji do możliwości zwiększenia plonu, więc nie może już odkładać na eksploatację swej roli tyle, ile ona ze względu na swój obszar wymaga. A ponieważ ziemia obrabiana niedostatecznie mniej wydaje, a cena ziarna z powodu podrożenia złota, taniości międzynarodowej taryfy przewozu, spekulacji giełdowej i braku organizacji podaży, znacznie się obniżyła, więc właściciel większego obszaru posiadłość swą z dwóch przyczyn marnuje.

Ruchliwość wielkiego kapitału stała się wrogiem rolnika, bo zwiększając jego potrzeby, obniżyła zarazem ceny jego wyrobu.

A posiadłość mała?

W książce zatytułowanej: „Kilka słów o położeniu włościan polskich“, wydanej we Lwowie w r. 1893 czytam, że w początkach XIV. w., gospodarstwa kmiecie miały przeciętnie po 60 morgów pola, że jednak już z końcem tego samego wieku spadły do połowy, proces wydziedziczenia włościan trwając w Polsce nieprzerwanie sprawił, że gospodarstwa kmiecie miały w wieku

15. przeciętnie po.	15 morgów
16. „ „	10 „
17. „ „	5 „

Później malały one jeszcze więcej, wynosiły bowiem często tylko 3 morgi a nawet i mniej.

Czy obszary tak małe wystarczają do wyżywienia rodziny?

Wielkość obszaru potrzebnego do wyżywienia zależą od ceny gruntu, od pokryć się mających potrzeb jego właściciela i od zysku jaki przynosi ziemia, będzie i być musi w każdym kraju inną.

W polskiej ziemi znajdującej się obecnie pod zaborem niemieckim, powinno podług: Zeitschrift des preussischen statistischen Bureau's Band V. gospodarstwo wiejskie mieć co najmniej 20—30 morgów, aby przychody jego zabezpieczyć mogły być rodziny.

Co się tyczy dzielnic polskiej pozostającej chwilowo pod panowaniem rosyjskiem pisze G ó r s k i, jeden z głównych filarów ziemiaństwa polskiego, że przy warunkach tamtejszej gleby, przy

obecnym stanie kultury i techniki agronomicznej w Królestwie, gospodarstwo mające ziemię o średniej urodzajności powinno wynosić przynajmniej 15 morgów, jeżeli ma zabezpieczyć minimum utrzymania przeciętnej włościańskiej rodziny. Według carskiego ukazu z r. 1864 przy działach rodzinnych i przy wszelkich sprawach cywilnych prowadzących do podziału gospodarstw chłopskich, winna być zachowana norma 6-ciu morgów.

A dzielnica trzecia?

Patent z dnia 9. października 1795 r. oznaczał wprowadzić dla Galicyi pewne minimum które działy spadkowe przekraczać nie miały; wiatr liberalny wiejący w r. 1868 zdmuchnął jednak odpowiednie ustawy, pomimo, że prawodawstwo z r. 1848 je potwierdziło. Ustawy z dnia 27. czerwca i 1. listopada 1868 roku, jakoteż ustawy z r. 1869 zniósły bowiem wszelkie przepisy ograniczające wolność obrotu własnością ziemską.

Jeżeli wolno morg galicyjski roli szacować na 250 zł. a przeciętna posiadłość włościańska składa się z x morgów, natenczas wynosi majątek chłopski 250. x zł. Jeżeli kapitał ten ma nieść 4%, natenczas przyniesie rocznie

$$\frac{4}{100} \cdot 250 \cdot x = 10x$$

guldenów. Tyle więc wynoszą roczne przychody z roli mającej x morgów obszaru. Te to przychody mają pokryć wydatki potrzebne na wyżywienie rodziny chłopa

Podług „Wiadomości statystycznych“ wynoszą koszta utrzymania rodziny włościańskiej, a więc koszta mieszkania, żywności i odzienia rocznie 313 zł. Mamy przeto równanie:

$$10 \cdot x = 313$$

z którego wypada: $x = 31.3$ co znaczy, że posiadłość włościańska wynosić winna co najmniej 31 morgów, jeżeli jej przychody wystarczyć mają na pokrycie potrzeb chłopskiej rodziny.

Jeżeli się przyjmie, że na pokrycie rocznych potrzeb wieśniaka wystarcza kwota 200 zł., natenczas wyniesie minimum roli potrzebne do wyżywienia jego rodziny tylko 20 morgów.

Autor K. D. książki p. t. „Kilka słów o położeniu włościan polskich“ podaje, że przestrzeń gruntu, potrzebna dla utrzymania włościańskiej rodziny powinna w Galicyi wynosić 5—15 morgów, Franko zaś szacuje ten obszar na 10—15 morgów, skądby wypadało, że minimum roli potrzebnej do utrzymania rodziny włościańskiej, wynosi w Galicyi tylko

$$\frac{5 + 10}{2} = 7.5 \text{ morgów.}$$

Jakże wobec tego przedstawia się rzeczywista wielkość roli, będącej w posiadaniu włościan galicyjskich?

Podług Rapackiego wynosiła przeciętna wielkość gospodarstw włościańskich w Galicyi na początku siódmego lat dziesiątka bieżącego stulecia 7 morgów, spadła jednak już w r. 1883 do 5 morgów. Są jednak okolice, gdzie chłopska własność mniej niż

1 morg wynosi. Tak n. p. wypada w gminach: Żupawa, Furmany i Jeziorko podług podania Kleczyńskiego na 7220 parcel tylko 5472 morgów, co wynosi mniej niż 1 morg na parcelę.

Przyjmując, że 7.5 morgów roli potrzeba do wyżywienia rodziny włościańskiej, wypada, że obszar gospodarstwa chłopskiego złożony z 5. morgów, wynosi tylko $\frac{2}{3}$ tego obszaru, który przychodami swymi pokryć może minimum kosztów utrzymania rodziny włościańskiej. Jeżeli się zaś weźmie w rachubę nie 7.5 ale 20 morgów za minimum roli, potrzebnej do egzystencji rodziny chłopskiej, natenczas okaże się, że wieśniak galicyjski posiada tylko $\frac{1}{4}$ gruntu, niezbędnego do wyżywienia go wraz z rodziną.

O wyrównaniu minimalnych kosztów utrzymania przez dochód z roli mowy przeto być nie może. Lud ściśnięty na małej zagrodzie nie może nawet tyle produkować, ile mu do wyżywienia potrzeba. Rozumie się samo przez się, że niedostatecznie wielka posiadłość, przeciążona podatkami, prowadząca gospodarstwo przy niedostatecznych środkach, lub przy braku wszelkich środków, już z góry na niedostatek jest skazana.

Wobec takich stosunków trudno myśleć o machinach parowych, dostarczających wprawdzie często tańszej pracy, ale wymagających za to zawsze znacznego kapitału wkładowego.

Gospodarz większy, nie korzysta z machin parowych, bo nie posiada na tyle funduszy ile one wymagają, jeśli mają być dostarczane w ilości odpowiedniej do wielkości jego obszaru. Właściciel mniejszy nie korzysta z maszyny parowej, bo nie ma na tyle roli, aby praca maszynowa, która ze względu na mały jego obszar z natury rzeczy drogą być musi, na niej się opłacała.

Oprócz dwóch wymienionych, istnieje jeszcze i trzeci a najważniejszy powód, który sprawia, że nawet tam, gdzieby okoliczności sprzyjały, maszyny parowe leniwo tylko wchodzą w życie.

Powodem tym jest ta oliczność, że maszyny parowe z natury rzeczy nie wszędzie i nie zawsze nadają się do gospodarstwa rolnego.

Gospodarstwo rolne jest bowiem fabryką rozmieszczoną na względnie bardzo wielkim obszarze, fabryką wymagającą pracy, nie skoncentrowanej w jednym miejscu, ale rozstrzelonej na wielu kawałkach, a co więcej wymagającą pracy rozdrobnionej co do siły w bardzo wysokim stopniu. W jednym miejscu trzeba dużo siły, w drugim mało, w jednym praca trwa długo, w drugim krótko.

Chcąc w takich warunkach pracę koni zastąpić pracą maszyn, wypadałoby na każdym kawałku roli ustawić maszynę o innej sile. Manipulacya taka nie byłaby jednak wskazaną, gdyż wymaga dużo maszyn, z których żadna nie byłaby należycie wykorzystana, bo żadna z nich nie znalazłaby tam, gdzie ją ustawiono długotrwałego zatrudnienia i ciągłej sposobności do tak silnej pracy, do jakiej ze względu na swą budowę byłaby zdolną. Oprócz tego wymagałyby każda z machin osobnego do-

wozu wody i węgla, co ze względu na teren, znowuż jedynie za pomocą koni uskutecznić by się dało.

Największej i najdłużej w roku trwającej pracy wymaga orka. wydawać by się przeto mogło, że do tej właśnie czynności, machina parowa najlepiej nadawać się powinna. Doświadczenie jednak uczy, że tak nie jest, albowiem właśnie pług parowy rolnika najmniej zadawała.

Profesor Perels znany zaszczytnie w Niemczech ze swych prac pisze o pługu parowym co następuje:

„Dla gospodarstwa wiejskiego nie byłoby wcale do życzenia, gdyby pług parowy pozostać miał i nadal w dzisiejszym stadium technicznego wydoskonalenia. Pług parowy jest bowiem machiną zanadto drogą, a działalność jej jest zbyt wiele zawisła od terenu, a co gorsza od terenu mającego się uprawiać, od jakości dróg przez które pług trzeba prowadzić by go dostawić na miejsce przeznaczenia. Wszędzie tam, gdzie się ma do zwalczania trudności, jak teren pagórkowaty, grunt kamienisty, drobne parcele, złe drogi i t. p., przestaje praca pługa parowego być korzystną, a często staje się nawet nie możliwą“.

Dodać tu należy, że dowóz węgla i wody do pługa parowego, kosztuje niemal tyle co węgiel spalający się pod kotłem jego maszyny. Agronom Rimpau znany w Niemczech ze swej rzutkości i nauki w dziedzinie gospodarstwa rolnego, podaje w swem sprawozdaniu z r. 1892 do Towarzystwa gospodarczego w Berlinie, że pług parowy, którym on się posługuje od lat 10. spala rocznie węgla kamiennego za 3620 marek, jakoteż że dowóz tego węgla i wody wychodzi rocznie na 2200 marek. W tem samem sprawozdaniu wspomina Rimpau, że podług zapisków ostatniego dziesięciolecia, pług parowy pracował przeciętnie tylko przez 90 dni na rok, że dzienna jego praca trwała 11 godzin, że zastępował pracę 40 koni i że spalał rocznie po 142 tonn węgla.

Praca pługa parowego równająca się pracy 40 × 90 koni, trwająca 11 godzin, wymaga przeto 142 × 1000 kg. węgla. Rozchód węgla na konia i godzinę wynosi zatem

$$\frac{142 \times 1000}{40 \times 90 \times 11} = 3.58$$

kilogramów. Podczas gdy machina parowa, stale w miejscu ustawiona, konsumuje na godzinę i siłę konia jak wiadomo tylko 1.5 kg. a bardzo często i mniej węgla.

Co się tyczy kosztów orki parowej są zdania podzielone. Grądzielewski podaje n. p. w Ziemiannie z r. 1895, że orka parowa hektara roli kosztuje 40 marek, podczas gdy Rimpau oblicza kosztu te na 78 marek. Zważywszy, że orka za pomocą siły zwierzęcej kosztuje 64 marek, wypada, że orka parowa podług Grądzielewskiego jest tańszą od zwykłej podług Rimpau zaś droższą.

Nie tu jednak miejsce wchodzić w kontrowersję, zwłaszcza gdy się zważy, że jedno i drugie podanie jest prawdziwem, albo

wiem warunki w których pług pracował w obu miejscach nie są jednakie.

Stosowanie pracy maszynowej zależy obecnie od możliwości ustawienia motoru w tem miejscu, w którym praca ma się odbywać, a ilość uzyskać się dającej pracy zawisła od siły motora. Rolnik jest więc krępowanym tak co do miejsca, w którym może pracować, jakoteż co do ilości wykonywać się mającej pracy.

Taki stan rzeczy agronoma żadną miarą zadowolić nie może. Warunki, w których on pracuje, wymagają wręcz odwrotnych stosunków. Nie rolnik powinien być zawisłym od maszyny, lecz maszyna winna mu stać na usługi.

Gospodarz na roli potrzebuje siły w każdym czasie i na każdym punkcie swego obszaru, potrzebuje jej bez względu na to, czy grunt jest twardy, miękki, suchy lub mokry i bez względu na porę a więc w dzień i w nocy, podczas słyoty i pogody. A co najważniejsza, potrzebuje on siły, której wielkość odpowiada dokładnie tej pracy, jaką w danej chwili, w danem miejscu właśnie ma wykonać.

Machina parowa w takich warunkach, ekonomicznie pracować nie może. Na tem polu będzie ona zawsze narzędziem niedołążnym. Zakres jej działania jest innym. I ta to właśnie okoliczność jest przyczyną, że praca machin parowych mało tylko na roli jest stosowaną.

Ta sama machina więc, która na polu komunikacyi i przemysłu sprawiła przewrót w naszym życiu społecznym, źle tylko nadaje się do pracy na roli, a to dlatego, że ją ani co do czasu, ani co do siły ekonomicznie rozdrabniać nie można.

Rzecz by się zmieniła na korzyść rolnika, gdyby istniała możliwość wytwarzania dla całego gospodarstwa potrzebnej siły w jednym tylko, możliwie najdogodniej obranym punkcie, a pomimo to korzystania z niej w tych miejscach, gdzie jej potrzeba i czerpania ze zasobu nagromadzonego w centrum zawsze tyle tylko, ile wymaga praca, mająca się wykonać w danym punkcie.

Możność taka, istnieje!

Jeżeli bowiem na roli, którą mam uprawiać, poustawiam tyki w rzędach odległych od siebie o 1.5 km. i wzdłuż tych tyk porozpinam we wysokości 6. m. druty, to będę miał po nad ziemią niejako harfę drucianą. Do tej harfy wpuszczam elektryczność pochodzącą z maszyny ustawionej w szopie centralnej. Elektryczność rozmięści się wprawdzie po drutach harfy, krążyć jednak nie będzie, bo nie ma którejś spływać. W chwili zaś, w której jakąś strunę mej harfy połączę z drugim biegunem maszyny elektrycznej ustawionej w centrali, pocznie prąd galwaniczny krążyć, bo znajdzie zwartą drogę, po której płynąć może.

W kole powstałem tym sposobem umieścić mogę motor elektryczny. Gdy to uczynię, pocznie motor pracować, bo machina elektryczna dostarcza mu zawsze tyle prądu ile on konsumuje.

Mając do dyspozycyi taką harfę i maszynę stale w miejscu ustawioną, która ustawicznie prąd wytwarza, mogę w każdej

chwili i w każdym miejscu mej roli, pracować tak intensywnie jak właśnie potrzeba.

Jeżeli równocześnie n. p. mam młócić, orać i sieczkę rznąć to ustawię w miejscu gdzie się młóci motor o sile 5. koni, tam, gdzie orka ma się odbywać, pług elektryczny o sile 30. koni, obok sieczkarni zaś motor o sile $\frac{1}{2}$ konia. Motor ustawiony przy młócie połączę za pomocą drutu z najbliższą struną elektrycznej harfy, to samo uczynię z pługiem i motorem obsługującym sieczkarnię. Harfę zaś połączę z machiną elektryczną ustawioną w szopie i wzniecę ogień pod kotłem jej maszyny parowej.

Wał maszyny elektrycznej (maszyny dynamo) wirując pod wpływem ruchu wału maszyny parowej, pocznie wytwarzać prąd galwaniczny, który dostając się do harfy, spływać będzie po tych tylko jej strunach, które połączono z motorami, bo tylko na tych drogach znajdzie koło zwarte, w którym krążyć może. Reszta strun harfy pozostanie bez prądu.

Motory elektryczne rozstawione na roli poczną więc pracować. A ponieważ elektryczność daje się regulować podług woli, więc motor obsługujący młocarnię dostanie właśnie tyle tylko prądu, ile potrzeba do pracy równającej się pracy 5. koni. Pług otrzyma tyle prądu, ile potrzebuje do pracy 30. koni, a nie mniej, ani więcej, podczas gdy motor sieczkarniany otrzyma prąd potrzebny do pracy $\frac{1}{2}$ konia. Regulacja prądu jest więc wysmienita.

Praca elektryczna trwa tak długo, jak długo krąży prąd galwaniczny, ustaje zaś w chwili, w której on ginie, jest to więc skutek, który maszyną parową osiągnąć się nie da. Posługując się maszyną parową, muszę bowiem węgla użyć na podpałkę, to jest wydawać węgiel, pomimo, że pracy nie mam i po ustaniu jej tracić ciepło, które nie zostało zużytem. Takie straty powtarzałyby się przy każdym motorze parowym, gdyby takie na roli porozstawiono, podczas gdy przy stosowaniu elektryczności, strata ciepła w jednym tylko miejscu powstaje przez co staje się mniejsza. Oprócz tego zważyć trzeba, że w razie użycia motorów parowych musiałbym, do każdego z nich z osobna, dowozić po niedostępnych prawie zawsze drogach wodę i węgiel, posługując się zaś elektrycznością dowozić mi przyjdzie materiały tylko do centrali, a więc po drodze krótszej i lepszej, bo do centrali szyny prowadzić mogą.

System przyrządów umożliwiających pracę elektryczną, a więc: maszynę parową, maszynę dynamo, harfę elektryczną, akumulator, motory, i regulatory jakoteż druty łącznikowe nazwano transmissją elektryczną.

Transmissya elektryczna daje się zadziwiająco łatwo powo-
dować. Wystarcza bowiem na to najzupełniej praca dwóch ludzi. Rolnik mając do swej dyspozycji transmissję, staje się niezawisłym od pory dnia, od stanu pogody, od trudności terenu, a co najważniejsza od możliwości dostania robotnika. Może pracować w każdym czasie, w każdym miejscu a więc nawet tam, gdzie

końmi dostać nie może i ma wszędzie tyle siły do dyspozycyi ile wymaga wykonać się mająca praca. Staje się więc panem sytuacji, a co to znaczy, właśnie rolnik najlepiej ocenić potrafi.

Urządzenie elektrycznej transmissyi nie natrafia dzisiaj już na żadne techniczne trudności. Transmissya funkcjonuje niezawodnie i stanie się prawdziwem błogosławieństwem dla rolnika, skoro nie będzie droższą od pracy zwierzęcej. bo posiada zalety, jakimi praca ta poszczycić się nie może.

Co do strony ekonomicznej, przedstawia się transmissya elektryczna jak następuje.

Na Pomorzu istnieje miasteczko Greifenhagen, otoczone folwarkami, w których do r. 1893 wyląciano zboże cepami, gdyż na ustawienie kieratów miejsca nie było. Dyrekcyja zakładu dla oświetlenia elektrycznego istniejąca w mieście zrobiła w owym roku gospodarzom na folwarkach propozycyę, że dostarczać im będzie prądu galwanicznego, którym zboże młócić można.

Ponieważ ośmiu gospodarzy zgodziło się na propozycyę, więc zakupiono motor elektryczny o sile trzech kilowatów (4 konie), a towarzystwo elektryczne obowiązało się dostarczać prądu za opłatą 30 fenigów od kilowata i godziny. Po upływie roku przystąpiło do spółki jeszcze 21 gospodarzy, gdyż się przekonano że młocka elektryczna jest tańszą od młocki cepami, a co ważniejsza, że jest tańszą od młocki wykonanej za pomocą siły zwierzęcej.

Celem porównania kosztów młocki zwierzęcej z młocką elektryczną, przeprowadzono w r. 1895 dokładne pomiary, które podług inżyniera Brutschke wykazały co następuje:

Do kieratu, zbudowanego umyślnie w celu przeprowadzenia pomiarów, zaprzężono 4 do silnej pracy przyzwyczajone konie. Wykonując w ciągu 5 minut 12 obrotów dyszla kieratowego, mającego długości 3·9 m. wylócili one w ciągu godziny 765 kg. żytniej słomy, nie mierząc jej wcale. Koniska zgrzały się jednak mocno, co zdradzało, że pracowały ciężko. Komisya przeprowadzająca wymiary orzekła, że chcąc pracować tak silnie dziennie po 8 godzin, trzeba konie zmieniać, to jest, że do pracy takiej potrzeba 8 koni, jakoteż, że koszt takiej pracy (utrzymanie koni i płaca poganacza) wynoszą dziennie 20 marek.

Przeprowadziwszy próbę, odstawiono konie i na ich miejsce użyto motora elektrycznego.

Motor elektryczny o sile 4 koni obracając wał młocarni tak samo prędko jak to czyniły konie, wylócił w ciągu godziny 802 kg. żytniej słomy, natężenie prądu wynosiło przeciętnie 29 amperów, przy napięciu 105 woltów. Motor elektryczny wydawał przeto $29 \times 105 = 3040$ watów czyli 3 kilowaty mechanicznej pracy. A ponieważ Towarzystwu elektrycznemu płacono za kilowat i godzinę 30 fenigów, więc koszt ośmiogodzinnej pracy wynoszą $3 \times 30 \times 8 = 720$ fenigów, czyli 7·2 marek.

Koszta młocki elektrycznej wynosiły przeto tylko 36% młocki konnej, nie mówiąc już o tem, że motor elektryczny wymłócił w godzinie o 127 kg. więcej słomy niż konny.

Co się tyczy orki, podaje poznańskie czasopismo Ziemia-
nin z r. 1895. że pług elektryczny systemu Zimmermann
w Halle, pracuje o połowę taniej od pługa parowego i jest od nie-
go o 70% tańszym,

Agronom Dietrich w Halle, przytacza w swej książce:
„Elektrische Transmissionen in der Landwirtschaft“
wydanej w roku 1896 następujący przykład:

Na obszarze wynoszącym 500 hektarów (870 morgów) pra-
cuje 32 koni roboczych. Jeżeli zaprowadzając transmisję elektry-
czną oszczędzić chcemy 20 koni, natenczas potrzeba na to dwóch
elektrycznych motorów, z których każdy pracuje z siłą, równają-
cej się sile 12 koni. Dietrich rachuje przeto w sposób następujący:

Koszta założenia transmisyi.

3 kilometry kolei agrarnej wraz z wozami á 3000 marek	9000
10 kilometrów drutu miedzianego á 1000 marek	10000
machina parowa o sile 30 koni wraz z paleniskiem Dawsona	3500
machina dynamo o sile 30 koni	11500
2 motory po 12 koni á 2700 marek	5400
dwa pługi elektryczne á 5000 marek	10000
Razem marek	49400

Roczne kosztu ruchu.

Oprocentowanie i umorzenie kapitału zakładowego	
7% od 49400	3458
reperatura 7% od 10000	700
„ 4% „ 20400	816
„ 2% „ 19000	389
smarowidło 2 marki dziennie rocznie 300 dni	600
węgiel 0.8 kg. na siłę konia i godzinę: 0.8 . 30 . 10 . 300. daje 72000 kg. czyli 72 tonn, tonna po 23 m.	1656
płaca maszynisty	1000
„ 2. robotników przez 300 dni á 2 marki dziennie	600
1 robotnik przez 150 dni á 2 marki dziennie	300
Razem marek	9510

Na podstawie tych supozycji oblicza Dietrich rentowność
transmisyi elektrycznej jak następuje:

Dzienna praca żywego konia wychodzi na 5.8 marek, a po-
nieważ pracując elektrycznie, oszczędzam 20 koni, więc oszczędność
roczna wynosi $5.8 \times 20 \times 300 = 34300$ marek. Ponieważ pracu-
jąc elektrycznie wydano 9510 marek, więc czysty zysk wynosi
rocznie $34300 - 9510 = 24790$ marek.

Z przytoczonych przez Dietricha dat wypływa, że kosztu
założenia transmisyi elektrycznej wynoszą w tym wypadku na

1 hektar roli $\frac{49400}{500} = 98.8$ marek, jakoteż, że praca konia elektrycznego wynosi rocznie $\frac{9510}{20} = 475.5$ marek.

Ponieważ Dietrich kosztą rocznej pracy żywego konia szacuje na 1740 marek, praca konia elektrycznego wynosi podług niego zaś tylko 475.5 marek, więc praca elektryczna kosztowałaby 27% pracy zwierzęcej, byłaby więc tańszą, jak podaje Brutschke, który wykazuje, że praca elektryczna kosztuje 36% pracy zwierzęcej.

Mnie się wydaje jakoby obliczenia pana Dietrich'a nie nadawały się do naszych stosunków, albowiem przyjmuje on, że zakład elektryczny dostarcza prądu przez 300 dni rocznie, co jest za wiele, jakoteż, że maszyna parowa stale w miejscu ustawiona konsumuje na godzinę i siłę konia tylko 0.8 kg. węgla, co znów jest za mało. Dietrich nie wstawia w rachubę, że robotników płacić przyjdzie przez cały tok, bez względu na to jak długo transmissya pracuje, bo chcąc od robotnika być niezawisłym, trzeba z nim zawrzeć kontrakt roczny.

Biorąc pod uwagę nasze stosunki, sędzę, że liczyć wypada tonnę węgla po 15 zł. czyli po 25 marek, jakoteż, że maszyna parowa pracuje rocznie przez 200 dni, konsumując na godzinę i siłę konia 1.5 kg. węgla.

W takim razie przedstawiają się roczne koszty pracy elektrycznej jak następuje.

oprocentowanie i umorzenie kapitału zakładowego jak pierwiej	3458
reperatura jak pierwiej	1896
smarowidło 2 marki dziennie przez 200 dni	400
węgiel: $1.5 \times 30 \times 10 \times 200 = 90000$ kg. to jest 90 tonn	
à 25 marek	2250
płaca maszynisty, dwa razy wyższa jak Dietrich podaje	2200
3 robotników po 2 marki dziennie wynosj rocznie (365) dni	2190
Razem marek	12394

Koszta pracy elektrycznej, wypadające na siłę konia wynoszą przeto rocznie $\frac{12394}{20} = 619.7$ marek, czyli 372 zł. Dzienna

praca konia elektrycznego wychodzi przeto na guldena.

Nie wiem, czy u nas za tę cenę dostać można dzień roboczy jednego konia. Jeżeli tak, natenczas praca elektryczna nie byłaby droższą od pracy zwierzęcej. Jeżeli zaś nie, natenczas praca elektryczna byłaby tańszą od pracy koni.

Dietrich liczy, że roczna praca konia

żywego kosztuje	1740 marek
parowego kosztuje	1260 "
elektrycznego "	438 "

Jeżeli dzienna praca konia (wraz z obsługą) kosztuje u nas 1.20 zł. natenczas byłaby praca elektryczna o 20% tańszą od pracy konia.

Biorąc przeciętną z tych trzech przykładów, które Dietrich przytacza w swojej książce, wynika, że kapitał zakładowy transmissyi elektrycznej, wypadający na 1 hektar (1.74 morgów) roli, wynosi 116.6 marek; transmissya elektryczna wypadająca na morg, wynosiłaby przeto przeciętnie 40 zł.

Jednorazowym wydatkiem 40 zł. na morg, można więc przez długie lata mieć pracę na roli o 20% tańszą jak dzisiaj. A co ważniejsza można mieć do dyspozycji pracę w każdym czasie, a więc i wtedy, gdy w zwykłych warunkach dostać jej nie można. Co to zaś znaczy, jeżeli właściciel większego obszaru może mieć pracę na zawołanie, a więc i wtedy gdy robotnika trudno lub wcale dostać nie można, mówić chyba nie potrzeba.

Właściciel obszarów większych mając do dyspozycji transmissyę elektryczną, ma pracę na zawołanie, staje się niezawisłym przez to od robotnika, — a pomimo to nie pracuje drożej jak przy jego pomocy. Pracuje więc tem samem — taniej.

Okoliczność ta wydaje mi się być dla rolnika kwestyą wielkiej wagi, gdyż od szczęśliwego jej rozwiązania dobrobyt jego zależeć może. Mniemam, że rolnik zamiast dążyć do podniesienia ceny ziarna, które to podniesienie wcale nie leży w interesie ogółu, powinien raczej starać się produkować taniej, a lepiej może na tem wyjdzie.

Gostkowski.

Kilka słów o oszczędzaniu.

Oszczędność jest głównym czynnikiem ludzkiego rozwoju, człowiek, tak jednostka, jakoteż cały naród musi popaść w niedostatek i nędzę i zginąć, jeżeli z mienia, które posiada w chwili obecnej, większej lub mniejszej części nie odłoży na później.

Lekceważenie powyższej zasady, czyli zaniedbanie troski o przyszłość, mściło się zawsze dotkliwie, a nieraz przyprowadzało nawet o zgubę całe pokolenia. Tak n. p. w czasie wędrówek narodów ludy, nadciągające od wschodu i napierające na rzymskie prowincje, a żyjące z dnia na dzień z łupu, i nie przyzwyczajone do gromadzenia zapasów, musiały nieraz głównie z powodu braku żywności ulegać w obec rzymskich legionów i szły w rozsypkę.

Podobnież ma się rzecz z owemi, peryodycznie powtarzającymi się klęskami głodowymi, które co lat kilka nawiedzają państwo Chińskie, dziesiątkując jego mieszkańców. A przecież są Chiny jednym z najbogatszych na świecie krajów, który w istocie wyżywia nadzwyczaj gęstą ludność. Chiny nie posiadają jednak jeszcze dotąd ani kolei żelaznych, ani też innych środków komunikacyjnych w odpowiednim stosunku do niezmiernej liczby swych mieszkańców. Stąd pochodzi, że płody ziemi jednej prowincyi nie mogą być przesłane — a przynajmniej nie dość szybko — w te okolice, gdzie chwilowo panuje niedostatek, a skutkiem tego jest, że w Chinach, tak bogato przez przyrodę uposażonych, bez porównania więcej ludzi umiera z głodu w każdym dziesięcioleciu, aniżeli n. p. w Anglii, która jest o wiele uboższą z natury, ale posiada znakomite drogi komunikacyjne, organizację pracy i oszczędzania.

Człowiek więc ma tem większe widoki czynienia postępów na drodze tak ogólnego, jako też i indywidualnego rozwoju, im więcej zdoła zachować miarę w chwilowem używaniu dóbr życia, oraz im więcej pamięta o tem, aby już naprzód wypełnić braki, mogące się okazać w przyszłości, t. j. aby oszczędzać.

Dlatego też doszły narody, u których owa sztuka najbardziej i najwcześniej była wykonywaną, do najwyższego stopnia rozwoju, podczas kiedy te narody, które nie zdołały się przemódz,

aby się wyrzec chwilowego używania, albo pozostały w tyle, albo zupełnie wymarły.

Prawdziwej przyczyny zdumiewająco prędkiego wygasania czerwonej rasy w Ameryce północnej należy także nie w czem innem szukać, jak tylko, że Indianie Stanów Zjednoczonych, którzy pozostali na bardzo niskim stopniu kultury, wiodą zawsze jeszcze życie dzikie i nieuregulowane swych przodków, bez wszelkiej troski i zastanowienia zupełnie tak, jak dzieci, których obchodzi tylko bezpośrednia teraźniejszość, a które nie myślą o jutrze.

Dlatego rząd Stanów Zjednoczonych musiał wyznaczyć t. zw. „Indian Reserves“ i zaopatrywać rozliczne szczepy Indian dwa lub trzy razy do roku we wszystko potrzebne, aby tym sposobem przeszkodzić w razie, gdy się niedostatek okaże, dalszym rabunkom i napadom tubylców na sąsiednie okręgi, wyłącznie dla białych zastrzeżone.

To życie białych i czerwonych obok siebie wykazuje całkiem wyraźnie, jak wielki wpływ zdoła wywrzeć rozumna przezorność na kulturalny rozwój człowieka: oszczędzający, zapobiegliwy i ciągle o jutrze myślący biały doszedł aż do obecnej wyżyny rozwoju, podczas kiedy czerwony, który przecież w tym samym kraju od setek, a może od tysięcy lat żyje, zawsze jest jeszcze niedorodkiem, i nim, jak się zdaje, aż do wygaśnięcia pozostanie.

* * *

Dotąd używaliśmy wyrazów: „oszczędzanie“, „oszczędność“, „troska o przyszłość“ i t. d., albowiem można było przypuścić, że każdemu ogólne znaczenie tych wyrazów jest znane. Mając jednak w dalszym ciągu mówić o rozmaitych sposobach oszczędzania, jako też o korzyściach i niekorzyściach z nimi połączonych, musimy dokładniej i ściślej określić owe wyrażenia, gdyż inaczej możnaby nas źle zrozumieć.

Cóż zatem znaczy oszczędzać? — Oszczędzać znaczy odkładać pieniądze, odpowie może nie jeden. Przy oszczędzaniu w ogóle nie chodzi jednak koniecznie o pieniądze lub wartość pieniężną, lecz przedmiotem oszczędzania mogą być jakiekolwiek bądź przedmioty, służące do użytku, a zresztą u narodów pierwotnych, które nie znają jeszcze pieniędzy, oszczędzanie polega głównie na nagromadzaniu środków pożywienia i odzieży. Zbliżywszy się przeto do określenia pojęcia oszczędzania, jeżeli powiemy: oszczędzać znaczy nie spotrzebowywać zaraz przedmiotów, które przedstawiają dla oszczędzającego natychmiastowy pożytek lub wartość, lecz zachowywać je celem późniejszego użycia.

Rozumie się przy tem samo przez się, i nie wymaga szczególnych wywodów, że właśnie tylko takie rzeczy — jak to w powyższem objaśnieniu podnieśliśmy — mogą być oszczędzane, które prócz swej ogólnej wartości mają także natychmiastową wartość użytkową; w przeciwnym bowiem razie nie chodziłoby o oszczę-

dzanie, tylko o przechowywanie przedmiotów, z których w chwili danej nie możnaby mieć przecież żadnej korzyści.

Przypuśmy n. p., że jakiś człowiek posiada w swym ogrodzie młode drzewko, nie rodzące jeszcze owoców. Właściciel może je ścinać lub też zostawić, nie mając w żadnym z tych dwu wypadków ani korzyści, ani szkody ze swego działania. Jeżeli je zostawi, to później, może po wielu latach, będzie ono wydawać owoce, lub rozrośnie się w grube drzewo, które temu człowiekowi może przynieść korzyść. Przechowanie, polegającą na tem, że on drzewa nie zetnie, można zatem nazwać wyrachowaniem, także troską o przyszłość w ogóle, nie zaś oszczędnością, gdyż w tym czasie, kiedy ten człowiek stał przed alternatywą ściecia lub pozostawienia drzewa, nie przynosiło ono jeszcze żadnych owoców, a jest jasnem, że tego nie można oszczędzać, czego nie ma. Ten jeden przykład wystarczy, ażeby okazać, że przy oszczędzaniu chodzi zawsze o odkładanie (gromadzenie) przedmiotów, które reprezentują dla posiadacza natychmiastową wartość użytkową. Oszczędzający odmawia sobie bezwzględniego użycia tych przedmiotów i odracza użycie na później, ponosi zatem chwilową ofiarę. Ta ofiara jest więc istotną cechą oszczędzania i bez niej nie można sobie żadnej czynności oszczędzania wyobrazić.

Jeszcze ważniejszym znamieniem charakterystycznym oszczędzania, aniżeli to, które dopiero skonstatowaliśmy, jest następujące. Przy oszczędzaniu chodzi o to, aby przedmioty oszczędzane nie traciły, a nawet nie zmniejszały swojej wartości przez przechowywanie. Gdyby ktoś oszczędzał, a więc celem późniejszego użycia nie używał przez pewien czas takich rzeczy, które nie zdołają oprzeć się wpływowi czasu, lecz ulegają rozkładowi, albo tracą na swej wartości użytkowej, to takie postępowanie nie tylko nie byłoby korzystnem, lecz nawet wprost nierozumnem, gdyż właściciel tych przedmiotów odmówiłby sobie wprowadzić natychmiastowego ich użycia i poniósłby ofiarę, ale to nie przyniosłoby ani jemu korzyści, ani innym. Niestosowność takiego postępowania jest widoczną, nie należy więc identyfikować je z oszczędzaniem.

Również nie oszczędza ten, kto, przyszedłszy przez jakikolwiek zbieg okoliczności w posiadanie przedmiotu, który nie ma dla niego obecnie żadnej wartości, ani też nie może takowej w przyszłości nabrać, przechowuje go mimo to nadal. Gdyby go raczej wyrzucił, to działanie to byłoby zupełnie naturalnem.

Postąpiliśmy więc teraz o jeden krok naprzód w definicji pojęcia „oszczędzanie“ i mówimy: oszczędzać znaczy ponosić ofiarę, nie zużytkowując zaraz przedmiotu, mającego natychmiastową wartość użytkową, lecz zachowując go przez krótszy lub dłuższy czas z tem jednak zastrzeżeniem, że przedmiot ten, tym sposobem oszczędzony, nie utraci przez to swej wartości użytkowej, ani też wartość ta pod żadnym względem nie dozna ubytku.

Ograniczywszy w sposób powyższy pojęcie oszczędzania, poznajemy bliżej korzyści, wynikające z oszczędności, t. j. tej własności charakteru, która skłania do oszczędzania.

Ponieważ większość ludzi nie może czerpać, jak to zwykle mówią, z pełnego, lecz musi przeżyć obok nie wielu dni dobrych, także niejeden dzień niepomyślny, zatem powstała konieczność wytworzenia dla większości ludzi pewnego rodzaju przeciętnego poziomu gospodarki życia, którego nie można przekroczyć bezkarnie. Innemi słowy każdy lub prawie każdy musi w tych dniach, w których źródła jego utrzymania są wydatniejsze, odkładać z nadwyżki większą lub mniejszą ilość, t. j. nie wydawać, czyli nie zużywać wszystkiego natychmiast — a zatem oszczędzać, aby mógł w każdym czasie przetrwać ewentualny późniejszy niedostatek.

Człowiek zawdzięcza, w ogóle mówiąc, obecny stopień kultury we wielkiej, a może w największej części swej staranności o przyszłość, t. j. swojemu zmysłowi oszczędnościowemu. W podobny sposób możemy też twierdzić, że każdy człowiek jako jednostka tem wyżej stoi, im wybitniej występuje u niego instynkt oszczędzania. Codzienne przykłady uczą, że nikt rozrzutnością lub brakiem przezorności daleko nie zajdzie, że przeciwnie, chociażby majątność czyja była pierwotnie jak największą, musi ona przecież prędzej lub później zmarnować się pod wpływem bezustannej złej gospodarki.

Schramm-Macdonald powiada w tym względzie ¹⁾: „oszczędności są tem, co stanowi dobrobyt jednostek, a przez to dobrobyt narodu. Marnotrawstwo natomiast sprowadza zubożenie jednostek i państw.... Każdego zatem oszczędnego człowieka należy uważać za dobroczyńcę, a każdego marnotrawcę za nieprzyjaciela państwa“. A nieco dalej czytamy: „powiedzieliśmy wyżej, że z początkiem cywilizacji rozpoczęło się także oszczędzanie; bylibyśmy jednak mogli prawie tak samo dobrze powiedzieć, że oszczędzanie wytworzyło cywilizację.“

Karol Schmidt ²⁾ stawia na początku swej książki o oszczędzaniu jako motto następujące słowa, wyjęte z Webera „Demokryta“: „Któż nam napisze dobrą książkę o sztuce oszczędzania? Mogłaby ona wielu wzbogacić“. Wzbogacanie nie jest jednakże bynajmniej jedynym i najgłębiej sięgającym skutkiem oszczędności, gdyż: „oszczędność i rozrzutność kierują losami ludzimi potężniej, aniżeli mniemamy“. W dalszym ciągu nazywa tenże autor oszczędność „surową dyetą“, która przy skrupulatnej i długotrwałej staranności w najdrobniejszych rzeczach „cudów

¹⁾ Dr. Hugo Schramm-Macdonald: „Der Weg zum Wohlstand“, II wydanie, Heidelberg 1892, str. 2 i 14.

²⁾ Karl Schmidt: „Jedermann's Sparbuch“, Stuttgart (bez roku) str. 1, 3, 29 i nast.

dokonywa^a. Drożyzna, ciężary podatkowe i inne kłopoty życia tylko nie wiele lub wcale nie nie mogą zrobić temu, który oszczędza; oszczędzający cieszy się większą wolnością, niż inni ludzie i ma to przeświadczenie, że nie może łatwo popaść w tak przykre położenie, ażeby był skazanym na jałmużnę i łaskę drugich. Moglibyśmy dodać, że oszczędność pomaga do nabycia mienia, a przez to także do znaczenia.

Oszczędność ma więc podstawę materyalną, którą nazwijmy zewnętrzną, gdyż motywa, które człowieka po największej części do tej cnoty zniewalają, od zewnątrz pochodzą. Jest jednakże jeszcze inna wewnętrzna podstawa oszczędności, chociaż zaraz należy uwzględnić, że mało tylko jest takich, którzy mają skłonność kierować się tym motywem. Wewnętrzna podstawa do oszczędzania zasadza się mianowicie na poznaniu wielkiej moralnej wartości oszczędności.

Kto się przyzwyczaił żyć ponad swoje stosunki lub też tylko spotrzebowywać natychmiast wszystko, co pobiera jako dochód, ten będzie się tej skłonności wciąż coraz więcej oddawać, gdyż on zdradza pewną moralną słabość, pewną niedołężność, która mu nie pozwala wstrzymać się we właściwej chwili. Każdy wie zresztą, jak to nadzwyczaj trudno jest wyswobodzić się z jakiegoś nałogu, a szczególnie z nałogu natychmiastowego użycia, o ile łatwiej jest żyć bez troski, aniżeli panować nad sobą, z zaparciem się zadawać sobie przymus i rzec się użycia na korzyść bliższej lub dalszej przyszłości. Z tego okazuje się, że przyzwyczajenie do oszczędnego gospodarowania swoimi środkami stanowi znakomity czynnik wychowawczy, który wywiera nader korzystny wpływ na charakter i na wzmocnienie energii indywidualnej.

U ludzi przeto silnej woli i silnego charakteru można w ogóle wnioskować, że posiadają wybitnie rozwinięty pociąg do oszczędzania i na odwrót można z pewnością przyjąć, że ludzie oszczędni, umiejący opanowywać swe zachcianki, okażą również silną wolę na innych polach swej działalności.

Z postępem rozwoju rodu ludzkiego rozwijał się też w nim dalej zmysł oszczędności i z jednej strony przybierał coraz doskonalsze formy, z drugiej wnikał w coraz szersze warstwy ludności. W czasach pierwotnych oszczędzano tylko mało i to tylko na krótki przeciąg czasu, co obok niskiego rozwoju miało swój powód głównie w tem, że wówczas nie było jeszcze pieniędzy kruszcowych i że przedmiotem oszczędności były tylko artykuły żywności i rzeczy do odzienia służące, które jednakże zawsze tylko przez krótki stosunkowo czas można było konserwować bez obawy zepsucia. Człowiek utworzywszy jednak zbiegiem czasu uporządkowane państwowe i towarzyskie związki, uczuł potrzebę uwzględnienia wymogów przyszłości w wyższym stopniu, niż pierwotnie.

Zasada oszczędzania znalazła — rzec można — klasyczny wyraz w ustroju danin publicznych, które już bardzo wcześnie u wszystkich państw starożytności weszły w użycie i stosownie

z rozwojem idei państwa wydoskonalały się coraz bardziej. I rzeczywiście opłacać podatki nie znaczy nic innego, jak oszczędzać, chociaż oszczędzać zbiorowo, kolektywnie, gdyż państwo używa podatków, pobranych od poszczególnych obywateli, na dzieła, dobru ogólnemu służące, które zwykle przekraczają możność jednostek, a które jednakże nie zawsze, lecz owszem tylko w rzadkich wypadkach bywają natychmiast wykonywane. Sumy zebranych podatków przechowuje się w kasach państwowych, to znaczy więc oszczędza się, a dopiero później, gdy okaże się tego potrzeba, wydaje się je na cele dobra publicznego.

Tam gdzie gospodarstwo publiczne rządzi się zasadą mądrej gospodarności, tam objawia się oszczędność w dziedzinie podatków po dwakroć t. j. raz w stadyum zbierania kwot, wpływających od opłacających podatki, a drugi raz w okresie użycia oszczędności, nagromadzonych w kasach podatkowych i naturalnie tylko do takiego systemu podatków stosuje się twierdzenie, że są one klasycznym wyrazem oszczędzania. Ustrój podatków przynosi wówczas także moralne owoce, mianowicie: opłacający podatki składa swój grosz chętnie na opędzenie wydatków, gdyż wie, że jego uciulany pieniądz jest w dobrych rękach, przykład rozumnej gospodarki finansowej państwa oddziałuje dobroczynnie z drugiej strony na poddanych i daje im pochoch do oszczędzania w jeszcze wyższym stopniu; tak staje się dobro publiczne źródłem dobrobytu prywatnego, a dobrobyt jednostek najpewniejszą podwaliną potęgę narodu.

Mac - Culloch mówi też w jednym miejscu swego dzieła „Principles of political economy“: „podatki mogą odpowiednio do swego rozmiaru i swej formy zrobić ludzi pracowitymi, przedsiębiorczymi i bogatymi lub też gnuśnymi, apatycznymi i ubogimi“ ¹⁾ To się odnosi jednakże nie tylko do formy i rozmiaru podatków, lecz w ogóle do całego systemu podatkowego jako podwójnej oszczędności, jeżeli zatem pewien naród cieszy się trwałym ekonomicznym rozkwitem, jeżeli jego członkowie są pracowici, przedsiębiorcy i bogaci, to możemy słusznie twierdzić, że w tem część zasługi przypada zwykle dobremu systemowi podatkowemu, że jest to owocem oszczędności jednostek i państwa.

Nigdy nie byłby człowiek dotarł do dzisiejszej wyżyny kultury i państwowego rozwoju, gdyby nie był poznał nadzwyczajnej korzyści i pożytku, wynikających z tego, aby sumy chwilowo nie konieczne potrzebne odkładać na przyszłość, gromadzić takowe i potem w razie potrzeby zużytkowywać na cele wspólne. Osiągnięto przeto wszędzie w świecie cywilizowanym stan tego rodzaju, że żyje się nie z tego, co się chwilowo uzyska, lecz z plonów pracy lat poprzednich, a nawet całych pokoleń poprzednich, to znaczy nagromadzono fundusz rezerwowy, bezustannie podtrzymywany

¹⁾ Gustav Bing: „Ein Feind des Sparens“, Wiedeń 1878, str. 17.

i nigdy nie wyczerpujący się, który umożliwia każdemu narodowi przeżyć bez zbyt dotkliwej nędzy lata, w których był lichy urodzaj i interesa szły źle. „People consume, what has been produced, not what is about to be produced“ (naród spotrzebowuje to, co już zostało wyprodukowanem, nie zaś to, co dopiero ma być wyprodukowane) mówi John Stuart Mill w swoich „Principles of political economy“. A dalej wyłuszcza ten wielki angielski ekonomista to samo twierdzenie, mówiąc: „Naród musiał więcej wyprodukować, aniżeli (w dawniejszych czasach) zużyć, lub też musiał mniej zużyć, aniżeli wyprodukował.“¹⁾ Tu więc znaleźliśmy ideę oszczędzania wyraźnie zdefiniowaną, albowiem oszczędzać znaczy — jak to wyżej wykazaliśmy — nie innego jak mniej zużywać, aniżeli w danej chwili uzyskanem zostało.

Ogólną sumę tego, co oszczędzono, z której dziś każdy naród żyje i którą gospodarzy, dopóki nowe sumy nie zostaną oszczędzone, nazywają bogactwem narodowem. Od wielkości bogactwa narodowego zależy jednak, jak wiadomo, całe stanowisko światowe, wpływ i polityczne znaczenie, a po części nawet zewnętrzna potęga narodu.

Z tego wypływa, że naród musi być tem więcej poważnym, tem potężniejszym i bardziej wpływowym pod każdym względem, im większą jest suma jego narodowych oszczędności, im gorliwiej każdy obywatel oszczędza i oszczędności wiecła do ogólnego dobrobytu narodowego, t. j. je korzystnie zużytkowuje.

Dla czego jest Francya tak nadzwyczajnie bogatym krajem? — Dla tego, że posiada tak wielkie bogactwo ziemi! — odpowie zapewne niejeden. Bardzo słusznie, ale mimo tego bogactwa ziemi, nie zajmowałaby ona wcale tego stanowiska w Europie, które od wielu stuleci zajmuje, gdyby jej mieszkańcy nie byli po największej części wzorem ludzi oszczędnych, którzy każdego centyma, chwilowo zbędnego, składają, aby go korzystnie zużytkować. Ta zasada mądrej oszczędności zaprowadziła Francję na stopień dzisiejszej wysokości. utworzyła obecne bogactwo narodowe, z którego się jeszcze wiele pokoleń zasilac i żywić może, nie wyczerpując go i tej też zasadzie trzeba zawdzięczyć, że kraj ten z tak zdumiewającą szybkością podniósł się po nieszczęśliwej wojnie w latach 1870/71.

Że jednak wielkie bogactwo narodowe nie tylko państwu jako takiemu, lecz także poszczególnym członkom pewnej narodowości korzystać przynosi, dowodzi ta okoliczność, że we Francyi o wiele mniej jest osobistej nędzy, mniej ubóstwa w niższych warstwach ludowych, aniżeli w jakimkolwiek innym kraju świata. I to jest także naturalnem, gdyż „naród, który się odznacza oszczędnością, może przyjść z pomocą ekonomicznie słabym, nim

¹⁾ John Stuart Mill: „Principles of political economy“. Wydanie ludowe. Londyn 1872 str. 40, 43, 44.

jeszcze utracą zupełnie swoją siłę produkcyjną i nim jeszcze staną się pasożytami narodu; chroni on przez to kraj przed zmniejszeniem ogólnej siły produkcyjnej i zapewnia sobie z drugiej strony konsumentów, posiadających możność nabywania, co jest zasadniczym warunkiem każdej produkcyjnej czynności.“¹⁾ Ponieważ każda rzecz utracą, jak z doświadczenia wiemy, z czasem swą wartość użytkową czy to wprost przez spotrzebowanie ludzkie, czy też przez naturalne zużycie się pod wpływem czasu, przeto jest jasnem, że człowiek zmuszonym jest starać się nieustannie o nowe wytwarzanie, aby nie cierpieł niedostatku.

To wytwarzanie musi być uregulowane miarą spotrzebowania; im większem jest spotrzebowanie czyli zużywanie, tem znaczniejsze musi też być wytwarzanie.

W ekonomicznem pojęciu dzieje się tak wtedy, jeżeli, jak F. B. W. Hermann mówi²⁾:

- 1) „przy jak najmniejszym zaoferowaniu uzyskuje się lub wytwarza jak najobfitsze zaspokojenie potrzeb,“ — oraz jeżeli:
- 2) „na potrzeby nie obraca się więcej dóbr, jak tego wymaga ich istota, ważność i rozmiar.“

Jeżeli przypatrzymy się życiu i zachowaniu człowieka z tego ostatniego stanowiska, to poznamy, że po większej części brakuje ludziom energii, potrzebnej do wypełnienia tego warunku. Większość ludzi poznaje wprawdzie — przynajmniej zewnętrzną — korzyść, jaka wypływa z oszczędności, ale od teorii do praktyki, od dobrego przedsięwzięcia do ostatecznego i konsekwentnego wykonania ogromnie daleko. Jeżeli zapytamy ludzi, czemu użycia tego lub owego sobie nie odmówią raczej i nie oszczędzą sumy, użytej na ów wydatek, to otrzymujemy zwykle odpowiedź: „cóż, kiedy ja nie mogę bezwarunkowo żyć bez zaspokojenia tej potrzeby, ja już przyzwyczaiałem się do tego.“ W tem leży właśnie wielki błąd. Tak zwane „potrzeby“ nie są często wcale rzeczywistymi potrzebami, tylko są to mniej lub więcej złe nawyczki, które, pominiawszy już to, że podkopują dobrobyt zarówno pojedynczych ludzi, jak i całych narodów, są jeszcze najczęściej szkodliwe dla zdrowia. Tak ma się rzecz n. p. z używaniem alkoholu, paleniem tytoniu, różnemi rozrywkami i wieloma innemi rzeczami, które wcale nie są koniecznie potrzebne do życia. Samo tylko perswadowanie nie zdoła po większej części wykazać takim ludziom zgubności ich bezmyślnego i niezapobiegliwego sposobu życia; aby ich skierować na racjonalną drogę, potrzeba tu jeszcze koniecznie zwrócić ich uwagę na nadzwyczajne korzyści, które przez roztropne oszczędzanie można osiągnąć.

¹⁾ V. Sluno von Linden: „Wirtschaftliche Fragen“. Wiedeń 1894 str. 33.

²⁾ F. B. W. Hermann: „Staatswirtschaftliche Untersuchungen“, Monachium, 1874. str. 15, 16, 27, 28.

Z porządku rzeczy przystępujemy teraz do omówienia rozlicznych państwowych i społecznych urządzeń, przez które oszczędzanie nie tylko stało się ułatwionem, ale także zarówno jednostce oszczędzającej, jak i całemu narodowi korzyść przynoszącem.

* * *

W czasach pierwotnych, w których oszczędzanie polegało jedynie na gromadzeniu środków pożywienia i odzieży, nie mogły przedmioty oszczędzane nawet wtedy, gdy przez wpływ powietrza lub inne czynniki elementarne nie uciekały, przecież nigdy i pod żadnymi warunkami zyskiwać ani na wartości ani na objętości. Inaczej jednakże ukształtowały się stosunki, odkąd człowiek stworzył środek dla ogólnej zamiany, t. j. pieniądze, które umożliwiają i ułatwiają kupno i sprzedaż w każdej wysokości. Pieniądze jako towar, służący za pośrednika zamiany i równoważnika innych towarów, są, można powiedzieć, już same przez się ekwiwalentem bogactwa, utworzonego i zebranego z wysiłkiem pracy ludzkiej, a przytem posiadają tę zaletę, że mogą być długo przechowywane, nie tracąc na wartości pod wpływem czasu. Kto więc pracuje i zarabia przez to pieniądze, ten zbiera produkty swej własnej pracy, a mianowicie oszczędził on je w tym momencie, kiedy robota została ukończoną i pewną kwotą pieniężną wynagrodzoną. Kto zaś inną drogą, a nie własną pracą nabywa pieniądze, ten przyjmuje produkta pracy drugich, które oni dla niego zaoszczędzili. Przebieg sam przez się jest zawsze ten sam.

Z tego okazuje się, że ten, kto rozporządza w danej chwili pewną sumą pieniędzy, już albo sam oszczędził, lub też przyszedł w posiadanie oszczędności innych osób. Nasuwa się przeto pytanie, jak on te oszczędności, te pieniądze ma zużytkować?

Pewna część tej sumy będzie potrzebną niewątpliwie do utrzymania życia posiadacza, który będzie zmuszonym znowu ją wydać. Lecz ludzie po większej części sądzą, że suma pieniężna, którą mają do dyspozycji, na to jest przeznaczoną, aby została w całości znowu wydana. Kto takiemu pojmowaniu rzeczy hołduje, ten oszczędza tylko w sposób bardzo niedoskonały, gdyż jakkolwiek nie roztrwania, t. j. nie wydaje więcej, jak jego przychód wynosi, oszczędza jednak tylko na krótki przeciąg czasu, powiedzmy od jednego tygodnia do drugiego, od jednego miesiąca lub nawet roku do drugiego. Taki człowiek z własnego popędu, t. j. jeśli mu nie przyjdą w pomoc okoliczności wyjątkowo pomyślne, leżące poza obrębem jego osobistej możliwości, nie osiągnie nigdy tego, co zwiemy kapitałem.

Co należy rozumieć przez kapitał jest dotąd jeszcze między ekonomistami spornem, najzwyczajniej jednak rozumianą jest przez kapitał ta część utworzonego majątku, która nie służy do zaspokojenia bieżących ludzkich potrzeb, lecz przeznaczoną jest do wytworzenia nowego majątku. Pojęcie kapitału jest zatem o wiele cenniejsze, aniżeli pojęcie majątku, gdyż to ostatnie obejmuje do-

bra, służące zarówno do naszych bieżących jako też przyszłych potrzeb. Pod pojęcie majątku podpadają także wszystkie przedmioty, które służą do zaspokojenia potrzeb duchowych, jak obrazy, przedmioty sztuki, wytwory rzeźby, starożytności i t. p., lecz o ile takowe stanowią przedmiot handlu, muszą i one być podciągnięte pod pojęcie kapitału. Tak pojmują kapitał Smith, Mill, Rossi i wielu innych wybitnych ekonomistów, twierdząc zgodnie, że kapitał jest produktem oszczędności, a przeznaczeniem jego wytwór nowego majątku. Bez oszczędności nie ma majątku, a zatem nie ma także kapitału.

Odmiennej definicyę podaje Karol Marx, ekonomista i głowa Internationału; kapitałem są wedle niego „pieniądze, które stały się towarem, a przez tenże znowu większemi pieniędzmi”¹⁾. Marx wyraża to formułą „ $G - W - G'$ ”, która ma oznaczać, że pieniądze, które dostaną się w obrót towarowy lub proces produkcyjny, powracają z tychże powiększone.

Nie identyfikując się z tem zapatrywaniem, musimy jednak i my przyjąć jako charakterystykę kapitału ten fakt, że kapitał może się powiększać, a specyalnie pieniądze i wartość pieniężna nawet bez współdziałania tego, czyje one są. Z powodu tej własności skierowaną jest dążność oszczędzających do odkładania pieniędzy i wartości pieniężnej, jako też do posiadania takich kapitałów, które mogą stać się towarem, a przez to znowu zwiększonymi pieniędzmi, gdyż nadwyżka wartości (plus value), oznaczona w formule Marxa przez G' , jest właśnie tem, co w nowoczesnem życiu ekonomicznem przedstawia się jako pożądanie i pozyskania godne.

Tak kupujący jak sprzedający nie ma zamiaru li tylko zamienić, t. j. za pewną wartość otrzymać inną równej wielkości, lecz każdy chce przede wszystkim więcej otrzymać, aniżeli dał. Kupiec, który towary sprzedaje lub zakupuje, przemysłowiec, który z produktów surowych sporządza wyroby fabryczne, rolnik, który z ziemi uzyskuje środki spożywcze i inne produkty, — ci wszyscy i jeszcze wiele innych klas społecznych starają się uzyskać większą wartość. Ta nadwyżka wartości, którą w codziennem życiu znamy pod nazwą zysku, względnie procentu, którą jednak bardzo trafnie nazywają „wynagrodzeniem za pracę”, może być tylko wtedy osiągnięta, jeżeli kapitał bierze udział w procesie produkcyjnym, jeżeli wejdzie w związek z twórczą pracą i stanie się przez to pracującym kapitałem.

Natomiast u tego właściciela, który uniemożliwia swemu kapitałowi zasilić się, leży on odłogiem, pozostaje martwym, a martwy kapitał nie przyniósł jeszcze nikomu żadnych korzyści.

Możnaby może myśleć, że nikt nie jest tak nierozsądnym, iżby działał na swą własną niekorzyść i zrzekał się zysku, któ-

¹⁾ Karl Marx: „Das Kapital, Kritik der politischen Oekonomie“, T. I., 3 wyd., str. 131.

rego może z pewnością oczekiwać przy roztropnem użyciu swej własności. Ilość ludzi tak działających jest jednakże bardzo znaczna, o wiele większa, aniżeli zwykle przypuszczamy. Nie ulega mianowicie wątpliwości, że jeszcze dziś istnieje wielka liczba ludzi, którzy wprawdzie nie marnotrawią, lecz przechowują swe pieniądze bezużytecznie zamiast żeby je lokowali korzystnie. Ci, co w ten sposób oszczędzają, stoją na najniższym stopniu oszczędzania. Że się jednak takie prymitywne metody oszczędzania mogły dotąd utrzymać, pochodzi to z jednej strony stąd, że przyzwyczajenia, jeśli się raz zakorzeniły, zwykły się nawet i wtedy utrzymywać, gdy warunki ich egzystencji już nie istnieją, z drugiej zaś strony stąd, że większość ludzi tylko powoli zaznajamia się z nowymi urządzeniami, a wielu z tych, którzy o nich wiedzą, po części z braku zrozumienia, a po części z niedbalstwa z nich nie korzysta.

Tego losu doznawały długo razem z wieloma innemi instytucjami także kasy oszczędności. Mają one za cel oszczędzanie ułatwiać i do niego zachęcać: przyjmując wkładki pieniężne, starają się przez pewną lokacyę zebranych kapitałów o powiększenie oszczędności. Zakłady te zostają albo pod bezpośrednim zarządem organów państwowych, albo też zarządzają nimi osoby prywatne pod nadzorem państwowym.

Kasy oszczędności przyjmują do oprocentowania nawet bardzo drobne kwoty, a wkładający może je deponować każdego czasu. Zasługuje jednak na uwypatnienie okoliczność, że liczne zakłady oszczędności (a szczególnie te, które operują wśród najuboższych klas społecznych) przyjmują wkładki od poszczególnych osób tylko do pewnej wysokości¹⁾. Ograniczenie to, w zasadzie niekorzystne dla oszczędzania, usprawiedliwionem jest, jeżeli się zważy, że kasy oszczędności nie mają przeznaczenia być zakładami dla lokacyi kapitałów, lecz mają dopomagać do zebrania pewnego zasobu, który następnie właściciel inaczej zużytkuje.

Nie mała ujemna strona kas oszczędności, którą, — rzecz osobliwsza — uważają niektórzy właśnie za szczególną korzyść, leży w tem, że oszczędzający może w każdej chwili swój kapitał oszczędzony (bez istotnego ograniczenia) podjąć, przez co wielu ulega pokusie, gdyż oszczędzają oni wskutek tego tylko na krótki stosunkowo czas i nie uzbierają nigdy znaczniejszej sumy. Tacy więc ludzie, którzy nie zdołają oprzeć się owej pokusie, nie wychodzą na tem dobrze, jeżeli swe pieniądze umieszczają w kasach oszczędności.

Drugą niekorzystnością kas oszczędności jest, że dają one małe procenta, po większej części 2% do 4%, że więc tylko bardzo powoli zwiększają wartość oszczędności, co jest celem powszechnych usiłowań.

¹⁾ Suma wkładek i skapitalizowanych odsetków deponenta nie może w austry. pocztowych kasach oszczęd. wynosić więcej jak 1000 złr. We Francyi maksymalny depozyt pojedynczej osoby w kasie oszczędności oznaczono na 2000 frank.

Zakłady oszczędności zatem, o których tu mowa, ułatwiają początek oszczędzania, który, jak wszelki początek jest trudny; oraz kwalifikują się także głównie dla osób, które mają w regularnych odstępach czasu uiszczać większe sumy, a którym byłoby trudnem, albo nawet niemożliwem, potrzebne na ten cel pieniądze gdzieindziej umieścić w sposób pewny i korzystny. Ci uczynią dobrze, jeżeli czasowo umieszczają będą w kasach oszczędności mniejsze kwoty, aby w ten sposób mieć w pogotowiu pieniądze, przeznaczone na konieczne potrzeby n. p. na czynsz i t. p.

Cenną natomiast zaletą, którą wyróżniają się kasy oszczędności jest, że są one absolutnie pewne, że więc oszczędzający nie znajdzie się z ich powodu nigdy w niebezpieczeństwie utracenia swych oszczędności przez winę drugih lub wskutek komplikacji handlu światowego.

Przy tej sposobności należy z wszelkim naciskiem przestrzedz przed tak zwanemi „korzystnemi“ lokacyami kapitału, których ofiarą padają rokrocznie setki tysięcy. Wiele ludzi jest mianowicie tego zdania, że nie może być zyskowniejszem, jak użycie kapitału na zakupno papierów wartościowych, które przynoszą wielkie procenta. I tak rzucili się niedawno ludzie różnych klas społecznych i różnych krajów na udziały przedsiębiorstw południowo-afrykańskich min złota w nadziei, że przez ulokowanie swych pieniędzy w tych przedsiębiorstwach uzbierają wkrótce wielkie bogactwa. Jednakże po krótkim czasie powodzenia nastąpił krach i wszyscy ci zaślepienicy stracili swe pieniądze. Znany jest także krach panamski we Francyi, którego ofiarą padły właśnie klasy średnie, gdy wpieryw niesumienni spekulanci i kierownicy tego przedsiębiorstwa wyłowili około miliarda franków z kieszeń niezamożnych ludzi i takowe sprzeniewierzyli.

Oprócz kas oszczędności są jednakże dziś jeszcze inne urządzenia, które posiadając zalety tychże kas, nie mają ich niekorzyści i nie przedstawiają pod żadnym względem ryzyka, na które są po większej części narażone przemysłowe, a nawet państwowe i komunalne lokacje kapitałów, są to mianowicie instytucje ubezpieczeń na życie.

* * *

„Kto rozsądnie oszczędza, ten zapewnia sobie spokojne życie i spokojną śmierć“, powiada Proudhon, znany francuski pisarz ekonomiczny. Każdy, kto zna dokładnie urządzenie towarzystw ubezpieczeń na życie, przyzna, że cel powyższy można niewątpliwie osiągnąć przez odpowiednie użycie tych instytucji, podczas kiedy samo zbieranie pieniędzy lub nawet umieszczanie wkładek w instytucjach oszczędności ani nawet w przybliżeniu nie daje równej pewności osiągnięcia tego celu.

Korzyści, jakie ubezpieczenie na życie przedstawia, oraz różnicę, jaka zachodzi między towarzystwami ubezpieczeń na życie, a kasami oszczędności, wykazuje bardzo trafnie sprawozdanie Dyrekcji Towarzystwa Wzaj. Ubezp. w Krakowie, przedłożone

Zgromadzeniu Ogólnemu dnia 29 maja 1884 r., z którego poniżej kilka ustępów przytaczamy:

„.... Dyrekcyja pragnie zachęcić ludzi dobrej woli, aby chcieli się obznajamiać z tym rodzajem ubezpieczeń i korzystać w porze życia najwłaściwszej z tej tak pożytecznej Instytucyi.

„Przy zabezpieczeniach bowiem wpływają tak na przyjęcie jak na wysokość opłaty: stan zdrowia i wiek ubezpieczającego się. Zabezpieczenie przeciw szkodom elementarnym można każdej chwili skutecznić i jeśli podczas zaniedbania ubezpieczenia właściciel nie został elementarną klęską dotknięty, zaniedbanie to łatwo daje się naprawić. Przy zabezpieczeniu na życie ma się rzecz inaczej. Każdy rok zaniedbania p o d n o s i koszt zabezpieczenia, chociażby zdrowie nie uległo niekorzystnym zmianom, bo im kto starszy, tem wyższa opłata, mianowicie przy ubezpieczeniu kapitałów na wypadek śmierci — a gdy zdrowie zaczyna szwankować, to wtedy i z tego powodu opłata staje się droższą, a co gorsza przyjęcie często niemożliwem — a stąd strata niepowetowana.

„Ludzie nieświadomi sprawy i nie zastanawiający się nad skutkami ubezpieczeń na życie, porównują często Towarzystwa Ubezpieczeń na życie z Kasami Oszczędności.

„Różnice pomiędzy temi Instytucyami są jednak tak dobitne, że one ze sobą porównywane być nie powinny, gdyż zasady i organizacye tych instytucyj są odmienne: Kasy oszczędności fruktyfikują wkładki jednostek na wyłączną korzyść tych jednostek, Instytucye zaś Ubezpieczeń fruktyfikują wkładki ogólne Członków, węzłem solidarności związanych, nie tylko dla każdego z nich z osobna, ale w szczególności dla tych, których pasmo życia wcześniej przecięte zostanie, a którzy tem samem pozbawieni zostali dalszego oszczędzania. Zabezpieczenie na życie łączy w sobie przeto nie tylko pożytek Kas Oszczędności, t. j. nastęcza nie tylko możność oszczędzania, ale za pomocą wzajemności gwarantuje zarazem wysokość sumy, oszczędzić się mającej. Możliwość oszczędzania za pomocą lokacyi w Kasie Oszczędności kończy się z chwilą śmierci oszczędzającego, wskutek czego oszczędzający nie wie, ile oszczędzić zdoła? gdy tymczasem przystępujący do zabezpieczenia na życie już z chwilą zawarcia tego układu ma p e w n o ś ć, że dotrzymując przyjętych zobowiązań, oszczędzi najniewątплиwiej tę sumę, jaką oszczędzić postanowił, bez względu na to, jak długo żyć będzie.

„Nie należy tu pominąć i tej uwagi, że z Kasy Oszczędności można w każdej chwili pieniądze odebrać, a ileż to razy nastęcza się po temu pokusa! Przy zabezpieczeniu na życie rzecz ma się inaczej: ono p r z y m u s z a do oszczędności i do akuratrości, raty m u s z a w terminach być wnoszone, ubezpieczony te wpłaty uważa sobie niejako za dług — kiedy wkładając do Kasy Oszczędności, wkładkę taką jako zasób traktuje“.

Jest to właśnie jedna z niepoślednich, szczególnie ważnych zalet ubezpieczenia na życie, że uczestnicy jego poddają się mo-

ralnemu przymusowi, a przez to zniewoleni są do oszczędzania. Ta konieczność oszczędzania uczy człowieka regulować swój sposób życia i zastosowywać wydatki do środków, a rozbudzając w nim przeświadczenie własnej wartości, podnosi szacunek dla siebie samego i czyni zdolnym i gotowym do poświęceń. Kieruje w tem człowiekiem chęć wystarczenia sobie samemu, aby się nie stać ciężarem bliźniemu, czyniąc zaś ciągłe usiłowania do polepszenia swego bytu z pomocą pracy, pilności, porządku i umiarkowania, przejmuje on się gorącym pragnieniem zabezpieczenia dobrobytu rodzinie i ochrony jej od niepowodzeń w przyszłości.

Skreślony tu dodatni wpływ oszczędzania za pomocą ubezpieczeń na życie wykazuje jasno ogromną wyższość tychże w porównaniu z innymi systemami oszczędzania ¹⁾.

* * *

Adam Smith, znakomity szkocki ekonomista, pisze w jednym miejscu swojego sławnego dzieła „badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów“ ²⁾: przypuśćmy, że każdy z dwóch prawie równo bogatych ludzi wydaje swój dochód w rozmaity sposób; jeden z nich będzie może utrzymywać liczną służbę, konie, powozy i będzie codzień używał przyjemności, jakie nam nowożytnie życie nastrecza, drugi natomiast będzie lepiej gospodarzyć i swoje pieniądze wprawdzie także wydawać, jednakże w sposób pożyteczniejszy, meliorując pola, wystawiając i utrzymując w dobrym stanie budynki, zakupując obrazy i inne przedmioty sztuki i t. d. Gdy porównamy po niej jakim czasie położenie obydwu, to znajdziemy, że pierwszy nie nie zostawił, co by miało jakiegokolwiek znaczenie albo trwałość, podczas gdy drugi nie tylko utrzymał i ugruntował swój dobrobyt, lecz także przysłużył się potomności. Budynki, które wystawił, przedmioty sztuki i książki, które zakupił, nie wiele utracą przez czas na swej wartości, owszem wartość niektórych rzeczy zwiększy się nawet tak, że on w istocie więcej pozostawi, aniżeli pierwotnie posiadał. Przy tem jednak był on dla swych współobywateli pożytecznym, gdyż zatrudniał pewną liczbę pilnych rąk, które miały przez niego zarobek.

Przykład ten dałby się jeszcze rozszerzyć i w ogóle można powiedzieć, że ten, kto rozsądnie oszczędza i przestrzega w życiu

¹⁾ Porów. Emanuel Herrmann „Die Theorie der Versicherung vom wirthschaftlichen Standpunkte“, Graz, 1869, II wyd., str. 34: „... das Ersparnis erreicht durch allmähliges Ansammeln oft erst nach vielen Jahren jene Höhe, welche der Versicherungsglückspielgewinnst schon gleich anfangs ohneweiteres haben muss. Gerade in diesem Umstande liegt die Stärke des modernen Versicherungswesens. Diese Präcision, mit der es die nöthig gewordenen Ersatzbeträge fast augenblicklich in jeder Höhe zur Verfügung stellt, ist durch das Sparwesen gänzlich unerreichbar“.

²⁾ Adam Smith: „An Inquiry into the nature and causes of the wealth of nations“. Edynburg 1835. T. II. str. 142, 143, i nast., T. III. str. 158, 159 i nast.

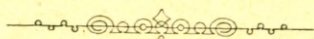
porządku, będzie wywierał korzystny wpływ zarówno moralny jak i materyalny na swoich współobywateli, gdyż daje im zarobek, zniewala ich sam do oszczędności i dostarcza dla obrotu społecznego i światowego kapitałów, które przy rozrzutnem życiu byłyby się zmarnowały, a w każdym razie nie mogłyby być tak korzystnie użytymi; jest to tak jasnem, że nas od dalszego dowodzenia uwalnia.

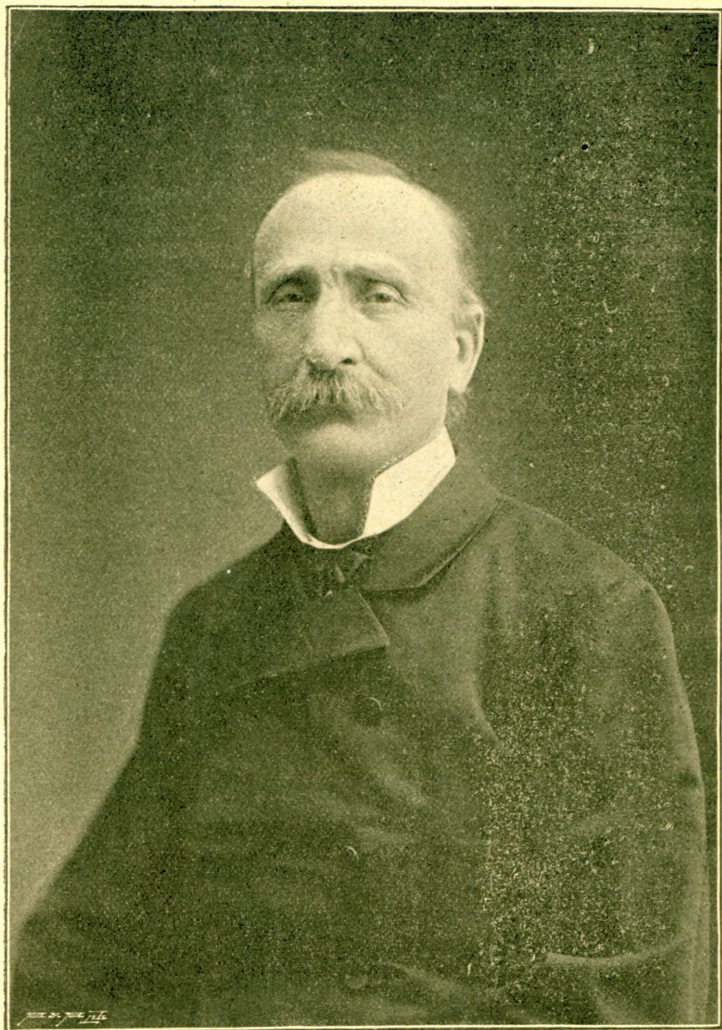
Ze wszystkiego, co wyżej powiedzieliśmy, wypływa, że „oszczędzać“ znaczy „mniej spotrzebowywać, aniżeli się wytwarza“, że jednak tylko ten korzystnie i rozsądnie oszczędza, kto oszczędności tak zużytkowuje, że przez to wartość tychże się zwiększa i że prócz tego także i innym ludziom przynoszą one korzyść. Ten cel osiąga się w sposób mniej doskonały przez kasy oszczędności, a za pośrednictwem instytucyi ubezpieczeń na życie w stopniu wyższym i doskonalszym.

Stawiając to twierdzenie, nie mamy bynajmniej zamiaru obniżać znaczenia kas oszczędności i ich wielkiego pożytku dla dobrze zorganizowanych społeczeństw, chcieliśmy tylko uwydatnić wzajemny stosunek obu skreślonych instytucyi, którym idea oszczędności dała początek.

Mniemamy bowiem, że każdy z tych dwu rodzajów zakładów, t. j. zarówno kasy oszczędności jak i instytucje ubezpieczeń na życie mają właściwe sobie uprawnienie i rolę w społeczeństwie do spełnienia. Im szersze przeto warstwy społeczeństwa będą sobie zdawać sprawę z różnicy i naturalnych granic, jakie mają oba te urządzenia, tem skuteczniej, szerzej i rozsądniej będą mogły z nich korzystać, potęgując swą siłę ekonomiczną.

Mieczysław Demetrykiewicz.

Ś. p.

MAKSYMILIAN ŁĘPKOWSKI,

długoletni Dyrektor Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, rozstał się z tym światem dnia 1. lipca 1893 r.

Wydawnictwo kalendarza asekuracyjno - ekonomicznego poczytuje sobie za rzetelny obowiązek poświęcić zasłużonemu Dyrektorowi na tem miejscu krótkie wspomnienie.

Ś. p. M. Łepkowski, którego podobiznę powyżej zamieszczamy, urodził się 17. października 1817 r. w ziemi sanockiej, w dziedzicznym majątku Zasławiu. Bardzo młodo, bo zaledwie 11 lat wówczas liczył, kiedy rodzice oddali go do akademii wojskowej w Wiener-Neustadt. W roku 1836 opuszcza mury akademii i w randze oficera przydzielony zostaje do służby w kraju ojczystym — w mieście Przemyślu.

Spędziwszy 3 lata w wojsku, zamienia oręż na pług, udając się na gospodarstwo do rodzinnego majątku Zasławia, gdzie gorliwie i z zamiłowaniem pracuje na ojczystej niwie. Sąsiedzi i obywatele okoliczni, poznawszy w ś. p. Maksymilianie męża niepospolitych przymiotów serca i umysłu, darzą go szczególnem zaufaniem i powierzają mu różne obywatelskie godności.

I tak: w r. 1869 widzimy go na stanowisku marszałka powiatu sanockiego, a w lat 4 później jako poseł tej ziemi zasiada w Radzie państwa. Powołany w r. 1878 na II. Dyrektora Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, składa mandat poselski, a oddając się wyłącznie na usługi tej krajowej instytucji, długoletnią, niezmordowaną, wzorową i cichą pracą pozyskał sobie powszechny szacunek i bezgraniczne zaufanie swoich współobywateli i Rady nadzorczej, która go też raz po raz na zajmowanym stanowisku Dyrektora zatwierdza.

Był to bowiem mąż niezwyklej zacności i prawości charakteru, nadzwyczaj skromny i uprzejmy w obejściu, wyrozumiały i uczynny dla swych podwładnych. To też kiedy nadeszła chwila rozłąki z ukochanym Dyrektorem z powodu nadwątlonego wiekiem zdrowia, koledzy i urzędnicy instytucji żegnali go z powszechnym żalem, wręczając ś. p. Maksymilianowi jako pamiątkę wspólnej pracy i w dowód niewygasłej pamięci jego własny portret.

Nie długim był wszakże odpoczynek po trudach i znojach 76-letniego pełnego zasług żywota, bo oto w rok po tak serdecznem rozstaniu się, rozstał się, ale już na zawsze, ze światem, oddając Bogu ducha swego w tem samym miejscu, gdzie przed 76 laty światło dzienne ujrzał.

Zgon zasłużonego krajowi męża wywołał szczery żal w szerokich kołach społeczeństwa.

Cześć Jego pamięci!

Ekonomiczna doniosłość ubezpieczenia od wypadków.

SZKIC.

„Nieszczęśliwy wypadek“. Wczoraj o godzinie 4 popołudniu przy zaciąganiu belek znajdującego się przy ulicy N. domu dwupiętrowego, spadł murarz A. F. z wysokości drugiego piętra i poniósł śmierć na miejscu. Zwłoki odstawiono do kostnicy. Nieszczęśliwy pozostawił wdowę i czworo dzieci.“

Od czasu do czasu przynoszą dzienniki tego rodzaju notatki, umieszczając je w kronice obok opisów festynów, wiadomości osobistych i t. p.

Czytelnik któremu uczucie litości nie obce, odczytuje notatkę z westchnieniem współczucia — mniej czuły pomija obojętnie taki zapiszek kronikarza — nikt jednak nie zdaje sobie sprawy z tego, że wypadki rejestrowane przez dzienniki to zaledwie drobna cząstka tysięcy wypadków, jakie corocznie się wydarzają, zabierając śmiercią ojców rodzin lub odbierając okaleczającym możność zarobkowania.

Nie piszę słów tych kierowany sentymentyzmem, chcę zwrócić jedynie uwagę czytelnika na ekonomiczną stronę sprawy: wywołać refleksję, jaką ekonomiczną szkodę wywołują nieszczęśliwe wypadki i zwrócić uwagę na doniosłość ubezpieczenia od wypadków, które w Austrii w r. 1889 przymusowo zaprowadzone zostało.

W ramach szczupłego szkicu nie mogę wdawać się w szerokie roztrząsanie kwestyi. Byłoby to zresztą zbędnem, gdyż cyfry których szereg przytoczę, przemówią same za siebie; myślący czytelnik resztę sobie dopowie. Leży przedemną sprawozdanie Ministra Prezydenta jako kierownika ministerstwa spraw wewnętrznych przedłożone Radzie państwa »o działalności zakładów ubezpieczenia od wypadków za rok 1894«. Wobec tego, iż rok 1894 stanowił rok piąty istnienia ubezpieczenia od

wypadków w Austrii — sprawozdanie zestawia na wstępie niektóre cyfry z całego pięciolecia; w dalszym ciągu podaje sprawozdanie na kilkunastu arkuszach ruch funduszków i statystykę wypadków za r. 1894. Ażeby nieodstraszać czytelnika zbyt wielką armią suchych dat, wyjmuję cyfry najbardziej interesujące.

Do końca roku 1894 zgłoszono 136.831 wypadków w 7 zakładach ubezpieczenia robotników od wypadków i w kolejowym Zakładzie ubezpieczenia. Na zakład lwowski, którego terytorjum obejmuje Galicyę i Bukowinę, wypada z powyższej cyfry 4006 wypadków. W cyfrze zgłoszonych wypadków mieszczą się naturalnie wypadki o śmiertelnym wyniku i wypadki ciężkiego okaleczenia obok wypadków lżejszego uszkodzenia; wypada jednak zaznaczyć z jednej strony, że zgłoszenia dotyczą tylko przedsiębiorstw, które według ustawy ubezpieczeniu podlegają — z drugiej strony zaś podnieść, że znaczna ilość wypadków, zwłaszcza w pierwszych latach istnienia ubezpieczenia, dla nieświadomości ustawy i t. p. wcale zgłoszoną nie była. Z tego też ostatniego powodu cyfra zgłaszanych corocznie wypadków rośnie z roku na rok i można z całą pewnością twierdzić, że nie dosięgła dotąd swego punktu kulminacyjnego.

O wzroście tej cyfry daje należyty obraz następujące zestawienie.

We wszystkich wyżej określonych Zakładach ubezpieczenia zgłoszono:

w roku 1890	wypadków 16.041
„ „ 1891	„ 21.316
„ „ 1892	„ 26.298
„ „ 1893	„ 32.917
„ „ 1894	„ 40.259

zgłoszono tedy razem przez lat pięć wypadków 136.831

Dla pojęcia o następstwach, jakie w ciągu tych lat wypadki owe wywołały, niech posłuży zestawienie następujące:

W ROKU	było wypadków, które spowodowały		
	ś m i e r ć	stała niezdolność do zarobkowania	przemijającą niezdolność do zarobkowania
1890	548	1.593	4.600
1891	565	2.151	6.068
1892	574	2.530	6.318
1893	649	3.244	7.008
1894	670	3.701	8.181

Z powyższego zestawienia wynika, że ruch przedsiębiorstw, ubezpieczeniu podlegających, pociąga za sobą bardzo poważne ofiary, gdyż pozbawia rocznie do 700 osób życia a blisko 4.000 osób rocznie czyni trwale niezdolnymi do zarobkowania!

Zakłady ubezpieczenia robotników od wypadków, istniejące w tej połowie monarchii od r. 1889., mają zadanie częściowego wynagradzania szkody materialnej wynikającej z wypadków.

Zaznaczam wyraźnie, że wynagrodzenie tej szkody materialnej jest częściowe, a jest niem dlatego, ponieważ osobom szkodą dotkniętym, zapewnia ustawa część owej sumy, jaką skutkiem wypadku tracą. Robotnik, który skutkiem wypadku stał się trwale zupełnie niezdolnym do zarobkowania otrzymuje rentę równającą się 60% jego zarobku, renty osób częściowo niezdolnych do zarobkowania wynosić mogą co najwyżej 50% zarobku a renta wdowy i dzieci pozostałych po zabitym, razem wzięte, nie mogą przekraczać 50% zarobku zmarłego. Obok tego zważyć należy, że przy wymiarze odszkodowań uwzględnia się tylko zarobek, pobierany w chwili wypadku — że więc nie uwzględnia się możliwości podwyższenia płacy, jaka byłaby dla robotnika istniała, gdyby skutkiem wypadku nie był utracił zdolności do zarobkowania.

Zaznaczam to wyraźnie, zanim przytoczę cyfry odszkodowań, wypłacanych przez Zakłady ubezpieczenia — ażeby zwrócić uwagę czytelnika, że cyfry odszkodowań nie mogą być uważane za istotny wyraz szkody, wynikającej z wypadków.

Tytułem odszkodowań wypłaciły Zakłady ubezpieczenia w gotówce:

W roku 1890	.	.	205.597	zł.	92	ct.	w.	a.
" 1891	.	.	586.188	"	68	"	"	"
" 1892	.	.	887.551	"	61	"	"	"
" 1893	.	.	1,248.259	"	66	"	"	"
" 1894	.	.	1,691.198	"	50	"	"	"

Dla oceny doniosłości ubezpieczenia od wypadków posłuży (lepiej aniżeli ogólna suma odszkodowań) zestawienie odszkodowań, płaconych poszczególnym rodzajom osób, uprawnionych do poboru renty. Dla przykładu biorę rok 1894 — ostatni, którego zamknięcia statystyczne są zestawione ze wszystkich zakładów — a nadmieniam przytem, że podobnie jak ilość wypadków, cyfra odszkodowań z każdym rokiem jeszcze przez dłuższy czas znacznie wzrastać będzie.

Otóż z końcem roku 1894. pobierało od Zakładów ubezpieczenia stałe renty:

597	zupełnie niezdol. do zarob.	123.155	zł. rocz. renty			
7.207	częściowo » » »	594.049	» » »			
1.514	wdów	105.409	» » »			
2.711	sierót	125.737	» » »			
238	rodziców	12.440	» » »			

Do powyższych dat dodać mi wypadła jeszcze chyba jedną cyfrę. Jak wiadomo, polega ubezpieczenie robotników od wypadków w Austrii na systemie kapitałowego pokrycia (Capitaldeckungs-System) — w przeciwieństwie do niemieckiego systemu dodatków (Umlageverfahren)

Dla każdej renty stałej oblicza się tedy zapomocą rachunku asekuracyjno-technicznego ów kapitał, jaki na pokrycie tej renty w Zakładzie ubezpieczenia trzymany być powinien. Otóż kapitał potrzebny na pokrycie rent stałych, jakie po koniec roku 1894. przez Zakłady ubezpieczenia przyznane zostały, wynosi 11,574.227 złr. 72 ct. w. a.

Cyfra ta daje w przybliżeniu pojęcie o szkodzie, jaką wypadki jednego pięciolecia wyrządzić są w stanie.

Uczestnicząc w roku zeszłym w obradach ankiety, zwołanej przez Ministerstwo spraw wewnętrznych w celu narad nad reformą ustawy o ubezpieczeniu od wypadków, przekonałem się, że u przedstawicieli przedsiębiorstw ubezpieczeniu podlegających znikły pierwotne uprzedzenia i narzekania.

Chociaż tak robotnicy jak i przedsiębiorcy mają jeszcze wiele do zarzucenia dotychczasowemu ustawodawstwu — wyrobiło się przecież należyte zrozumienie doniosłości ubezpieczenia od wypadków.

U nas niestety bardzo niewiele osób instytucją tą się interesuje — i dlatego radbym, ażeby wymowne cyfry, powyżej zestawione, zwróciły uwagę szerszego ogółu na doniosłość sprawy ubezpieczenia od wypadków.

Dr. Aleksander Małaczyński.

FINANSE GALICYI.

Rozdział I.

Podmioty prawne publicznego gospodarstwa w Galicyi.

Gospodarstwo publiczne w Galicyi obejmuje następujące dziedziny życia publicznego: 1. państwo gospodarujące w Galicyi, wybierające podatki bezpośrednie i pośrednie, posiadające dobra ziemskie, monopole, cła, stemple i opłaty i utrzymujące za to administracyą polityczną i finansową, sądownictwo, Uniwersytety, szkoły średnie i specyalne, szkołę sztuk pięknych, seminarya nauczycielskie, utrzymujące żandarmeryą i służbę bezpieczeństwa we Lwowie, w Krakowie i Przemyśle, drogi żelazne i drogi bite rządowe, pocztę i telegraf; z nadwyżki dochodów z Galicyi opłaca państwo wydatki na wojsko i długi.

2. Kraj, gospodarujący funduszem krajowym uchwalanym corocznie w budżecie krajowym przez Sejm a zarządzanym przez Wydział krajowy. Fundusz krajowy składa się z dochodów z dróg krajowych, z krajowych opłat konsumcyjnych, z dochodu uzyskanego z dodatków krajowych do podatków państwowych, zasiłków ze skarbu państwa z tytułu zrealizowania długu indemnizacyjnego, z dochodów od zakładów krajowych dotowanych, dochodów ze szkół rolniczych, wreszcie zwrotów zaliczek i pożyczek z lat ubiegłych i odsetek od kapitałów chwilowo lokowanych. Z tego funduszu krajowego opłaca kraj koszta reprezentacyi kraju t. j. Sejmu i Wydziału krajowego, zarządu krajowego, pokrywa koszta leczenia ubogich chorych w szpitalach powszechnych, udziela zasiłków dla zakładów dobroczynnych, pokrywa niedobór kraj. funduszu szkolnego czyli znaczną część kosztów oświaty ludowej, utrzymuje pomniki historyczne, pokrywa koszta kwaterunku żandarmeryi i opłaca procenta od kosztów budowy koszar dla wojska, buduje drogi krajowe i utrzymuje drogi krajowe, a udziela zasiłków na budowę i rekonstrukcyę dróg powiatowych i gminnych i udziela datki konkurencyjne na budowę i utrzymanie publicznych dojazdów kolejowych, dotuje fundusz dla popierania kolei niższego rzędu, dotuje zakłady krajowe jako to szpi-

tal powszechny we Lwowie, i szpital św. Łazarza w Krakowie, utrzymuje kraj. zakład obłąkanych na Kulparkowie, ponosi wydatki na szupaśnictwo, utrzymuje biuro melioracyjne, które przedsięwzięcie studia przygotowawcze dla melioracji rolnych, przyczynia się zarazem do systematycznej regulacji rzek karpaccich, i udziela $33\frac{1}{3}\%$ zasiłku na lokalną regulację rzek niespławnych i na popieranie przedsięwzięć melioracyjnych na zasadzie ustawy państwowej z 30 czerwca 1884 dz. u p. Nr. 116 wykonywanych udziela dotacyi na popieranie drobniejszych robót melioracyjnych i na popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk, pokrywa koszta szkół rolniczych, wyższych, średnich i niższych szkół realnych, popiera hodowlę bydła, zalesienie wydmy piaszczystych, naukę wędrowną rolnictwa, gospodarstwo nabiawowe, uprawę tytoniu, utrzymuje szkoły fachowe przemysłowe i warsztaty instrukcyjne, przyczynia się do utrzymywania szkół przemysłowych i szkół handlowych, udziela zasiłków pieniężnych na cele podniesienia przemysłu i rękodzielnictwa w kraju, pokrywa wydatki komisji kraj. dla spraw przemysłu, wreszcie przychodzi z finansową pomocą najróżnorodniejszym wydawnictwom naukowemu, literackim, stowarzyszeniom wychowawczym i dobroczynnym i opłaca procenta i umarza długi krajowe.

3. **G a l. F u n d u s z p r o p i n a c y j n y** utworzony w wysokości 62 mil. złr. na wykupno prawa propinacyi na rzecz kraju stanowi w r. 1889 integralną część funduszy krajowych; dochody swe czerpie z dwu źródeł 1) z dochodów z dzierżaw propinacyi i 2) z subwencji i miliona złr. rocznie ze skarbu Państwa. Dochody te obraca na spłaceniu procentów i amortyzacyi obligacyj propinacyjnych i na utworzenie funduszu rezerwowego. Funduszem tym zarządza c. k. Dyrekcyja propinacyjna znajdująca się przy c. k. Namiestnictwie, opłacana jednak z dochodów funduszu propinacyjnego.

4. **Fundusz szkolny krajowy.** Dochody swe czerpie fundusz szkolny krajowy z własnego majątku, z opłaconych przez gminy i obszary dworskie 6% dodatku do podatków, z opłaconych przez miasta 9% do podatków, a nadto z nakładanych w myśl ustawy z 14 kwietnia 1894 al 3 art. 16 przez Radę szkolną kraj. w porozumieniu z Wydziałem kraj. datków z dochodów własnego majątku miejskiego; z 3% dodatku do podatku powiatowego i z subwencji krajowej udzielonej mu na pokrycie niedoboru z funduszu krajowego, (w r. 1897 wyniesie ta subwencya 2,030.000 złr.).

Z dochodów tych fundusz szkolny kraj. opłaca pensye nauczycieli szkół ludowych i pokrywa wszystkie wydatki szkolnictwa z wyjątkiem t. z. wydatków rzeczowych. Obok tego funduszu istnieje okręgowy fundusz szkolny emerytalny.

5. **P o w i a t,** gospodarujący funduszem powiatowym ma za zadanie strzedz ekonomicznych interesów powiatu, budować drogi powiatowe, i wykonywać nadzór nad administracją

gminną. Powiat ma prawo wybierać na opędzenie swych wydatków dodatki powiatowe (z czego nieraz do 20% czyni użytek) i zaciąga długi powiatowe na budowy dróg, prowadzenie melioracyj etc.

6. Miasta stołeczne Lwów i Kraków.

7. 30 miast większych w kraju w myśl ustawy z r. 1889 odrębnie na podstawie t. z. magistratualnej zorganizowanych.

8. Gminy małopolskie i wiejskie

Nauka o skarbowości przebywa obecnie jedną z największych kryzys.

Nowe myśli, nowe pojęcia, nowe idee przenikają już z teorii, przechodząc powoli w urzeczywistnienie. Przeobrażenie całego systemu podatkowości przez przesunięcie ciężaru podatkowego na podatek dochodowy, jest w niektórych państwach faktem dokonanym, w innych kwestyą czasu.

Pojęcie podmiotu gospodarstwa skarbowego doznaje, w miarę wykształcania się idei samorządu, gruntownej zmiany.

Przemiana idei głównie w tym kierunku że finansowe gospodarstwo państwa przestaje być uważanem za jednostkowe gospodarstwo (Einzelwirthschaft), za kieszeń rządu, a staje się gospodarstwem wspólnym, gospodarstwem połączonych ludów, których potrzeby ze wspólnego skarbu państwowego mają być i muszą być zaspakajane

Gospodarstwo prowincjonalne, krajowe, powiatowe i gminne — i ich budżety — muszą być uzupełnione wspólnym budżetem państwa. Państwowe gospodarstwo tedy, wyrażające się w budżecie państwowym, nie tylko przestaje być przeciwieństwem do gospodarstwa publicznego związków samorządnych, lecz przeciwnie, staje się ich najwyższem uzupełnieniem, a skutek tego ich najsilniejszym ugruntowaniem.

W tej myśli pojmuje gospodarstwo państwowe Stein w ostatnim wydaniu swej »Finanzwissenschaft«, i Geffken w »Schönberg'a Handbuchu« II. wyd. tom III., tudzież Reitzenstein w swem »Komunales Finanzwesen«, prześlicznem studyum, umieszczonem także w Handbuchu Schönberga.

Państwo o przestaje być w tem rozumieniu czemś różnem od ludów, które swemi granicami zamyka, rząd poczyną być wyrazem zaspakajania potrzeb narodowych. Kameeralistyczne pojęcia władzy, zwierzchności, rządu z jednej strony, a posłuszeństwa, poddaństwa ludu z drugiej strony, ustąpiły nowożytniej zasadzie samorządu, która najwyższe zadania kultury i cywilizacyi pozwala ludom zdobywać własnymi siłami, i tylko tam, gdzie one nie wystarczają, i o tyle o ile nie wystarczają, pozwala czerpać z wspólnych zasobów, z skarbu państwa.

Tym sposobem państwo, »ta idea bezcielesna, bez krwi i kości«, jak sam z niej szydził arcykameralista Zachariä, poczyną nabierać sił i zasobów, i wcielać się w życie. Naród

jest państwem, i jako taki jest podmiotem a nie przedmiotem władzy państwowej.

To przekonanie złamało panowanie teorii indywidualno-prawnej w prawie publicznem i zerwało pęta, jakimi uczeni wiązali państwo pojęciem osoby prawnej, wykonywującej władzę nad ludem, to przekonanie wyrażone w abstrakcyi o gospodarstwie państwa wprowadziło zasadę organizmów narodowych, ich potrzeb i ich samorządu.

W nauce zginęło tedy dziś indywidualistyczne pojęcie o gospodarstwie państwowem, a jego miejsce zajęło pojęcie o wspólnem gospodarstwie. (Laspeyres str. 72 mówi o »Gesamtwirtschaften, oder öffentlichen Wirthschaften«; Wagner i Geffken §. 1. »Gesamtwirtschaften«; Jnama-Sternegg o »Kollektiv-Verhältnisse des Staates«, Tüb. Ztschr. 1870, str. 327, Sax nazywa »kollektivistische Verbände-Grundlegung der theoret. Staatswirthschaft«, Mischler »Gesamtwirtschaften«, Über die Subjecte der finanzwirtschaft. Finanz-Archiv 1887, II. str. 153).

Olbrzymie wydatki na szkoły, rolnictwo, komunikacye, utrzymanie chorych i ubogich, niesłychane kwoty na wojsko i marynarkę — tę asekuracyę spokojnego życia obywateli — tworzą razem ogólny budżet gospodarstwa państwa i związków samorządnych.

Niesłychane wzmożenie potrzeb publicznych gospodarstw państwowych i samorządnych związków jest znakiem czasu ostatniej ćwierci XIX. w.

Z tego przekonania o zwroście potrzeb publicznych wypływa obowiązek państwa czy kraju zadośćuczynienia potrzebom stale się wzmagającym, o których niedawno nie miano nawet wyobrażenia.

Ten idealny rys wypływa jednakże nie tylko z postępów duchowych nowożytnych, stawiających państwu dla krzewienia umiejętności i sztuki z dnia na dzień dalsze żądania. Może nie zupełnie odrębne, a z pewnością krzyżujące się z nimi, są tu momenty materyalne. Rozwój i olbrzymi rozrost techniki w wytwarzaniu i obrocie w nowożytnym ruchu przemysłowym i handlowym, sprowadził znaczne stanienie szeregu dawniej drogich przedmiotów, wytworów fabrycznych i produktów ziemi, ułatwił używanie tysiąca przedmiotów, służących do upiększenia i ulepszenia życia.

I znów zadanie państwa rozszerza przez obowiązek czuwania nad należytem tych dóbr rozkładem i wyrównywaniem zbyt krzycących nierówności.

Czyni to zaś państwo, kraj i gmina przez odpowiednie zastosowanie prawa opodatkowania.

W tem tkwi głównie treść socyalno-politycznej nauki aby umiała zastosować system podatkowy dla państwa, kraju i gminy do potrzeb i rozwoju społecznego.

Roździał II.

Państwo jako podmiot prawny gospodarstwa publicznego w Galicyi.

Dochody które Austria czerpie z Galicyi według budżetu z r. 1894 są następujące:

I. Podatki bezpośrednie, które rozpadają się na następujących 6 kategorii: 1. Podatek gruntowy 5,064.000. 2. Podatek domowo-czynszowy 1,680.000. 3. Podatek domowo klasowy 1,570.000. 4. Podatek 5% od domów wolnych od pod. 120.000. 5. Podatek zarobkowy 830.000. 6. Podatek dochodowy 1,900.000.

Ogółem czynią podatki bezpośrednie w Galicyi sumę 11,164.000.

Do tego doliczyć wypada dochody egzekucyjne w kwocie 326.000 zł.: dochody z tytułu procentów zwłoki w kwocie 90 000 złr. razem 416.000 złr., czyli ogółem podatki bezpośrednie w Galicyi wynoszą 11,580.000 złr.

W roku 1896 prelinowano podatki bezpośrednie prawie w tej samej kwocie, wynoszą one bowiem według preliminarza w r. 1896 kwotę 11,575 000.

II. Podatki pośrednie czyli konsumcyjne obejmują podatki od napojów gorących od mięsa, cukru i nafty a nadto obejmują dochód, jaki rząd czerpie z dzierżawy akcyzy w miastach t. z. zamkniętych (Lwów, Kraków).

W cyfrach w r. 1894 wyrażają się dochody z podatków pośrednich w sposób następujący: Podatek od spirytusu 11,100.000. Podatek od drożdży prasowanych 14.000. Podatek za kontrolę denetur. spirytusu 5.000. Podatek od wina i moszczu 80.000. Podatek od piwa 1,550.000. Podatek od mięsa 910.000. Podatek od cukru 149.000. Podatek od oleju skalnego 2,600.000. Dochód z dzierżaw akcyz w miastach 590.000.

Galicya w stosunku swego obszaru do obszaru Austrii stanowi cośkolwiek więcej aniżeli $\frac{1}{4}$ część Austrii ($26\cdot16\%$) w stosunku zaludnienia swego do zaludnienia Austrii również nieco więcej niż $\frac{1}{4}$ część zaludnienia Austrii ($27\cdot68\%$) natomiast udział Galicyi w podatkach bezpośrednich i w podatkach pośrednich w niektórych pozycjach wyższy jest aniżeli jej stosunek do obszaru i ludności Austrii wynosi.

I tak udział Galicyi w opłacaniu podatku domowo klasowego, opłacanego przez ludność wiejską przedstawia się procentowo $28\cdot69\%$ udział Galicyi w ponoszeniu podatku od spirytusu jest o $1\frac{1}{2}$ razy wyższy aniżeli przecięcie obszaru i ludności i wynosi blisko 35% a udział Galicyi w opłacaniu podatku od oleju skalnego jest prawie trzy razy taki jak przecięcie obszaru i ludności, wynosi bowiem $43\cdot33\%$ czyli że z Galicyi wybiera państwo przeszło $\frac{1}{3}$ całego dochodu z wódki a blisko połowę całego swego dochodu z nafty

W innych podatkach udział Galicyi jest niższy od jej stosunku pod względem obszaru i ludności do Austrii. I tak wynosi udział Galicyi w podatku gruntowym 14'11⁰/₀

"	"	"	"	"	domowo czynszowym	6'68 "
"	"	"	"	"	zarobkowym	7'12 "
"	"	"	"	"	dochodowym	6'68 "
"	"	"	"	"	konsumcyjnym od piwa	5'28 "
"	"	"	"	"	od wina	14'81 "
"	"	"	"	"	od mięsa	14'15 "
"	"	"	"	"	od cukru	0'59 "
"	"	"	"	"	od dzierżaw akcyzy	19'73 "

Jak jednak ciężko przychodzi ludności galicyjskiej zapłacić nawet ten udział niższy od jej przecięcia państwowego, udział w podatkach stałych czyli bezpośrednich dowodzi ta okoliczność, że kwota uzyskana przez państwo z tytułu dochodów egzekucyjnych wynosi w Galicyi 42'09⁰/₀ takiego dochodu z całego państwa.

Suma podatków pośrednich w Galicyi wynosiła w r. 1894 kwotę 17 milionów złr.

Ogółem podatki pośrednie i bezpośrednie wybrane w r. 1894 przedstawiają kwotę blisko 28 milionów złr.

Na rok 1896 podatki pośrednie z Galicyi prelininowano w następujących kwotach:

podatek od spirytusu	11,100.000 złr.
" " drożdży prasowanych	16.000 "
za kontrolę denaturowanego spirytusu	5.700 "
podatek od wina i moszczu	84 000 "
" " piwa	1,700 000 "
" " mięsa	928.000 "
" " cukru	170.000 "
" " oleju skalnego	2,685.000 "
dochód z dzierżaw akcyz w miastach	615.000 "

Widzimy z zestawienia tych podatków w r. 1896 z podatkami z r. 1894 z wyjątkiem podatku od spirytusu, który prelininowano w tej samej kwocie, znaczne podwyższenie we wszystkich innych rubrykach.

Główna podwyżka dochodów z podatków pośrednich w Galicyi w r. 1896 dotyczy podatku od piwa o 150.000 złr. od nafty o 85.000 złr., od cukru o 21.000 złr., od mięsa o 18.000 złr. i od dzierżawy akcyz o 25.000 złr.

III. Monopole. Dochody jakie państwo czerpie z Galicyi z tytułu monopolu soli i tytoniu wynosiły w r. 1894:

Monopol soli przyniósł z Galicyi w r. 1894 dochodu 7,581.222 złr., z tytoniu 10,885.192 złr., razem 18¹/₄ milionów.

Na rok 1896 wybiera rząd soli z Galicyi 1,368.000 centnarów metrycznych i prelininuje dochód z tego monopolu na 7,900.000 złr. a w tytoniu prelininuje rząd z Galicyi w r. 1896 dochodu 11,991.100 złr. razem tedy za sól i monopol prelininuje rząd w r. 1896 z Galicyi blisko 20 milionów złr. dochodu.

Udział Galicyi w r. 1894 w dochodzie Austrii z soli wynosił 36'09⁰/₀, a więc 1¹/₂ razy tyle ile stosunek obszaru Galicyi do Austrii, udział zaś Galicyi w dochodzie z tytoniu wynosił w r. 1894 zaledwie 12¹/₂⁰/₀ z całego państwa

IV. Cło. Dochód Austrii z cła, pobieranego w r. 1894 na granicy galicyjsko-rosyjskiej i pruskiej wynosi 1,683.740 złr. czyli 4'09⁰/₀ całego dochodu z cła w Austrii.

Na rok 1896 preliminował rząd dochód z cła w Galicyi w kwocie 2,223.790 złr. czyli o blisko 600.000 więcej.

V. Stemple, taxy i należitości.

1. Stemple na r. 1894 preliminowano ze stempli użytych w Galicyi kwotę 2,228.775 złr. czyli 10'90⁰/₀ z tego tytułu w całej Austrii.

W r. 1896 dochód ten znacznie podniesiono, rząd bowiem w r. 1896 preliminuje dochód ze stempli w Galicyi na kwotę 2,504.705 złr.

a mianowicie:

a) stemple na blankietach wexlowych i kupieckich przekazach 218.000 złr., na promessach 100 złr., na pocztowych zaliczkowych papierach i frachtowych listach 45.000 złr., na rachunkach 600 złr., razem na blankietach i sygnaturach 263.700 złr.

b) stemple na cedulach sprzedaży papierów wartościowych i obrotów giełdowych w Galicyi 9.335 złr.

c) dochód ze stempla dziennikarskiego w Galicyi 72.500 złr.

" " na kalendarzach " 5.650 "

" " inne drobne dochody " 4.520 "

d) ze sprzedaży znaczków stemplowych na podania sądowe do władz, świadectwa, dokumenta etc. 2,149,000 złr.

2, 3. Taxy i należitości prawne.

Na rok 1894 dochód z tax i należitości prawnych preliminowano na kwotę 3,717.500 złr. czyli 9.93⁰/₀ ogólnego dochodu państwa w tym roku z tego tytułu.

Na r. 1896 dochód ten podniósł się do kwoty 4,218.660 złr. czyli o przeszło ¹/₂ miliona złr. więcej a mianowicie:

1. taxy:

taxy za udzielenie łask monarszych	50 złr.
" słuźbowe urzędników	140.500 "
" za udzielenie przywilejów	500 "
" za zmiany i sprostowania	300 "
" depozytowe	42.000 "
" sądowo porządkowe	8.100 "
" drobne	400 "
	191.840 złr.

2. należitości prawne:

a) należitości wymierzane według skali za interesy zaliczkowe, asekuracyjne, akcyjne udziały, procenta i dywidendy spłaty etc. 363 820 złr.

b) należitości procentowe:

a) protokołowanie firm i otworzenie zakładów przemysłowych	130.000 złr.
b) wygrane w loteryę liczbowa	9.500 „
c) „ „ „ inna	8.000 „
d) „ „ „ totalizatora	13.800 „
e) należitości za przeniesienie własności nieruchomości tytułem kupna — sprzedaży	1.800.000 „
f) przeniesienie własności bez kupna i sprzedaży	910.000 „
g) wpis do ksiąg gruntowych i hipotecznych	200.000 „
h) od orzeczeń sądowych	30.000 „
	3,101 600 złr.

3. inne bezpośrednie należitości nie pauszowane	125.400 złr.
4. należitości ekwiwalentu	261.000 „
5. procenta zwłoki i kary z powodu zwłoki w opłaceniu należitości	151.800 „
6. podwyższenie należitości	21.000 „
ogółem taxy i należitości	4,218.665 złr.

VI. Loterya. Dochód brutto z loteryi uzyskany w Galicyi w r. 1894 preliniuje rząd na kwotę 1,401.100 złr., to stanowi 8.40‰ ogólnego dochodu brutto z loteryi w Austrii.

Na rok 1896 rząd preliniuje w Galicyi wkładki loteryjne na 1,500.000 złr.

VII. Szczegółowa opłata za wyszynk i handel napojami gorącymi przyjęto z Galicyi w r. 1894 w kwocie 259.000 złr. co stanowi 22.79‰ dochodu z tego podatku z całego państwa; na rok 1896 preliniuje rząd w tej rubryce kwotę 265.200 złr.

Zestawmy te podatki i opłaty w r. 1894 wybrane z Galicyi w tysiącach guldenów.

Podatki bezpośrednie	11.580 złr.
„ pośrednie	17.000 „
Monopole	18.460 „
Cło	1.684 „
Stemple	2.229 „
Taxy i należitości	3.718 „
Opłata za wyszynk	260 „
	55.031 złr.

Ogółem zatem podatki w ścisłym słowa znaczeniu pobrane z Galicyi w formie podatków bezpośrednich, pośrednich, wykonywanie prawa monopolu, cła, w formie stempli, taks, należitości i opłat wynoszą w r. 1894 kwotę 55 milionów złr.

Na rok 1896 ten udział Galicyi w dochodach państwa znacznie się powiększa, bo o blisko 3 miliony.

Rząd bowiem preliniował w r. 1896 z Galicyi dochody w sposób następujący:

	w tysiącach złr.
Podatki bezpośrednie	11.575 złr.
„ pośrednie	17.306 „
„ monopole	19.891 „
„ cło	2.224 „
„ stempel	2.505 „
„ taxy i należitości	4 219 „
„ opłata za wyszynk	265 „
	<u>57.985 złr.</u>

Ogółem tedy podatki, wybierane z Galicyi w r. 1896 mają dać kwotę prawie 58 milionów.

Oprócz tych dochodów z podatków pobiera rząd jeszcze z Galicyi dochody z tych innych tytułów: a) z tytułu posiadania dóbr koronnych i dóbr fundacyjnych, b) z tytułu wykonywania zarobkowości w Galicyi t. j. z poczty, telegrafów, telefonów i kolei żelaznych; c) z tytułu administracyi; tu należą opłaty, za świadczenia przez władze administracyjne wykonane publicznie, fiskalitety, kaduki, etc.

a) Przychody państwa z Galicyi, z dóbr koronnych i fundacyi religijnych.

W roku 1894 dochody z dóbr koronnych, czyli jak to się w rządowym języku nazywa: z domen i lasów, zostających pod zarządem ministerstwa rolnictwa wynosiły w całej Austrii kwotę 4,997.500 złr., w tem dochody z Galicyi 1,841.948 złr., czyli 36.86% dochodu z całej Austrii. Wydatki zaś wynosiły w r. 1894 na domeny i lasy w Austrii 4,369.480 złr., w Galicyi 1,471.750 złr. czyli 33.69%.

Obok tych dóbr zebrало państwo dobra funduszów religijnych, których dochód z Galicyi w r. 1894 wynosił:

a) fundusze religijne 462.300 złr.

b) domeny i lasy funduszów religijnych 233.080,

z całego państwa: fundusze religijne przyniosły w 1894 r. kwotę 3,204.428 złr., domeny i lasy fund. religij. 1894 r. 1,041.160 złr.

Udział Galicyi w dochodach religijnych funduszów państwa wynosi 14.42%, w dochodach z domenów i lasów funduszów religij. 22.38%. Utrzymanie tych domen i lasów funduszu relig. w Galicyi kosztuje w r. 1894 kwotę 184.800 złr.

Czysty dochód państwa z dóbr koronnych i dóbr funduszu religijnego w Galicyi wynosi:

W r. 1894 dochody dóbr koronnych w Galicyi	1,841.940
„ „ funduszu religijnego	233.080
razem dochody z dóbr Galicyi	<u>2,095.020</u>

Wydatki w r. 1894 z dóbr koronnych	1,363.850
dóbr funduszu religij.	181.400
razem	1,545.250

Czysty dochód Austrii z dóbr koronnych i fund. religij. z Galicyi w r. 1894 wynosi 549.770 złr.

W roku 1896 preliminowano :

a) z dóbr koronnych w Galicyi dochód	2.428.330
wydatek	1,716.140

Czysty dochód z dóbr koronnych w Galicyi w r. 1896 podniósł się do kwoty 612.190 złr.

Podwyżka ta spowodowaną została głównie nabyciem kompleksu dóbr Nadwórniańskich.

b) z dóbr funduszu religijnego w r. 1896 w Galicyi dochód z dóbr:

1. Przędzielnica, Hubic i Malchowa dochód . . .	9.300 złr.
2. Muszyna, Stary Sącz i Snietnin . . .	51.380 "
3. Niepołomice, Tyniec, Siedlisko i Groble . . .	34.370 "
4. Zakład zdrojowy Krynica	109.290 "
razem	204.340 złr.

Po odtrąceniu wydatków na Przędzielnicę . . .	7.180 złr.
" " " " Muszynę	37.130 "
" " " " Tyniec	19.290 "
" " " " Krynice	93.280 "
	156 860 złr.

Pozostaje czysty dochód w r. 1896 w kwocie 47.480 złr.

Domeny i lasy państwowe w Galicyi zajmują obecnie ziemi uprawnej 296.775 ha, dobra funduszu religijnego w Galicyi zajmują 13.034 ha, ziemi produktywnej razem 309.809 ha i czynią razem w r. 1896 dochodu brutto: 2,632.670 złr.

netto: 659.670 złr.

Kopalnie państwowe zostały w Galicyi dawniej wyprzedane. Z nowo nabytych za gotówkę, uzyskane z wykupna prawa propinacyi w majątkach galicyjskich dóbr koronnych, dóbr Nadwórniańskich wydzielono kopalnię w Pasiecznej i wykazano dochód brutto na r. 1894 w kwocie 70.540 złr.

dochód netto: " " 6.630 złr.

Do tych dochodów z nieruchomości doliczyć należy dochód rządu z budynków preliminowany na r. 1894 w kwocie 3.249 złr. co stanowi 2 78⁰/₁₀ dochodu państwa z tej kategorii.

b) Dochody państwa z tytułu zarobkowego.

1. Poczta i telegrafy przyniosły z Galicyi z r. 1894 dochodu 3,119.580 złr., co stanowi 8.19⁰/₁₀ ogólnego dochodu państwa z tej gałęzi.

W roku 1896 dochody z poczt i telegrafu i telefonu w Galicyi są następujące.

1.	Dochód z porta listowego	2.870.000
2.	„ z opłat za telegramy	504.000
3.	„ z telefonu	36.780
4.	„ z opłaty porta dziennikarskiego	80.000
5.	inne drobne	32.930
	razem	<u>3.524 710</u>

Koszta zarządu poczt i telegrafów w Galicyi w r. 1896.

osobiste pensye	2,109.700
rzeczowe wydatki	<u>1,306 350</u>
	3,416.050

Okazuje się zatem w r. 1896 nadwyżka z Galicyi w kwocie 108.660 złr.

Dochody z dróg żelaznych w Galicyi nie dadzą się ściśle oznaczyć, rząd bowiem już od r. 1893 nie przedkłada szczegółowych preliminarzy. Można jednak przypuścić, że dochody te wynoszą 33% ogólnych dochodów państwa z tego tytułu.

W r. 1892 wynosiły one 23 mil. dla Galicyi.

W r. 1894 dochody z kolei preliminował rząd na 86.9 mil. z czego na Galicyę przyjąć można trzecią część t. j. około 28.9 mil.

Na rok 1897 preliminuje rząd 118 mil. z czego na Galicyę przyjąć można około 35 mil.

c) Dochody z tytułu administracyi.

Oprócz tego pobierał rząd w r. 1894 następujące dochody z Galicyi Zestawione są te dochody pod wykazami odnośnych ministerstw, z których każde odrębne dla siebie prowadzi gospodarstwo.

w tysiącach złr.

Ministerstwo spraw wewnętrznych.

Administracya polityczna	38
Bezpieczeństwo publiczne	2
Budowa dróg	23
Budowle wodne	33

Ministerstwo obrony krajowej.

Policyjna straż wojskowa	52
Żandarmerya krajowa	146

Ministerstwo wyznań i oświaty.

Szkoły wyższe: Uniwersytety	39
Technika	2
Szkoły średnie: Gimn. i gimn. realne	46
Szkoły realne	9
Fachowe szkoły przemysłowe	7
Specyalne zakłady naukowe	4
Szkolnictwo ludowe: (Sem. nauczycielskie)	3

Ministerstwo finansów.	w tys. złr.
Krajowe zarządy finansowe	6
Straż cłowa	64
Urzędy podatkowe	4
Prokuratorye finansowe	3
Administracya celna	103
Ewidencya podatku gruntowego	46
Myta dróg i mostów	296
Cechowanie srebra i złota	7
Z Rachunków	30
Ministerstwo rolnictwa.	
Z opłat szurfowych	14
Z hodowli koni	36
Ministerstwo sprawiedliwości.	
Z zarządu sądownictwa i gmachów	12
Z zarządów karnych i gmachów	228
Etat pensyjny	1

Ogólny dochód państwa z Galicyi w roku 1894 wynosił 83 mil. złr. w tem 55 mil. w r. 1894 a 58 mil. w roku 1896 z tytułu podatków.

Zbadać obecnie należy ile rząd musi zapłacić za uzyskanie tych 55 milionów dochodu z Galicyi w r. 1894 a 58 milionów w r. 1896 z tytułu podatków.

Koszt poboru podatków, monopolów, ceł, tax, stemplów, należitości i opłat w Galicyi wynosił wraz z pokryciem krajowych zarządów finansowych, administracyi podatkowej i bezpośredniej służby podatkowej straży, urzędów podatkowych, administracyi cłowej, prokuratoryi skarbu państwa itd. razem w Galicyi 12,356.806 złr., czyli że państwo po pokryciu administracyi finansowej w kraju i kosztów poboru podatków w Galicyi na czysto otrzymuje z Galicyi w r. 1894 dochodu z podatków do 42 $\frac{1}{2}$ mil. a w r. 1896 45 $\frac{1}{2}$ mil. Wydatek ten 12 $\frac{1}{3}$ miliona w Galicyi na pobór i administracyę podatkową stanowi 13·28% ogólnych wydatków państwa na ten cel.

W szczególności wydatki te cyfrowe przedstawiały się w r. 1894 jak następuje:

Koszty poboru i administracyi dochodów:

a) podatki bezpośrednie wymiar i pobór	20.000 złr
b) „ „ „ egzekucye	310.000 „
c) cło	176.100 „
d) podatki spożywcze z bonifikacyą i odszkodowaniem	2,895.070 „
e) sól (wyrób i sprzedaż)	1,307.097 „

f) tytoń (adm. wyrób, koszt sprzedaży)	2,540 934	„
g) stempel	15.921	„
h) należności	126.610	„
i) loterya	873.200	„
k) myta	1 060	„
l) cechowanie srebra i złota	5 460	„
m) nadzwyczajne wydatki dochodu od wyszynku napojów wysokowych	610	„
n) budynki dykasteryalne	3.795	„
o) fiskalitety i przepadłości	470	„
p) mennictwo	5.296	„

Do tego dodać należy wydatki na urzędy finansowe, podatkowe, cłowe etc. Wydatki te wynosiły w r. 1894:

Krajowe zarządy finansowe 885.010. Administracja podatkowa i bezpośrednia służba podatkowa 267.082. Kasa krajowa 60.657. Straż cłowa 1,446.330. Urzędy podatkowe 1,000.535. Prokuratorye finansowe 88.836. Administracja cłowa 111.385. Ewidencya podatku gruntowego 212.730. Wydatki rozmaite 2.618 złr.

Ogółem wydatki te wynosiły w Galicyi w r. 1894 kwotę 12,356.800 złr., w całej Austrii zaś kwotę 93,019.990 złr.

Inne wydatki państwa na administracyę Galicyi przedstawiają się w r. 1894 jak następuje:

Poniżej umieszczona tablica wykazuje wydatki państwa w Galicyi według poszczególnych ministerstw. w tys. złr.

I. Ministerstwo spraw wewnętrznych razem	4.022
a mianowicie:	
1) Administracya polityczna	1.576
2) Bezpieczeństwo publiczne	219
3) Służba budownicza państwa	274
4) Budowy dróg	1.252
5) Budowy wodne	697
6) Gmachy publiczne	1
II. Ministerstwo obrony krajowej razem	1.695
a mianowicie:	
1) Policyjna straż wojskowa	142
2) Żandarmerya krajowa	1 533
III. Ministerstwo wyznań i oświaty razem	4.363
a mianowicie:	
1) Nadzór szkolnictwa	172
2) Akademie umiejętności	16
3) Na cele artystyczne i archeologiczne	36
4) Potrzeby funduszków religijnych	1.481
5) Lasy i domeny funduszków religijnych	184
6) Fundacye i dodatki na cele religijne	7

7) Szkoły wyższe	738
8) Szkoły średnie (gimnazya, gimnazya realne i szkoły realne)	1.169
9) Szkolnictwo przemysłowe	179
1. Szkoły przemysłowe	170
2. Środki pomocnicze dla szkolnictwa przem.	7
3. Szkoły komercyjne	1
10) Specyalne zakłady naukowe	36
11) Szkolnictwo ludowe	340
1. Seminaria nauczycielskie i dotacye państwowe na podniesienie szkolnictwa ludowego	318
2. Fundacye i dodatki	22
12) Administracya funduszków szkolnych	1
IV. Ministerstwo handlu razem w Galicyi	29.973
a mianowicie:	
1) Urzędy cementnicze	33
2) Poczta i telegraf	3.310
3) Koleje	26.629
a) Budowa kolei państwowych	3.900
b) Udział Państwa w inwestycyach kapitału na budowę kolei prywatnych	—
4) Ruch kolei państwowych	22.729
V. Ministerstwo rolnictwa razem w Galicyi	1.960
a mianowicie:	
1) Nadzór kultury krajowej	22
2) Urzędy górnicze	39
3) Hodowla koni	204
4) Domeny i lasy	1.471
a) dyrekcye domen i lasów	101
b) domeny i lasy	1.363
c) szkoły lasowe	6
5) Kopalnie	63
6) Subwencye państw. na szkoły rolnicze	119
7) " " " " kulturę krajową	40
VI. Ministerstwo sprawiedliwości razem	4.771
1. Zarząd sądownictwa i gmachy	4.237
2. Zakłady karne i gmachy	533
Etat pensyjny	2.729
Subwencye i dotacye	3.686
a) Na fundusze krajowe	1.488
b) Na zakłady komunikacyjne	2.197
c) Na fundusze indemnizacyjne	—
Ogół wydatków państwa w Galicyi	65.552

Rozdział III.

KRAJ

jako podmiot prawny gospodarstwa publicznego w Galicyi.

I. Fundusz krajowy.

Dochody kraj. funduszu składają się z 3 źródeł następujących:

- 1) Dochody z podatków krajowych.
- 2) Dochody z dróg krajowych.
- 3) Dochody zakładów krajowych.
- 4) Subwencye ze skarbu państwa.
- 5) Pozostałość z rachunków lat ubiegłych, zwroty zaliczek i pożyczek i restancye byłych funduszy indemnizacyjnych.

- 1) Dochody z podatków krajowych:

- a) dodatki do podatków.

Rok dodatku dochód faktyczny

	$\frac{0}{0}$	
	ct.	zł
1866	12	550.719
1867	15	977.158
1868	15	846.941
1869	16 $\frac{1}{2}$	942.899
1870	16 $\frac{1}{2}$	985.592
1871	18 $\frac{1}{2}$	1,036.805
1872	21	1,594 103
1873	30	1,128.828
1874	30	2,042.094
1875	34	2,285.416
1876	34	2,345.069
1877	34	2,345.939
1878	34	2,360.850
1879	34	2,358.732
1880	37	2,523.689
1881	37	2,611.058
1882	27	2,579 762
1883	27	2,508.098
1884	27	2,638.991
1885	30	2,925.649
1886	30	3,205.257
1887	31	3,159.051
1888	31	3,253.990
1889	35	3,438.219
1890	36	3,853.920
1891	36	3,947.455
1892	39	4,414.364
1893	39	3,992.715
1894	65	6,552.076
1895	61	7,069.295

b) Dochód z krajowych opłat konsumcyjnych.

Krajowe opłaty konsumcyjne wprowadzone zostały do budżetu krajowego na wniosek posła Dawida Abrahamowicza od r. 1891.

Z dzierżawy tych opłat pobiera fundusz kraj. następujące dochody:

w r. 1891	dochód z kraj. opłat konsumcyjn.	wynosił	160.892
" 1892	" " " "	"	325.000
" 1893	" " " "	"	325.000
" 1894	" " " "	"	336.854
" 1895	" " " "	"	831.983

Dochód z opłat konsumcyjnych wzmógł się w roku 1895 o trzykroć wskutek ustawy z r. 1894 nakładającej kraj. opłaty konsumcyjne oprócz piwa także na wódkę

Na wpływy te złożyły się następujące dochody:

1)	Czynsze dzierżawne opłat konsumcyjnych w kraju (z wyjątkiem miast Lwowa i Krakowa, oraz bez 30% dodatku od wina)	677.269 zł.
2)	Opłaty konsumcyjne z miasta Lwowa, wraz z 30% dodatkiem konsumcyjnym od wina wedle umowy (LW. 71,823/94)	81.400 "
3)	Opłaty konsumcyjne z miasta Krakowa z takimże dodatkiem od wina na mocy ugody (LW. 73.681/94)	52.566 "
4)	Dochód z 30% dodatku krajowego od rządowego podatku od wina w powiatach pobieranego	25.567 "
5)	Prowizye zwłoki	807 "
6)	Grzywny i kary kontrawencyjne	1.107 "
7)	Różne	200 "
Razem		838.918 zł.

2. Drugim źródłem dochodów krajowych są dochody z dróg krajowych.

w tysiącach złr.

Te wynosiły	w roku	1884	231
"	"	1885	231
"	"	1886	219
"	"	1887	224
"	"	1888	220
"	"	1889	207
"	"	1890	216
"	"	1891	213
"	"	1892	217
"	"	1893	226
"	"	1894	226
"	"	1895	228

3. Dochody z zakładów krajowych, w tem mieszczą się nadwyżki dochodów funduszy dotowanych t. j. funduszu po-

licy krajowej, szpitala św. Łazarza w Krakowie i szpitala powszechnego we Lwowie, zakładu obłąkanych w Kulparkowie, tudzież przychody szkół rolniczych, folwarków i gorzelni w Dublanach.

Według zamknięcia rachunkowego za r. 1895 dochody te są następujące: **Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.** Od funduszu policji krajowej 1.870. Od funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie 51.497. Od funduszu szpitala lwow. — Od funduszu zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie 28.950. Suma 82.319.

Dochody szkoły gosp. lasowego (bez subwencji 7.000 zł. ze Skarbu Państwa) wynoszą w r. 1895 kwotę 567 złr.

Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.

Wyższa szkoła roln. w Dublanach, zwyczajne 17.662. Szkoła parobków w Dublanach 3.980. Folwark w Dublanach 18.489. Szkoła gorzelnicza w Dublanach 2.650. Gorzelnia krajowa w Dublanach 3.554. Stacya kontrolna i doświadczalna w Dublanach 256. Razem 46.591.

Dochody krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie: zwyczajne 21.842. Folwark w Czernichowie 8.581. Suma 30 423.

Dochody innych szkół rolniczych krajowych.

Niższa szkoła rolnicza w Horodence 899. Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy 984. Niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach 1.970. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie 1.101. Szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku 112. Suma 5.066.

4. Subwencye ze skarbu państwa według zamknięcia rachunkowego za r. 1895.

a) Na budowę dróg — 42 400 złr.

1. Od skarbu Państwa na budowę drogi krajowej Dynów Kańczuga a conto subwencji 6.400 zł. 2. Od Skarbu Państwa na budowę drogi Majdan-Stany-Rozwadów I. i II. rata subwencji 30 000 zł. 3. Od Skarbu państwa na koszt utrzymania drogi Chodorów-Rohatyn 6 000 zł. Razem 42 400 zł.

b) Subwencye z c. k. Skarbu Państwa:

1. dla biura melioracyjnego 3.000 2. na utrzymanie kursu praktycznego dla dozorców melioracyjnych 1.500. Razem 4.500.

c) Subwencye ze Skarbu Państwa na szkoły rolnicze:

Na szkołę gospodarstwa lasowego we Lwowie	7.000 zł.
" " rolniczą wyższą w Dublanach	15.000 "
" stacyę kontroli nasion	1.500 "
" średnią szkołę rolniczą w Czernichowie	17.000 "
" szkoły rolnicze niższe w Horodence	3.000 "
" " " " " Jagielnicy	5.300 "
" " " " " Kobiernicach	3.300 "

Na szkoły ogrodnicze w Tarnowie	3.000 zł.
„ „ wyprawy lnu w Gródku	2 200 „
„ urządzenie rolnictwa dla nauczycieli ludowych w niższej szkole rolniczej w Horodence	1.000 „
„ utrzymanie 2-go instruktora uprawy tytoniu	1.000 „
„ kosztą podróży abiturjentów szkoły gospodar- stwa lasowego	500 „
„ 4 nauczycieli wędrownych rolnictwa	4.000 „
„ 1 instruktora mleczarstwa	1.000 „
Razem	<u>64.300 zł.</u>

d) Subwencye ze Skarbu państwa na szkoły przemysłowe:

1. Koszykarstwa w Diurowie	250 zł.
2. kołodziejstwa „ Grybowie	1.000 „
3. „ „ Kamionce str.	800 „
4. stolarstwa „ Stanisławowie	900 „
5. „ „ Żywcu	1.000 „
6. garncarstwa „ Kołomyi	2.600 „
7. „ „ Porembie	1.800 „
8. „ „ Toustem	1.300 „
9. szewstwa „ Uhnowie	420 „
10. „ „ Witkowie	400 „
11. „ „ Starym Sączu	400 „
12. tkactwa „ Krośnie	3.500 „
13. „ „ Błażowej	250 „
14. „ „ Glinianach	800 „
15. „ „ Gorlicach	400 „
16. „ „ Korczynie	600 „
17. „ „ Łańcucie	400 „
18. „ „ Rychwałdzie	400 „
19. „ „ Willamowicach	300 „
20. sukiennictwa „ Rakszawie	2.500 „
21. powroźnictwa „ Radymnie	400 „
22. koronkarstwa „ Muszynie	200 „
23. „ „ Zakopanem	550 „
Razem	<u>21.170 zł.</u>

e) Dodatek ze Skarbu Państwa

na szkoły ludowe	54.942 zł.
----------------------------	------------

f) Subwencya c. k. Skarbu

na szpital powszechny we Lwowie	50.000 „
drzewo opał. ze Skarbu Pañ.	1.587 „
„ „ „ „ „ dla Kulparkowa	639 „

Ogółem wynoszą subwencye ze Skarbu Państwa dla funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu:

na drogi	42 400
na melioracye	4.500
na szkoły roln.	64.300
na szkoły przem.	21.370
na szpitale	107.168

Razem 239.738

Oprócz tego od r. 1894 z tytułu ugody indemnizacyjnej z rządem zawartej płaci Skarb Państwa 1,488.035 złr. funduszowi krajowemu,

razem tedy subwencye ze Skarbu Państwa do funduszu krajowego w ścisłem znaczeniu według zamknięcia za r. 1895 wynoszą 1,727.773 zł.,

Do tego doliczyć należy subwencją dla funduszu propinacyjnego w kwocie 1 miliona, razem tedy 2,727.773 złr.

I. Budżet krajowy w ściślejszem znaczeniu według zamknięcia rachunków za rok 1894 i 1895 przedstawia się jak następuje :

A) Dochody.	Zamknięcie	
	r. 1894	r. 1895
Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych	770.003	1,148.827
Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	21.248	—
Dochody z dróg krajowych	226.005	228.278
Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	61.995	82.319
Zwroty zaliczek z lat ubiegłych	116.935	42.654
„ pożyczek	56.186	54.268
Dochody szkoły gosp. las. we Lwowie	7.399	7.567
„ szkół i folwarku w Dublanach	61.680	63.094
„ „ „ Czernichowie	54.654	47.424
„ innych szkół rolniczych kraj.	34.433	22.218
„ za sprawdzanie rachun. aptek.	583	566
„ z przelania do skarbu krajow. pozostałości z fund. zapomog. z r. 1886	5.612	1.770
„ z kwatunku żandarmeryi	61.742	88.217
„ ze zwrotów wydatków szupas.	8.087	8.973
„ z krajow. składów publ. we Lwowie i Krakowie	22.620	22 723
„ z kraj. opłat konsumcyjnych	336.854	831.983
Rozmaite dochody	2,444.010	1,830.623
Suma dochodów własnych	4,290 054	4,481.511
Dodatki do podatków:		
w Galicyi wsch. i zach. po 65 ct.		
= 6,147.095 zł. 31 ¹ / ₂ ct.		
w W. Księstwie Krak. po 51 ct.		
= 404.981 zł. 0 ¹ / ₂ ct.	6,552.076	7,079.295
Suma dochod. rzecz. budżetem objętych	10,842.130	11,560.806

Wydatki funduszu krajowego w ścisłem znaczeniu według zamknięcia za lata 1894 i 1895.

Wydatki.

A. Rzeczywiste.

	rok 1894	rok 1895
Koszta reprezentacji kraju	97.421	101.695
„ zarządu	287.150	340.706
„ leczenia	939.158	1.026.493
„ szczepienia	70.516	72.258
Wydatki sanitarne	10.149	16.652
Zasiłki dla zakładów dobroczynności	18.424	18.974
Wydatki na cele wykształc. i oświaty	1.884.709	2.135.341
Utrzymanie pomników historycznych	12.355	22.013
Kwaterunkowe żandarmeryi	202.704	210.079
Wydatki na komunikacye	1.357.428	1.377.038
Dotacje dla zakładów krajowych	97.406	124.413
Wydatki na szupaśnictwo	22.562	23.425
Budowy wodne i melioracye	456.055	501.472
Umarzanie pożyczek	4.145.737	3.915.893
Na cele rolnictwa i górnictwa	516.530	515.938
„ „ przemysłu	143.913	136.246
Różne wydatki	243.965	118.009
Suma wydatków rzeczywistych budżetem objętych	10.506.189	10.656.653

Okazuje się tedy wynikłość na podstawie zamknięcia rachunkowego z r. 1894 nadwyżka dochodów nad wydatkami 336.051 złr. zaś na podstawie zamknięcia rachunkowego za r. 1895 nadwyżka dochodów od wydatków urosła do 904.147 złr.

Koszta reprezentacji kraju od r. 1884 oscylują między 97.421 a 112.000 złr.

Najniższe były w r. 1894, najwyższe w r. 1887.

Koszta zarządu stale wzrastają

w r. 1885 wynosiły w tysiącach złr. 231

1886	„	„	238
1887	„	„	244
1888	„	„	238
1889	„	„	249
1890	„	„	255
1891	„	„	285
1892	„	„	314
1893	„	„	264
1894	„	„	287
1895	„	„	340

Wydatki na cele wykształcenia i oświaty w ostatniem 10-leciu więcej jak czterykrotnie się powiększyły.

w r. 1885	wynosiły	w tysiącach złr.	482
1886	"	"	492
1887	"	"	630
1888	"	"	648
1889	"	"	920
1890	"	"	1,006
1891	"	"	1,203
1892	"	"	1,486
1893	"	"	1,623
1894	"	"	1,884
1895	"	"	2,135

Wydatki na cele gospodarcze t. j. na Szkoły rolnicze, leśne, stypendya, melioracye, biuro melioracyjne, Budowy wodne, górnictwo i przemysł w ciągu ostatniego 10 lecia więcej jak trzykrotnie wzrosły i tak:

w r. 1885	wynosiły	w tysiącach złr.	521
1886	"	"	372
1887	"	"	484
1888	"	"	471
1889	"	"	525
1890	"	"	551
1891	"	"	711
1892	"	"	829
1893	"	"	891
1894	"	"	1,116
1895	"	"	1,153

Wydatki na cele zdrowia i opiekę nad ubogimi wzrosły o 25% i tak:

w r. 1885	wynosiły	w tysiącach złr.	814
1886	"	"	836
1887	"	"	851
1888	"	"	814
1889	"	"	805
1890	"	"	833
1891	"	"	1,048
1892	"	"	1,100
1893	"	"	1,243
1894	"	"	1,135
1895	"	"	1,258

Wydatki na opłatę procentów od pożyczek i umarzania pożyczek wzrosły w ostatnim 10-leciu przeszło 10-krotnie.

w r. 1885	wynosiły	w tysiącach złr.	359
1886	"	"	393
1887	"	"	357
1888	"	"	361

1889	wynosiły w tysiącach złr	512
1890	„ „ „	566
1891	„ „ „	618
1892	„ „ „	1.384
1893	„ „ „	702
1894	„ „ „	4.146
1895	„ „ „	3.916

2. Galicyjski fundusz propinacyjny.

Celem uzyskania kapitałów potrzebnych na pokrycie wynagrodzeń dla właścicieli prawa propinacji za odjęcie im tego prawa emitowano po myśli §. 5. ustawy z d. 22 kwietnia 1889. (Dz. ust. i rozporz. kraj. Nr. 30 z r. 1889) 4⁰/₀ obligacje w nominalnej wartości 62,200.000 zł., które po myśli §. 2. tej ustawy w przeciągu 26 lat poczawszy od 1. Stycznia 1890 przez losowanie umorzone być mają. Według preliminarza na rok 1895 pozostało jeszcze do spłacenia 52,932.400 zł.

Według planu umorzenia wynosi w r. 1896:

I. rata płatna 30. czerwca 1896 876 350 zł., II. rata płatna 31. grudnia 1896 893.850 zł., razem jest więc 1,770.200 zł. pozostanie jeszcze do spłacenia w następnych 19-stu latach 51,162.200 zł.

Gal. fundusz propinacyjny, zarządzany przez c. k. Dyrekcyę gal. fund. prop. obejmuje cztery fundacje:

- I. fundusz propinacyjny ogólny,
- II. „ „ zasobowy,
- III. „ „ rezerwowy obrotowy,
- IV. „ „ „ zarodowy

Zamknięcie rachunkowe tych funduszków za rok 1894 przedstawi się jak następuje:

I. Fundusz propinacyjny ogólny:

Dochody zwyczajne.

Przypisowa należytość.

Czynsze za wydzierżawione prawo propinacji i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa we własnym zarządzie 3,551.406. Opłaty od szynkarzy 221.720. Opłaty od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni 2 101. Grzywny za przekroczenia propinacyjne 24.761. Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych 53. Odsetki zwłoki 9.241. Zasiłek z milionowej subwencji ze skarbu państwa 1,262.433. Odsetki czynne od lokowanych kapitałów dochodów bieżących i emisji obligacji propinacyjnych 37.656. Rozmaite 2.421. Razem 5,111.797.

Wydatki zwyczajne.

Spłata kapitałów za wylosowane obligacje funduszu propinacyjnego 2,610 000 Wypłata kuponów od obligacji w obiegu będących 3,400.689. Prowizya c. k. uprz. Bankowi dla kra-

jów koronnych w Wiedniu i Bankowi krajowemu we Lwowie za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów 2.238 Należytość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa 3.952. Podatek dochodowy od czynszów za wydierżawione prawa propinacji 780.305. Podatek zarobkowy od dochodów uzyskanych przez wykonywanie prawa we własnym zarządzie 58. Zwrot opłat od zakładania gorzelń 3.000. Razem 6,800.333.

Faktycznie uiszczono w r. 1894 w dochodach 4,672.513 zł.
w wydatkach 4,643.906 zł.

Największa różnica między preliminarzem a faktycznym rezultatem r. 1894 w dziale wydatków zachodzi w pozycji, obejmującej opłatę podatku dochodowego. W tej rubryce wstawiono w budżecie na r. 1894 kwotę 535.800 gdy jednak władze skarbowe wymierzyły kwotę 780.395 zł., jako podatek dochodowy od czynszów za wydierżawione prawa propinacji, w czem mieści się wymierzony dodatkowo podatek dochodowy za r. 1891 i 1892.

Opłaty szynkarskie wzmagają się do r. 1893, od tego roku dopiero spadły o drobną kwotę.

Opłaty szynkarskie wynosiły

w roku 1890	kwotę	203.880
1891	»	204.340
1892	»	201.515
1893	»	200.200
1894	»	199.335

Dodać należy, że z 14.088 szynków opłacających w r. 1894 należytość szynkarską płaciło 5 802 szynków po 10 fl. 7.085 po 15 fl., 1020 po 20 fl., 21 szynków po 60 fl., 131 szynków po 80 fl., a 29 szynków po 100 fl.

II. Fundusz propinacyjny zasobowy.

Zamknięcie rachunków galicyjskiego funduszu propinacyjnego zasobowego za rok 1884 przedstawia się jak następuje.

Do funduszu tego wpłynęły odsetki od własnych papierów wartościowych w kwocie 43 058 zł., tudzież nadwyżka z administracji ogólnego funduszu ad I. wykazana 97.750 zł. Razem zatem 140 808 złr.

Wydatków fundusz ten nie miał żadnych

Majątek tego funduszu z końcem roku 1894 wynosi 1,257 356 zł., a w porównaniu ze stanem z roku 1893 1,111.842 zł. okazuje się wzrost o kwotę 145. 514 zł.

III. Zamknięcie rachunków galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego w majątku obrotowym za rok 1894.

Z odsetek od efektów wartościowych należących do tego funduszu wpłynęło w roku 1894 249.685 zł., więcej niż w r. 1893. o 7.142 zł.

Oprócz tego wpłynęły do funduszu tego dochody rozmaite, nieprzewidziane budżetem 1.021 zł. Razem zatem wynosiły dochody 250.706 zł.

Wydatki tego funduszu, obejmujące wszystkie koszta administracyi, preliminarowane były w kwocie 99.572 zł.

Faktyczne wydatki tego funduszu rezerwowego wynosiły:

Płace urzędników 25.973. Płace sług 939. Adjuta 800. Dyurna 13.973. Ryczałt do skarbu państwa na utrzymanie kasy gal. funduszu propinacyjnego 10.000. Czynsze najmu 2.500. Koszta administracyi powiatowej 22.412. Dyety i koszta podróży członków dyrekcyi 421. Potrzeby kancelaryjne 2.647. Koszta zarządu 823. Koszta sądowe 600. Remuneracye, zapomogi i rozmaite 9.939. Podatek dochodowy od efektów 1.998. Razem 93.027.

Zaoszczędzenie kosztów administracyi obn żyło się o kwotę 6.444 zł. i o tę kwotę jest wynik administracyi w tym dziale korzystniejszy od budżetu.

IV. Zamknięcie rachunków galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego w majątku zarodowym za r. 1894.

Do funduszu tego wpłynęły z zaległych opłat szynkarskich, grzywien propinacyjnych, tudzież z należitości za skonfiskowane przedmioty już drobne tylko kwoty, albowiem wszystkie te wpływy odnoszą się jeszcze do należitości z czasów przed wejściem w życie ustawy propinacyjnej z r. 1889. Mianowicie wpłynęło:

Z opłat szynkarskich 874 zł., z grzywien 850 zł., ze sprzedaży skonfiskowanych przedmiotów 5 zł., z odsetek zwłoki 128 zł. Wreszcie wpłynęła do tego funduszu cała nadwyżka z obrotowego funduszu rezerwowego, a mianowicie kwota 158.092 zł. Razem 159.951 zł.

Stan funduszu tego wynosił z końcem r. 1894 6,117.247 zł., a gdy z końcem r. 1893 fundusz ten wynosił 5,934.941 zł., przeto wzrost o kwotę 182.306 zł.

Skarb państwa przyznał jak wiadomo w r. 1889 na wykupno prawa propinacyi w Galicyi roczną dotacyę w kwocie 1 miliona zł.

Zestawmy jednak co c. k. Skarb Państwa w r. 1894 wybrał z funduszu propinacyjnego tytułem dodatków, ryczałtów i podatków.

1) Podatek dochodowy od czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi	780.395
2) Podatek zarobkowy od dochodów szynkowych przy wykonywaniu prawa propinacyi w własnym zarządzie	58
3) należitość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa	3.952
4) Podatek dochodowy od efektów	1.998
5) ryczałt do skarbu państwa na utrzymanie kasy gal. fund. propinacyjnego	10.000
Razem	796.403

Okazuje się tedy, że faktycznie dotacje ze skarbu państwa z 1 miliona redukuje się w r. 1894 do kwoty 203.567 zł.

Ogółem 4 fundacje propinacyjne przedstawiają się według zamknięcia rachunkowego za r. 1894 jak następuje:

Dochody funduszu prop. ogólnego	4,672.513
„ „ „ zasobowego	140 808
„ „ „ rezerwowego obrotowego	249.685
<u>Razem</u>	<u>5,063.006</u>

Wydatki faktyczne:

fundusz prop. ogólny	4,643.906
„ „ zasobowy	—
„ „ rezerwowo obrotowy	93.027
<u>Razem</u>	<u>4,736.933</u>

Obok, lecz niezależnie od galic. funduszu propinacyjnego istnieją zarządzane przez Wydział krajowy propinacyjne fundusze 37 miast.

Następujące miasta posiadają własne w Wydziale krajowym administrowane fundusze propinacyjne:

Bełz, Bochnia, Brody, Dobromil, Drohobycz, Gródek, Grybów, Jarosław, Jaryczów nowy, Jasło, Kołomyja, Krosno, Lubaczów, Mrzygłód, Myślenice, Nowy targ, Pilzno, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Sącz nowy, Sącz stary, Skawina, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stare miasto, Stara sól, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew.

Stan tych funduszy według zamknięcia rachunkowego za r. 1894 jest następujący:

Dochody:

Oplaty od szynkarzy	45.981
Jednorazowe opłaty od zakładanych browarów, gorzeln i miodosytni	1.500
Grzywny za przestępstwa w sprawach propinacyj.	896
Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych	—
Odsetki zwłoki	596
Zasiłek z c. k. Skarbu państwa	108.525
Odsetki od kapitałów lokowanych	60.012
Rozmaite dochody	220
<u>Suma dochodów rzeczywistych</u>	<u>217.732</u>

Wydatki na administrację 2 657 złr.

Suma majątku funduszy prop. miejskich wynosi z końcem r. 1894 kwotę 1,575.015 złr.

Z tego przypada na poszczególne miasta:

	Efekta	
	w koronach	w złr. w. a.
Bełz	14.500	8.800
Bochnia	42.900	22.100
Brody	68 100	16.300
Dobromil	27.700	2.900

Drohobycz	139.200	51.900
Gródek	60.600	13.600
Grybów	7.100	7.450
Jarosław	66.800	33.350
Jaryczów nowy	9.100	4.500
Jaśło	21.300	6.650
Kołomyja	104.400	33.400
Krosno	15.900	5.800
Lubaczów	26.700	2.900
Mrzyglód	1.400	300
Myślenice	13.300	6.100
Nowy targ	15.500	6.150
Pilzno	13.000	3.400
Podgórze	39.600	16.000
Przemyśl	126.800	50.650
Rzeszów	59.000	34.150
Sambor	59.100	1.408
Sanok	31.700	7.700
Sącz nowy	54.900	18.600
Sącz stary	13.100	7.950
Skawina	5.300	3.650
Śniatyn	40.200	16.050
Sokal	45.100	9.600
Stanisławów	108.400	39.600
Staremiasto	16.600	5.200
Starasól	12.000	3.200
Stryj	54.600	34.650
Tarnopol	141.700	55.900
Tarnów	172.200	69.050
Trembowla	25.800	11.450
Wieliczka	26.800	11.250
Złoczów	51.800	22.150
Żółkiew	8.300	7.600
Razem	1,740.500	651.408
czyli złr.	870.250	

3. Fundusz szkolny krajowy w latach 1894 i 1895

(według zamknięć rachunkowych za te lata).

Rozłożenie ciężarów publicznych wynikających z zakładania i utrzymywania szkół ludowych w Galicyi ostatecznie uregulowała ustawa krajowa z 24 kwietnia 1894 dz. u. kr. Nr. 49. Do tego czasu obowiązywała ustawa kraj. z dnia 2 maja 1873 dz. u. kr. Nr. 250 w części zmieniona ustawą kraj. z dnia 28 grudnia 1882 (dz. u. kr. Nr. 2 ex 1883).

Zasadniczem postanowieniem, z którego galicyjskie ustawodawstwo krajowe wychodzi jest 1° że nauka w szkołach ludowych udziela się bezpłatnie (zasada której nie znajdujemy w ustawodawstwie innych krajów) i 2° że obowiązek zakłada-

nia i utrzymywania publicznych szkół ludowych cięży w pierwszym rzędzie na gminach miejscowych do obrębu jednej szkoły wcielonych.

Każda gmina winna tedy utworzyć swój własny fundusz szkolny miejscowy aby sobie ułatwić utrzymanie swej szkoły.

Art. 18 ustawy z dnia 2 maja 1873 postanowił, że jeżeli dochody miejscowego funduszu szkolnego nie wystarczają na opłacanie nauczycieli, obowiązane są gmina i obszar dworski do wnoszenia na ten cel do miejscowego funduszu szkolnego dodatków pieniężnych, a to gmina aż do wysokości 12% podatków bezpośrednich w gminie opłacanych, a obszar dworski aż do wysokości 4% podatków bezpośrednich z obszarów opłacanych, każdy z nich o tyle, o ileby to, co na mocy dawniejszych zobowiązań, bądź to w naturze, bądź też w gotowych pieniądzach na utrzymanie nauczyciela już uiszcza, niedorównywało oznaczonym powyżej procentem.

W każdym jednak razie obszar dworski przyczynia się do pokrycia niedoboru tylko w trzeciej części tego, do czego by w miarę swych podatków bezpośrednich był na mocy ustaw obowiązany, gdyby należał do związku gminy miejscowej.

To postanowienie nierównego przyczyniania się gmin i obszarów dworskich utrzymała późniejsza nowella szkolna z dnia 28 grudnia 1882 zniżając tylko kwotę dodatków pieniężnych gminy z 12% na 9% a obszaru dworskiego z 4% na 3%.

Obok funduszu szkolnego niniejszego stworzyła ustawa z 2 maja 1873 jako drugie źródło dochodów szkolnych, fundusze szkolne okręgowe. Fundusze szkolne okręgowe miały przychodzić w pomoc funduszom szkolnym miejscowym jeżeli te nie mogły swym zobowiązaniom zadość uczynić, lecz tylko wtenczas jeżeli dodatki szkolne miejscowe zostały uiszczone przez gminę i obszar dworski.

Dochody miejscowego funduszu szkolnego przeznaczone na płace nauczycielskie miały być odsyłane do kasy funduszu szkolnego okręgowego, którą oznaczy Rada szkolna okręgowa.

Wyjątkowo mogła Rada szkolna okręgowa upoważnić Radę szkolną miejscową do wypłacania nauczycielom należności wprost z miejscowego funduszu szkolnego, w którym to razie ustaje obowiązek odsyłania jego dochodów do kas innych.

Do funduszu szkolnego okręgowego wpływały przeto 1° dochody pieniężne mniejszych funduszy szkolnych przynieszone na płace dla nauczycieli, 2° zapisy i darowizny, 3° dodatki do podatków powiatowych na cele szkolne przez Radę powiatową uchwalone na pokrycie niedoborów funduszy szkolnych miejscowych. Minimum dla tych dodatków powiatowych oznaczyła ustawa z 2 maja 1873 na 4% podatków bezpośrednich w po-

wiecie opłacanych a nowella z 28 grud. 1882 zniżyła je na 3% tychże podatków.

Funduszem szkolnym okręgowym zarządzała Rada szkolna okręgowa pod nadzorem i według instrukcyi, c. k. Rady szkolnej krajowej.

Fundusz szkolny okręgowy miał wszelkie prawa funduszu publicznego, a należytości jego wypływające z ustawy, można było ściągać drogą egzekucyi politycznej.

Ponieważ jednak ani fundusze szkolne miejscowe ani fundusze szkolne okręgowe nie były w stanie pokryć wydatków szkolnych, przeto do pokrycia niedoboru stąd powstałego przychodził im z pomocą trzeci fundusz publiczny to jest utworzony w r. 1873 fundusz szkolny krajowy.

Fundusz szkolny krajowy utworzony został na mocy Art. 32 ustawy szkolnej krajowej z 2 maja 1873 z funduszu szkół normalnych galicyjskiego i krakowskiego, a wszedł w życie d. 1 stycznia 1874 roku.

Do funduszu szkolnego krajowego wpływać miały następujące dochody:

- a) dochody z majątku zakładowego,
- b) dodatek do byłego funduszu szkół normalnych ze skarbu państwa wypłacany,
- c) zasiłek z funduszu krajowego, jaki na ten cel zamieszczany będzie rocznie w budżecie krajowym,
- d) dochody z innych źródeł na to osobnemi ustawami przeznaczonych,
- e) zapisy i darowizny osób prywatnych, korporacyj lub instytucyj.

Funduszem szkolnym krajowym zarządza Wydział krajowy a Rada szkolna krajowa rozporządza jedynie jego dochodami w granicach corocznym preliminarzem zakreślonych.

Z dochodów funduszu szkolnego krajowego miały być pokrywane takie wydatki na szkoły ludowe, do których według ustawy z 2 maja 1873 nie były obowiązane ani fundusze szkolne miejscowe ani fundusze szkolne okręgowe.

Do tych należały:

- a) dodatki do płacy przyznawane co lat pięć nauczycielom szkół ludowych,
- b) zasiłki udzielane funduszowi emerytalnemu, z którego wypłacać się będą emerytury i zapomogi nauczycielom, a oraz pensye ich wdowom i sierotom,
- c) potrzeby szkół całego kraju ogólnej natury,
- d) zasiłki udzielane funduszom szkolnym okręgowym.

Krajowy fundusz szkolny wypłacać więc miał szkolnemu funduszowi emerytalnemu, coroczny zasiłek w kwocie równającej się przynajmniej przeciętnemu wydatkowi, jaki w trzech ostatnich latach ponosił fundusz szkół normalnych na cele tego rodzaju.

Nadto Rada szkolna krajowa miała pokrywać corocznie z funduszu szkolnego krajowego sumy stosownej potrzeby szkół ludowych ogólnej natury, jakoto: zakupno mających służyć za wzór książek, przyborów i okazów szkolnych, nadzwyczajne nagrody i zapomogi, koszta podróży dla nauczycieli wysyłanych w celach naukowych za granicę, wynagradzanie wędrownych nauczycieli sadownictwa, pszczelnictwa, jedwabnictwa i t. d., krajowe konferencje nauczycielskie itp.

Budżetowa najważniejsza rola funduszu szkolnego krajowego było pokrywanie niedoborów szkolnych okręgowych.

Taki stan rzeczy prawny trwał przez lat dwadzieścia i jeden od r. 1874—1895. Dopiero ustawa kraj. z 24 kwietnia 1894 d. u. kr. Nr. 49 o kosztach zakładania i utrzymywania szkół ludowych i o funduszach szkolnych zmieniła gruntownie dotychczasowy stan rzeczy.

Ustawa z 24 kwietnia 1894 zatrzymuje zasadę że „nauka w szkołach ludowych publicznych udziela się bezpłatnie“, wywraca jednak drugą zasadę, na której opierała się ustawa z 2 maja 1873 że „obowiązek zakładania i utrzymywania publicznych szkół ludowych ciąży w pierwszym rzędzie na gminach miejscowych, do obrębu jednej szkoły wcielonych“ i postanawia, że obowiązek ten ciąży w pierwszym rzędzie na miejscowych gminach i obszarach dworskich, do zakresu szkoły wcielonych, w drugim rzędzie na okręgu szkolnym i kraju.

Ustawa zrywa z dotychczasową nierównomiernością ciężarów szkolnych i ustanawia jedną stopę podatków szkolnych 6% całej należności podatków bezpośrednich wraz z dodatkami państwowymi w gminie i na obszarze dworskim opłacanymi dla wsi, zaś 9% dla miast I. II. i III. kategorii według ustawy z 1 stycznia 1889. Ustawa więc zatrzymuje dotychczasową stopę podatku szkolnego dla gmin wiejskich a podnosi w trójnasób stopę podatku obszarów dworskich i o $\frac{1}{3}$ stopę podatkową dla miast I, II i III kateg. Podatek ten przeznaczają ustawa na utrzymanie nauczycieli ludowych.

Ustawa z r. 1894 znosi fundusze szkolne okręgowe, ich należności czynne i bierne przenosi na fundusz szkolny krajowy i tworzy dwa fundusze szkolne, f. szkolny miejscowy i fundusz szkolny krajowy. Do funduszu szkolnego miejscowego należą: grunta, zabudowania szkolne, kapitały, zapisy i darowizny prywatne, tudzież kwoty konkurencyjne opłacane przez strony obowiązane na utrzymanie budynków szkolnych, wewnętrznego urządzenia szkoły, na opał, obsługę etc, na najem sal szkolnych i mieszkania dla nauczycieli, ogrodu i pola, tudzież na nadzwyczajne wydatki na budowę, rozszerzanie lub przebudowanie budynków szkolnych i zasiłki na ten cel przez fundusz szkolny kraj. udzielane, wreszcie kary pieniężne ściągane za opieszałość w posyłaniu dzieci do szkoły.

Fundusz szkolny miejscowy ponosi wszystkie wydatki na wystawienie lub najem, na utrzymanie, wewnętrzne urządzenie, opał, oświetlenie i obsługę budynków szkolnych, jakoteż na wystawienie i utrzymanie albo najem pomieszczeń dla nauczycieli, o ile nauczycielom służy do tego prawo, na koszt podróży nauczycieli religii określone art. 8 ustawy krajowej z dnia 1. grudnia 1889 r. (Dz. ust. kr. nr. 71) wreszcie na zakupno lub dostarczenie gruntu pod budynki, boisko gimnastyczne, ogród szkolny i pole.

Kwotę potrzebną corocznie na utrzymanie budynków szkolnych i wewnętrznego urządzenia szkoły, na opał, obsługę, oświetlenie sal szkolnych i na koszt podróży nauczycieli religii określone artykułem 8. ustawy krajowej z dnia 1. grudnia 1889 r. (Dz. u. kr. nr. 71) określi Rada szkolna okręgowa dla każdej szkoły r y c z a ł t o w o na wniosek Rady szkolnej miejscowej po protokolarnem przesłuchaniu stron konkurencyjnych, a to na tak długo, póki się zmiana nie okaże niezbędną.

Gdyby wyjątkowo kwota ryczałtowa miała przenosić kwotę odpowiadającą 10% podatków bezpośrednich wraz z dotychczasowymi dodatkami państwowymi opłacanych w gminie i na obszarze dworskim, pokryje nadwyżkę fundusz szkolny krajowy. Wydatki na najem sal szkolnych i mieszkania dla nauczycieli, ogrodu i pola, pokrywać będą strony konkurencyjne w granicach określonych corocznym preliminarzem Rady szkolnej miejscowej poza obrębem ryczałtu w artykule poprzednim wymienionego.

Wydatki nadzwyczajne, a mianowicie na budowę, rozszerzenie i przebudowę budynków szkolnych i pomieszczeń dla nauczycieli, na znaczniejsze tychże naprawy, o ile się nie dadzą opędzić ryczałtem określonym w artykule 7., oraz na nabycie gruntu pod budynki, ogród, pole i boisko, wreszcie na dostarczenie wewnętrznego urządzenia szkoły, określa w każdym danym przypadku Rada szkolna okręgowa po przeprowadzeniu potrzebnych rokowań i rozprawy ze stronami konkurencyjnymi, którym należy przy tej rozprawie plan i kosztorys budowy przedstawić, a grunt wymienić.

Wydatki nadzwyczajne nie mogą obciążać stron konkurujących w jednym roku kwotą większą niż 40% całej należności ich podatków bezpośrednich wraz z dotychczasowymi dodatkami państwowymi.

Jeżeli wydatek potrzebny większym jest od takiej kwoty ma być stronom konkurencyjnym na ich żądanie rozłożony na lat kilka.

Jeżeli wydatek taki nadzwyczajny jest tak wielki, że nie byłby w całości pokrytym, gdyby strony konkurencyjne do datek w wysokości 40% podatków razem z dotychczasowymi dodatkami państwowymi składały przez trzy lata, ma prawo Rada szkolna miejscowa żądać, ażeby fundusz szkolny krajowy nadwyżkę wydatku pokrył.

Książek szkolnych i przyborów naukowych ma Rada szkolna miejscowa dostarczyć ubogim uczniom tudzież zaopatrzyć ich w odzież w miarę funduszków. Na ten cel obracać ma dochody funduszu szkolnego miejscowego.

O ile dochody miejscowe nie wystarczają na opędzenie wydatków szkolnych obowiązany jest okręg szkolny używać na ten cel dodatki aż do 3% całej należności podatków bezpośr.

Wszystkie inne wydatki niezbędne na cele szkoły ludowej, wypłacane będą z funduszu szkolnego krajowego.

Do tego funduszu wpływają:

- a) dochody z majątku zakładowego ogólnego,
- b) dodatek do byłego funduszu szkół normalnych ze skarbu państwa wypłacony,
- c) dochody majątków zakładowych pojedynczych szkół i ofiary, do których się zobowiązały kiedykolwiek na rzecz szkoły miejscowej gminy, korporacje, instytucje lub osoby prywatne, jakoteż datki dobrowolne, o ile nie są przeznaczone na utrzymanie szkoły wewnątrz i zewnątrz,
- d) dodatki pieniężne od gmin i obszarów dworskich obowiązanych do konkurencji na utrzymanie nauczycieli,
- e) dodatki pieniężne okręgowe,
- f) subwencje udzielane pewnym szkołom lub kursom przez skarb państwa, powiaty lub gminy,
- g) dochody z innych źródeł na to osobnemi ustawami przeznaczone,
- h) zasiłek z funduszu krajowego, jaki na ten cel zamieszczany będzie corocznie w budżecie krajowym

Ustawa z 24 kwiet. 1894 weszła w życie z dniem 1 stycznia 1895. Te postanowienia ustaw z r. 1873 i 1894 tak różne między sobą, znalazły swój wyraz w dwu ostatnich zamknięciach rachunkowych funduszu szkolnego krajowego za lata 1894 i 1895. Rok 1894 był ostatnim rokiem, do którego odnosiły się postanowienia ustawy z 2 maja 1873, rok 1895 zaś był pierwszym rokiem obowiązywania ustawy z 24 kwiet. 1894.

Różnica tych ustaw występuje dobitnie w zestawieniu rachunków funduszu szkolnego kraj. z roku 1894 i 1895.

Dochody funduszu szkolnego krajowego za rok 1894.

1. Odsetki od kapitałów	13.574
2. Dochody z dóbr, realności etc.	189

Zysk ze sprzedaży książek szkolnych 2.835. Taksy od spadków 9.935. Różne wpływy. Zwrot zaliczek udzielonych funduszom szkolnym okręgowym 71.500. Zwroty mylnych zarachowań c. k. Urzędów podatkowych, tudzież zwroty korelatywne innych rubryk budżetowych 28.816. Zwroty zaliczek miasta Krakowa, Sanoka i Tarnopola z lat dawniejszych 7.328. Różne nieprzewidziane 12. Zwroty zaoszczędzeń w zasiłkach danych funduszom szkolnym okręgowym za czas od roku 1874 do końca roku 1894 49.133. Dodatek z c. k. Skarbu

państwa 54.942. Zwrot zaliczek udzielonych gminom na budynki szkolne 5.278. Dodatek z funduszu krajowego 1,614.618, razem 1,838.170 złr.

74 Rad szkolnych okręgowych wykazało zaś następujące dochody:

1. dochody miejscowych funduszków szkolnych	
jako prestatye	919.429
2. 3% dodatek powiatowy	282.271
razem	1,201.700

Ogólny wydatek na szkoły ludowe wynosi tedy nie licząc wydatków miejscowych 3,139.870 złr.

Wydatki.

DZIAŁ I.

A) Zasiłki dla funduszków szkolnych okręgowych.

Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyi dla katechetów na rok 1893/4	781.426
Na mniejsze potrzeby szkolne	46.577
„ przybory naukowe	15.416
„ konferencye okręgowe	28.593
„ biblioteki okręgowe	4.051
„ rozmaite wydatki	15.393
„ utrzymanie szkół nowych	705
„ płace nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1893/4	291.789
Zaliczki zwrotne dla funduszków szkolnych okręgowych	201.559
Suma działu I. { zwyczajne	1,385.512
{ nadzwyczajne	—
razem	1,385.512

DZIAŁ II.

B) Własne wydatki krajowego funduszu szkolnego.

Substytucye	76.700
Zasiłki dla szkół utrzymywanych przez korporacye	17.280
Stypendya	70.982
Remuneracye i zapomogi	47.095
„ dla inspektorów okręgowych	1.000
Utrzymanie budynku szkolnego w Tarnowie	139
Koszta podróży i diety	2.237
Dodatki pięcioletne	192.097
Dodatek do funduszu emerytalnego	12.799
Emerytury	3.330
Dary z łaski	5.095

Potrzeby szkół ogólnej natury	5.552
Przebieżne wydatki	30.746
Zasiłki na budowę szkół	7.000
Suma działu II. { zwyczajne	445.547
{ nadzwyczajne	27.610
Razem	472.657
Do tego Suma działu I.	1,385.512
<i>Ogólna suma wydatków</i>	<u>1,858.170</u>

W roku 1895 wynoszą dochody funduszu szkolnego krajowego 3,074.026 złr. zaś wydatki 3,040.087 złr. a mianowicie:

Dochody.

A) Ogólny fundusz szkolny krajowy.

Odsetki od kapitałów	15.566
Dochody z dóbr, realności i innych praw	168
Dodatki	50
Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	2.835
Zapisy i darowizny	—
Taksy od spadków	9.802
Różne wpływy	264.437
Dodatek z c. k. skarbu państwa	54.942
Zwroty zaliczek udzielonych gminom na budynki szkolne	11.309
Suma I.	<u>359.113</u>

B) Poszczególne fundusze miejscowe.

Odsetki od kapitałów szkolnych	5.197
Dochody z gruntów i realności szkolnych	6.052
z naturalii	20.085
Dochody w gotówce z dawniejszych zobowiązań	189.226
Dodatki do podatków	388.127
3 ^o dodatek okręgowy	265.516
Różne	68
Suma II.	874.274
Dodatek z funduszu krajowego	1,840.638
Ogółem	<u>3,074.026</u>

Wydatki.

Płace, remuneracje za udzielanie nauki religii, dodatki pięcioletnie, na pomieszkanie, wynagrodzenia za godziny nadobowiązkowe, tudzież zasiłek, względnie zaliczka dla funduszu szkolnego okręgowego miejskiego w Krakowie	2,668.983
Remuneracje, zapomogi i zasiłki na kursa wakacyjne	49.700

Koszta podróży i diety nauczycieli ze względów służbowych	5.509
Dodatek do funduszu emerytalnego, emerytury dla tracących posady wskutek reorganizacyi i dary z łaski	50.366
Zasiłki dla funduszków szkolnych miejscowych na budowę szkół	32.262
Na zasiłki dla funduszków szkolnych miejscowych na utrzymanie szkół, utrzymanie budynku szkolnego w Tarnowie, pomniejsze potrzeby szkolne i urzędowe oraz na koszta nadzoru funduszków szkolnych miejscowych	67.221
Na przybory naukowe (ze sloidem)	18.460
Na biblioteki okręgowe	4.125
Na konferencye okręgowe	25.915
Na stypendya dla uczniów i uczennic Seminarjów nauczycielskich	86.050
Różne wydatki	13.308
Zasiłki dla szkół utrzymywanych przez korporacye	18.184
Suma wydatków	3,040.087

Obok funduszu szkolnego krajowego istnieje fundusz szkolny emerytalny.

Fundusz ten posiadał w majątku obrotowym w r. 1894 dochodu 248.805 złr. zaś w r. 1895 dochodu 249.570 złr.

Dochody te płyną z odsetek od kapitału (1340 złr.) z interkalaryów od opróżnionych posad nauczycielskich w r. 1895 czyniły one kwotę 29.786 złr., ze stałych wkładek nauczycieli i nauczycielek w r. 1895 wynosiły 57.716 złr., z 2% wkładek nauczycieli za czas służby przedetatowej, co czyniło 11.016 złr., wreszcie z zasiłków funduszu krajowego szkolnego 12.799 złr. i z funduszu krajowego, który w r. 1895 wynosił.

Zasiłek z funduszu krajowego

a) przyznany uchwałą Sejmu krajowego z dnia 7 lutego 1895	110.084 złr. — ct.
b) asygnywany odeszłą Wydziału krajowego z 28 lutego 1896	
dodatkowo	25.969 „ 77 „ 136.054

Wydatki zaś wynosiły w r. 1895 w swych głównych pozycjach:

Emerytury czasowe nauczycieli i nauczycielek	8.023
„ dożywotnie „ „	142.083
Pensye dla wdów po nauczycielach	61.183
Dodatki na wychowanie dzieci po nauczycielach	17.252
Odprawy i kwartaty pozgonne	13.052

Fundusze szpitalów krajowych i gminnych.

1. Szpital powszechny we Lwowie w r. 1894.

Dodatki	30.320
Opłaty pośmiertne	5.085
Zwroty kosztów leczenia	188.533
Rozmaite	3.063
Suma własnych dochodów	227 004
Dotacya z funduszu kraj.	88.285
Suma dochodów w ogóle	315.289

Wydatki wynosiły w r. 1894:

zwyczajne	214.289
nadzwyczajne	101.000
razem	315.289 złr.

2. Fundusz podrzutków we Lwowie posiadał w r. 1894 jedynie subwencję z fund. krajowego w kwocie 5.815 złr.

3. Kraj. Zakład dla obłąkanych w Kulparkowie.

Odsetki od kapitałów	230
Dodatki	715
Dochody z dóbr	16.780
Zwroty kosztów leczenia	199.847
Rozmaite	3 136
Suma dochodów	220.709

Wydatki zwyczajne wynosiły w r. 1894	188.77
nadzwyczajne	3 33

razem 192.110 złr.

Pozostała przeto nadwyżka dochodów, oddana funduszowi krajowemu w kwocie 28.599 złr.

4. Kraj. szpital św. Łazarza w Krakowie, rok 1894.

Odsetki od kapitałów	18.483
Dochody z dóbr i realności	9.181
Zwroty kosztów leczenia	209.381
Dochody rozmaite	742
Suma dochodów	237.790

Wydatki wynosiły zwyczajne	200.161 złr.
nadzwyczajne	6.567 „
razem	206.728 złr.

Pozostała przeto nadwyżka dochodów w kwocie 31.062 złr. oddana została funduszowi krajowemu.

5. Szpitale prowincjonalne.

Oprócz tego istnieje 24 szpitale prowincjonalnych co do których nie jest rozstrzygnięta kwestya prawna czy są one zakładami samoistnymi czy zakładami gminnymi, co do których to jedno jest pewne, że fundusz krajowy dopłaca przeszło 15 razy tyle ile wynoszą ich własne dochody.

Dochody własne szpitala i rozmaite:

Biała . . .	698
Bochnia . . .	525
Brody . . .	784
Brzeżany . . .	922
Drohobycz . . .	276
Jasło . . .	78
Kołomyja . . .	804
Podhajce . . .	34
Przemyśl . . .	777
Rzeszów . . .	145
Sambor . . .	3.125
Sanok . . .	83
Nowy Sącz . . .	400
Sniatyn . . .	160
Sokal . . .	839
Stanisławów . . .	145
Stryj . . .	132
Tarnopol . . .	4.243
Tarnów . . .	440
Wadowice . . .	271
Zaleszczyki . . .	595
Złoczów . . .	1 088
Żółkiew . . .	60
Żywiec . . .	600
Razem	17.237

Obok tych dochodów własnych pobierają te szpitale prowincjonalne:

od samopłacących kosztą leczenia	16.315
od obcych funduszków	10 316
od gal. funduszu krajowego	266.393

Razem ogólne dochody szpitali prowincjonalnych w r. 1893 wynosiły 310.262.

IV. Dziewiętnaście samoistnych funduszków

regulacyi rzek i zabudowania potoków górskich.

W miarę wzrostu ludności i rozdrobnienia własności grunтовой, w naszym zaś kraju szczególnie z postępującą deteryoracyą klimatu wskutek niszczenia lasów górskich, sprawa regulacyi wód i melioracyj, która w myśl §. 18 statutu krajowego stanowi jedną z najważniejszych agend Sejmu, nabiera coraz większego znaczenia. To też odnośna rubryka wydatków, która w r. 1880 stanowiła zaledwie znikomą cyfrę 3500, dosięgła w budżecie krajowym na rok 1895 poważnej sumy. Stopniowe podnoszenie wydatków w tej rubryce, która jest wyrazem powoli budzącego się zrozumienia potrzeb ekonomicznych kraju, jest tem bardziej pocieszajacem, że wydatki łożone na

ten dział gospodarstwa krajowego są par excellence, inwestycyjne, każdy cent krajowy pociąga za sobą taki sam nakład ze skarbu państwa i od interesowanych właścicieli gruntów, a w dodatku pieniądź obracany na robociznę dostaje się w udziale klasie ludności pracującej i zarobkującej, pobudzając ją zarazem do pilności, oszczędności i staranniejszego gospodarstwa.

Regulacye każdej rzeki, osuszanie bagien, obwałowanie brzegów, zabudowanie potoku górskiego, stanowi każde dla siebie swój odrębny fundusz, do którego płyną datki konkurencyjne od stron interesowanych, subwencye z funduszu krajowego i z funduszu państwowego, wreszcie odsetki od kapitałów lokowanych

Fundusze te według zamknięcia rachunkowego z r. 1895 przedstawiają się jak następuje:

1. Fundusz regulacyi rzeki Gnilej Lipy.

A) Fundusz regulacyjny.

Dodatek z funduszu krajowego —. Dodatek z państwowego funduszu melioracyjnego —. Datki konkurencyjne 3.105 złr. 83. Odsetki od kapitałów lokowanych 634 złr. 32 ct. Rozmaite —. Suma dochodów rzeczywistych 3.740 złt. 15 ct.

Zwrot pożyczek udzielonych spółce wodnej 2.500 złr. Suma wszystkich dochodów 6.240 złr. 15 ct.

B) Fundusz konserwacyi.

Ze sprzedaży trawy ze szkarp 307 złr., procent od kapitałów 71 złr.

2. Fundusz regulacyi potoku Kisieliny.

Datki konkurencyjne 11.733. Zaliczki z funduszu krajowego na pokrycie niedoboru 3.174. Suma wszystkich dochodów 14.908.

3. Fundusz regulacyi rzeki Łęgu.

Odsetki od lokowanej gotówki 112. Rozmaite 55. Suma dochodów rzeczywistych 168 złr.

B) Fundusz konserwacyi.

Ze sprzedaży trawy z wałów 1.090 złr. procent od gotówki 72 złr.

4. Fundusz konserwacyi rzeki Trześniówki.

a) Fundusz konserwacyjny:

Datek z funduszu krajowego 500. Datki konkurencyjne 500. Zaległy datek konkurencyjny do funduszu regulacyjnego

445. Sprzedaż trawy 859. Odsetki od kapitałów lokowanych 52. Rozmaite 9. Suma dochodów rzeczywistych 2.367.

b) *Fundusz rezerwowý:*

Pozostałość przeniesiona z funduszu konserwacyjnego z r. 1894 w myśl §. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 1895 (Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 45) 1.558 złr.

5. Fundusz regulacji potoku Krzemienicy i Babulówki oraz Trześni i Rowu.

Rozmaite 30. Zaliczki pobrane z funduszu kraj. 332. Zaliczki wyrachowane 42. Suma wszystkich dochodów 399 złr.

6. Fundusz regulacji rzeki nowego Brnia.

Datek z funduszu krajowego 15.471. Datek z państwowego fund. meliorac. 7.804. Datki konkurenc. 5.478. Odsetki od kapitałów lokowanych —. Rozmaite 708. Zwrot kosztów leczenia z kasy chorych 49. Zaliczki z fund. kraj. na pokrycie niedoboru 14.193. Suma wszystkich dochodów 43.704 złr.

B) Fundusz konserwacyjny regulacji Nowego Brnia.

Ze sprzedaży trawy i wikli 213. Odsetki od kapitałów lokowanych 15. Suma dochodów 228 złr.

7. Fundusz regulacji rzeki Białej i obwałowania prawego brzegu Dunajca.

A) Fundusz regulacyjny:

Datek z funduszu krajowego 43.317. Datek z państwowego funduszu melioracyjnego 63.540. Datek z państwowej dotacji budowli wodnych 8.660. Datki konkurencyjne 10.900. Odsetki od kapitałów lokowanych 810. Rozmaite 121. a) Kaucye i depozyta 100. b) Depozyt Wydziału powiatowego w Tarnowie z pozostałych należności przy robotach ziemnych i wykupie gruntów 11.580. c) Depozyt Wydziału powiatowego w Dąbrowie 8.669. Zwroty: a) C. k. Nadprokuratoria państwa, zwrot kosztów budowy i utrzymania baraku dla więźni 88. b) Zwrot kaucyi z dzierżawy gruntu pod szkołę 15. Zaliczka z funduszu krajowego 68.829. Suma wszystkich dochodów 216.632 złr.

B) Fundusz konserwacji.

Za sprzedaną trawę 732 złr.

8. Fundusz zabudowania potoków górskich w dorzeczu Skawy.

Datek z funduszu krajowego 4. rata 10.394. Datek z państwowego funduszu melior. 19.598. Odsetki od kapitałów lokowanych 1.133. Suma dochodów rzeczywistych 31.125 złr.

9. Fundusz zabudowania potoków górskich w dorzeczu Stryja.

Z państwowego funduszu melioracyjnego 2.684. Odsetki od lokowanej gotówki 192. Suma dochodów rzeczywistych 2.876 złr.

10. Fundusz obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami.

Datek z funduszu krajowego 14.533. Datek z państwowego fund. melior. 10.900. Datki konkurencyjne za lata 1892/95 43.600. Odsetki od kapitałów lokowanych 128. Rozmaite 18. Depozyt 232. Pobrane zaliczki z r. 1896 11.286. Suma wszystkich dochodów 80.697 złr.

Do funduszu konserwacji za sprzedaną trawę wpłynęło 200 złr.

11. Fundusz regulacji rzeki Bugu.

Datek z funduszu krajowego 19.800. Datek z państwowego funduszu melior. 14.850. Datek z państwowej dotacji budowli wodnych 19.800. Rozmaite 2. Zwrot z funduszu lokalnej regulacji Bugu w Busku, wydatków za rok 1894 291. Odsetki od lokowanej gotówki 426. Zaliczki pobrane z funduszu krajowego 14.691. Depozyta 300. Suma wszystkich dochodów 70.162 złr.

12. Fundusz zabudowania potoku górskiego Michałów.

Z państwowego funduszu meliorac. 500. Rozmaite 20. Razem 520 złr.

13. Fundusz zabudowania potoku górskiego Niszkówki.

Datek z funduszu krajowego 4.287. Datek z państwowego funduszu melior. 7.535. Odsetki od kapitałów lokowanych 260. Suma dochodów rzeczywistych 12.082 złr.

14. Fundusz regulacji rzeki Złotej Lipy.

Datek z funduszu krajowego 13.200. Datek z państwowego funduszu melioracyjnego 9.900. Datki konkurencyjne 19.800. Odsetki od kapitałów lokowanych 399. Rozmaite 2. Suma dochodów rzeczywistych 43.301 złr.

15. Fundusz osuszenia bagien Łańcucko-Jarosławskich.

Datek z funduszu krajowego 11.500. Datek z państwowego fund. melior. 8.625. Datki konkurencyjne 17.250. Odsetki od kapitałów lokowanych 262. Rozmaite 31. Suma dochodów rzeczywistych 37.668 złr.

16. Fundusz regulacji potoku Dumnego.

Datek z funduszu krajowego 11.520. Datek z państwowego funduszu melioracyjnego 8.640. Datki konkurencyjne 17.280. Odsetki od kapitałów lokowanych 119. Suma dochodów rzeczywistych 37.559 złr.

17. Fundusz regulacji potoku Przegnojówki.

Zasiłek z funduszu krajowego 11.200. Zasiłek z państwowego funduszu melioracyjnego 8.400. Datki konkurencyjne 8.400 Suma dochodów rzeczywistych 28.000 złr.

18. Fundusz osuszenia bagien Stojanowskich.

Zasiłek z funduszu krajowego 12.000. Zasiłek z państw. fund. melior. 9.000. Datki konkurencyjne 9.000. Suma dochodów rzeczywistych 30.000 złr.

19. Fundusz obwałowania lewego brzegu Dunajca.

Zasiłek z funduszu krajowego 14.000. Zasiłek z państwowego funduszu melioracyjnego 10.500. Datki konkurencyjne 10.500. Suma dochodów rzeczywistych 35.000 złr.

b) *Przenośne:*

Zaliczka pobrana z rach. roku 1896 8.696. Suma wszystkich dochodów 43 696 złr.

Rozdział IV.

Gospodarstwo publiczne powiatów.

Według zamknięć rachunków za rok 1893.

Ogólna suma dochodów 74 Wydziałów powiatowych wynosiła kwotę 3,682.266 złr.,

Ogół dochodów Wydziałów powiatowych daje się podzielić według przeznaczenia swego na dwie główne kategorie: dochody na cele administracji powiatowej i dochody na cele komunikacyjne. Według źródła z których te dochody płyną można je ująć w następujące główne działy:

1. Dochody własne jako to czynsze z dochodów i gruntów, odsetki od papierów wartościowych z budowli i z konserwacji wodnych.

2. Dochody z dodatków do podatków na cele administracyjne, na fundusz dróg powiatowych i na powiatowy fundusz dróg gminnych.

3. Dochody z myt drogowych, mostowego i przewozowego, tudzież wpłaty za nieodrobione i niezużyte prestacje

w robociźnie i materyale, i zwroty za utrzymanie publicznych dojazdów kolejowych.

4. Wpływy nadzwyczajne za sprzedaży gruntów i realności.

5. Zaciągnięte pożyczki i otrzymane na bydlowę dróg zaliczki.

6. Subwencje na drogi.

7. Zapasy kasowe i należności czynne pozostałe z końcem roku administracyjnego.

8. Dochody rozmaite.

W cyfrach przedstawiają się dochody z pomienionych źródeł jak następuje:

I. Dochody własne.

1. Czynsze z domów i gruntów . . .	16.475 złr.
2. Odsetki od papierów wartościowych .	11.842 „
3. Z budowli i z konserwacji wodnych	10.470 „
Razem	38.787 złr.

II. Dochody z dodatków do podatków

1. Dodatki na cele administracyjne . . .	765.799
2. „ „ fundusz dróg powiatowych .	349.704
3. „ „ powiatowy fundusz dróg gminnych	490.523
Razem	1,606.026

III. Dochody z myt i nieużytych prestacyj.

1. Myta drogowe, mostowe i przewozowe przyniosły w roku 1893 kwotę	208 625
2. wpłaty za nieodrobione i nieużyte prestacje	80.354
3. zwroty za utrzymywanie publicznych dojazdów kolejowych	11.936
Razem	300.925

IV. Wpływy nadzwyczajne ze sprzedaży gruntów, realności i papierów.

1. Ze sprzedaży gruntów	3.987 złr.
2. „ „ papierów wartościowych	88.734 „
Razem	92.721 złr

V. Zaciągnięte pożyczki i otrzymane zaliczki:

1. Wpływy nadzwyczajne z zaciągniętych w r. 1893 pożyczek wynoszą:	281.470 złr.
2. Z zaliczek otrzymanych	258.351 „
3. Z pożyczek i otrzymanych zaliczek	
a) na drogi powiatowe	65.692 „
b) „ „ gminne	62.974 „
Razem	668.457 złr.

VI. Subwencye na drogi.

a) powiatowe	158.059 złr.
b) gminne	219.540 „
Razem	377.599 złr.

VII. 1. Zapas kasowy z roku poprzedniego w funduszu administracyjnym	99.925 złr.
2. Zapas kasowy w funduszu drogowym	212.209 „
Razem	312.134 złr.

VIII. Dochody rozmaite funduszu administracyjnego	66.030 „
Dochody rozmaite i zwrot zaliczek na cele drogowe	219.579 „

Dochody na cele komunikacyjne wynoszą przeto Razem 285.609 złr.

1. Dodatki do podatków na fundusz dróg powiatowych powiat. fund. dróg gminnych	840.227 złr.
2. Dochody z myt dojazdów i niezużytych prestacyj	300.925 „
3. Subwencye na drogi	377.599 „
4. Pożyczki i zaliczki na drogi	128 636 „
5. Zwroty zaliczek i rozmaite dochody	219.579 „
6. Zapas kasowy z roku poprzedniego	212.209 „
Ogółem dochody drogowe	2,079.175 złr.

Dochody administracyjne powiatów wynosiły:

1. Dochody własne	38.787 złr.
2. „ z dodatków do podatków	765.797 „
3. „ z pożyczek, zaliczek i sprzedaży gruntów i papierów wartościowych	632.542 „
4. Zapas kasowy	99.925 „
5. Dochody rozmaite	66.030 „
Razem	1,603.081 złr.

W przecięciu wypada na każdą Radę powiatową po 59 tysięcy złr. dochodu. W rzeczywistości wykazują Rady powiatowe olbrzymie różnice w dochodach, obracające się między maximum 201.225 złr. jak Rada powiatowa w Złoczowie [w czym jest 121.000 złr. zaliczek] a minimum 11.917 złr. jak Rada powiatowa w Bohorodczanach.

Wydatki Wydziałów powiatowych w roku 1893 według zamknięć rachunkowych rozkładają się na następujące pozycye:

I. Dział ogólny administracyi.

	w tysiącach złr.
1. Pobory funkcyonaryuszów . . .	229 złr.
2. Emerytury i zaopatrzenia . . .	22. „
3. Koszta kancelaryjne . . .	33. „
4. Utrzymanie budynków i czynsze najmu	30. „
5. Podatki	7. „
6. Koszta komisyjne	29. „
7. Subwencye:	
a) na cele oświaty	36.
b) „ „ sanitarne	13.
c) „ budowlę	134.
d) „ hodowlę bydła	3.
Razem	186. „
8. Wydatki rozmaite	139. „
9. Zapas kasowy	107. „

II. Wydatki na cele drogowe.

	w tysiącach złr.
1. Koszta administracyi	220. złr.
2. Budowa i utrzymanie dróg . . .	
a) powiatowych	518.
b) gminnych	712.
c) dojazdów kolejowych	73.
Razem	1.303. złr.
3. Spłata długów	169. złr.
4. Zaliczka zwrócona	361. „
5. Zapas kasowy	263. „

III. Wydatki nadzwyczajne administracyi.

1. Kupno gruntów, domów etc. . .	90. złr.
2. „ papierów wartościowych . .	44. „
3. Spłata długów	240. „
4. „ zaliczek	209. „

Rozdział V.

Gospodarstwo publiczne miast i gmin.

1. Miasta stołeczne Lwów i Kraków:

Ogólne dochody miast stołecznych Lwowa i Krakowa wynosiły w roku 1894 razem przeszło 2 $\frac{1}{2}$ miliona złr. z czego na Lwów przypadło 1,571.000 złr. na Kraków 929.000 zł.

Na tę sumę ogólną składały się następujące pozycye:

	Lwów	Kraków
	w tysiącach złr.	
1. Dochód z dóbr ziemskich i gruntów miejskich i wiejskich . . .	24.	30.
2. Odsetki od kapitałów . . .	7.	—
3. Dochód z przedsiębiorstw gminy, zakładów i zarobków administracyi gminy . . .	4.	82.
4. Czyszcze z placów, domów, kramów . . .	69.	99.
5. Opłaty i taksy . . .	47.	5.
6. Dochody z myta rogatekowego . . .	130.	90.
7. „ z konsensów na szynki i kawiarnie . . .	—	24.
8. Dochody z opłat konsumcyjnych . . .	502.	344.
9. „ z dodatków do podatków stałych . . .	378.	176.
10. Dochody z opłat od psów . . .	5.	2.
11. Kary i egzekutne . . .	7.	16.
12. Zwrot za kwatunki wojskowe . . .	89.	23.
13. Subwencye i legata . . .	120.	20.
14. Dochody nadzwyczajne . . .	149.	14.
15. Różne . . .	41.	1.
Razem	1.571.	929

Ogólne dochody wynosiły w tysiącach złr.

	w Lwowie.	Krakowie.
w roku 1888	1.249	746
„ 1889	1.207	677
„ 1890	1.291	745
„ 1891	1.318	786
„ 1892	1.830	770
„ 1893	1.408	853
„ 1894	1.571	929

Wydatki miast Lwowa i Krakowa w roku 1894.

	Lwów	Kraków
	w tysiącach złr.	
1. Reprezentacya miasta i administracya . . .	370.	196.
2. Podatki i należitości . . .	14.	7.
3. Opłata długów . . .	166.	186.
4. Bezpieczeństwo i policya miejska . . .	47.	23.
5. Policya ogniowa . . .	33.	36.
6. Policya targowa . . .	3.	5.
7. Służba zdrowia . . .	39.	4.
8. Utrzymanie czystości i porządku . . .	88.	35.
9. Wydatki na cele humanitarne i kościoły . . .	107.	26.
10. Drogi i bruki . . .	170.	42.

11.	Oświetlenie	68.	14.
12.	Ogrody publiczne	11.	13.
13.	Oświata publiczna	345.	194.
14.	Kupno nieruchomości	34.	—
15.	Kwaterunek wojska	52.	33.
16.	Budowle wodne	19.	8.
17.	Różne inne	116.	81.

Razem 1.711. 929.

2. Trzydzieści największych miast w Galicyi podległych ustawie z roku 1889.

[Biała, Brody, Bochnia, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Nowy Sącz, Śniatyn, Skole, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew.]

Według zamknięć rachunkowych za rok 1893 wynoszą dochody tych 30 miast kwotę 4,461.946. Na tę sumę składają się następujące pozycye:

1.	Czynsze i opłaty	w tysiącach złr.
a)	z dóbr	41.
b)	z domów, rzeźni, budek,	238.
c)	z gruntów i kamieniołomów	55.
d)	z lasów, wiklin	57.
e)	z fabryk, cegielń, wapien- ników	81.
f)	z koszar i kwaterunku wojska	192.

Razem 664.

2.	Odsetki od papierów wartości- wych i t. d.	85.
----	---	-----

3. Z dzierżaw praw i przywilejów:

a)	propinacyi i opłat komu- nalnych	1,145.
b)	placowego, targowego, straga- nowego etc.	45.
c)	miar i wag, polowania i ry- bołostwa	2.
d)	z dzierżawy krajowych opłat konsumcyjnych	108.

Razem 1,300.

4.	Taksy miejskie	108.
----	--------------------------	------

5. Dodatki do podatków państwowych

a)	do podat. bezpośrednich 89.	} 270.
b)	do podat. konsumcyjnego	
a)	od mięsa 155.	
a)	od wina 26.	
	181.	

6.	Dochody rozmaite	97.
7.	Zapasy kasowe	83.
8.	Wpływy nadzwyczajne	
	a) ze sprzedaży	
	a) gruntów	32.
	w) papierów wartościowych	279.
	Razem	311.
	b) z pożyczek zaciągniętych	1.149.
	c) z zaliczek otrzymanych	337.
	Ogółem	1.797.
9.	Wpływy drogowe	46.
10.	Na cele szkolne	30.

Wydatki 30 miast według zamknięć rachunkowych za rok 1893 wynoszą 4,461.946 złr.

W szczegółach wynoszą one ;	w tysiącach złr.
1. Pobory urzędników gmin	292.
2. Emerytury i zaopatrzenia	43.
3. Koszta kancelaryjne	38.
4. Administracja dóbr	188
5. Czynsze za dzierzawy	
a) prawa propinacyi	91.
b) kraj. opłat kons. . . .	88.
Razem	179.
6. Podatki i ekwiwalenty	155.
7. Wydatki na cele dobroczynne	38.
8. Policja miejscowa	166.
9. Szupaśnictwo	8.
10. Straż pożarna	80.
11. Straż polowa	8.
12. Wydatki na cele sanitarne	96
13. Oświecenie miast	71.
14. Przedsiębiorstwa gminne	414.
15. Kwaterunek wojska	476.
16. Wydatki na cele szkolne	371.
17. „ „ „ wyznaniowe	16.
18. „ „ „ drogowe	133.
19. „ „ spłatę długów	598.
20. „ „ kupno gruntów	289.
21. „ „ „ papierów wartościowych	151.
22. „ „ spłatę zaliczek	364.
23. „ „ rozmaite	126.

3 Gminy małomiejskie i gminy wiejskie.

Dochody gmin małomiejskich i gmin wiejskich według zamknięć rachunkowych roku 1893 wynoszą 5,112.014 złr. wydatki 5,143.767 złr.

Dochody te składają się z następujących pozycji:

1.	Dochody z dóbr ziemskich	25.233	złr.
2.	„ z domów, rzeźni i budek etc.	135.932	„
3.	„ z gruntów i kamieniołomów	347.778	„
4.	„ z lasów i wiklin	110.477	„
5.	„ z koszar i kwaterunku		
	wojska	1.882	„
6.	„ z fabryk, cegielń, wapien- ników	13.570	„
7.	„ z papierów wartościowych	259.334	„
8.	„ z propinacyi i opłat	187.834	„
9.	„ placowe, targowe, stra- ganowe	124.270	„
10.	„ z miar, wag, prawa polowa- nia i rybołóstwa	42.464	„
11.	„ z taks	49.354	„
12.	„ z dzierzawy krajowych do- datków konsumcyjnych	16.956	„
13.	„ z dodatków gminnych do po- datków państwowych		
	„ a) z dodatków do podat- ków bezpośrednich	1,272.095	złr.
	„ b) z dodatków do podat- ków konsumcyjnych		
	„ a) od mięsa	128.912	
	„ a) od wina	29.299	
	Razem	158.211	złr.
14.	„ z dochodów rozmaitych	226.766	złr.
15.	„ zapasy kasowe z roku po- przedniego	235.560	„

Nadto następujące wpływy nadzwyczajne:

Wpływy nadzwyczajne:

1.	Ze sprzedaży:		
	a) gruntów i realności	11.826	złr.
	b) papierów wartościowych	57.435	„
2.	Z pożyczek zaciągniętych	299.930	„
3.	Z zaliczek otrzymanych	147.923	„

Wpływy drogowe gmin.

1.	Myta drogowe, mostowe, przewozowe i kopytkowe	6.118	złr.
2.	Wartość zużytych prestacyj w roboci- znie i materyale	840.177	„
3.	Subwencye etc.	120.854	„

Wpływy na cele szkolne.

Z dodatków do podatków	499.747	złr.
----------------------------------	---------	------

Wydatki gmin małopolskich i gmin wiejskich w r. 1893 według zamknięć rachunkowych rozpadały się na następujące kategorie;

	w tysiącach zlr.
1. Pobory funkcjonaryuszów gminnych	680.
2. Emerytury i zaopatrzenia	6.
3. Koszta kancelaryjne	99.
4. Administracya dóbr, budynków	132.
5. Czynsze za dzierzawy	
a) prawa propinacyi	68.
b) kraj. opłat. konsum.	5.
Razem	73.
6. Podatki, ekwiwalenty etc.	340.
7. Wydatki na cele dobroczynne i na ubogich	25.
8. Policya miejscowa	160.
9. Wydatki na szupaśnictwo	11.
10. Na straż pożarną	49.
11. Wydatki na cele sanitarne	108.
12. Na straż polową i lasową	33.
13. „ oświetlenie	18.
14. „ przedsiębiorstwa gminne	76.
15. „ kosztą podróży funkcyonaryuszów gminnych	51.
16. Koszta kwaterunku	30.
17. Wydatki na cele szkolne	462.
18. „ „ „ parafialne	72.
19. „ „ „ drogowe gotówką	137.
20. „ „ „ „ w prestat.	897.
21. „ „ „ kupno gruntów	163.
22. „ „ „ „ papierów watość.	90.
23. „ „ „ „ spłatę długów	282.
24. „ „ „ „ zaliczek	66.
25. Wydatki rozmaite	77.
26. Zapasy kasowe z końcem roku	282.

Zestawmy całość dochodów ciał samorządnych.

1. Dochód funduszu krajowego według zamknięcia za rok 1895	11 ¹ / ₂ miliona.
2. Dochody kraj. funduszu propinacyjnego	4 ¹ / ₂ „
3. „ funduszu prop. miast.	1 ¹ / ₄ „
4. „ „ „ szkolnego krajowego (3 miliony) po odtrąceniu zasiłku z funduszu kraj. w wysokości 1,840.000 wynosi w r. 1895 kwotę	1 ¹ / ₄ miliona
Krajowe dochody razem	18 milionów

Do tych 18 milionów dochodów funduszy krajowych doliczyć należy:

Według zamknięć rachunkowych za rok 1893.

1. Dochody 74 powiatów	3,682.000 złr.
2. „ „ miast Lwowa i Krakowa	2,500.000 „
3. Dochody 30 miast podporządkowa- nych ustawie z r. 1889	4,461.000 „
4. Dochody gmin małopolskich i gmin wiejskich	5,112.000 „
Razem	<u>15,755.000 złr.</u>

Otrzymujemy zatem:

Dochodów administracyi samorządu krajo- wego	18. milionów
Dochody administracyi samorządu powia- towego i gminnego	15. $\frac{1}{2}$ „
Razem	<u>33. $\frac{1}{2}$ miliona.</u>

Galicja przyniosłaby ogółem w roku 1894 państwu 83 miliony, samorządnym związkom krajowym, powiatowym i gminnym 33 $\frac{1}{2}$ miliona razem tedy blisko 118 milionów złr.

Cyfry te w części są zupełnie ścisłe, w części są niedokładne i wymagające korektory.

Że jednak takie ogólne obliczenie gospodarstwa publicznego w Galicyi po raz pierwszy podjąłem więc usterki tej pracy są usprawiedliwione. Może późniejsze badania wykrywając omyłki mej pracy przyczynią się do przedstawienia ścisłego cyfrowego obrazu gospodarstwa publicznego w Galicyi.

W tej nadziei każdą krytykę i każde sprostowanie mej pracy powitam z wdzięcznością.

Dr. Witold Lewicki.

Wiedeń 10. Października 1896.

NOTATKI.

This image shows a single sheet of cream-colored paper with horizontal ruling lines. The paper has a slightly textured appearance and is set against a dark background. There are 20 horizontal lines visible, evenly spaced across the page. The lines are a light brown or tan color, matching the paper's tone. The paper is oriented vertically, and there is no text or other markings on it.

NOTATKI.

MAGAZYN MEBLI

we Lwowie, przy ulicy Trybunalskiej l. 1

J. KAUFMANNA

poleca Szan. P. T. Publiczności swój bogato zaopatrzony skład
kompletnych umeblowań pokoi sypialnych, jadalnych oraz salonów, jakoteż
mebli giętych, żelaznych i luster wszelkiego rodzaju.

Liczący zapas mebli do wypożyczania po niskich cenach. 18

Handel delikatesów i win

MUSIAŁOWICZ & JANIK

we Lwowie, ul. 3-go Maja

w dawnym gmachu Kasy Oszczędności naprzeciw hotelu Imperial.

Z komfortem urządzone

POKOJE GOŚCINNE DO SNIADAŃ I KOLACYI

(osobne gabinety).

Doborowe zimne i gorące przekąski

przez cały dzień do nocy.

Znakomite piwo pilzneńskie oraz wielki wybór win
krajowych i zagranicznych.

Majonesy, auspiki, galantyny, pasztety itd.

11

KAROL GRUBARCZYK

Pracownia bronzownicza

założona w r. 1862 przez ś. p. JÓZEFA PAKUSZEWSKIEGO
ul. Ormiańska l. 4 we Lwowie.

wyrabia wszelkiego rodzaju przedmioty metalowe ze srebra, brązu
i innych metali jako to:

WYROBY KOŚCIELNE I GALANTERYJNE

przyjmuje do złocenia i srebrzenia w ogniu lub galwanicznie wszelkie
reperacje wykonując takowe najstaranniej w jak najkrótszym
czasie i po najumiarkowańszych cenach.

Na żądanie wyjeżdżam na prowincję do robót kościelnych i cerkiewnych. 19

JULIAN TOPOLNICKI

Agencja dla handlu i importu

Lwów ul. Pańska 13.

Generalny zastępca dla Galicyi i Bukowiny

Fabryki maszyn i odlewni żelaza

FRYDERYK WANIECK & Co.

w Bernie morawskiem

(maszyny parowe — urządzenia kompletne cukrowni, ceglarni i fabryk wyrobów ceramicznych.)

DREZDEŃSKIEJ FABRYKI

motorów gazowych i naftowych

Maurycy Hille.

Kremenezky, Mayer & Comp. we Wiedniu,
fabryki dla urządzeń oświetlenia elektrycznego i elektromotorów.

Dostarcza maszyn i narzędzi wszelakich
pierwszorzędnych fabryk po cenach najtańszych i w najkrótszym czasie.

Pośredniczy przy sprzedaży dóbr i realności.

Poszukuje znacznych drzewostanów, lasów
szpilkowych i dębowych.

Zajmuje się finansowaniem zyskownych
przedsiębiorstw.

FRANCISZEK ZAGÓRSKI

Budowlano - techniczne biuro

Handel komisowy i skład materyałów budowlanych

Telefon Nr. 39.

we Lwowie, ul. Pańska l. 17

Telefon Nr. 39.

poleca :

Cement portlandzki (szczakowski), wapno hydrauliczne, wapno w kawałkach i gaszone, gips, płyty cementowe, wyroby betonowe, elastyczne asfaltowe płyty izolacyjne, asfaltowe tekturki ogniotrwałe do krycia dachów, obustronnie polewane rury kamionkowe do wodociągów, kanałów, wychodków, klinkery, cegły ogniotrwałe, cegielki kolorowe do facyat, dachówki, rury drenowe, płyty posadzkowe mozaikowe, płyty na chodniki, podwórza, bramy wjazdowe, okna z malowidłami na szkle artystycznie wykonane dla kościołów, cerkwi, pałaców, szyby trawione do okien i drzwi, konstrukcye żelazne, stopy wałkowe na drzwi i okna z blachy stalowej, ogrodzenia druciane i żelazne, ogrzewalnie centralne dla domów i ciepłarni, maszyny i przyrządy techniczne i t. p.

Przedsiębiorstwo asfaltowe

wykonuje wszelkie roboty asfaltowe, izolowanie murów fundamentowych, położenie posadzek i bruków asfaltowych, osuszanie zawilgoconych ścian w mieszkaniach, krycie dachów tekturą asfaltową i t. p.

Specyalne cenniki i rysunki na żądanie mogą być wysłane. 6

C. k. uprzyw.

Tarnowska

Fabryka szkła

taflowego i zwierciadłowego

KUPFER & GLÄSER

Lwów, ul. Kazimierzowska 28.

polecają:

swe najlepsze wyroby krajowe szkła w taflach we wszystkich jakościach i rozmiarach zwłaszcza

SZYBY SOLINOWE (BELGIJSKIE), SZKŁO DACHOWE

kolorowe, matowe i w deseniach,

szkło do oranżeryi, zwierciadłowe, jak i lustra w ramach itp.

Oszklenia nowych budowli wykonywuje się pod gwarancją najstaranniej, równocześnie i artystyczne ołowiane roboty, mianowicie kościelne okna ze szkła katedralnego i artystycznego.

KIT do szklenia, oraz DIAMENTY do rżnięcia szkła są na składzie. 5

Zamówienia adresować do głównego składu we Lwowie.

GALICYJSKIE

Stowarzyszenie Kredytowe Ziemi Galicyjskiej

we Lwowie, ulica Karola Ludwika I. 1.

Wydaje:

cztery procentowe listy zastawne z okresem 56-letnim; oraz kupuje i sprzedaje takowe po kursie dziennym.

Nadto przyjmuje:

depozyty prywatne do przechowywania za opłatą miesięczną 5 ct. od 1000 zł.

Na rachunek Towarzystwa wypłacają wyłosowane listy zastawne i zapadłe kupony następujące domy bankowe:

W Berlinie; Bank niemiecki;
 „ „ drezdeński.
 „ Czerniowcach: Dom bank. i kant. wymiany Pańska i.
 „ Frankfurcie nad Menem: Erlanger i Synowie.
 „ Kołomyi: Spółka handlowa rolniczo-przem.
 „ Krakowie: Blau & Epstein;
 „ „ August Raczyński.
 „ Poznaniu: Bank rolniczo-przem. Kwilecki Potocki i Sp.
 „ Poznaniu: Hartwig, Mamroth i Sp.
 „ Przemysłu: Towarzystwo zaliczkowe rolne.
 „ Rzeszowie: Matzner & Holzer.
 „ Stanisławowie: S. Kornblüh & Kaner.
 „ Warszawie: Leopold Kronenberg.
 „ Wiedniu: Ck. uprzyw. austr. Bank dla kraj. koron;
 „ „ Niższo-austryackie Towarz. eskontowe.

Zwracamy
UWAGĘ SZAN. GYZTELNIKÓW

na to ogłoszenie.

Pierwsza krajowa fabryka chemiczno-kosmetyczna
JANA IMNATOWICZA

magistra farmacyi i chemika sądowego

wyszczególniona na wystawach krajowych i zagranicznych 10. medalami zasługi, dyplomem uznania i dyplomem honorowym na wszechświatowej Wystawie w Antwerpii. Juror na Wystawie lwowskiej 1894 roku.

FABRYKA we LWOWIE, przy ul. Sykstuskiej 1. 5.
Sklepy własne: ul. Kopernika 1. 3, ul. Halicka róg ul. Boimów,
w KRAKOWIE (Filia) Sukiennice 2, w CZERNIOWCACH Rynek 2
i w PRZEMYŚLU ul. Franciszkańska 1. 24.

Woda fiołkowa

usuwa z twarzy pryszcze, liszaje, trądziki, pierzchnienie i łuszczenie skóry, wygładza zmarszczki i dołki oспowe, twarz odświeża i nadaje jej nieporównaną delikatność. Cena 1 zł.

Orientalina

pułdr płynny, nadaje twarzy piękną i przyjemną białość, odświeża i konserwuje. Cena 1 zł.

Woda kolońska

najprzedniejsza 20, 40, 80 ct. i 1 zł. 50 ct., przednia 15, 25, 50 ct. i 1 zł.

Mydło Sokole do rąk i twarzy znakomite 25 centów.

WODA LWOWSKA

odznacza się nader przyjemnym i długotrwałym zapachem. Cena flakonu dużego 1 zł. 50 ct., małego 80 centów.

Walentin

wstrzymuje najsilniejsze wypadanie włosów, cebulki włosowe wzmacnia odżywia i do wytworzenia włosów pobudza, zapobiega tworzeniu się łupieżu, barwę włosów utrwala i wszelkie słabości skóry na głowie usuwa. Flakon 3 zł., pół flakonu 1.50 ct.

PILIPTON

woda odmładzająca włosy, po kilkakrotnem użyciu przywraca włosom siwym naturalny piękny kolor. Cena 1.50 ct.

Pułdr książęcy

nadaje śliczną, naturalną białość i delikatność. Pułderko małe pudru białego 60 ct., całe 1 zł., z łabędzikiem 1.50 ct. Różowy dla blondynek 70 ct., 1.20 i 1.50 ct., kremowy dla szatynek i brunetek 70 ct., 1.20 i 1.60 ct.

Antilentilia

usuwa piegry, plamy żółte, czerwone i opalenie słoneczne. Twarzy przywraca białość i delikatność. Cena 2 zł.

Marcin Prugar i Syn

**FABRYKA WYROBÓW STOLARSKICH
i posadzek**

we Lwowie, ul. Supińskiego 5, i Pełczyńska 16.

polecają: wszelkie roboty stolarskie jakote drzwi, okna, różne meble i t. p. z suchego i doborowego materiału po nader umiarkowanych cenach,
oraz utrzymują na składzie: gotowe opaski do drzwi i listwy podłogowe.

16

A. Przyszlak

ZAKŁAD ARTYSTYCZNY

dla lito-, chromo- i autografii

ulica Lindego liczba 4 we Lwowie

poleca się do wykonywania

 DRUKÓW ARTYSTYCZNYCH

przy zastosowaniu najnowszych wynalazków na polu litografii.

Piękne bilety wizytowe od 1 zł. 50 cnt. Zaproszenia ślubne etc. i wszelkie inne roboty wykonuje starannie, szybko i za umiarkowaną cenę.

12

Pierwszorzędny zakład pogrzebowy

JOANNY OSTROWSKIEJ we LWOWIE.

SKLEPY: przy ulicy Sobieskiego l. 9 i 33, zaś główny skład we własnym domu przy ul. Piekarskiej l. 69.

Urządza pogrzeby od najskromniejszych do najwspanialszych ze znaną sumiennością i starannością po jak najsumienniejszych cenach.

Trumny w największym wyborze.

Dla dzieci i panien białe karawany i białe mundury.

17

„DNIESTR“

Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń we Lwowie

Rynek liczba 10 II. piętro

przyjmuje ubezpieczenie budynków i ruchomości od szkód ogniowych pod bardzo przystępnymi warunkami.

Towarzystwo oparte jest na wzajemności swoich członków. Na pokrycie wydatków służą przedewszystkiem zaliczki składane przez członków, a na nieprzewidziane wydatki fundusze, których stan z dniem 31 grudnia 1895 był następujący:

Kapitał zakładowy		50.000 zł. — ct.
Fundusz rezerwowy		38.262 „ 51 „
Rezerwa premij		31.670 „ 05 „
Razem		119.932 zł. 56 ct.

Układy z najpoważniejszymi Towarzystwami kontrasekuracyjnymi, oraz fundusz zakładowy i znaczna liczba Członków dają „Dniestrowi“ możność ubezpieczenia i wypłacania nawet najwyższych wartości.

Police „Dniestru“ przyjmuje Bank krajowy we Lwowie przy udzielaniu pożyczek hipotecznych, na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 1. czerwca 1894 l. 26115.

Szkody likwiduje się i wypłaca bezzwłocznie po pożarze.

„Dniestr“ pośredniczy także w zawieraniu ubezpieczeń na życie w „Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie“ we wszystkich możliwych kombinacjach.

Towarzystwo wzajemnego kredytu „Dniestr“, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką, wprowadzone w życie 1. lipca 1895 r. przyjmuje od swoich członków i osób trzecich kapitały poczynawszy od 1 korony, i oprocentowuje takowe po 5 od sta. Pożyczek udziela tylko swoim członkom a szczególnie w celach rolniczych. Udział członka 50 koron i 2 korony wpisowe.

Zgłoszenia o agencye w tych okolicach i miasteczkach, gdzie „Dniestr“ nie jest dotychczas zastąpiony, adresować należy do Dyrekcyi we Lwowie Rynek l. 10.

KANTOR WYMIANY BANKU HIPOTECZNEGO

c. k. uprz. gal. akcyj.

kupuje i sprzedaje

wszystkie papiery wartościowe i monety

po kursie dziennym najdokładniejszym, nie licząc żadnej prowizyj.

Jako dobrą i pewną lokację poleca:

- 4⁰/₁₀ listy hipoteczne
- 4¹/₂ ⁰/₁₀ listy hipoteczne
- 5⁰/₁₀ listy hipoteczne premiovane
- 4⁰/₁₀ „ Towarzystwa kredytowego ziemskiego
- 4¹/₂ ⁰/₁₀ listy Towarzystwa kredytowego ziemskiego
- 4⁰/₁₀ „ Banku krajowego
- 4¹/₂ ⁰/₁₀ „ Banku krajowego
- 5⁰/₁₀ Obligacye komun. Banku krajowego
- 4¹/₂ ⁰/₁₀ pożyczkę krajową galicyjską
- 4⁰/₁₀ pożyczkę propinacyjną galicyjską
- 5⁰/₁₀ pożyczkę propinacyjną bukowskią
- 4¹/₂ ⁰/₁₀ pożyczkę węgierskiej kolei państwowej
- 4¹/₂ ⁰/₁₀ pożyczkę propinacyjną węgierską
- 4⁰/₁₀ węgierskie Obligacye indemnizacyjne,

które to papiery Kantor wymiany Banku hipotecznego
zawsze nabywa i sprzedaje

PO CENACH NAJKORZYSTNIEJSZYCH.

UWAGA: Kantor wymiany Banku hipotecznego przyjmuje od P. T. kupujących wszelkie **wylosowane** a **już płatne miejscowe** papiery wartościowe, tudzież **zapadłe kupony za gotówkę, bez wszelkiego potrącenia, zaś zamiej-**
scowe, jedynie za potrąceniem rzeczywistych kosztów.

Do efektów u których wyczerpały się kupony, dostarcza nowych arkuszy kuponowych, za wzrotem kosztów które sam ponosi.

BANK ROLNICZY

we Lwowie, pl. Smolki l. 5.

**Kupuje i sprzedaje wszelkie produkta rolne,
dostarcza**

nawozy sztuczne z pierwszorzędných fabryk, z gwarancyą za jakość i składniki tychże; maszyny rolnicze i naczynia do gospodarstwa mlecznego, oraz płachty w najlepszej jakości, ma zawsze na składzie owies obroczy tak wagonami jak i w drobnych partyach.

DO ZASIEWU WIOSENNEGO DOSTARCZA:

z gwarancyą za siłę kiełkowania i czystości pod kontrolą stacyi doświadczalnej w Dublanach

Koniczynę, tymotkę, lucernę bez kianianki, raygrasy, sporek, łubin, wykę, bobik, groch, buraki i marchew pastewną, koński ząb oryginalny amerykański i węgierski, oraz nowy gatunek koński ząb złoty (Mastadon), kukurudzę pastewną „Pignolletto”, pszenicę jarą i przewódkę, owies, hreczkę i t. d.

DO ZASIEWU ZAŚ JESIENNEGO DOSTARCZA:

pszenicę banatkę oryginalną i krajowej produkcji, donkę oraz różne odmiany pszenicy i wszelkie gatunki żyta, jakoto: montańskie trzcinowe, szampańskie, zwykłe polskie, olbrzymie Imperial Bahlsehna, Labrador i t. d.

41

Odznaczona na Wystawie kraj. w r. 1894 dyplomem honor. c. k. Minist. handlu.

Kraj. Tow. tkackie

„PRZĄDKA“

w Krośnie

poleca Szan. P. T. Publiczności swoje czysto lniane sławne z dobroci, ręcznie tkane

PLÓTNA KORCZYŃSKIE

od najgrubszych do najcieńszych web

i BIELIZNĘ STOŁOWĄ

o wzorze kostkowym i adamaszkowym

oraz dostarcza wszelkich tkanin lnianych

na

WYPRAWY ŚLUBNE.

Zamówienia nadsyłać prosimy wprost do Krosna (poczta telegraf i stacya kolejowa w miejscu).

Próbki i cenniki na żądanie odsyłamy franco i odwrotną pocztą.

Galicyskie akcyjne
TOWARZYSTWO HANDLOWE

we Lwowie ul. Jagiellońska 1. 3

Poleca:

NAWOZY SZTUCZNE

o zagwarantowanych składnikach.

Cenniki szczegółowe i wskazówki co do sposobu użycia posyła
się na żądanie.

WSZELKIE MASZYNY ROLNICZE

najnowszej i najlepszej konstrukcyi z fabryk krajowych i zagranicznych,

Specyalne ilustrowane cenniki darmo i oplatnie.

Przybory pożarne

według osobnych cenników.

Węgiel kamienny

z pierwszorzędných kopalń austriackich i pruskich.

Kupuje i sprzedaje po cenach targowych:

SPIRYTUS

i wszelkie ziemiopłody.

Przyjmuje w komisową sprzedaż

CHMIEL

i dostarcza

wańtuchów i siatek.

Utrzymuje

CENTRALNY BAZAR KRAJOWY

we Lwowie ul. Karola Ludwika 1. 5. I. piętro

i

Bazar wyrobów krajowych

w Krakowie róg: Rynku, ul. Wiślniej i ul. św. Anny,

gdzie sprzedaje wszelkie wyroby krajowego przemysłu.

C. k.

uprz.

Towarzystwo

ubezpieczeń

Riunione Adriatica di Sicurta w Tryeście

(założone w r. 1838)

przyjmuje pod najprzystępniejszymi warunkami

ubezpieczenia od szkód

wyrządzonych przez pożar, piorun i eksplozję, ubezpieczenia transportu na wodzie i lądzie i na życie w rozmaitych kombinacjach jako to: na kapitały i renty, płatnych przy dożyciu lub na wypadek śmierci, wyprawy (posagi) itp.

Ajencye c. k. uprz. Riunione Adriatica di Sicurta
przyjmują również

ubezpieczenia pojedynczych osób od wypadków, w podróży lądowej lub morskiej, ubezpieczenia wspólne **urzędników, stowarzyszeń, korporacji i robotników**, dalej ubezpieczenia przeciw skutkom ustawowej odpowiedzialności (Haftpflichtversicherung), przemysłowców itd. na rachunek

Międzynarodowego Towarzystwa akcyjnego ubezpieczeń od wypadków we Wiedniu.

Jeneralna Ajencya

c. k. uprz. Riunione Adriatica di Sicurta

Lwów, pl. św. Ducha 3.

Med. srebr.
Czerniowiec 1886.

Wyszczególniona med. srebr. rządowym
na Wystawie Lwowskiej 1894.

Med. bronz.
Kraków 1887.

Pracownia bronzownicza

J A N A W Y P A S K A

we Lwowie, przy ul. Krakowskiej l. 5

poleca swoje

wyroby kościelne ze srebra, bronzu, chińskiego srebra, miedzi i innych metali
jako to: kielichy, krzyże, monstrancye, puszki rymboryjne, puszki na Oleje św.
patyny do chorych, kadzielnice, łódki, berełka dla panien, berła brackie, lichtarze
różnej wielkości, pająki szklane i brązowe i t. p.

Również wykonuje wyroby galanteryjne

meblowe, salonowe, kandelabry, lichtarze ścienne, brzozy do mebli, karabele, figury,
portiety i t. p.

Wszystkie powyższe przedmioty przyjmuje do naprawy, dorobienia brakują-
cych części najdokładniej według oryginału, złocenia i srebrozenia w ogniu lub gal-
wanicznie, bronzowania, oksydowania i t. p.

Także wszelkie przedmioty stołowe: tace, łyżki, cukiernice, szczypce, noże
widelce, podstawki itp. wyzlaca lub posrebrza w ogniu lub galvanicznie.

➡ Ręczę za wieloletnią trwałość i najprzystępniejszą cenę. ➡

➡ Wszystkie powyższe przedmioty nieużyteczne lub
stare, kupuje na stopienie. ➡

14

Piece kaflowe
szamotowe ogniotrwałe

GLIŃSKO
Fabryka dla wyrobów ceramicznych.

Arnold Werner

we Lwowie
ul. Sobieskiego l. 3.

9

Rok założenia 1849 Krasuczyn. Rok odnowienia 1891.

PIERWSZA
PAROWA CEGIELNIA
w Krasuczynie
(Lwów ul. Snopkowska l. 46)

wyrabia cegłę zwykłą murową maszynową i ręczną, sztelą-
żówkę, cegłę okładzinkową, cyrkłową na studnie, kominy i
piece, posadzki, gzymsy, kliny sklepieniowe, rury drenowe,
ozdoby na fasady tak według własnych, jakoteż udzielonych
rysunków.

Cegielnia istnieje od roku 1849, a w roku 1891
przeistoczona została na

Cegielnię parową
o piecu pierścieniowym najnowszej konstrukcyi
i zatrzymaną we własnej administracyi.

Zamówienia przyjmuje się w kancelaryi zarządu
w Krasuczynie (Lwów ul. Snopkowska l. 46),
albo u właściciela, Lwów, ul. Trzeciego Maja
liczba 16.

Adres dla korespondencyi:
Zarząd cegielni parowej
KRASUCZYN (Lwów, ulica
Snopkowska l. 46).

Adres dla telegramów:
CEGIELNIA
KRASUCZYN
Lwów.

Nr. TELEFONU 427.

Rok założenia 1849 Krasuczyn, Rok odnowienia 1891.

Pożyczki hipoteczne

tudzież konwersye, przenoszenie na nowy plan umorzenia (przez co raty roczne znacznie się umniejszają) również pożyczki na drugie miejsce wyrabia szybko z pierwszych krajowych instytucji finansowych, jakoteż obcokrajowych, te ostatnie przy wysokiem oszacowaniu.

JULIAN TOPOŁNIKI

Agencya dla handlu Lwów, ulica Pańska 1. 13.

21

Pracownia wyrobów metalowych, Lejarnia z cynku i specjalna Fabryka Klosetów

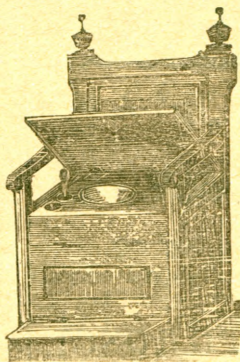
H. BOGDANOWICZ, Lwów

Kantor, skład i Fabryka ul. Piekarska 13

we własnej realności

TELEFONU NR. 339.

Adres na telegramy: BOGDANOWICZ, Lwów, Piekarska.

Wykonuje: tusze, aparata, klosety pokojowe i nadkanałowe różnego systemu, wodotryski, akwarya, lejarnia z cynku, ornamenta, przedsiębiorstwo budowlane w zakresie blacharstwa wchodzące.

26

ZAKŁAD

20

elektrotechniczno-mechaniczny

pędzony motorem gazowym

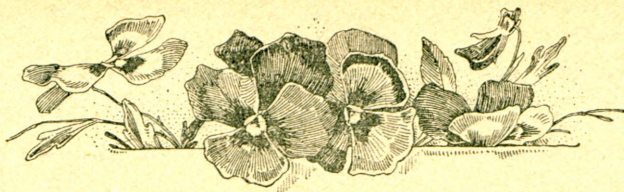
we Lwowie, ul. Sykstuska 1. 23

EDWARDA GOTTLIEBA

dostawcy c. k. kolei państwowej, nagrodzony medalem srebrnym.

Poleca: telefony, mikrofony, gromochrony, dzwonki elektryczne, kurki elektryczne do zapalania gazu i t. p.

Urządza ze znajomością rzeczy według najnowszej wiadomości elektrotechniki.

Bank Zaliczkowy

we Lwowie

ul. Hetmańska liczba 12, 1. piętro.

dziela pożyczki

na

skrypta i weksle

przyjmuje

wkładki oszczędności

i oprocentowuje takowe

po $4\frac{1}{2}$ od sta rocznie.

Dyrekcya.

JAN SELTENREICH

zegarmistrz

we Lwowie, ulica Karola Ludwika l. 21 i ulica Halicka l. 15

poleca:

w wielkim wyborze zegary i zegarki tylko z pierwszorzędných fabryk genewskich

„Longines“, „Sigrist“, „E. Bronner & C.“. i. w. i.

Największy wybór zegarków

„Roskopf patent“ metalowe po 10 zł. 50 ct. dawniej 14 zł.

srebrne stalowe i złote Roskopyf zawsze na składzie.

Tak w drodze sprzedaży jak i za każdą reperacyę udzielam rzetelną dwuletnią gwarancyę.

Cenniki na żądanie wyśełam bezpłatnie.

50

FRANCISZEK MUCHA

malarz

we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 15.

poleca wielce Szanownej Szlachcie, Wielebnemu Duchowienstwu i Publiczności swoją

PRACOWNIE

robót malarskich, pokojowych, dekoracyjnych i kościelnych.

Wykonuje wszelkie roboty w zakres malarstwa wchodzące jakoteż naśladowanie drzewa i marmurów.

Na żądanie wykonuje szkice podług rozmiarów. 52a

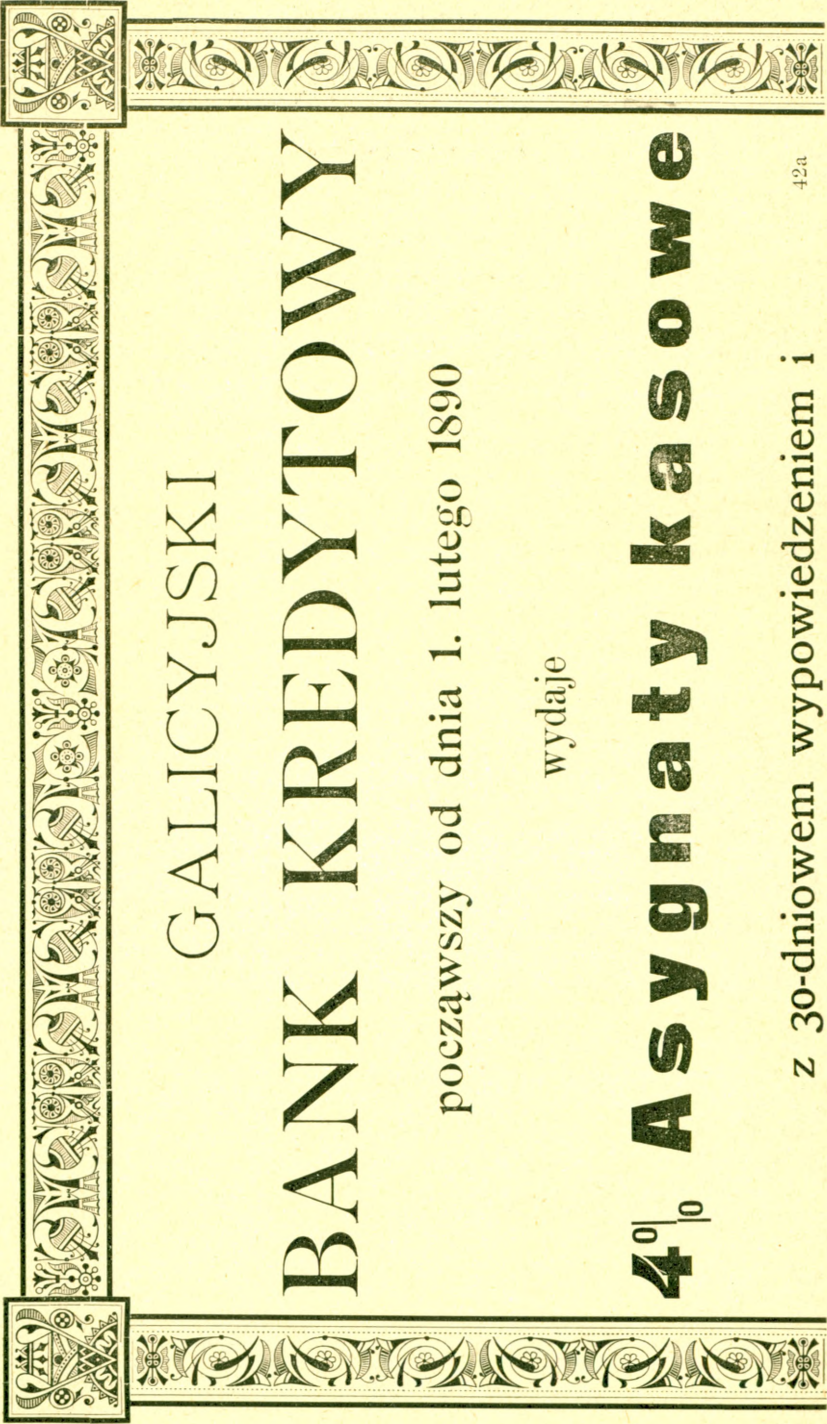
Pracownia stolarska

MACIEJA MIERZY

we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 15

wykonuje wszelkie w zakres stolarstwa wchodzące roboty, jakoteż politeruje i naprawia meble wszelkiego rodzaju po cenach najtańszych.

52b

GALICYJSKI

BANK KREDYTOWY

począwszy od dnia 1. lutego 1890

wydaje

4⁰/₁₀ Asygnaty kasowe

z 30-dniowem wypowiedzeniem i

3¹¹/₂ 0/10 Asygnaty kasowe

z 8-dniowem wypowiedzeniem.

Przyjmuje

Wkładki na książeczki oszczędności

oprocentowując takowe

po 4¹¹/₂ 0/10 rocznie,

oraz kupuje i sprzedaje wszelkie papiery wartościowe krajowe

po kursie dziennym.

42b

FONCIÉRE,

Peszteński Zakład Ubezpieczeń

założony 1864 r.

uprawia obok ubezpieczeń w dziale **ogniowym, życiowym, transportowym i ubezpieczeń szyb od stłuczenia.**

UBEZPIECZENIA

od nieszczęśliwych wypadków

po nader niskich premiach i pod najliberalniejszymi warunkami. Ubezpieczenie dotyczy wypadków tak w zawodzie, jak i poza takim wydarzonych w podróży itp. Ubezpieczenia dla stowarzyszeń i korporacji za szczególnym rabatem.

Przykład: Adwokaci, urzędnicy biurowi, kupcy, nauczyciele płacą za ubezpieczenie kor. 10.000 na wypadek śmierci, kor. 10.000 na wypadek trwałego kalectwa i kor. 5 wynagrodzenia dziennego na wypadek przemijającej niezdolności do zarabkowania za 1 rok kor. 28. Przy zawarciu ubezpieczenia na lat 10 z roczną opłatą premii 25 pr. opustu, a więc rocznie tylko kor. 15.75. Dla osób, które skutkiem zawodu swojego narażone są na większe niebezpieczeństwo, jak: budowniczowie, inżynierzy, leśnicy, oficerowie, osoby zatrudnione przy przemyśle naftowym i drzewnym itd. premia stosunkowo się podwyższa.

Blizszych wyjaśnień udziela chętnie

GENERALNA AGENCYA

we Lwowie, przy ulicy Kościuszki l. 5.

Agenci, zastępcy i akwizytorowie we Lwowie i na prowincję znajdują po odpowiedniej krótkiej informacji korzystne zajęcie, otrzymują po krótkiej i udanej próbie stałą płacę miesięczną.

Zgłoszenia ustne lub pisemne osób posiadających odpowiednie znajomości przyjmuje

Generalna Agencja we Lwowie.

TOWARZYSTWO WZAJEMNEGO KREDYTU

w Krakowie

i FILIA we LWOWIE

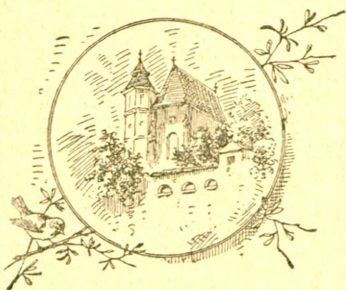
w Gmachu Asekuracyi krakowskiej
przyjmuje

Lokazy Gotówki

na książeczki oszczędności na 4% rocznie

Do zł. 1000 wypłaca się bez wypowiedzenia.

ZAKOPANE

Zakład wodoleczniczy

Dra Chramca

nagrodzony medalem na wystawie lek. w Krakowie 1891.
i we Lwowie w r. 1894.

położony w uroczej partyi Zakopanego, z precudnym widokiem na Tatry, jest otwarty przez cały rok; w porze zimowej pokoje i korytarze są ogrzewane.

Goście zakładowi mogą korzystać bezpłatnie z fo rtepianu, bilardu biblioteki, gimnastyki itd. pomieszczonych w dwu wspaniałych salach.

Cenę pokoi, co do urządzenia i wygody nie ustępujących wcale takimże zakładom zagranicznym, na sezon zimowy zniża się o 20 prc.

Z Chabówki dojechać można do Zakładu na zamówienie, krytymi, odpowiednio ogrzanyymi saniami w porze zimowej.

Pocztą i telegraf w miejscu.

REPREZENTACYA DOMU HANDLOWEGO

S. Perłowa w Moskwie

we Lwowie ulica Trybunalska 1. 1.

B. SZABŁOWSKI

Oryginalna karawanowa HERBATA za funt 1.80, 2.10,
2.40, 2.60, 2.90, 3.10, 3.40, 3.90

od 3 funtów franko.

30

Pierwszy i najstarszy artystyczny Zakład wyrobów sztyldów tak metalowych, jakoteż lanych, rytowniczych, lakierniczych i t. p., założony w roku 1847 i zaszczycony medalami na wielu wystawach

G. SCHAPIRY SYN

we Lwowie ul. Sykstuska 10 i kantor zamówień ul. Sykstuska 2
uwiadamia

iż wykonuje też w swoim zakładzie artystyczny wyrób

trawionych szyb

chemicznym sposobem i wykonuje tak na białem jakoteż i kolorowem szkłe wszelkie rysunki, herby, napisy, ozdoby, figury, monogramy i. t. p. używane wkościelach, sklepach, saonach, kłatkach schodowych, bramach i t. d. **niemniej szyby w ołowiu oprawione, malowane i wypalane** w deseniach pojedynczych do najbogatszych malowideł artystycznych.

Wystawa krajowa powszechna we Lwowie 1894 Medal srebrny.

Przy najstaranniejszem wykonaniu ustanowiłem jak najniższe ceny.

Na żądanie przekładam szkice i wykonuję także wszelkie trawienia podług podanych mi rysunków.

CENNIKI NA ŻĄDANIE FRANKO.

Osmielam się zwrócić uwagę P. T. Publiczności na mój dokładny adres tylko pod **1. 10. przy ul. Sykstuskiej**. Od roku 1874, t. j. 47 lat w własnej pracowni wykonuję wszelkie roboty, jako to:

Szyldy malowane, tablice i szyldy z metalu lane, jakoteż litery, orły, medale i t. p. Najgustowniejsze roboty rytownicze (grawerskie), marki pieczętkowe, maszynyki stemplowe, numeratory i stemple niemniej stamplie kauczkowe, klisze do druku i t. d. po najumiarkowańszych cenach.

Na wystawie krakowskiej medal Srebrny rządowy.

Wystawa przemysłu budowlanego we Lwowie 1892, jako członek jury „HORS CONCOURS“.

48

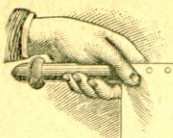
ADOLF SILBERSTEIN

optyk i mechanik

we Lwowie, ulica Karóla Ludwika liczba 9 i róg ulicy Sykstuskiej.

Główny skład dla Galicyi z pierwszorzędných fabryk przyrządów optycznych, mechanicznych, fizykalnych, matematycznych. Urządzenie dzwonków elektrycznych i telefonów w miejscu i na prowincyi. Wszelkie naprawy mechaniczne, optyczne skutecznie się w najkrótszym czasie i po najumiarkowańszych cenach.

55

TAPETY!

Mam zaszczyt zawiadomić P. T. Publiczność, że wystąpiwszy z handlu J. Jürgensa **otworzyłem w Pasażu Hausmana 7.** pod firmą

TADEUSZ SROCZYŃSKI

magazyn najnowszych tapet i dekoracji pokojowych, jakoteż: firanek, kotar, chodników, cerat angielskich i amerykańskich tudzież storów i żaluzji. Cena tapet począwszy od 15 ct. za rulon.

24

Główny skład

NASION i ROŚLIN

J. STAGHIEWICZA

we Lwowie pl. św. Ducha, ul. Teatralna 8.

Odszczególniony na wystawach krajowych medalami srebrnymi i państwowymi zasługi, za zdrowe, piękne okazy nasion

poleca:

Całkiem świeżego zbioru: nasiona jarzyn, kwiatów, traw, roślin pastewnych, koniczyny krajowej i oryginalnej, lucerny francuskiej, nasiona leśne, krzewów itp.

Drzewa owocowe i do ozdoby parków,

Róże, georginie, jakoteż wszelkie rozsady, jarzyn i kwiatów.

Od września do końca grudnia, **cebulki kwiatowe**, tj. hyacenty, tulipany, narcyzy, tacety, jonskwile, krokusy, lilie itp

W każdej porze roku **BUKIETY i GIERLANDY** ze świeżych, sztucznych i zasuszonych kwiatów.

Wstążki z napisem do wianków

👉 Cenniki rozsekają się na żądanie franco. 👈

10

ZAKŁAD i PRACOWNIA RYTOWNICZA
fabrykacya stampilij kauczukowych

I MAREK PIECZĄTKOWYCH,

M. W. Taubera

we Lwowie, GRAND HOTEL (w Pasażu Hausmana).

Wykonuje wszelkie łaskawe zamówienia w zakres rytownictwa wchodzące jak najrychlej, gustownie po umiarkowanych cenach.

Wzory i cenniki dla Władz urzędowych wyśełam gratis i franco. 29

DRUKARNIA POLSKA

numer telefonu 193. — WE LWOWIE — Rach. czesk. Nr. 923.469.

ul. Sykstyńska L. 6 (GRAND HOTEL) Karola Ludwika, 13.

zaopatrzona w doborowe czcionki i maszyny, poruszane motorem gazowym, poleca się do wykonania

WSZELKICH DRUKÓW

takъ zwyczajnych, jak ozdobnych i kolorowanych,
pospiesznie i po najtańszych cenach.

Drukuje: czasopisma, dzieła, broszury, tabele, cyrkularze, naskółki na papierze listowym, ozdobne dyplomy, rachunki kufieckie, kwity, karty weselne, polecające i wizytowe, afisze i t. p.

NAFTĘ NIEZAPALNĄ BEZPIECZEŃSTWA

wysyłam na prowincję we wtorki i soboty w beczkach oryginalnych zawierających około 180 litrów

po **zniżonej cenie.**

Cenniki na żądanie gratis.

PIOTR MIĄCZYŃSKI

Lwów, ulica Sykstuska l. 47. 25

T. Górski i S. Szydłowski

we Lwowie

plac Maryacki liczba 8 (róg ulicy Hetmańskiej).

polecają

dla Pań:

Rękawiczki Victoria na 4 maszynki całe lub stebnowane 1'50, **duńskie** na 4 guziki 1'50. **Glace** kozłowe 4 perł. guz. 1'80. **Balowe** glace i **duńskie** we wszystkich długościach od 2 zł. **Rękawiczki zimowe.** Glace podszyte, wełniane i jedwabne od 75 ct. **Ponczochoy** balowe we wszystkich kolorach od 60 ct. **Gorsety Paryżkie** fason **Madam Weiss** i **Teresa** popielate i białe po 7'50 i 10 zł. **Parasolki** kolorowe i czarne i fantazyjne od 3 zł. **Woalki** odpasowane i na metry od 40 ct. **Wachlarze** gazowe, koronkowe z piór, szyldkretu i fantazyjne od 1'50. **Szpilki** do włosów szyldkretowe i imitacye od 5 ct. **Bluzy, kołnierze, manszety, leboty, Echarpy, szale** i ubranka fantazyjne. **Parasoliki** od deszczu czarne i kolorowe od 3 zł.

dla Panów:

Krawaty Angielskie, Francuskie i Wiedeńskie w najnowszych wzorach i fasonach od 75 ct. **Rękawiczki Victoria** Glancowane, duńskie, jelenie, sarnie antylopy i balowe od 1'15. **Bielizna** męzka kompletne wyprawy krój francuski, gatunki najlepsze. **Skarpetki** niciane, jedwabne i wełniane od 40 ct. **Kapelusze angielskie** **Habiga** i **Loden** ceny fabryczne. **Cylindry** i **klaki** angielskie i francuskie. **Parasole** angielskie najnowszych systemów od 1'50. **Przybory** do podróży. **Wyroby** ze skóry: portmonetki, papierośnice, woreczki, portfele itp. **Pantofle, kalosze, szelki, czapeczki.**

15

SKŁAD NASION

we Lwowie, plac Halicki liczba 14.
połączony z Zakładem ogrodniczym

ANTONIEGO KLIMOWICZA

poleca:

NASIONA jarzyn, kwiatów, roślin pastewnych i przemysłowych, drzew i krzewów leśnych, lucernę oryginalną francuską i t. p. nasiona w towarze pewnym i czystym.

Prawdziwe haarlemskie cebulki kwiatowe.

54

Towarzystwo Wzajemnego Kredytu

w Krakowie (ul. Basztowa l. 8)

I FILIA WE LWOWIE,

(ulica Trzeciego Maja l. 16)

założone przez Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie w r. 1874 na podstawie ustawy o stowarzyszeniach z d. 9. kwietnia 1873. Polega ono na zasadzie wzajemności — odpowiedzialność członków jest do podwójnego udziału ograniczoną — a kredyt osobisty jest najważniejszą podstawą tego stowarzyszenia.

Celem Towarzystwa jest dostarczanie Członkom swoim, *szczególne trun-*
dniacym się rolnictwem, potrzebnych im kapitałów obrotowych.

59a

Na książeczki wkładkowe wolno jest nie tylko członkom, ale wszystkim osobom, niebędącym nawet Członkami Towarzystwa, oszczędności swoje lokować. Wkłady przynoszą stale z góry oznaczony procent, t. z. składany (obecnie 4%). Wkłady wyższe nad złr. 10.000 w. a. przynoszą umówiony z Towarzystwem procent i mogą być tylko za umówieniem z Towarzystwem wypowiedzeniem odebrane. Najniższa wkładka jest 1 zł. w. a.

Rachunek bieżący

otworzonym być może tylko dla Członków Towarzystwa na podstawie w zastaw oddanych papierów wartościowych, lub także dla osób, nie będących Członkami Towarzystwa, na podstawie złożonej gotówki.

Jako zastaw przyjmowane być mogą tylko te papiery, które Bank Austro-Węgierski lombarduje, zaś zaliczki udzielane być mogą do 70% na niepupilarne, a do 75% kursowej wartości na pupilarne efekta, tudzież listy zastawne Królestwa polskiego, listy zastawne miasta Warszawy i listy likwidacyjne Królestwa polskiego.

Obecnie Towarzystwo płaci 4% za wkładki. Do 1000 zł. wypłaca się bez wypowiedzenia.

59b

MAGAZYN i PRACOWNIA

sukien męskich

STANISŁAWA PLATOWSKIEGO

przy placu św. Ducha, ulica Teatralna l. 4

poleca

Bogato zaopatrzony wybór materyi najmodniejszych, z pierwszorzędnych fabryk krajowych i zagranicznych.

Oraz przyjmuje wszelkie zamówienia tak w miejscu jak i z prowincyi, dla P. P. urzędników c. k. rządowych i kolejnych, i takowe wykonuję w jak najkrótszym czasie.

Polecając się łaskawej pamięci kreślę się

Z wysokiem poważaniem

St. Platowski

Na żądanie posyłam próbki franco.

Ces. król.

uprzywilejowane

Towarzystwo ubezpieczeń

Towarzystwo ubezpieczeń na życie

AUSTRYACKI FENIKS we Wiedniu

I. Riemergasse 2. (w własnym domu).

Wpłacony kapitał akcyjny tudzież inne środki gwarancyjne Towarzystwa wynoszą nad 4 1/2 miliona zł. w a.

Towarzystwo udziela ubezpieczeń:

a) od szkód zarządzonych **pożarem** albo **piorunem**, eksplozją pary wodnej lub gazu, tudzież gaszeniem, zrywaniem i wyprożnieniem, na budynkach mieszkalnych i gospodarskich fabrykach, maszynach, ruchomościach i urządzeniach wszelkiego rodzaju, składach towarów, żywym inwentarzu, gospodarskich sprzętach i zapasach, ziemiopłodach w stodółach lub stertach.

b) od szkód, wskutek przypadkowego **zbiicia** szyb **zwierciadłanych**;

c) od szkód na ziemiopłodach, wyrządzonych **gradem**;

d) od niebezpieczeństw przy **transportie towarów** wodą lub lądem;

e) od **wypadków wszelkiego rodzaju**, w każdej żądanej kombinacji (ubezpieczenie pojedynczych osób lub zbiorowe, urzędników, na czas podróży lądem lub morzem).

Premie są niższe korzyści zaś, jakich Towarzystwo udziela, **znacznie wyższe** jak dotychczas na tem polu praktykowano.

Na życie człowieka we wszystkich przyjętych kombinacjach,

Reprezentacje Towarzystwa znajdują się w następujących miastach:

Berno, Budapest, Czerniowce, Genua,

Lwów,

Monachium, Praga, Szczecin, Triest, Wiedeń i Zagrzeb.

Insbruk, Königsberg (Królewiec) w Pr., Kraków, Kronstadt, Lino, Lipsk,

Oprócz tego znajdują się we wszystkich miastach i znaczniejszych miejscowościach austro-węgierskiej monarchii w Niemczech, Włoszech, etc. Agencye główne i powiatowe, które udzielały chętnie informacji, wydają bezpłatnie blankiety wniosków i prospektu i przyjmują zgłoszenia do ubezpieczeń.

nad 9 milionów zł. w a.

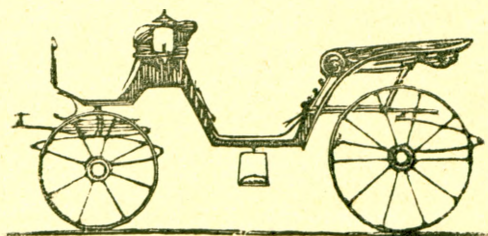
jako: **ubezpieczenia na wypadek śmierci**, płatne natychmiast. Po śmierci ubezpieczonego tegoż spadkobiercom lub innym obdarowanym;

ubezpieczenie na wypadek śmierci i mieszane ubezpieczenia, z uwolnieniem od płatania premii a wziędnie z udzieleniem rocznej renty w razie niezdolności do zarobkowania.

ubezpieczenie na dożycie, zaopatrzenia na starość, wywianowania dzieci, płatne samemu ubezpieczonemu po osiągnięciu oznaczonego wieku.

ubezpieczenie rent dożywotnich, pensyi dla wdów i rent na wychowanie dzieci —

po najtańszych premiach i pod najprzystępniejszymi warunkami, a zwłaszcza przy bezwzględnej ważności i nieprzedpłósci polie, również ubezpieczenia na wypadek wojny bez osobnej dopłaty, następnie wolności podróży i zatrzymania się we wszystkich częściach świata i zmianie zawodu bez wszelkiej dopłaty premii.

FABRYKA i SKŁAD
POWOZÓW
M. MICHAŁSKIEGO

we Lwowie, ulica św. Michała 1. 6.

Fabryka wykonuje i ma na składzie
wszelkiego rodzaju
POWOZY, WÓZKI, TARANTASY i SANIE.

Wyroby czysto krajowe
sprzedaje pod gwarancją.

Przyjmuje wszelkie reperacye i odnowienia powozów
po umiarkowanych cenach

i wykonuje w jak najkrótszym czasie.

Cesarsko-królewskie

uprzywilejowane

FABRYKI PRZĘDZAŁN i TKANIN

Wiedeń, Ebergassing, Mitterndorf, Hlinsko, Aranyos-Marot, Bradfort, Lissone

FILIPA HAAS i SYNÓW

Skład fabryczny

we Lwowie, ulica Jagiellońska liczba 1 a)

poleca w obfitym wyborze;

Materye na meble

t. j. Rypsy, Venetien gładkie i deseniowe, Kretony krepowe, gobelinowe i satynowe.

AKSAMITY D'UTRECHT

Adamaszki, Ałłasy i Plusze jedwabne, Bouretty, Kaszmiry, Gobeliny i Algerieny i t. d.

DYWANY SALONOWE

angielskie brukselskie i persko-smyrneńskie.

Dywany metrowe do wyszczelania pokoi, dywaniki przed i nad łózką.

SERWETY, KAPY i KOŁDRY FLANELOWE

we wszystkich jakościach.

Chodniki z wełny, kokosu i juty.

Rogózki kokosowe w dowolnej wielkości.

FIRANKI białe oddzielnie. jak również PORTYERY

w różnych deseniach.

Skórki angorowe kolorowe, pledy, kołderki podróżne, koce graefenbergskie do kuracyi wodoleczniczej, koce na konie.

TAPETY

od najprzedniejszych do najtańszych z odpowiednimi sufitami.

CUKIERNIA

pod firmą

K. KRUSZYŃSKI

we Lwowie przy ulicy Jagiellońskiej liczba 5.

poleca

MAZURKI i TORTY: marmypanowe, nugatowe, makaronikowe, daktylowe, kamienne, linckie, kruche, czekoladowe (suche), mączane (Alliance), kasztanowe, gryłazowe, jabłkowe a la Reine, czekoladowe a la Sacher, migdałowe pulchne, chlebowe pulchne, ponczowe pulchne, warszawskie skaliste, ryżowe. Duchesse Marientort, kremowe (de Provence), waflowe. — CZEKOLADA w paczkach własnego wyrobu i Massona. — LIKIERY i COGNAC francuski wprost sprowadzane, jakoteż rozolisy i wódki krajowe. — CHŁODNIKI Shery Gobler, Grenadina, Dejardina, Oranżada, Limoniada, Orszada, Kawa mrożona, Mazagran. — LODY w kilku gatunkach przez cały rok prowadzimy i podajemy w porcjach. cegiełkach i na salaterkach z forem.

Czytelnia zaopatrzona w pisma polityczne i ilustrowane polskie, francuskie, niemieckie i angielskie.

49

Kubin Brich i Korzeniowski

we Lwowie.

FABRYKA PAROWA PIECÓW KAFLOWYCH

odznaczona zaszczytnie na wystawach krajowych
KANTOR ZAMÓWIEŃ i WYSTAWA
ul. Łukasieńskiego 1. 6 (pl. Castrum)

polecają własne wyroby ogniotrwałe szamotowe

Pieczę, Kominki, Kuchnie i Wanny kaflowe

z gładkich lub wzorzystych kaflów, w kolorze białym porcelanowym, majolikowym, szamowym, perłowym, brunatnym, zielonym i ozdobnie dekorowane.

Pokrycia ścian kaflami gładkimi lub wzorkowanymi.

Wyroby nasze równają się zupełnie wyrobom zagranicznym, gdyż pracując przez lat kilkanaście w pierwszorzędnym fabrykach zagranicznych, nabyliśmy wszelkiej praktyki w tym zawodzie.

Wykonuje się także wszelkie naprawy.

Łaskawe zamówienia miejscowe i z prowincji uskutecznią się najstaranniej, wzorowo i trwało, po cenach najniższych.

A. Krzysztofowicz

we Lwowie
pl. Halicki liczba 2
poleca:

Nowości dekoracyjne

jak:

**MAKATY, PARAWANY,
EKRANY, SZALE,
GOBELINY itp.**

Kompletne
urządzenia
pokojowe

Tapety

od najtańszych do najwykwintniejszych.

Materye

na meble, plusze, adamaszki, burety, rypsy i t. p.

Dywany

salonowe, oryginalne, perskie, smyrneńskie i angielskie.

Dywaniki

przed i nad łóżka, także i narzuty.

Portiery

wschodnie, wełniane, jedwabne, pluszowe i t. p.

Firanki

gazowe, gipsurowe creame i kolorowe.

Kapy i serwety

wełniane, kocyki i derki na konie.

Kołderki

i żaluzje we wszystkich rodzajach.

Story

szyte, wełniane i z puchu.

Kołdry

tureckie, chińskie i japońskie.

Hafty

Materace.

Ceraty.

Możliwe wzory

na żądanie
pocztą odwrotnie wysyłam.

MAGAZYN

najgustowniejzych

TOWARÓW

do urządzeń
pokojowych

Michał

BORKOWSKI FABRYKA

i skład artystycznych WYROBÓW

wchodzących w zakres

stolarstwa, snycerstwa, tokarstwa etc. etc.

PRACOWNIA

wyrobów budowlanych

jako to:

drzwi, okien i t. d.

JEDYNA POLSKA FABRYKA

przrzędów gimnastycznych

urządza sale do gimnastyki, boiska

etc. etc.

63

We Lwowie, Polna 3.

SŁOWO POLSKIE

wychodzi codziennie o godz. 4 po popoł.

PRENUMERATA

wynosi we Lwowie rocznie	12 zł.
„ na prowincyi „	16 „

Numer pojedynczy 4 ct.

ADRES:

Słowo polskie,

Lwów Pasaż Hausmana (62)
Nr. Telefonu 402.

MAGAZYN

J. DREXLER i SYNÓW we LWOWIE

poleca pościel własnego wyrobu jako to: Kołdry, materace, poduszki, sieni-
niki, wkładki sprężynowe. SKŁAD KOMISOWY płótna z fabryki N. Lan-
gera, stołową bieliznę Regenharta-Raymana, Schiffony, Schirtingi, B. Schrolla
i Syna, bieliznę męską, chusteczki do nosa, pończochy, szkarpetki, kafta-
niki trykotowe wełniane i bawełniane.

Bieliznę Dr. JAEGERA i Ks. KNEIPPA,

Kapy na łóżka i stoły, koce, materye na meble, portyery i franki,

DYWANY angielskie Grossleja z Halifax, Chodniki,

Flanela biała i czerwona,

BARCZANY BIAŁE i FRANCUSKIE, KOLOROWE

Lewantyny i Zefiry na suknie damskie, materye niciane
i wełniane na letnie ubrania męskie,

ŁÓŻKA żelazne, WKŁADKI druciane,

Łóżka dziecinne ze siatką i t. p.

Hodowla nasion rolniczych

W CZYŻOWICACH

poczta

MOŚCISKA

Poleca

na sezon 1896/7 roku:

Nasiona buraków pastewnych

Oberndorfskich, Mamutów i Eckendorferów

własnej produkcji

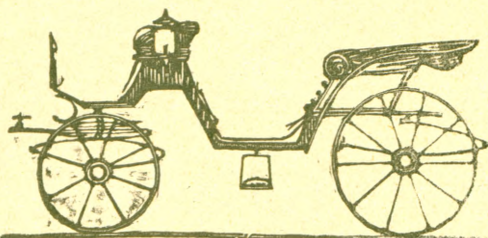
z gwarancją gatunku i siły kiełkowania.

NASIONA TE

odznaczone zostały medalem na powszechnej wystawie Krajowej — i znane są ze swej dobroci w kraju i zagranicą — dokąd zbywa się większość produkcji,

Ceny zależne od ilości, są o 10 do 50% niższe od cen katalogowych firm pierwszorzędnych.

Sprzedaje się od 5 kilo począwszy każdą ilość.

FABRYKA

i

SKŁAD

POWOZÓW

LICKENDORFA

we Lwowie ulica Żulińskiego 1. 4

wykonuje według najnowszych fasonów

powozy, karety, wozy pocztowe, oraz tarantasy resorowe w różnych gatunkach.

Odnaczenia z wystawy światowej w Wiedniu.

Złote medale z wystawy Lwowskiej i t. d.

3

GAZETA HANDLOWO - GEOGRAFICZNA

Organ Polskiego Towarzystwa Handlowo-geograficznego

(przedtem stały dodatek do „Przeglądu Wszechpolskiego“)

wychodzi 1-go i 15-go każdego miesiąca.

Prenumerata wynosi:

W monarchii Austro-Węgierskiej	rocznie 3 zł.	półrocznie 1 zł. 50.
W Niemczech	6 marek	3 marek.
We Francyi, Włoszech, Brazylii	10 franków	5 frk.
W Ameryce północnej	2 dolary	1 dol.

„Gazeta Handlowo-geograficzna“ podaje dokładne sprawozdania o położeniu naszych rodaków po zagranicach kraju, oraz wskazówki i informacje dotyczące emigracyi i kolonizacyi, oraz ekonomicznego stanu różnych krajów a zwłaszcza tych ziem do których ludność wychodziła nasza podąża. Celem gazety również jest popieranie przemysłu i handlu polskiego a zwłaszcza wywozowego (eksportu) przez dostarczanie najświeższych wiadomości o handlowych stosunkach zagranicą. — Oprócz tego „Gazeta Handlowo-geograficzna“ umieszcza wyczerpujące sprawozdania z najnowszego ruchu naukowego geograficznego.

Redakcyja i administracyja:

LWÓW (Lemberg — Austria), ulica Mochnackiego 1 i 2.

60

NOWO ZAŁOŻONE

ATELIER

sukien damskich i dzieciennych

„P A U L A”

we Lwowie ul. Skarbkowska 29 I. p.

wykonuje

wszelkie roboty

wchodzące w zakres krawieczyny.

61

Agencya nauczycielska
prywatna
Heleny z Jordanów Biernackiej

we Lwowie ul. Długosza 19.

poleca **nauczycielki fröeblianki i bony.**

Pierwszy raz koncesya w ręku fachowo uzdolnionej i egzaminowanej
nauczycielki. 65

Dra Leopolda Garo
„KWESTYA ŻYDOWSKA“

w tłumaczeniu

Bolesława Lewickiego

do nabycia

we wszystkich księgarniach.

Cena 40 ct.

III. tysiąc.

64

„DŹWIGNIA“

66

trzeci rok już wychodzące ilustrowane **czasopismo handlowo-przemysłowe**, zawiera liczne wskazówki i rady, tudzież rozprawy i sprawozdania z dziedziny przemysłu, rękodzieła, rzemiosła i handlu.

Redakcja i administracja we Lwowie, pl. Maryacki 1. 8.

Dla niezamożnych Towarzystw przemysłowych i handlowych, oraz dla niezasobnych przemysłowców i rzemieślników, tudzież drobnych kupców zniżą Administracya „Dźwigni” bardzo chętnie cenę prenumeracyjną o 25 procent a **nawet do połowy!** Staraniem również Redakcyi „Dźwigni” wychodzi t. z. Przemysłowo-handlowa **„Biblioteka Dźwigni”** w posz. zębólnych tomach, z których każdy stanowi dla siebie osobną całość. — Cena tych tomików bardzo przystępna 10 do 25 ct. W Administracyi „Dźwigni” można też dostać rozprawę Z. Korosteńskiego: **„Rozwój waluty”** po zniżonej cenie, tudzież inne rozprawy n. p. o literaturze przemysłowej i handlowej, o stowarzyszeniach, tudzież podręczniki buchalteryi i t. p.

Rok 1897.

Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń

w KRAKOWIE.

Dział ubezpieczeń na życie

(rozpoczął czynności w roku 1869).

C E L.

Ubezpieczenie życia członka we wszelkich kombinacjach, a mianowicie:

Zabezpieczenie kapitałów płatnych natychmiast po śmierci zabezpieczonego (tab. I i II).
Zabezpieczenie kapitałów pośmiertnych z opłatą premii przez pewien naprzód oznaczony przeciąg czasu (tab. III).

Zabezpieczenie czasowe kapitałów pośmiertnych (tab. IV).

Zabezpieczenie kapitału płatnego przy osiągnięciu naprzód oznaczonego wieku — a w razie wcześniejszej śmierci sukcesorom lub okazicielowi polisy (tab. V).

Zabezpieczenie kapitału na dożycie ze zwrotem premii złożonych (tab. VI i VII).

Wzajemne zabezpieczenie kapitału pośmiertnego, płatnego po śmierci jednego z dwóch zabezpieczonych temu, który przy życiu pozostaje (tab. VIII).

Zabezpieczenie kapitału na przeżycie i kapitału posagowego (tab. IX, X i X a).

Zabezpieczenie renty natychmiastowej, renty od pewnego terminu i wzajemnej renty na przeżycie (tab. XI, XII, XIII i XIV).

Nowa tablica XV. Zabezpieczenie kapitału, płatnego bezwarunkowo w umówionym z góry terminie (bez względu czy zabezpieczony podówczas żyje czy nie) Kombinacya ta nadaje się do ubezpieczenia dzieci w miarę tablicy Xa.

Nowa tablica XVI. Zabezpieczenie kapitału z całkowitą podwójną wypłatą. Wedle tej kombinacyi zabezpieczony kapitał wypłaca Towarzystwo w razie wcześniejszej śmierci zabezpieczonego natychmiast (ale tylko raz); jeżeli zaś zabezpieczony dożyje wieku oznaczonego, natenczas wypłaca Towarzystwo ubezpieczony kapitał DWA RAZY tj. pierwszy raz samemu zabezpieczonemu w oznaczonym terminie, a drugi raz po śmierci zabezpieczonego osobie do odbioru kapitału uprawnionej.

Zabezpieczeni wedle tablic I, II, III, V, VIII, IX, XIII i XIV, poddani monarchii austr. węg. w wieku od 9 do 42 roku życia, obowiązani do służby wojskowej lub w pospolitem ruszeniu, zabezpieczeni są obligatorycznie bez opłaty dodatkowej premii także na wypadek wojny do maximum kwoty zlr 5000 kapitału lub 5₀₀ renty. Osoby, natomiast w czynnej służbie wojskowej pozostające lub wyższe kapitały nad wymienione wyżej sumy, mogą być zabezpieczone na wypadek wojny tylko za uiszczeniem dodatkowej opłaty.

Towarzystwo ubezpieczeń na życie oparte jest na wzajemności; na pokrycie wydatków służą prenie składane przez Członków; na nieprzewidziane straty istnieją rezerwy nadzwyczajne t. j. fundusz rezerwowy, rezerwa zysków, rezerwa specyalna i fundusz wojenny, które z końcem roku 1894 wynosiły zlr. 688.202 ct. 95.

Czysta nadwyżka po zamknięciu rachunków każdego roku rozdziela się pomiędzy stowarzyszonych w myśl art. 7 statutu.

Według rachunków, zamkniętych z końcem r. 1895 wynosiła czysta pozostałość w dziale ubezpieczeń kapitałów pośmiertnych zlr. 34.163 ct. 46, z której przypadło Członkom 9₀₀ zwrotu, a w dziale ubezpieczeń na dożycie zlr. 10.802 ct. 20, z której wypłacono Członkom 4₀₀ zwrotu od wpłaconych premii.

Do końca roku 1895 stan ogólny ubezpieczeń kapitałów pośmiertnych, na dożycie i rent zabezpieczonych 16.489 policami wynosił zlr. 30.000.651 ct. 93. WYPŁACONE kapitały pośmiertne, posagi i renty w czasie 26-letniego istnienia działu ubezpieczeń na życie wynoszą zlr. 4.615.462 ct. —, a wypłacona w tym samym czasie dywidenda Członkom działu życiowego wynosi zlr. 613.895 ct. 22.

Fundusze gwarancyjne działu ubezpieczeń na życie z końcem roku 1895 składają się:

z rezerwy premii, wynoszącej	7.277.195 ct. 69
z funduszu rezerwowego	242.176 „ 07
z rezerwy zysków, wynoszącej	235.521 „ 73
z rezerwy specyalnej	89.079 „ 80

Dyrekcya i jej Reprezentanci, oraz agenci Towarzystwa udzielią na żądanie wszelkich wyjaśnień w sprawach ubezpieczeń na życie i dostarczą prospektów, statutów i obowiązujących warunków tychże ubezpieczeń.

ANONSE

DO KALENDARZA

Asekuracyjno Ekonomicznego

są

NAJT AÑSZE

Stonsa po serie 12 fl. za 1 stronę

można zamawiać na rok 1898 w księgarni H. ALTENBERGA we Lwowie.

DRUKARNIA POLSKA

Numer telefonu 193. WŁÓDZIEK RACH. czek. Nr. 823.466.

ul. Sykstuska 1. 6 (GRAND HOTEL) Karola Ludwika 13.

zaopatrzona w doborowe czcionki i maszyny, poruszane motorem gazowym, poleca się do wykonania

WSZELKICH DUKÓW

tak zwyczajnych, jak ozdobnych i kolorowanych,
pospiesznie i po najtańszych cenach.

Drukuje: czasopisma, dzieła, broszury, tabele, cyrkularze, nagłówki na papierze listowym, ozdobne dyplomy, rachunki kupieckie, kwity, karty weselne, polecające i wizytowe, afisze i t. p.

Prenumerata czasopism.

KSIEGARNIA H. ALTENBERGA

we Lwowie Hotel Europejski

poleca swój bogato zaopatrzony sortyment dzieł polskich, francuskich i niemieckich.

 Towarzystwom, Kasynom, Czytelniam, Bibliotekom, i t. d. udzielam możliwych ułatwień w spłatach.

Przyjmuje **abonament** na wszelkie **czasopisma** polskie, francuskie, niemieckie i angielskie. Dzięki licznym stosunkom z zagranicą, dostarczam czasopisma **jak najpunktualniej**. We Lwowie doręczam przez kolporterów do domu bez żadnej dopłaty.

Czytelnia i wypożyczalnia książek została obecnie uzupełniona i prawie powiększona. Warunki abonamentu nadzwyczaj przystępne podaję na żądanie odwrotną pocztą.

„Nowe Mody“ dwutygodnik dla kobiet zawiera dwa bezpłatne dodatki: 1) DODATEK LITERACKI 2) UBIORY dla DZIECI. Ten ostatni dodatek prenumerować można oddzielnie za opłatą **45 ct**, z przesyłką **50 ct. kwartalnie**.

Prenumerata na **Nowe Mody** wynosi kwartalnie zł. 1.50, z przesyłką zł. 1.80.

Nasze wydawnictwa własne:

MAŁECKI, z dziejów i literatury zł. 3.
PEPŁOWSKI, Galicyana zł. 1.20
MICKIEWICZ, Dziady, ilustrowane przez C. B. JANKOWSKIEGO. Całość w pięciu zeszytach po zł. 1.60 (wyd. zwykłe), zł. 1.80 (wyd. chińskie).

Mapa kolei Galicyi i Bukowiny S. Korumanna 30 ct.

Pod prasą:

 Mapa dróg galicyjskich

 Bigo, najnowszy Skorowidz Galicyi.

Skład główny
w księgarni H. Altenberga we Lwowie.

70

SKŁAD NUT.

Czytelnia i wypożyczalnia książek polskich, francuskich i niemieckich.

Administracja dwutygodnika dla kobiet „Nowe Mody” z dwoma bezpłatnymi dodatkami: Dodatek literacki, Ubiory dla dzieci.

PRZEGLĄD PRAWA i ADMINISTRACYI

Pismo wychodzące we Lwowie
w zeszytach miesięcznych z arkuszowych
pod redakcją

Dr. ERNESTA TILLA

profesora Uniw. lwow. i adw. kraj. ze stałym współudziałem profesorów Uniwersytetu lwowskiego i krakowskiego oraz prawników zawodów praktycznych.

ORGAN TOWARZYSTWA PRAWNICZEGO LWOWSKIEGO.

Rok wydawnictwa 21.

Pismo to obejmuje rozprawy i artykuły z zakresu prawa i nauk społecznych, sprawozdania i recenzje literackie, przeglądy prawodawstwa, orzeczenia zasadnicze Trybunałów sądowych i Władz administracyjnych.

Cena prenumeraty: w Austr. Węg. Monarchii 7 zł. w. a. w Królestwie Polskiem i w Rosyi 6 rs., w Księstwie Poznańskiem i Cesarstwie niemieckiem rocznie 15 marek.

Redakcja i administracja we Lwowie Pańska 4. 69

Dziennik Polski

PISMO POLITYCZNE

wychodzi we Lwowie od lat dwudziestu dziewięciu codziennie,
nie wyłączając niedziel i świąt.

Prenumeratorzy otrzymują zatem bez przerwy cały rok numery

„**DZIENNIKA POLSKIEGO**“

zawierające najnowsze wiadomości z kraju i zagranicy w możliwie krótkim czasie.

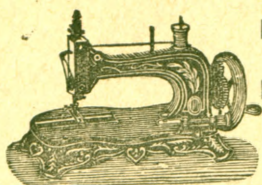
Dla dogodności P. T. Prenumeratorów zawarliśmy też ugodę z wydawcą „BLUSZCZU“, mocą której doręczać możemy naszym P. T. Prenumeratorom

„**BLUSZCZ**“

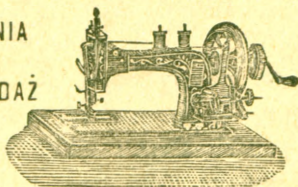
za dopłatą do prenumeraty miesięcznie 50 ct., kwartalnie zł. 1.50;
na prowincyi miesięcznie 80 ct., kwartalnie zł. 2.40.

Administracja we Lwowie, przy placu Maryackim l. 6.

Każdy handel
 mający dobry towar i mierne ceny, agentów wysłać nie może.

ROK ZAŁOŻENIA
 1872
 ROCZNA SPRZEDAŻ
 750
 MASZYN

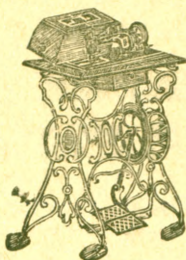

JÓZEF JWANICKI

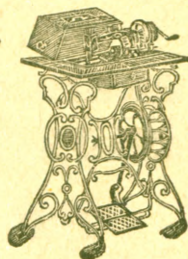
LWÓW. HOTEL ŻORZA

CENY MASZYN OD 25 DO 65 RATAMI PO 4 ZŁR. MIE.

PROSZĘ ŻAŁAĆ CENNIKI

AGENCI CHODZĄ
 PO DOMACH
 Z MASZYNAMI
 TYLKO Z FABRYK
 ŻYDOWSKICH.

53

Każdy agent
 dostaje 20% prowizyi od sprzedanej maszyny a odbiorca lichy towar.

„KURJER LWOWSKI“

wychodzi codziennie nie wyłączając niedziel i świąt dla Lwowa o 8. rano,
 a na prowincję w wieczornem wydaniu, ekspedowanym nocnymi pociągami.

Co poniedziałku wychodzi

DODATEK LITERACKI

Kurjera Lwowskiego „TYDZIEN“.

Redakcyja i administracyja we Lwowie, ul. Chorążczyzna 5.

Przedpłata „Kurjera Lwowskiego“ wraz z tygodniowym „Dodatkiem Literackim“ wynosi we Lwowie miesięcznie 1. zł. 20 ct., kwartalnie 3 zł. 60 ct.

Na prowincyi: miesięcznie 1 zł. 60 ct., kwartalnie 4 zł. 80.

Prenumeratorowie „Kurjera Lwowskiego“ mogą otrzymywać dwutygodnik

„NOWE MODY“
 za 40 ct. miesięcznie.

67

PIERWSZY LWOWSKI ZAKŁAD POGRZEBOWY

Lwów, Sobieskiego 10.

Nr. Telefonu 217. Pomieskanie Kochanowskiego 64.

Urządza pogrzeby

od najskromniejszych do najwspanialszych

ze znaną sumiennością i starannością po jak najsumienniejszych cenach.

Wszelkie zamówienia z prowincyi skuteczna się jak najrychlej o każdej porze.

Trumny kruszczowe grobowe na składzie w największym wyborze z pierwszorzędných fabryk.

 Jako nowość sprowadziłem z Wiednia przyrząd mechaniczny do spuszczenia trumien do grobu bez najmniejszego łoskotu, jakoteż karawan i ubranie zupełnie białe dla dzieci i panien.

8

APTEKA

pod „Złotym Jeleniem”,

A. RAPOPORTA

we Lwowie, Rynek 1. 29.

Na podstawie wielu doświadczeń i licznych uznań poleca:

Krople amerykańskie, znakomity środek przeciw bólowi zębów. usuwają natychmiast najsilniejszy ból tychże. Cena flaszeczki 25 ct.

Balsam Lwowski wzmacniający porost włosów, odświeża i wzmacnia cebulki, niszczy łupież, a zarazem przyczynia się do bujnego porostu. Cena 1 zł. — **Nordpolbalsam**, najlepszy dotychczas znany środek przeciw odmrożeniu. Cena flaszeczki 50 ct. — **Paryski proszek damski**, używany jako puder, nadający twarzy nadzwyczajną delikatność. Cena 50 ct. — **Proszek przeciw kaszlowi**, uchyla w krótko po użyciu nawet najsilniejszy kaszel. Cena 30 ct. — **Specyfik na odciski**, usuwa zupełnie w krótkim czasie bez bólu brodawki, odciski i t. p. Cena 35 ct. — **Woda do ust salicylowa**, wzmacnia silnie dziąsła, usuwa nieprzyjemną woń i zapobiega psuciu się zębów. Cena 50 ct. — **Balsam z żywicy drzewa uralskiego**, znakomity środek na zęby dziurawe. Cena 60 ct.

64. zastępstw w kraju.

BANK KRAJOWY

Król. Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem
przyjmuje

Lokacye gotówki

na

KSIĄŻECZKI OSZCZĘDNOŚCI
na 4⁰/₁₀₀ rocznie

500 zł. w. a. wypłaca Bank bez wypowiedzenia

ASYGNATY KASOWE.

- a) z 30 dniowem wypowiedzeniem na 4⁰/₁₀₀ rocznie
- b) z 14 " " " 3¹/₂⁰/₁₀₀ "
- c) z 8 " " " 3⁰/₁₀₀ "

RACHUNEK CZEKOWY.

- a) bez wypowiedzenia na 3⁰/₁₀₀ rocznie
- b) za 10-dniowem wypowiedzeniem na 3¹/₂⁰/₁₀₀ "
- (z 3¹/₂⁰/₁₀₀ rachunku wypłaca Bank 1000 zł. bez wypow.)
- c) za 30-dniowem wypowiedzeniem na 4⁰/₁₀₀ rocznie.
- (z 4⁰/₁₀₀ rachunku wypłaca Bank 500 zł. bez wypowiedz.)

Conto Corrente.

- a) bez wypowiedz. do 20.000 zł. dziennie na 3⁰/₁₀₀ rocz.
- b) za 3 dniowem wypowiedzeniem całej
kwoty na 3¹/₂⁰/₁₀₀ "
- c) fundusze zakładów dobroczynnych skład-
kowe i t. p. na 4⁰/₁₀₀ "

W oddziale hipotecznym

udziela pożyczki do połowy wartości hipoteki w 4⁰/₁₀₀
listach zastawnych bezpośrednio: na dobra tabularne
spłacalne w latach: 57, 44, 39, 34¹/₂, 29, 22, 18, 15
i 13; na domy czynszowe w miastach przez Wydział
krajowy wskazanych, spłacalne w latach: 39,
34¹/₂, 29, 22, 18, 15, i 13; za pośrednictwem za-
stępstw na posiadłości gruntowe wiejskie w księ-
gach hipotecznych zapisane, spłacalne w latach:
24, 21, 17¹/₂, 14¹/₂, 13. (39)

W oddziale komunalnym

udziela pożyczki gminom i powiatom w 5%
i 4½% obligacjach komunalnych, a mianowicie:

powiatom i gminom miast, mającym własne statuty

na lat 39½, 29, 19½ i 10;

innym gminom miejskim na lat 29, 19½ i 10;

gminom wiejskim na lat: 19½ i 10.

W oddziale bankowym

eskontuje **weksle, warranty i remessy** z biegiem do
130 dni za opłatą 4% i 5% rocznie,

przyjmuje **w lombard** na czas i w rachunku bieżącym
walory o pupilarnem bezpieczeństwie za opłatą
5½% i 5% rocznie,

eskontuje za zwrotem 4% i 5% **kupony i wylosowane
efekta własne i krajowe,**

udziela **zaliczki na produkta naftowe** za opłatą 5% rocz.

udziela **poręki od podatku spożywczego** od olejów mi-
neralnych za opłatą ¾% prowizji od kwoty po-
ręczonej, od wódki i piwa za opłatą ¾% prowizji
od kwoty poręczonej,

przyjmuje **w przechowanie depozyta** za opłatą ¼%
półrocznie.

Sprzedaje i kupuje po kusie dziennym:

4% obligacje funduszu propinacyjnego, 4% i 4½%
obligacje pożyczki krajowej, 5% i 4½% obligacje
komunalne Banku krajowego, 4½% i 4% krajowe
listy zastawne i 4% obligacje kolejowe,

wydaje **przekazy** na wszystkie znaczniejsze miasta
w kraju i zagranicą za opłatą 1/20%,

załatwia wszelkie **komisa bankowe**, kupno i sprze-
daż efektów, incasso wszelkich należności,
domicyle obcych weksli i t. d. za opłatą
prowizji 1/10% do 1/8%.

39b.

Handel płócien, stołowej bielizny,

GOTOWEJ BIELIZNY dla PAŃ i MĘŻCZYZN

J A N A R I E D L A

we Lwowie pl. Maryacki l. 6,

Regenharta i Raymanna z Freiwaldau: WYROBY PŁÓCIENNE,
Benedykta Schrolla Syna w Braunau: WYROBY BAWELNIANE

poleca z fabryk:

po najtańszych stałych cenach:

Płótno domowe sztuka $23\frac{1}{2}$ metra po zł. 7-50, 8-50, 10, 11, 12 do 14.
Płótno na pieluszki miękkie bez apretury $23\frac{1}{2}$ metra po zł. 6-50, 7-50, 8-50, 10-—.
Płótno rumburskie 78 cm. szerokości $23\frac{1}{2}$ metra na 10 kałesonów zł. 13-50, 15, 16, 17.
Płótno rumburskie 90 cm. szerokości $23\frac{1}{2}$ metra na 8 koszul po zł. 14, 15, 17, 19, 22, 25.
Weba irlandzka 38 m. na 13 koszul po zł. 22, 25, 28, 30, 35, 40 i wyżej.
Weba szwajcarska 38 m. na 13 koszul zł. 30, 33, 36, 40, 45 i wyżej.
Weba rumburska 42 m. na 14 koszul po zł. 32-50, 34, 38, 43, 48, 50 do 90.
Płótno rumburskie na prześcieradła bez szwu 155 i 175 cm. szerokości na 6 do 7 prześcieradeł po zł. 15-50, 18, 20, 24, 27, 30 i wyżej.
Garnitury stołowej bielizny na 6, 12, 18, i 24 osób, od zł. 3-50, 5, 8, 10, do 60.
Obrusy od zł. 1-25 do zł. 15 bez serwet.
Serwety tuzin zł. 2-80, 3, 4, 5, 6-50 do 12.
Serwetki desecrowe z frezlami tuzin zł. 1-60 do 6.
Garnitury kolorowe do kawy z frez. zł. 2, 3, 4, 5 i 10.
Ręczniki niciane tuzin zł. 3-40 do 12 i wyżej.
Ręczniki tureckie tuzin zł. 12, 13 i 16.
Chustki płócienne tuzin zł. 2-40, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 i wyżej.
Chustki płócienne z kolorowym szlakiem tuzin zł. 2-20, 3, 4, 4-80, 6, 7, 9, 11.
Chustki batystowe tuzin zł. 5, 6, 7, 12, do 36.
Chustki koronkowe po zł. 1-50, 2, 3 do 8.
Chustki dla dzieci sztuka 10, 15, 20 i 25 ct.
Dyma t. z Husaren-Grädl najtrwalszy materiał na kałesonu sztuka 20 m. zł. 9-25.
Dymka na bieliznę damską, metr 37 ct.
Dreluchy na materace i story 117 cm. szerokość metr 70, 95 centów.
Dreluch na liberye w paski granat z białem metr. 50, 60 ct.
Płótno szare na pokrowce na meble metr 36 ct.
Płótno granatowe na ubrania robotnicze i fartuchy, metr 36, 40, 45 i 55 ct.
Chiffony i shirtingi na bieliznę metr 20, 22, 24, 27, 30 do 46 ct.
Chiffon bez szwu na prześcieradła metr 42, 58, 68, 72, 84, 90 centów.

Krawaty, chustki na szyję, szelki, płaszcze i spodnie do kąpiel.

KOLDRY SZYTE po zł. 4-30, 5, 5-65, 9-50, 11, 16 i wyżej.

Kapy pikowe i trykotowe, barchany, piki, rękawiczki liberyjne, deszczochrony.
Największy wybór pończoch, skarpetek białych i kolorowych, kamaszy, kaftaników wełnianych i bawelnianych dla pań, mężczyzn i dzieci.

STANIKI WLÓCZKOWE damskie z rękawkami i bez, do noszenia po sukni, po zł. 2-85, 3-25, 3-60 i 4.

Prawdziwa woda kolonska „JOHANN MARIA FARINA Jülichspatz 4ª flakon mniejszy po 50 ct., większy 1 zł.

Dla osób wątego zdrowia łatwo się przebiegających kaftaniki, koszule, pończochy, skarpetki dla pań, mężczyzn i dzieci oryginalne prof. dra GUSTAWA JAEGERA sprzedaje podług cennika fabrycznego. **Wszelkie zlecenia wykonuje się jak najsumienniej.**

Weba górska

z najlepszej bawełnianej przędzy tak zwanej „Drath-Garn“, najtrwalszy materiał na wszelkiego rodzaju bieliznę, sztuka 23 metrów długa, 86 cm. szeroka zł. 5-10, 5-60, 6-—, 6-60, 7-—, 7-15, 7-65, 7-85, 9-—;
na prześcieradła bez szwu, sztuka 15 m. długa, 160 cm. szeroka zł. 8-70, 9-50;
na prześcieradła bez szwu, sztuka 15 m. dł., 180 cm. szer. zł. 10-20, 10-80, 12-50 } na 6 lub 7 prześcieradeł.

ROK 1897.

TOWARZYSTWO WZAJEMNYCH UBEZPIECZEŃ

W KRAKOWIE

założone w 1860 roku.

CEL.

Ubezpieczenie budynków i ruchomości od szkód ogniowych.

Ubezpieczenie ziemiopłodów od gradobicia.

Towarzystwo oparte jest na wzajemności, na pokrycie wydatków służą przede wszystkim zaliczki składane przez Członków; na nieprzewidziane wypadki istnieją fundusze rezerwowe, które z końcem marca 1896 r. wynosiły w dziale ogniowym i gradowym: zł. 3,442.003 ct. 38.

Czystą pozostałość po zamknięciu rachunków każdego roku rozdziela się pomiędzy stowarzyszonych w stosunku do opłat wnoszonych.

Według rachunków zamkniętych z końcem r. 1895 wynosiła:

w dziale ubezpieczeń od ognia wartość ubezpieczona zł. 553,126.986 zebrana zaliczka zł. 3,757,886 ct. 72, szkody zł. 2,668,117 ct. 94, a czysta pozostałość zł. 294,440 ct. 09, z której wypłacono Członkom 8 pr. zwrotu od wypłaconych zaliczek;

w dziale ubezpieczeń od gradu wynosiła wartość ubezpieczona zł. 15,682,682 zebrana zaliczka i inne wpływy 530,995 ct. 34, szkody wypłacone zł. 577,566 ct. 38, wynikły niedobór w kwocie zł. 46,571 ct. 04 pokrytym został w myśl §. 40 statutu pożyczką z funduszu rezerwowego.

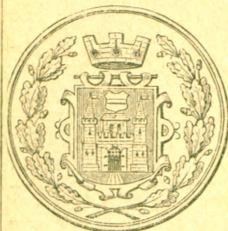
Wypłacone wynagrodzenie za klęski elementarne w czasie 35 letniego istnienia
Towarzystwa wynoszą zł. 49,560.661 ct. 22.

Zwrócono Członkom od czasu założenia Towarzystwa w dziale ogniowym
i gradowym zł. 11,047,414 ct. 17.

57b

Handel założony w r. 1789.

FRYDERYK SCHUBUTH

Lwów, Rynek 1. 45.

poleca

HERBATY CZARNE AROMATYCZNE

silnie naciągające :

	za $\frac{1}{2}$ kl.	zł.	ct.		za $\frac{1}{2}$ kl.	zł.	ct.
Congo Nr. 1.	1	90		Zbiór majowy	3	—	
Souchong Nr. 2.	2	30		Souchong wyborna	4	—	
				Congo Kaisow			

Herbaty z kwiatem aromatyczne jasno naciągające:

Pecco Nr. 3.	$\frac{1}{2}$ kl.	2:80	Pecco karawanowa	$\frac{1}{2}$ kl.	4,6 i 8 zł.
" przedniejsza Nr. 4. "		3:00	" Zielona perłowa "		3 i 4 "
" najprzedniejsza Nr. 5. "		4:00			

Najlepsze okuchy herbaciane z własnych herbat za
 $\frac{1}{2}$ kl. złr. 1'50, 1'80 i 2'30.

Z fabryki świec i blichowni wosku

poleca:

Świece woskowe kościelne białe i malowane. Świecezki na drzewka renesanse, paschały, gromnice, trójce, wosk w tabliczkach dla pp. dentystów i aptekarzy i t. d.

Najlepsza masa

do zapuszczania podłóg w pięciu odcieniach: Nr. 0 bezbarwna, Nr. 1 jasno żółta. Nr. 2 jasionowa, Nr. 3 orzechowa, Nr. 4 mahoniowa. Pudełko wagi 560 gr, wystarcza na duży pokój.

Cena 1 złr.

Stary rum Bremski butelka złr. 1'80, 2'40. — $\frac{1}{2}$ but. złr. 0'90 i 1'20, $\frac{1}{4}$ butelki 50 i 60 ct.

Arac de Goa butelka 2'40 — $\frac{1}{2}$ butelki 1'25.

Kwiaty do świec kościelnych w wielkim wyborze.

Cenniki szczegółowe na żądanie wyśełtam opłatnie.

Handel założony w roku 1789.

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

21520/6
1892

